

Presented to
The Library
of the
University of Toronto
by
Professor W.J. Alexander

Lb
P 217 F. 2

(T. MACCI PLAVTI)

C O M M O E D I A E .

EX RECOGNITIONE

ALFREDI FLECKEISENI.

(TOMVS I.

**AMPHITRIONEM CAPTIVOS MILITEM GLORIOSVM
RVDENTEM TRINVMVM COMPLECTENS.**

**PRAEMISSA EST
EPISTVLA CRITICA AD FRIDERICVM RITSCHELIVM.**

372167
2.11.39

LIPSIAE

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCLXXVI.

ALFRÉDVS FLECKEISENVS FRIDERICO RITSCHELIO S. Quod **TIBI** potissimum, vir summe idemque animo meo carissime, hanc comoediarum Plautinarum recognitionem sive ex parte recensione dicere mavis inscripsi neminem puto fore qui miretur, quoniam diu inter eruditos constat **TE** opera **TVA** iam per plus tria lustra Plauto emendando atque inlustrando impensa hunc poetam ita quasi **TVVM TIBI** vindicasse ut quidquid a sanioris quidem doctrinae rationibus profectum ad instauranda poetae verba excogitatum sit ad **TE** potissimum auctorem referendum iure videatur. illud contra cum quibusdam aliis tum **TIBI** mirum videri possit quod ego, dum **TV** Plautum **TVVM** pridem enixissime hominum doctorum votis eclagatum nuper in lucem edere coepisti et in absolvendo isto ingenii **TVI** ac nominis sempiterno monumente naviter elaboras, eiusdem poetae fabulas ad artis normam correctas in publicum emittere institui. itaque ne temeritatis a prudentibus vel inhonestae lucri cupiditatis a malevolis arguar, narrandum mihi esse intellego qui factum sit ut hanc ego editionem nunc parare animum inducerem. detulit enim librarius honestissimus ultro mihi munus recognoscendi Plautinas comoedias quas in bibliotheca sua scriptorum Graecorum et Latinorum desiderari nefas esset: dubius primo haerebam nec dubitationes meas dissimulabam: sed cum edoctus essem viri honestissimi firmum ac stabile consilium esse ut hae comoediae in illa quam dixi bibliotheca foras emitterentur antequam **TVA** recensio ad finem esset perducta, quo in negotio nisi ego operam pollicerer alteri cuilibet homini docto eandem conditionem oblatum iri, tum omnibus remotis scrupulis et mihi et huic poetae debere visus sum ut provinciam illam ne recusarem: pro sua enim cuique parte acriter enitendum esse arbitrabar ut exempla harum fabularum eaque parvo parabilia in communem usum venirent quae ita essent comparata ut homines literarum Latinarum amantes tandem aliquando falsissimam illam sed plurimorum etiam mentibus insitam de infinitis licentiis metricis ac prosodiacis quibus numeri Plautini repleti essent opinionem abicere et summam eorum elegantiam perspicere atque admirari possent. ratio autem qua munere suscepto in hoc quidem primo tomo (quem ut secundus paucorum mensium intervallo excipiat curabo) perfungi studui necessario diversa fuit in eis fabulis quarum **TVAS** in manibus habebam recensioni, quae sunt Miles gloriosus et Trinummus, atque in eis in quibus meo periculo res erat gerenda, quae sunt tres relicuae. atque in illis quidem me tantum non in omnibus rebus a **TVO**

exemplari pendere ipse non mirabere, cum bene scias eas rationes emendationis Plautinae quas TV in Prolegomenis Trinummi eximia arte exposuisti adeo mihi probatas esse ut exceptis singulis quibusdam locis plane TIBI adsentiar. hos autem locos de quibus mihi aliter sentiendum videtur uberius aut tractavi aut propediem tractabo partim in censura Plauti TVI quam me Annalibus philologicis a REINH. KLOTZIO et RVD. DIETSCHIO editis inserturum esse promisi, partim in Analectis Plautinis quorum aliquot nova capita in FRID. GVIL. nostri SCHNEIDEWINI Philologo brevi ut spero tempore foras dabo: ex quibus locis qui omnia pauci sunt si mihi fortasse contigerit ut de uno et altero TIBI meam qualemcumque sententiam persuadeam vehementer laetabor. praeterea autem in Trinummo recognoscenda non mediocriter adiutus sum eis quae post TVAM operam THEOD. BERGKIVS et FRANC. V. FRITZSCHIVS in commentationibus quas indicibus scholarum Marburgensium et Rostochiensium proximi semestris hiberni praemiserunt, ille etiam in Diurnis antiquariis a se et IVL. CAESARE editis anni MDCCCXXXVIII p. 1124 sqq. de multis versibus eius fabulae praeclare disputarunt.

Longe igitur alia ratione mihi in expoliendis Amphitruone Captivis Rudente utendum fuit: haec enim comoediae, quamquam priores editores multa in eis scripturae tralaticiae vitia feliciter sustulerant et aut TV aut GOD. HERMANNVS aut RIC. BENTLEIVS aut alii naud paucis versibus veterem nitorem reddideratis, tamen sordibus depravationis quas per saeculorum decursum verba poetae traxerant nondum ita erant perpurgetae quin mihi satis larga emendationum messis peragenda restaret: qua mea opella num effectum sit ut eas comoedias ita instaurarem ut sine graviore saltem offensione legi possent, penes TR, FRIDERICE RITSCHLI, ceterosque paucos harum rerum peritos existimatores iudicium esto. supellex autem critica ex libris scriptis petita mihi praeter eam cuius aditus omnibus patet, h. e. discrepantes scripturas librorum Palatinorum a PHIL. PARBO in editione sua altera enotatas et adparatum a FRID. LINDEMANNO ad Amphitruonem et Captivos, a C. E. CHR. SCHNEIDERO ad Rudentem congestum nulla erat praesto tum quidem cum in negotio verba poetae corrigendi versabar. editionum veterum praeter LAMBINIANAM nullam ad manus habui neque ex recentioribus quasdam quas aegre desideravi, velut GYETI et primam BOTHII, ullis machinis nancisci potui: Captivorum editiones ab AVELLINO et a BOSSCHA curatas mihi benigne commodavit FRID. OSANNI liberalitas. illis igitur quae habebam subsidiis criticis ea qua par erat diligentia in usum vocatis id potissimum egi ut perpetuo respectu habito earum quatuor rerum quarum observationi TV in praefatione Militis gloriosi p. XXI summo iure plurimum in crisi Plautina tribuisti, quae sunt integritas linguae Latinae concinnitas numerorum sententiae sanitas

consuetudo Plautina', aut manum Plautinam aut certe Plauto non indignam restituerem. ubi vero librorum scripturae adeo erant depravatae ut quid a poeta profectum esset neque priores editores invenisse viderentur neque ego extricare possem, ibi signo corruptelae addito monstra optimi libri servare satius putavi quam verbis poetae aliquid immiscere quod ipsum scripsisse omni probabilitatis specie careret: has igitur maculas cum ceteris quae meos oculos fugerunt **TVO** eluendas ingenii acumini reliqui, quod quam ingentes ac prope inexplicabiles visas difficultates expedire sciret cum alibi tum maxime nuper in Milite glorioso fabula incredibiliter corrupta luculenter declarasti.

Absolveram autem quinque harum comoediarum emendationem et Amphitruo cum Captivis literarum formis iam erant descriptae, cum novum instrumentum criticum idque maximi momenti ex insperato dono accepi. **CAROLVS** enim **HALMIVS** noster, cuius quod ego quoque in amorem amicitiamque perveni semper inter prosperrimos vitae meae casus duxi, cum fato acerbo (mihi scilicet acerbo, illi quidem hercle exoptatissimo ac paene invidendo) ex hac terra itemque vicinia mea auctus in itinere Monachino forte fortuna **ANTONIO SCHWARZMANNO** veteri amico occurrisset, quem olim de edendo Plauto cogitasse et libros eius scriptos contulisse sciebat, simul atque illum hoc consilium dudum abiecissem comperit, ilico meorum studiorum memor precibus ab amico impetravit ut is quidquid adparatus critici conlegisset sese mihi concessurum esse promitteret. quod quidem promissum vir praestantissimus nuper exolvit: dono enim mihi Vratislavia ubi nunc degit tramisit exemplum suum editionis Amstelodamensis anni **MDCCLXXI**, cuius margini non solum in omnibus fabulis Veteris Codicis **CAMERARIANI** sed etiam in Trinummo Pseudulo Mostellaria libri Ambrosiani discrepantes scripturas admirabili diligentia anno **MDCCLXXXV** a se Romae et Mediolani excerptas nitidissime ascripserat: pro qua singulari benevolentia viro optimo tantas quantas maximas animus meus capere potest gratias ago eoque lubentius quo hodie rariora eius modi testimonia propensae in aliorum studia voluntatis esse solent. hunc igitur adparatum, ut supra dixi, tum demum accepi cum duae illae fabulae iam literarum formis descriptae erant, quo factum est ut in his paucas tantum emendationes quas nova illa optimi libri conlatio suppedicaret, quantum sine maiore operarum molestia fieri posset, postea inserendas curare mihi liceret (velut egregium illud *conflat* Amph. v. 234 pro eo quod relicui libri exhibent *constat*) alias infra addituro. in Rudente autem (nam ad Militem et ad Trinumnum **TVA** iam editio scripturas Veteris Codicis accuratissime excerptas exhibebat) ut plene illum adparatum et iuste ad exponenda verba poetae adhibere possem eo effectum est quod singulae huius editionis plagulae Lipsia corrigendae huc mihi tra-

missae sunt. haec eadem res in causa fuit cur et CAR. FRID. HEP-
MANNI correcturas versuum Trinummi 191 sqq. et 679 TVAMQUE
versus 425 quas in praefatione Stichi p. XIX nuperrime prodi-
disti et MAVR. HAVPTII emendationes eiusdem fabulae quas, dum
nuper incundissimo TVO hospitio Bonnensi utor, manu eius scrip-
tas inspicere licuit, in eorum versuum quos recte correxisse vi-
deretur perpetuitatem recipiendi copia esset. doleo quod idem
fieri non potuit emendationibus TVIS Militis gloriosi quas in eadem
praefatione p. XVII sq. palam fecisti, quarum me aliquot occu-
passe non sine magna laetitia intellexi, pancas fabulae literis
iam descriptae postea inserendas curavi, reliquas quas quidem
veras esse mihi persuasisti infra adieci.

Duae autem potissimum res sunt quibus verba poetae ut in
hac editione leguntur ab eo habitu quo a TE aut induta sunt aut
ex proposito TVO olim induentur differunt: quarum una haec est
quod omnia ea vocabula quae in libris scriptis non extant uncis
inclusi *), altera quod orthographicum genus ad certam quandam
normam dirigere studui. et illud quidem faciendum putavi non
quo eos qui hac editione uterentur quasi admonerem ut eis quae
sive ego sive alii supplevimus probabiliora substituerent (quam-
quam si hoc factum videro magno opere laetabor): nam qui ar-
tem criticam in his fabulis rite exercere volet plena supellectile
critica carere non poterit: sed ut uno quasi oculorum obtutu
conspici posset quam multae in libris casu elapsae essent voces
ac voculae quae sine maximo aut sententiae aut sermonis aut
exploratarum atque indubitatarum legum metricarum damno de-
siderari non possent, et hinc simul intellegeretur quam rationi
convenienter ei facerent qui etiam ob subtiliores leges metricas
sed eas artificiose indagatas singulas voces supplere non vere-
rentur: quae quidem artis criticae pars eo minus dubitationis
habet quo certius illud est quod TV ex excussis membranis Am-
brosianis effecisti 'omnium uberrimum in Plantinis fabulis cor-

*) venia mihi petenda est quod hanc legem mea sponte mihi impositam
per Amphitruonem non constanter servarim: illic quae praetermisi infra
addenda curavi, nam haec voculae uncis includendae erant: arg. I v. 9 *illa*,
ipsius fabulae v. 54 *ego*, 59 *haec*, 69 *Nam*, 81 *ille*, 89 *id*, 105 *et*, 114 *cum*,
125 *una*, 143 *hic*, 149 *huc*, 161 *huc*, 162 *ego*, 164 *med*, 166 *magis*, 170 *te*,
171 *ei*, 172 *id*, 180 *nam*, 193 *Qui*, 230 *tum*, 231 *prius et*, 242 *meus*, 245 *ruont*,
253 *ui*, 269 *his*, 284 *tu*, 321 *mihi*, 344 *tu*, 347 *mei*, 374 *At*, 384 *illut*,
404 *huc*, 408 *mi*, 420 *Est*, 520 *pol*, 523 *ego*, 524 *prius ut*, 533 *est*, 555 *tu*,
575 *Tu ea*, 577 *Et*, 578 *ego*, 584 *ex*, 588 *ea*, 593 *prius et*, 623 *te*, 651 *Et*,
675 *me*, 729 *tu*, 770 *i*, 838 *Ain?*, 841 *prius et*, 876 *ut*, 924 *Te*, 948 *ut*,
965 *At*, 968 *is*, 976 *mi*, 1003 *id*, 1015 *mea*, 1032 *in*, 1034 *nunc*, 1040 *ago*,
1075 *alterum est*, 1131 *ego*. item in Captivis aliquoties in hac re erratum
est: nam v. 449 non solum *tu*, sed *Iam tu* includere debebam (quod tamen
supplementum inconsiderate a me additum esse infra monui), v. 469 *ie*,
459 *de*, 847 *in*, 896 *ego*, 985 *iam*.

ruptularum fontem non fuisse alium nisi quod, cum in familiari sermone plurimae voces vel abesse vel accedere vel vario sese ordine excipere nullo sententiae atque adeo elegantiae detrimento possent, horum nihil non librariorum quoque levitate imprudenter admitteretur saepissime. quod autem versuum quibus uncis circumdedi alios ut reliquos omnes apicibus insignivi alios non insignivi, hoc ea de causa factum esse scito ut illos me antiquae dittographiae reliquias, hos aut pannos a sciolis explicandi causa consutos aut versus Plautinos quidem sed aliunde petitos et in margine primum adpositos post autem in versuum genuinorum continuitatem casu inlapsos iudicare significarem. et in hoc genere sero vidi me Rud. 56 (cll. v. 541) non recte apicibus insignivisse quos deletos velim ut recte eos delevi Capt. 324 (cll. Aul. II 1 44) et Rud. 594 (cll. Merc. II 1 2 et in universum eis quae TV in Philologi tom. I p. 306 sqq. exposuisti): item apices Capt. 48 deletos velim. praeterea ne alii in errorem impellantur hic indicandum arbitror Militis versus 1181 uncis inclusum ad nullum horum generum pertinere sed supplementum esse a TB confictum (cf. Mus. philol. VII p. 317 sq.) quod, cum alibi totos versus a TB ad explendas lacunas factos, quamvis ingeniose et Plautinae consuetudini convenienter procusi essent, nusquam recipere fas habuissem, illo tamen loco temperare mihi non potui quin inter versus Plautinos asciscerem.

In genere orthographico ad certam constantiam revocando ultro easdem fere rationes secutus eram quas TV in praefatione Stichii p. XVI eis qui post TB Plautum edituri essent commendavisti. debere autem visus sum eis qui hac opera usuri essent ut potiores eas res quibus orthographia in hac editione ex optimis libris et grammaticorum veterum testimoniis revocata a vulgari recederet hic summatim complecterer, quo in negotio ea quae TV Prolegomenon Trinummi capite nono egregie exposuisti stamina esse volui quibus quae et TV ipse in reliquis fabulis post Trinummi instauratis ad hoc genus spectantia nova protulisti et quae alii probabiliter investigarunt et quae ipse observavi ita subtexerem ut nihil reconditius quidem praetermissum putem quod non in hoc conspectu explanatum reperiatur. praeterea subiunxi quae dum plagulas harum fabularum retracto me invito non recte scripta animadverti et correctae velim. ut a vocalibus ordiar, pro a suasu BERGKII scripsi e in *anteperta* Trin. 643 quod ab *antepariendo* dictum est ut *anteceptus* ab *antecapiendo*, eandemque antistoechiam amplexus sum in *dispenno* et *dispessus* Mil. 1407 et 360 pro *dispando* et *dispessus* et in *aequipero* et *defetigo* verbis quorum vicarias scripturas *aequiparo* et *defatigo* vix usquam boni libri sine discrepantia agnoscunt: o autem pro a posui in *uociuos* Trin. II pro *uacuos* de qua forma post eundem BERGKIVM plura alibi dixi: i pro c in *opstitrix* Capt. 629 et Mil. 695 pro

obstetrix suadente illo versu V. C. auctoritate et analogia *restitrix* et *institor* nominum, et in *dilectus* Rud. 1279 pro *delectus* (cf. Fest. Pauli p. 73 cum MVELLERI adnotatione): *o* pro *e* praecedente *u* consonante in *uorro uorto uoster uoto* cum sua subole ut *euorro conuorro auorto reuortor aduorsum peruorse uniuorsus* et quae sunt similia, quo in genere sero animadverti levem inconstantiam quam **TE** praeeunte admisi: nam Trin. 707 **uorsus** pro *uersus* etiam sine libris scribendum fuisse mihi concedes si relegeris Quinctil. I 7 25 *): praeterea **controuorsias** mihi reponendum erat Rud. 826, Amph. 326 **interuolli**: *oe* scripsi pro *e* in *oboedio*: contra *faenus* pro *fenus* vel *foenus*: at iniuria *praelium* scripsi pro **proelium** quod restitutum velim Amph. 225 255 415 744 Capt. 60 Rud. 1154: *u* pro *e* constanter servavi in omnibus gerundiis et gerundivis tertiae quam vocant et quartae coniugationis ut *agundae edundi dicundum quaerundum fugiundi conueniundus* (minime autem gentium in *uidundi* quam formam ab oscitanti librario Amph. 638 fictam fuit qui non aspernaretur: ceterum Mil. 34 **perhauriundumst** scribendum erat et Trin. 867 **sistundae**: contra non ausim Mil. 1276 *metuondus* restituere): *e* pro *i* in *intellego* et *neglego* quae formae non tantum apud Plautum sed apud omnes Latinos scriptores solae fidem habent, in *Aleus* pro *Alius* (quod ex *Ἀλεῖος* fictum est ut *Philippeus* ex *Φιλίππειος*, *platea* ex *πλατεῖα*, *gynaeceum* ex *γυναικεῖον*, *balineum* ex *βαλανεῖον*, *chorca* ex *χορρεῖα*), in *semul* pro *simul* (notanda etiam scriptura V. C. *adsemulabo* Stich. 84), denique in *labeae* pro *labiae* Stich. 721 (cf. Non. p. 210, unde fortasse Mil. 93 *kabeis* restituendum est, praesertim cum Charisius I p. 79 *labris* in hoc versu legerit quod metro respuitur): *u* pro *i* in superlativis et numeralibus ut *decumus uicensumus centensumus* et similibus ut *legitumus maritumus lacruma uictuma aestumo existumq* omnibus (at non in *exumius* quam formam Stich. 381 errori librorum tribuendam puto), praeterea in *lubet* cum *conlubitum* et *lubido* et relicua progenie, in *clupeus cluens* et *cluenta* (unde etiam **cluentelam** scribendum erat Rud. arg. 4) *mancupium* (me invito Rud. 930 *mancipia* relictum est) *carnufex* cum *carnuficina* *manifestus sacrufico magnuficus* (unde *pontufex* Rud. 1377, *fumuficem* Mil. 412, *opuficina* Mil. 880, *spurcuficum* Trin. 826, *munufica* Amph. 842, *signuficem* Rud. 896, *pacuficari* Stich. 517 et quod sescentiens legitur *luduficare* reponenda videntur) *subrupio* vel *surrupio occupio insulio prosulio desulio* (quas scripturas ra-

*) eadem scriptura *uorsus* num etiam Amph. 55 et Capt. 56 reponenda sit dubitare licet propter tempus quo hos prologos compositos esse TV edocuisisti Parergon vol. I p 232 sq.: sed ego illic quoque praetulerim.

ione non catere alibi probavi et suspicatus sum hoc genus etiam
 latius patere), item in *surpiculis* Capt. 816 pro *sirpiculis* (cf.
 Lucil. ap. Non. p. 490): *u* pro *o* in *adulescens* et *epistula* (quae
 formae iidem apud ceteros scriptores illa sola haec praeter vi-
 cariam fidem habent), in *triobulum glaucuma Acheruns: au* pro
o in *ausculum* et *ausculari* (cf. Fest. Pauli p. 28 et Priscian. I
 p. 562): *o* pro *u* semper post alteram *u* sive consonantem sive
 vocalem, ut scripserim non solum *uolt uoltis uoltus uolqus uolpes*
Volcanus seruos nouom uiuont sed etiam mortuos mutuom miluom
ingenuom praecipuos triduom fluctuom ruont abnuont et quae sunt
 similia exceptis *tuus tuum suus suum*, item praecedente *qu* ut in
quouis quoi quor quom (ubi coniunctio est) *quaequomque utquom-*
que (non *quomplures* sed *conplures* quoniam in hoc vocabulo
 praepositio est) *acquom* et *iniquom*, nisi *cu* posui ut in *mendaci-*
locus falsilocus uanilocus conlocuntur pedisecus execuntur: anti-
 quitus videlicet utrumque genus eodem modo scriptum esse vi-
 detur *qvius qvm aeqvm pediseqvs* sicut *peqvnia qvra* et quae
 sunt similia: denique *oe* pro *u* in *moenia inmoenis moenio admoc-*
nio conmoenio (sed non ausus sum *conmoenis* scribere pro *commu-*
nis) *circummoenio* (quare etiam Mil. 223 **moeni** scribendum erat):
 sero intellexi Rud. 998 et 1000 **poeniceo** et **poeniceum** resti-
 tuendum fuisse cl. Pseud. I 2 92. de Graeca vocali *y* ex Plautinis
 fabulis prorsus expellenda in eiusque locum ubique *u* reponenda **tv**
 in Proleg. Trin. p. xcvi nimis caute indicasse videre, confidentius
 ibid. p. cccxxv: ego in quattuor primis comoediis hoc tomo com-
 prehensis nisi in *Amphitruo* et *sucophanta* et *magudaris* Rud. 633
 et *trugonus* Capt. 851 (qui Graece dicitur *τρῦγών* quo de para-
 schematismo cf. ЛОВЕЦКII Paralip. gramm. Gr. p. 138) submo-
 vere non eram ausus, sed in Trinummo hac in re constans esse
 coepi, scripsi igitur *Lusiteles murocola Olumpichus Surus Illuricus*
 (v. 852 scripturam Ambrosiani **Hilurica** intactam debebamus
 relinquere cl. Men. II 1 10), neque in relicuis fabulis literam illam
 tolerabo quam ne Ennium quidem et Attium adhibuisse Ciceronem
 et Marium Victorinum testes habemus. *cena* et *paenitet* et *ne*
 adfirmandi particulam *me* sic semper scripsisse pro *coena* et *poe-*
nitet et *nae* silentio praeterirem nisi multos homines doctos vi-
 derem novicias illas ne dicam barbaras formas etiamnunc am-
 plecti. simplici *i* duce Ambrosiano (Trin. 17) scriptus est nomi-
 nativus ille pronominis pro *ii*: 'geminatum enim *i*' ut **tva** verba
 faciam mea in pronomine non maiorem fidem habet quam in *di*
diis pro quibus aut *di dis* ut *i is* aut *dei deis* ut *ei eis* veteres
 probarunt: item semper scripsi *obicio inicio conicio deicio adicio*
 cum similibus in quibus geminum *i* in nullo bono libro reperitur,
 contra Trin. 644 non *obex* quod **tv** coniectura alioqui praeclara
 adsecutus es sed *obicx* de qua scriptura alio loco accuratius dis-

serui. extritas vocales invenies in *conquistor* Amph. 65 et 82 pro *conquisitor*, in *fenestra* Mil. 379 et Rud. 88 pro *fenestra*, in *uitor* Rud. 990 pro *uictor*, in *sorsus* Rud. 1314 et *sorsum* Capt. 710 pro *seorsus* et *seorsum* (unde nescio an Amph. 1108 et Rud. 179 *dorsum* pro *deorsum* restituendum sit). aspiratio aut interaspiratio addita est *holus* et *holitor* et *harundo* (Bacch. 51 non dubito quin **TB** ipsum paeniteat spretae V. C. auctoritatis, cf. Stich. 289 347 Rud. 122 294) et *cantherius* vocibus, dempta *erus* et *elleborus* et *aruspeæ* et *arivulus* et *tus* nominibus et *pro* exclamationi (demenda ni fallor etiam *ah* et *oh* et *uah* exclamationibus): non iusto loco interaspirationem insertam esse Amph. 868 et Trin. 132 in *inchoatam* vocabulo sero intellexi quod **incohatam** scribendum esse post **WAGNERI** disputationem in Orthogr. Vergil. p. 440 et **OSANNI** adnotationem ad Cic. de re p. p. 111 sq. certum videtur, praesertim cum in Amph. versu V. C. *incoatam* exhibeat. ut ad consonantes progrediar, ante *s* et *t* nusquam toleravi *b* sed ubique *p* reduxi velut in *aps* *apsum* *apsoluo* *apscedo* *apstuli* *apstineo* *opsecro* *opsero* *opsequor* *opseruo* *opsigno* *opsisto* *opsonium* *opstrictus* *supsequor* *supsulto* *urps*, *optempero* *optestor* *optineo* *optigit* *optusus* *optrunco* *supterduco* *supterfugio*, et semper scripsi *puplicus* et *puplicitus*, item *set* *aput* *illut* *istut* *aliut*: contra molliorem cum duriore sono mutare quod librorum auctoritas fere exigebat non ausus sum in *ad id quid quod* quas scripturas propter usum cui haec editio destinata est 'populo concessi, scientiam mihi reservavi': *haut* dedi ante vocales et *h* literam et consonantes gutturales, ante labiales et dentales ubique *hau* (itaque etiam *hauscio* et hoc quidem $\bar{\nu}\phi'$ $\bar{\epsilon}\nu$ ut *nescio*), de quo discrimine artificiose investigato alibi dixi: pro *quatruiduo* Asin. III I 19 ex V. C. scripsi *quadruiduo* quae scriptura rationi sola conveniens ubique revocanda est (cf. **TREGDERI** praef. Cic. Tusc. p. xxii): illud autem me nunc paenitet quod Trin. 1016 **TB** praeunte cum libris *gurgulios* scripsi pro **curculios**, illa enim recentior est forma apud Vergilium quoque Georg. I 186 in multis libris extans sed neque in Romano neque in Mediceo, haec Varronis auctoritate stabilita apud Servium in versum illum Vergilianum, quo accedit quod Rud. 1325 uterque liber Palatinus tuetur *curculiunculos*, ut taceam nomen *Curculionis* in fabula cognomine. geminatas consonantes **TB** duce probavi in *muccidus* (at *sucidus*) *futtillis mustellu*, item in *essum* et *comessum* et *essurio* cum similibus (me invito Capt. 912 *esuriens*, ibid. 468 *esuriensis* relictum est *): praeterea semper

* huc pertinet etiam quod nunc intellexi scriptura librorum *urssse* Mil. 302 pro *uisse* et Ambrosiani *ussurae* Trin. 181, eodem scripturae *cassus* et *diuissiones* apud Quinctil. I 7 20, in quibus omnibus sicut in *essum* aut *t* aut *d* litera est quae ut extrita compensaretur videtur *s* geminatum esse.

scripsi *redduco* (at *redux*, cf. SCHNEIDERVS de elem. ling. Lat. p. 587 sqq. cuius de duobus versibus Capt. 923 et Rud. 909 iudicio non sum obsecutus) *repperi rettuli*: Mil. 26 27 30 1180 sero intellexi non fuisse sollicitandam scripturam optimorum librorum **bracchium** (cf. WAGNERI Orthogr. Verg. p. 419), item Rud. 547 et 1313 **marsuppium** sive **marsippium** quod in libris Plautinis eadem inconstantia scriptum reperitur qua in libris Graecis *μαρσίπιον μαρσύπιον μαρσίπιον*: contra improbandum arbitror *nollo* quod **TV** nuper in Sticho ubi libri praebebant in continui- tatem verborum recepisti et in praefatione p. xv sq. ita defendisti ut quam scripturam antiquos auctores habere ex Diomede grammatico disceremus eam ab editore Plauti obscurari par non esse contenderes. cui sententiae lubenter subscriberem si rationem istius antiquorum doctrinae perspicerem: **TV** quidem 'satis *ἀναλόγως nonuolo* transire in *nollo* potuisse' profiteris, sed antequam quae fuerit ista analogia argumentis eviceris non possum non doctrinam illam pravam iudicare ortam fortasse ut SCHNEIDERVS l. s. s. p. 418 scite suspicatur inde quod *malo* a *μᾶλλον* descendere opinabantur: itaque me ipse reprehendo quod praepostero usus iudicio et **TV**A ipsius sprete admonitione per totam Trinum- mum vitiosas scripturas *nollo* et *mallo* induxi: restitutum igitur velim v. 634 685 688 945 979 1060 1157 1170 **nolo**, 762 **malim**: ceterum idem SCHNEIDERVS docet cum Diomede etiam Cornutum apud Cassiod. p. 2283 sq. Papirianum apud eundem p. 2290 Bedam p. 2339 in damnandis scripturis *mallo* et *nollo* conspirare. dixi de geminatis consonantibus. in compluribus vo- cabulis snadentibus libris eae consonantes quas posterior aetas extriverat restitutae sunt, velut in *quinctus* pro *quintus*, *nactus* pro *nactus* (non autem *percunctor* vel *perconctor* scripsi sed *per- contor*), *corruptus* et *corruptor* pro *corruptus* et *corruptor*, *tempto pedetemptim contempno* pro *tento pedetentim contemno*: item *deciens centiens totiens quotiens* cum similibus et *centensu- mus uicensumus* et *thensaurus* quod etiam neutro genere *then- saurum* a Plauto dictum est (velut per totam Trinumnum) pro *thesaurus*, *gnatus* pro *natus* ut tamen hanc scripturam non om- nino repudiarem sed id discrimen servarem quod NAEKIVS in Opusc. philol. vol. I p. 187 sqq. 'sine libris ipsorum locorum inter se comparatione' effecit, constanter autem *ignatus* pro *innatus* scriberem. simplices consonantes **TV** restituisti in his vocabulis quae vulgo geminatis scribi solent: *hice huice hicine hucine sicine* cum similibus, *ilico* 'pro reiectaneo *illico*', *ocultus* ubi numeri primam syllabam brevem flagitant pro *occultus*, *sario* pro *sarrio*: addidi *litera* quam scripturam altera potioem esse alibi demon- stravi, *pelex* Rud. 1047 pro *pellex*, *pinula* Amph. 143, ut priore manu in V. C. exaratum est, hoc enim ad *pinnam* eandem

rationem habet quam *anulus ad annum*, *uilicus ad uillam*, *mila ad mille*, quod genus etiam latius patere arbitror: *rusum susum prosum* quas formas TV Plautino sermoni evidenter vindicasti constanter reduxi, nisi quod Amph. 1112 *rursum* reliqui propter iuxta positum *uorsum*, qua de causa etiam Capt. 656 *sursum uorsum* intactum debebam relinquere. *ti pro ci servavi in indu-tiae infitior et infitias nuntius contio conditio suspitio conuitium* vocabulis quorum de plurimis alio loco accuratius disserui, item in *setius* cuius vicariam formam *sectius* Varronis testimonio firmatam TV palmari emendatione Trin. 130 restituisti. pro *qu* scriptum est *c* in *cotidie et cotidianus* et *relicuos* de quibus scripturis in vulgus constat, et in *casso* pro *quasso*. *s* pro *x* reposui in *sescenti*, reponendum fuisse sero vidi in *pausillum* et *per-pausillum* Capt. 176 et 177, in *pausillulam* et *pausilluli* Rud. 729 et 997, in *pausillatim* Rud. 929: pro *c* scriptum est in *suscenseo*. pronominum formas *quicque* et *quicquam* scripsi per *c*, *quidquid* per *d*, sed constanter *nequiquam* postulante ratione et consentientibus libris tantum non omnibus. *dispenno* formae Mil. 1407 pro *dispando* iam supra mentio facta est: eodem versu *distennite* scriptum est pro *distendite*. formae p̄.eniorez quam quas politior aetas probavit sunt *iuenix* Mil. 304 pro *iunix* et *prae-hibeo* pro *praebeo*: semel (Trin. 426) libri testantur *dehibeo* pro *debeo*, sed quia constantem scribendi rationem exequi volebam, hoc autem ubique reponere mihi nimiae audaciae videbatur (qua in re nunc TE adsentientem habeo in praefatione Stichī p. xvii), illo versu vulgarem formam restitui: quod fortasse facere non debui sed potius ubique *dehibeo* ponere, ut nunc me fere paenitet quod non ubique *duellum duellator Duellona duelligero* restitui pro *bellum bellator Bellona belligero*. sed diligentius toto hoc loco pervestigato multa etiam vitia et inelegantiae aperientur quas aequi lectores facile excusabunt, praesertim cum, ut verissime TV nuper docuisti, 'suapte natura non tam certis finibus hic locus universus circumscriptus sit quin semper quaedam varietas sint liberius quae unius normae severitate exaequari aut ratio vetet aut dissuadeat commoditas. sed non mitto hunc locum antequam de altera litera Graeca z quam s̄. optimo demum a. n. c. saeculo eoque exeunte relicuis denuo adiectam esse scimus sententiam meam TIBI proposuero, cum aliquot in hoc genere peccata admisisse videar quae correctione indigeant. illam igitur literam ab ipso Plauto non esse adhibitam certum est: extat autem in nostris libris in *zona* cum *zonarius zamia Zeuxis Zacynthus badizo trapezita* vocabulis quae quidem, cum Priscianus I p. 561 referat 'veteres pro ζ s̄ vel d̄ posuisse *Sagunthum* [an *Sacuncus*, ut grammaticus ipsos versus Mercatoris Plautinae III 4 62 V 2 99 102 in mente habuerit?] *massa* pro Ζάκυνθος

μαῖζα, odor quoque ἀπὸ τοῦ ὄζειν, *Sethus* pro Ζῆθος [spectat hoc ni fallor ad Pacuvii Antiozam] dicentes et *Medentius* pro *Mezentius*, non dubito quin ita scribenda sint ut omnia exceptis duobus quae ultimo loco posui ab *s* litera incipiant, quae mea sententia eo non mediocriter confirmatur quod Merc. V 2 84 uterque liber Palatinus *sonam* exhibet pro *zonam* (corrigen- dum igitur Trin. 862 **sonarius**): *badizas* autem Asin. III 3 116 mutandum est in *badissas* ad similitudinem verborum Plautinorum *malacisso Atticisso comissor cuathisso* aliorum: *trapezita* denique nomini utrum *trapedita* an *trapessita* (nam *Mezentium* antiquitus etiam *Messentium* dictum esse tradunt Diomedes et Velius Longus aliorumque nubem exemplorum geminati *s* pro ζ positi con- gessit SCHNEIDERVS l. s. s. p. 384 sq.) substituendum sit ex prosodia huius nominis recte definita pendet: atque hac in re **TR**, vir doctissime, opinio graviter fefellisse videtur qui Proleg. Trin. p. cxxxvii confusus integritate scripturae librorum iu versu Trin. 425 adseveraris 'z literam in *trapezita* vi positionis exutam esse', quo ego dicto bona fide usus de duobus versibus Captivorum prave iudicavi. evolve enim quaeso hos versus Plautinos quorum vulgata scriptura recte se habet: Asin. II 4 32 Curc. III 50 III 4 3 V 2 20 Pseud. II 4 67 et adde Capt. 449 qui versus restincto meo supplemento (illud 'mea interpolatione' volui dicere) ita restituendus est **Séquare me uiáticum ut dem á trapessitá tibi** et eiusdem fabulae v. 193 qui in hunc modum apicibus consignandus est **Quantillum argenti mi áput trapessitám siet** et Curc. V 3 43 cui ope V. C. haec forma reddenda est **Tú me sequere: Quó sequar te? Ád trapessitám meum** et eiusdem fabulae II 3 66 cuius correcturam in Proleg. Trin. p. cxxvi propositam **TV** mihi probasti praeter apices sic potius dispertiendos [**Íbi**] 'dedistin tu árgentum?' inquam: 'immo áput trapessitám situmst' (nisi fortasse sic instaurandus est 'Dèdistin tu árgentum?' inquam: 'immo' [inquit] 'áput trapessitám situmst'): illos inquam versus si consideraveris, ne **TV** opinor mihi astipulabere non solum Trin. 425 in quo versu me **TVAM** correcturam nuper propositam recepisse supra professus sum nunc sic corrigenti **Trapéssitae drachumárum mille Olímpicho** vel **Olímpico** sed etiam hos versus Curc. II 3 62 III 36 V 3 34 Epid. I 2 40 lenibus transpositionibus in hunc modum redintegranti

Écquem in Epidauró trapessitám Luconem nóuerim.

Trapéssitam [hic] Lucónem quaero: Díe mihi.

Me ípso praesente ét trapessitá Lucone: Nón taces?

Dic modo, unde auferre uis me? a quó trapessitá
petam?

toto enim caelo a vero aberravit KAMPMANNVS qui de praep. in usu Plaut. p. 11 sq. primam huius vocabuli syllabam produci posse opinatur. sed redeo unde abripi me passus sum longius et verbo dico de adsimilatione praepositionum cum verbis et nominibus compositarum. in quo quidem genere idem ego institutum tenui (certe tenere volui) quod PHIL. WAGNERVS in Vergilio suo ad pristinam orthographiam revocato se tenuisse professus est Orthogr. Vergil. p. 406 sq.: libros igitur bonos, Ambrosianum potissimum et Veterem Codicem, duces ita secutus sum ut in eis verbis in quibus constanter inflexa esset praepositio retinuerim adsimilationem, respuerim eandem in eis in quibus praepositiones integras a Plauto servatas esse vel pluribus exemplis vel etiam uno satis probabili declaratum videretur. non opus est ut omnia nomina ac verba cum praepositionibus composita hic enumerem, nam si totus hic locus ad liquidum perduci omnino unquam potest, hoc tum demum fieri poterit cum omnes comoediae a TE supellectile critica instructae in publicum prodierint: sed pauca quaedam quae huc pertinent promiscue attingo. ad praepositio semper mutata est ante *t* et *r* literas velut in *attineo attondeo arrideo arrigo arripio* (Rud. tamen 1332 ducibus libris scripsi *adroget*), item in *accedo accipio accuso appello*: non debebam autem *appareo* servare Amph. 793 794 Capt. 457, quia Trin. 218 in Ambrosiano teste SCHWARZMANNO scriptum extat ADPAREAT, neque *accumbo* vel *accubo* Amph. 802 804 Mil. 653 753 Trin. 473, quia idem liber antiquissimus Stich. 488 ADCUMBERE tuetur: eandem voculam constanter truncavi ante *s* literam ubi hanc una vel duae consonantes excipiunt, ut in *asto ascendo aspicio* et *aspetto aspernor astringo*: *con* praepositionem semper integram servavi praeter *commodus* et *corrumpo* et *conecto conitor coniveo* cum similibus de quibus TV nuper disseruisti in Mus. philol. VII p. 318 sq. ex ante *f* ubique mutavi in *ec*: eadem praepositio ubi cum verbo ab *s* litera incipienti composita est, hanc extrivi velut in *exequor exigno exoluo exurgo exupero exeribo expecto*: in semper integra relicta est praeter *impero imperium impetro* (sed in his quoque, ut sero vidi, integra servanda erat): *ab* et *ob* et *sub* praepositiones ut ante *f* consonantem constanter inflecterem sedulo curavi propter rationem Philologi tom. III p. 322 a me significatam: scripsi igitur Amph. 322 *afuit* (ubi V. C. *affuit* habet), 646 *offirmato*, 893 *offuit*, 1002 *sufferet*, Capt. 755 *offrenatum* (V. C. *oferenatum*), Mil. 209 *suffigit*, Rud. 588 *suffudit*, 1013 *oflectam*, 1059 *suffringi* (V. C. *subfringi* raro exemple), Trin. 1092 *offusam* et sic quidem semper nisi contrarium ascripsi conspirantibus optimis libris. absolvero hunc orthographiae in hac editione

receptae conspectum, si pauca addidero de eis verbis quae contra usum vulgarem divisim scribenda duxi: sunt potissimum haec *intro eo, intro mitto, intro specto, intro rumpo, in vicem, dum modo, ad modum et quem ad modum, quo modo, huius modi* cum similibus, *res publica, ius iurandum* (hinc corrigendus versus Rud. 46), *si quidem* (sic restituendum Mil. 520) et *quando quidem, iam dudum et quam dudum, prius quam, ubi ubi, ne uti quam, tam etsi*: quorum tantum de hoc quod postremo loco posui habeo quod dicam. recte TV in Proleg. Trin. p. CXLIII docuisti *tametsi* compositum esse ex *tam* vicaria forma *tamen* particulae, cuius cum TV adfirmasses praeter illud compositum nulla in Plantinis libris exempla superesse, nuper ipse TE correxisti in annotatione ad Stich. 44 in quo versu liber Ambrosianus illam ipsam formam *tam* pro *tamen* testatur. nunc vero quid tandem obstat quo minus non solum *tamen* particulae hanc breviam formam substituamus ubi numeri illam monosyllabam flagitant (quod feci Mil. 530 1355 Rud. 384 1347 1350, factum vellem Capt. 297 Mil. 585), sed etiam *tam etsi* sic divisim scribamus ubi disyllabum est (quod itidem Trin. 679 feci, neglexi Amph. 21 977 Capt. 321 Mil. 744)? ubi autem *tametsi* bacchium efficit ut Pseud. I 3 16 ὕφ' ἔν scribendum est ut *quamobrem* scripsi Amph. 552 Mil. 360, *quemadmodum* fortasse cum libris scribere debebam Trin. 236 pro *quemnam ad motum* quod de coniectura dedi. contra atque in illis factum est ὕφ' ἔν scripsi *numquis nequis siquis* (peccatum est hoc in genere Mil. 190) cum similibus et *enumquam*.

De numerorum notatione qualem TVO exemplo institui TVIS ipsius verbis utens hoc addo 'singulari nota velut in *tūo mālum* significari binarum syllabarum pronuntiationem monosyllabam, sive ea sit duarum vocalium sese excipientium synizesi sive unius vocalis ecclipsis?.

Restat ut duobus perfungar muneribus quorum alterum aequitas exigit, alterum mea sponte mihi iniunxi: primum ut profitear quas emendationes in versuum seriem a me receptas quibus viris doctis privatim acceptas referam (nam quas publice ab aliis proditas recepi non est hic locus ut enumerentur), deinde ut quae curis secundis intellexerim in singulis fabulis corrigenda esse quam brevissime potuerim persequar. acceperam autem ab RVD. KRBSIO collega meo doctissimo eas coniecturas quas FRID. VOLG. REZIVS margini exempli sui editionis GRONOVIANAE in Captivis Milite glorioso Triummo ascripserat, ab se anno MDCCCXXIII dum Berolini in studia humanitatis incumbit ex exemplo illo quod tunc FRID. AVG. WOLFIVS possidebat diligentissime transcriptas. de quibus coniecturis REZIVIANIS nosti quae GOD. HERMANNVS in praefatione Trinummi p. VII sq. narravit, REZIVM eas dum legeret Plautum ascripsisse ut aliquando retractaret, quare qui eas

omnes in lucem edere vellet iniuriam facturum esse manibus viri modestissimi: huius ego admonitionis memor (velim eiusdem memorem esse FRID. OSANNVM cum praestabit quod in commutatione sua de pron. IS BA ID formis p. 29 pollicitus est) infra fere eas tantum commemoravi quas ipse recepi exclusis etiam quas iam HERMANNVS aut in praefatione Trinummi aut alibi publici iuris fecerat, fas tamen esse putavi me eas non reticere (exceptis rebus minutissimis) quas ante alios ille occupaverat. praeterhaec aliquot emendationes quas infra suis locis memoravi debeo amicitiae FRIDERICI mei OTTONIS, disciplinae TVAB alumni, quas dum proxima hieme has comoedias una legimus mecum communicavit aliquando ut spero uberiores fructus studiorum suorum Plautinorum editurus.

Amphitruonis igitur primum me paenitet versus 46 ita ut in hac editione legitur instaurati. quoniam ars Plautina, quod TV in Proleg. Trin. p. CCX verissime observasti, in fine senariorum iambicorum nunquam tria sese iambica vocabula excipere passa est: in libris autem sic scriptus extat *Sed mos nunquam illi fuit patri meo* (in libris LANGIANIS *meo patri*) in qua scriptura quam maneam esse adparet tantum abest ut mihi cum LINDEMANNO (qui cum aliis *illie* scripsit) dativus *illi* frigere videatur ut nunc nihil aptius iudicem: nam sicut *ille Iuppiter* saepe *δεικτικῶς* et a Plauto (velut Amph. 26 461 Curc. I 1 27 Most. II 1 51 Pseud. III 1 16) et ab aliis scriptoribus (velut Cic. in Catil. III 12 29 Corn. Nep. epist. Corn. §. 4) dicitur (add. *ille Diespiter* apud Liv. I 24 8, *illum solem* Plauti Bacch. 699), sic hoc versu dativus *illi* coniunctus cum *meo patri* qui ipse Iuppiter est optime se habet, quem dativum etiam si alius quis ac deorum summus significaretur non mutassem, si mihi opportune in mentem venisset versus huius fabulae 858 sq. his de causis hunc versum sic restituendum esse censeo **Set [is] mos illi nūquam fuit mēo patri**, ut *fuit* mensuram spondei exaequet. — V. 69 constructionis ratio (cf. v. 74 *ambiuerit*) postulat ut scribatur **ambíssit**, quem eundem singularem v. 71 TV in Proleg. Trin. p. LXXXV ex vestigiis V. C. *ipse ambissent* verissime restituisti: ceterum v. 74 initium nunc malim sic transpositum **Magistrátum quasi**. — V. III revocanda est librorum scriptura **et éx uiro et ex sumno Ioue** (quod arti prosodiae Plautinae non repugnare alibi probabo): item v. 130 **Haut quisquam quaeret qui siem aut quid uenerim** (ell. Bacch. 762 Mil. 685): v. 333 **Hinc enim mihi dextrá uox auris:** v. 339 **Vérum certumst cónfidenter hómínem contra cónloqui** (quem versum deceptus falso PAREI de V. C. testimonio mutaveram):

v. 374 **Quí ego sum? SO. Perii: ME. Parum etiam: v. 506 quí quidem meus sí pater: v. 950 quí in mea nauí fuit: v. 1054 Neque úllast confidéntia iam in córde. — V. 269 additamento *his* facile careas verbis sic transpositis **Átque telo sùo sibi huuc malítia a foribus péllere. — V. 293** pro librorum scriptura *quom* (aut *qucm*) *in mentem uenit* quod ineptum glossema esse mihi concedes reposui *quom recogito: aptius fortasse quom considero* (ell. Trin. 404), nisi reconditus quid a poeta scriptum fuit quod posteaquam glossemati illi originem dedit expulsus est. — V. 332 rectius puto quam *certo* scribatur **cérte. — V. 384** vides eam correctionem quam olim Philologi tom. II p. 94 proposueram me abiicisse et aliam temptasse quam nescio an ipsam itidem reicere et hanc **CAR. LACHMANNI** amplecti debeam quam **TV** quoque nuper adsensu **TVO** comprobasti **Nam ‘Ámphitruonis Sósiai’ me ésse. — V. 395** non recte fecisse videor quod **OTTONIS** mei coniecturam **foédus ici** repudiavi. — V. 402 transponendum est **Mihi quod, v. 446** scribendum **cicátricosumst. — V. 462** recepi **LINGH** coniecturam in Quaest. Plaut. p. 52 propositam qua hiatum in *uñ ego* admisi: sed nunc intellexi **TE** in Proleg. Trin. p. ccciii sq. hoc hiatuum genus iure condemnasse itaque hunc versum sic correctum malim **Út ego raso cápíte caluos hódie capiam pileum,** cui correcturae certe non adversatur testimonium Servii in Verg. Aen. VIII 564 qui ex memoria ut adparet haec laudat *quod utinam ille faxit Iuppiter ut raso capite portem pileum,* unde tamen non dubitavi v. 461 *faxit* asciscere pro librorum Plautinorum *faciat.* eadem de causa Rud. 752 initium corruptum esse censeo, ubi aut transponendum videtur **Túae sunt istae?** aut cum **CAMERARIO** scribendum **Túaene istae sunt?** quamquam etiam **BOTHIANVM** *Túa sunt istacc.* habet quo se commendet. — De v. 487 non inuidebo ceteris qui hanc epistolam legent **TVM** sententiam comiter mecum a **TE** communicatam. consultus enim *de fieret* vocabulo quo quid facerem nesciebam posteaquam sententia flagitante *curabit* restitui pro eo quod in libris est *curauit,* **TV** mihi rescripsisti **TE** quoque ipsum iam diu *curabit* correxisse, sed verba *uno ut fetu fieret* **TIBI** videri ab interprete addita (ell. v. 878) Plantinum hemistichium expulisse quod hoc fere fuisse posset *Iuppiter summus meus.* tum vero cum me monuisses ne versus quidem 489 et 490 ita ut in libris scripti essent a Plauto posse profectos esse unaque plura ad eos perpoliendos a **TE** temptata mecum ita communicasses ut certum iudicium non proloquerere, denuo pensitatis rationibus ego ne hodie quidem **BOTHII** sententiae accedere possum qui totum v. 489 eiecit; nam**

quamquam eadem fere utroque versu exprimitur sententia. tamen id non satis causae esse arbitror ut alterum ex interpolatione irrepsisse statuamus praesertim in hac fabulae parte quae una est ex istis scenis de quibus TV Parergon vol. I p. 237 breviter egisti, quae aut prologi vice funguntur (ut Mil. II 1 Cist. I 3) aut ut haec (v. 463 ad 498) ea quae prologo enarrata sunt suppleant. in his autem scenis ut in ipsis prologis poeta sive Plautus fuit sive alius quis Plautinae quidem artis scientissimus prolixa quadam orationis verbositate utitur quae hoc quidem ambitu a relieuo sermone Plantino aliena est. sed illud TIBI quidem facile largior vitia tralaticiae horum versuum scripturae manifesta esse. ac versum quidem 490 qui in libris Plautinis sic scriptus est *Et clandestina ut celetur suspicio* corruptum esse ipsius antiquitatis testimonio docemur: a Donato enim in Ter. Adelph. III 5 32 sic scriptus in editione principe adfertur *Vt clandestine et celetur consuetudo*, unde iam SCIOPIVS accessitis his verbis Pauli brevioris Festi p. 61 consuetionem Plautus pro consuetudine dixit eum ita restituit ut in hac editione dedi: sed artius etiam premendi erant ductus literarum in Donati editione principe extantium, unde hunc versum non dubito sic corrigere *Vt clandestina haec (an ea?) celetur consuetio*. tum vero v. 490, quod TV quoque proposuisti, et TVO suasu paulo immutatus illi postponendus est. en igitur versus 487 ad 490 ut nunc scriptos velim

Patér curabit [Iúppiter summús meus]

Vno út labore apsóluat acrumnás duas,

Vt clándestina haec céletur consuétio,

Ne [illa] ín suspitióne ponatúr stupri.

V. 507 ex coniunctis testimoniis librorum Plautinorum qui habent *Observatote quam blande mulieri palpabitur* et Donati in Ter. Adelph. prol. 2 *Observat orare ut blande palpetur mulieri* et Servii in Aen. XI 725 *Observato quam blande suppalpatur mulieri* sic reconcinnandus est **Ópseruatote éum quam blande súppal-patur múlieri.** — V. 514 secundum ea quae TV nuper ad Stich. 516 de prosodia et scriptura *heri* adverbii docuisti verba sic esse transponenda videntur **Média nocte herí uenisti, núnc abis.** — V. 520 non persuasisti mihi correcturam TVAM in Proleg. Trin. p. CLXXII propositam sed praetuli quod CAMERARIUS posuerat: aegre enim *pol* particulam desiderarim quam non solum depravata scriptura V. C. *Quo lego* sed etiam consuetudo Plautina (cf. modo Amph. 1030 1043 Mil. 371: hinc etiam Men. V 5 5 sic redintegrandus videtur *Quém [pol] ego hominem..*) commendat: tamen nunc etiam propius optimi libri memoriae malim **Quoi [pol] égo hoc iam scípione..** (scil. *magnum malum dabo*

ell. Pers. V 2 35). — V. 582 pro tertio bacchio palimbacchium (*sum saluos*) posui quem propter interpunctionem excusari posse putaveram: nunc vero vide num hic versus non incommode sic perpoliatur **Equidém ualeo récœ atque sáluos sum, Amphítruo.** — V. 642 sq. cum ita ut p. 31 leguntur instauravi nondum investigaveram eam legem prosodiae Plautinae ex qua tertia singularis persona perfecti activi syllabam ultimam producit, ut *uicit* eodem iure spondeum efficiat quo *fuat* et *uelit* iambos, *audict* creticum, *adflctat* molossum et quae sunt similia, quam quidem rem adhuc occultam TV primus in Proleg. Trin. p. CLXXXII sqq. aperuisti: sed ut de istius observationis veritate nemo sanus dubitabit, sic hoc quod ego observasse videor quodque in censura Plauti TVI de qua supra dixi rationibus stabilivi itidem certum est atque exploratum. propter hanc autem legem in eis quos dixi versibus librorum scriptura quam HERMANNVS quoque in Elem. doctr. metr. p. 298 sq. (sed dubitanter ille et ex interpunctione quae nulla est excusatione haud probabili petita) retinuit revocanda est

Set hóc me beát saltem, quóniam perdùellis

Vicít et domúm laudis cónpos reuénit.

V. 678 nunc non dubito quin quod Nonius p. 167 servavit **rumiferánt** praefendum sit scripturae librorum Plautinorum *rumificant*. — V. 714 id quod priore manu in V. C. exaratum est *quidem* recepi pro *equidem* quod altera manus correxit, ut intentionem syllabae ultimae vocis palimbacchiacae *ecastor* refugerem, quam arii Plautinae repugnare TV in Proleg. Trin. p. CCXXXI eiecisti: sed erravi quod *ecastor* vocem palimbacchiacam esse opinatus sum, est enim molossica, ut ex Mil. 1041 adparet (cf. Varro de ling. Lat. X 70 cum Proleg. Trin. p. CLXXIV sq.): eum vero sermoni Plautino (cf. v. 698 et 730) **Écastor equidém** magis conveniat, sine mora illud restituendum est. — V. 736 sero intellexi revocandum fuisse ordinem verborum quem libri exhibent **Véra dico. AM. Nón de hac quidem hercle ré: de aliis néscio.** alibi autem demonstrabo in hiatu *dě aliis* non esse offendendum. — V. 755 optimorum librorum scriptura **Quí nunc, mulier?** retinenda erat: cf. Pseud. I 2 22 Bacch. 563 Mil. 472 (ubi relicui libri praeter V. C. tuentur **Quí iam?** quod etiam eiusdem fabulae v. 834 et 1203 sententia flagitare videtur: praeterea Mil. 545 Palatinorum librorum scriptura *quís nunc* magis *quí* particulae favere videtur quam pronomini *quid*, sicut Mil. 431 ex librorum scriptura *quísquam* non *quidpiam* sed quod TV in adnotatione proposuisti *quípiam* confidenter recepi ell. Capt. 127). — V. 804 me invito scriptura aliquot librorum pessimorum *conce-*

nasti relicta est pro ea quae sola fidem habet **cénauisti**. — V. 91⁷ immerito id quod in libris est uél **hunc rogato** mutavi, nam quamquam *Sosia* in proscenio non adest tamen *hic Sosia* dici potest quia in aedibus est, qua significatione pronomen demonstrativum sescentiens a Plauto positum est: de prosodia autem vide quae supra ad v. 111 professus sum. — V. 92⁴ nunc sic malim correctum **Hanc mihi da ueniam**: v. 926 autem sententia flagitare videtur ut scribatur **factis [fui] impudicis ápstinens**, nam quod libri habent *factis me impudicis abstines* non minus nihili est quam quae editores nugati sunt. — V. 930 ex emendatione HERMANNI dedi: cum vero in V. C. sic scriptus extet *Ibo egomet comitem mihi pudicitiam duxero*, nunc illud *ibo* ut glossema delere et relicua sic transponere malim **Pudicitiam egomet dúxero comitem mihi**, nisi praestat **Pudicitiam egomet mécum comitem dúxero**: quamquam ne sic quidem hunc locum persanatum esse mihi persuadeo, sed totum versum ante v. 930 excidisse puto. — V. 939 aegre fero quod relicta est accusativi forma *uoluptates* pro ea quam sermo Plautinus postulat **uoluptatis**: item Capt. 769 *opimitates* pro **opínitatis**, sic Mil. 12 32 655 1027 **TE** praeeunte *uirtutis* scripsi, itidem Mil. 93 non spernendam putavi *meretricis* quod libri exhibent et ad huius analogiam Mil. 722 *ceruicis* vel sine libris restitui: contra repudiavi librorum *imbricis* Mil. 50⁴ et *inopis* Rud. 257 quae non magis rationem habent quam v. c. *legionis* Mil. 17 et 22⁴ aut *moris* ibid. 40 aut *hominis* ibid. 660 aut *piscatoris* ibid. 1183 aut *melioris* Trin. 707 et qui sunt similes librorum errores. — V. 953 HERMANNI suasu scripsi *Dum ego*, sed defensione non caret quod libri habent **Quom ego**. — V. 960 cum V. C. *item ipse* habeat, forsitan haec sit vera scriptura **Pròinde eri ut sint, itidem ipsus sit**. — V. 1020 et Capt. 830 (item Bacch. 582) corrigendum est **éequi hoc aperit óstium?** — V. 1128 et 114⁴ quam V. C. praebet forma **Teresiam** pro *Tircsiam* non videtur spernenda esse.

Captiuorum versus **II** quem ex **TVA** emendatione (Parerg. I p. 222) dedi nescio an lenius sic instauretur **Negát hercle illic últimus**. — V. 28 *possit* pro librorum *posset* ab RÆZIO sumpsit, ab eodem v. 3⁴ *de praeda hosce* pro librorum *hosce de praeda*, nec quod v. 31 dedi *equitem ex Alide* pro librorum *hianti scriptura equitem alium* (V. C. rectius *aleum* ut solet) memm est sed debetur OTTONI qui apte contulit huius fabulae v. 511. — V. 51 me graviter ipse reprehendo quod non significavi ex interpretatione foedissima irrepsisse: primum enim quid languidius ac

frigidius excogitari potest illa sententia et illo quidem loco? deinde numeri clamitant hunc versum non esse Plautina arte compositum: nam 'spondiacam' ut TVA verba (Proleg. Trin. p. cccviii) mea faciam 'pro iambica voce tertius pes (senarii iambici) non admisit': consutus autem est hic misellus versiculus ex eis verbis quae Rud. 155 aptissime leguntur et locutione in his fabulis usitatissima. — V. 71 transponendum est **díctum apsurde**. — V. 208 sq. **HERMANNVM** (Elem. doct. metr. p. 210) secutus nisi quod pauca quaedam mutavi duos trochaicos octonarios dedi: sed nescio an **RIZIO** potius obtemperandum fuerit (cf. idem **HERMANNVS** de metris poet. Gr. et Rom. p. 127) qui in quattuor versus anapaesticos eos diviserat, nisi quod primo versu, ut lex illa teneatur de variatione accentus eiusdem iterum positi vocabuli quam **LACHMANNVS** in Propertio suo p. 111 sqq. et **HERMANNVS** Opusc. n. p. 283 sqq. explanaverunt, quam quidem legem in omnibus vocabulis hyperdisyllabis exceptis unis amphimacris eisque longioribus quorum una omnino vocalio est religiosissime a poetis scenicis observatam esse contenderim, huius igitur legis gratia *Fugiamus nos?* collocandum est pro librorum *Nos fugiamus?* et quod ultimo versu utique vocula addenda est, quia *ocasio* ante *haut* hiare non potest, sed synizesin in hoc quidem genere metrorum admittit ut molossi mensuram exaequet, *dehortor* autem non disyllabum esse non potest, quibus de rebus adeantur TVA Proleg. Trin. p. clx sq.:

CA. Fugiámus nos? quo fúgiamus?

LO. In pátriam. **CA.** Apage, hau nos íd deceat

Fugitiúos imitari. **LO.** Immo edepol,

Si erit óccasio, haut [id] dēhortor.

aut siquis ultimum horum versuum pro paroemiaco acatalectum mali

Si erit óccasio, haut [istúe] dehortor.

V. 246 transponendum est [**mihi**] quod. — V. 266 sero intellexi et ex analogia formae *fauitor* quae Amph. 67 78 79 ex bonis libris pridem restituta est quamque Nonius p. 110 ex Lucilli saturis adfert, et propter adliterationem vocabuli iuxta positi *captus* vel sine libris pro *cautor* scribendum fuisse **cauitor**, praesertim cum Paulus brevior Festi p. 61 haec habeat 'cautionem dicebant quod modo dicimus cautionem', unde nescio an etiam v. 253 et Trin. 416 *cautum* pro *cautum* reponendum sit. — V. 316 transposita velim verba **me méus pater**, v. 318 **fáteor esse**. — V. 359 ex scriptura librorum *dice demonstra* duce **DISSALDEO** potius **dóce demonstra** eruendum erat quam quod cum **CAMBARI** posui *dice monstra*: vide infra ad Mil. 256. — V. 398 quod

posui poterit: in rem pro librorum poteris istuc in rem praeiverat REIZIVS. — V. 413 hoc loco ubi in libris extat mirifice languet et tamquam claudicat, qua de causa vide num non incommode inter v. 407 et 408 conlocetur, ut personatus Philocrates ludat in locutionibus *emisisti e uinclis et manu emittat*. ceterum v. 408 verba sic conlocare debebam **quin manú te emittat grátiis**. — V. 418 adquiescere debebam in BŒTHIANO Ópsequiosus mihi fuisti sémper, ut REIZIVS quoque correxerat. — V. 594 corrigendum est **fune opus, Hégio, 'st: v. 672 Delácerauisti** (pro qua verissima librorum scriptura nescio quo errore *dilacerauisti* in hanc editionem irrepserit): v. 698 **Quid sit hoc negoti** (quod est in libris: cf. supra ad Amph. 111): v. 700 **Nec quisquamst mi [alius] acque melius quof uelim**. — V. 729 sq. quotiens legi offendi in neglecta figura chiasmi, non tamen ausus sum corrigere: hic tamen non diffitebor (cf. Rud. 6 sq.) poetam sic mihi videri scripsisse

Nam nóctu neruo uíctus custodíbitor,

Sub térra lapides éximet intérdius.

V. 777 *ipsus* pro librorum *ipse* sumpsi a REIZIO, item v. 783 *mi hodie* pro *hodie mihi*. — V. 798 mirum ni poeta scripserit **omnis mortalis fáciam ut quemque**, sicut *omnes (mulieres)* ut *quaeque* Mil. 1264, *omnia ut quicque* Bacch. 1097 et Pseud. V 2 15 libri testantur, hoc Rud. 1359 REIZIVS restituit et Amph. 599 ego de coniectura dedi pro librorum *omne ut quicque*: quamquam Rud. 1139 sq. dictum est *omnia quidquid insit* (nisi ibi quoque ut *quicque* reponendum est): sed totus hic locus de pronominum *quisque* et *quisquis* usu Plantino accuratiore indiget perscrutatione. — V. 823 in scriptura V. C. quam PARBVS false testatus est ne litera quidem mutanda erat **Eúgepae: edíctiones aé-dilicias hic quidem habet**. nam hiatus exclamationis nullus est. — V. 831 sic malim transponi **Híc homo recipit se ad me ad cenam**: versu autem sequenti nollem Nonii scripturam *exitium dabo* in orationis ordinem recepissem, praestat enim librorum Plantinorum **exitium ádfero**. — V. 885, si vere **TV** in Proleg. Trin. p. CLXXXIX monosyllabas exclamationes unquam elisas esse negasti, *vae aetati tuae* a poeta scriptum esse non potest: corrigendum igitur videtur **Vae uitaé tuae**, quam locutionem **TV** in adnotatione ad Stich. 594 quem versum palmari emendatione eodem mendo aliam etiam ob causam perpurgasti, uisus ipsius fortasse versus memor *ὡς ἐν παρόδῳ* commemorasti. — V. 891 et 897 propter aditerationem praestat scribere **uideor, uera si autumas et uíctum, uera si autumas**.

ut illo versu in V. C. altera manu correctum est. — V. 975 restituenda est genctivi forma **Philocrati**, qua sola Plautus usus est: cf. v. 528, Rud. 86 *Euripidi*, 822 *Herculi*, Bacch. 938 *Achilli*: eadem de causa Trin. 744 correxi *Charmidi* (Bacch. autem 284 nominativus *Archidemides* restituendus est). — V. 988 me dispudet ita ut in hac editione legitur non instaurati sed foede corrupti, quoniam omni caesura destitutus est: quem ilico sic corrigas velim **Quí mihimet pecúliaris dátus est? ST. Huius filius.**

In Militis gloriosi prima parte ut plura habeam quae corrigenda esse senserim eo inprimis factum est quod et TVAE emendationes huius fabulae quarum supra mentionem feci et FRITZSCHII praefatio iudicis scholarum Rostochiensium huius ipsius semestris aestivi in qua de aliquot locis eius fabulae disseruit serius in manus meas pervenerunt quam ut in usum meum convertere possem. V. 34 vellem GYETI emendationem quam TV quoque in adnotatione commendavisti **Perhaúriunda [haec] súnť ne dentes déntiant** recepissem: FRITZSCHIO autem hunc versum temptanti parum feliciter meo iudicio res cessit. — V. 39 ex Ambrosiano **ánimum tuum** pro *tuum animum* scribere debebam. — V. 58 non fuisse sollicitandum ordinem verborum qui in omnibus obtinet libris **Amánt ted omnes múlieres neque iniúria** alibi probabo. — V. 69 non dubito quin FRITZSCHIVS vere emendaverit **órant ambae et ópsecrant** idemque v. 84 recte praefendam esse iudicaverit PYLADIS correcturam **quám nos acturí sumus.** — V. 87 TV verissime vidisti interpolationi deberi eiusque loco duos olim lectos esse ipsi nomen Latinae fabulae prodentes, velut tali exemplo *Ei Militi esse glórioso fdbulae || Nomén poeta uóluit uorsae bárbare*. — V. 117 cum FRITZSCHIO nunc sic scribere malim **in áltum, fit quod dí uolunt:** nec possum non eidem astipulari v. 169 praeclare sic redintegranti **Ádgređiar hominem. PE. Éstne aduorsum hic qui áduenit [Palaéstrio]? nisi quod quí uenit** praestare arbitrator ut Plautinae consuetudini accommodatius. — Vberius idem disseruit de eis quae v. 185 excipiunt et ita quidem ut contra TVAM de hoc loco disputationem in praefatione Militis p. xxiv sqq. editam librorum memoriam in rebus tantum non omnibus sustentare conatus sit. mihi quidem vir doctissimus nec vindicias nec coniecturas suas probavit et ex his quidem unam omnium miuime eam qua versui 191 sententiam obscenam supposuit de qua poeta hoc quidem loco ne in somnis quidem cogitavit: sed iterum iterumque pensitatis rationibus a TB et ab illo prolatis praeter duas res ad disputationis TVAE summam rediit, quarum

duarum rerum altera haec est quod me non paenitet v. 187 ex Ambrosiani scriptura **NEISTE** et reliquorum librorum *ne esse effecisse ne is se* quod **FRITZSCHIVS** quoque perdidit quodque verum esse ne **TV** quidem hodie opinor negabis: altera quod nunc mihi non recte fecisse videor quod eum versum qui in Ambrosiano inter v. 185 et 186 legitur **TE** praecunte delevi. est autem hic **PROFECTOUTNEQUOQUAMDEINGENIODEGREDIATURMULIEBRI** quem is qui nunc 186 est excipit in libris sic fere scriptus *Earumque artem et disciplinam optineat colerem* (aut *colorem*) et *quemadmodum*. de quibus duobus versibus **TV** ita sensit 'pinguissimum interpretamentum in verba poetae irrepsisse idque tale *profecto ut ne quoquam de ingenio mulierum degrediatur earumque...* una constructione conglutinata scriptoris et interpretis oratione', a poeta autem hunc unum versum profectum esse *Ne hercle usquam artem et disciplinam apstineat colere*. **PE.** *Quemadmodum?* at quamvis lubentissime **TIBI** largiar altera ex his duabus sententiis *ne de ingenio degrediatur muliebri* et *ut mulierum artem et disciplinam obtineat colere* facile careri posse, tamen versus illius in solo Ambrosiano servati (modo recte emendatus sit) numeri tam boni sunt ut eum interpolatori quamvis vetusto tribuendum esse *vix* adducar ut credam. tum vero aliquid inter utramque sententiam intercedere discriminis ipse non negabis. accedit quod in isto versu quem **TV** posuisti *artem et disciplinam* verba nimis nude posita videntur: servus enim ni fallor addere debebat cuius vel qualis ars et disciplina Philocomasio colenda esset, qua de causa illud *earum* i. e. *mulierum* initio huius versus necessarium puto. quaeritur igitur hoc solum quo modo versus ille ex Ambrosiano erutus aptissime et lenissime corrigatur. atqui bene nosti quam saepe in libris Plantinis adfirmandi particulae inter se permutatae sint (cf. Mil. 1270 Bacch. 595 Stich. 243): hinc nescio an huic versui idem adhibendum sit remedium quo huius fabulae versum 290 aliter ac **TV** et paulo propius puto a librorum scriptura instauravi, ut pro *profecto* scribatur *hercle*: quod si feceris nihil profecto desiderabis. altero autem versu nihil mutandum censeo nisi ut alterum *et*, quod iam pridem editores viderunt, deleatur et quod **TV** reperperisti pro *colerem* aut *colorem* reponatur *colere*, quod utrumque fragminibus huius versus in Ambrosiano superstitiis confirmatur. at 'ita' inquis 'optinere verbum constructionis ratio respuit'. non habeo quidem exemplum quo *optinere* infinitivo iunctum probetur, sed cum poeta Curc. I 3 24 non veritus sit dicere *mi apstineant invidere*, me non intellegere fateor cur eadem constructione non potuerit uti in *optinendi* verbo. illud autem *ut artem optineat colere* nihil aliud est quam *ut perseueret in colenda arte*. versus igitur 186 loco hos duos vellem in orationis continuitate dedissem

[Hércle] ut ne quoquám de ingenio dégrédiatur mú-
liebri

Ēarumque artem et dísciplinam optíneat colere.

PE. Quem ád modum?

unum est quod in his versibus iure offendere possit, dico eam syntaxin ex qua *curum* dictum est quasi non *muliebri* sed *mulierum* praecesserit, quod si quis revocare volet, ut FRITZSCHIVS fecit, non obstinate adversabor, quamquam necessarium esse mihi nondum persuadeo. — V. 255 sq. TV nunc ita scribi mavis — *intro abi ergo: et sist isti, mulierem* || *Iube cito domum transire ac bene ei haec monstra et praecipe* et si recte verba TVA intellexi ea potissimum de causa ut evitetur cito voculae correctio. at in hac re nimis mihi fuisse videris severus, de quo alibi ita disputabo ut totum hoc genus complectar, nec propter istam correptionem ab ea ratione qua hi versus in libris descripti sunt recedere ausim. est autem alia causa cur hos versus hic retractandos duxerim: non enim iam probo eam correcturam quam motus gemello ut mihi videbatur versu Capt. 359 receperam *dice monstra* quod non solum illo versu ut iam supra dixi sed etiam hoc reiiciendum est. verum ne TVAS quidem horum verborum emendationes probare possum, nec priorem *atque haec bene ei monstra et praecipe* nec nuperam quam supra transcripsi, et hac quidem de causa quia *bene monstrare* in Plautino sermone longe aliam vim habet atque quae hic desideratur, vide modo Baech. 133 Cure. I 3 43 et *recte monstrare* Stich. 145 Pseud. I 3 55 Cure. II 3 20. equidem hic idem desidero verbum quod illo Captivorum versu ex libris restitui iussi *demonstrare* et cum Ambrosianus habeat HAECBENEMONSTRA, relicui libri fere *haec ei monstra*, hanc genuinam huius versus formam fuisse conicio

Cito domum transire: atque haec ei bene demonstra,
praecipe

Ut teneat consilia nostra...

ceterum RBIZIVS hunc versum sic correxerat *Cito domum nostram transire, atque haec ei monstra, praecipe*, sed hoc non magis ad Plantinam consuetudinem quam quod TV v. 484 scripseras *nostrae domi*, quem versum TV nunc ipse aliter perpolivisti. eidem RBIZIO debetur quod v. 279 intexui *hic* quod cum et in antecedenti et in sequenti versu in libris abunde additum sit huc pertinuisse videtur: idem v. 429 ante BOTHIVM invenerat *ne nos nosmet*, v. 472 *qui hanc* quod iam Philol. II p. 88 indicavi. — Sequitur series emendationum TVARVM quam quod ex TVA praefatione Stichi transcripsi non ferēs moleste: v. 263 *sese vidisse*: v. 367 *Ac cum alieno*: v. 370 *viderim*. PH. Ego mora moror multum (ab DANZIO): v. 406 *planumst id quidem*:

v. 410 fóris uicini próximi concréruit: v. 425 quid negótist: v. 426 Mén rogas homo qui sim (ab ACIDALIO): v. 484 cubantem tám modo offendí domi? — V. 441 ego nunc malim **Quid** hic in Epheso tibi negotist? (nisi in scriptura librorum ne literula quidem mutanda est, vide supra ad Amph. 111). — V. 473 nescio an sic sit corrigendus **Mágis pol metuo [míhi]: set numquam** (coll. v. 526 Bacch. 595), quamquam non sum immemor versuum a TE in Proleg. Triu. p. ccxxv congestorum. — V. 481 scribendum est **néque** pro *nec*. — V. 485 TV propter caesurae defectum ordinem verborum quem libri prodiderunt **Certúmst nunc opseruátióni operám dare** ita mutasti ut ego edidi: at Rud. 525 habes versum plane eodem modo confictum, unde hos dnos in vicem se tueri crediderim: nam hunc quoque ob eandem causam sic mutare *Ad uéilitatióem me equidem exérceo* profecto audentius sit. — V. 502 verissime TV intellexisti insititium esse eiusque in locum substituendum v. 511, item v. 600 et 601 (quo versu non abs re videtur referre REIZIVM prope afuisse a vera emendatione: correxit enim *aut caute locus*) a Plauto abiudicandos esse, seruandum autem proximi initio **Nám** pro *Et*, denique v. 666 ad 668 transponendos esse post v. 653. — V. 508 vellem pro *Quin* quod TV de coniectura dedisti scripturam Decurtati **Quod** seruassem. — V. 552 vide num Ambrosiani scriptura **Aqua aéque sumi** defendi possit talibus exemplis iunctae comparativo *aeque* vel *adaeque* vocis qualia sunt Capt. 700 828 Merc. II 3 1 (nam Bacch. 621 ubi HERMANNVS pereleganter *aeque* inuexerat TV et ut videtur iure TVO libris obsecutus es). — V. 613 sq. REIZIVS sic conformavit *Si gerimus rem. PE. Mágis ad rem quam hoc útibile esse nón potest. ¶ Quid tibi, Pleusidés? PL. Quod uobis plíceat, displicédit mihi?* v. 649 *Néque ego autem unquam aliénúm scortum* —: v. 752 initio *nam* particulam ante TE deleuit: v. 865 ante BOTHIVM transposuit *partem infortuni meam*: v. 913 ante TE inseruit *porro* inter *Quem* et *ego*. — V. 627 vellem recepissem quod ex Nonii librorum corruptela LINDEMANNVS eruit (praeiverat tamen MERCERVS) **Quid ais tu? tam tibi ego**. — V. 629 me male habet *praeter* praepositionis usus: quid si ea deleta ordinem verborum quem libri exhibent in hunc modum restituamus **Nám equidem hau sum nátus annos quínquaginta** —? — V. 774 puto corrigendum esse **Quem ínstituí** scil. *dolum*, ut *instituire astutiam* legitur v. 237 et Epid. III 2 27: nam *instituire rationem doli* dubito num Plautus dixerit. — V. 800 ve-reor ne incuria librariorum infinitivus *esse* omissus sit (cf. v. 932

et Proleg. Trin. p. cxiii et cccxxv): malim igitur **Ad cum ibo:] a tua mihi [esse] uxore.** — V. 807 paenitet me V. C. scripturam **Quem nómínem?** sprevisse, item v. 1322 id quod ab uno Nonio servatum est **quemuis:** Plautus enim constanter *quis* forma et de maribus et de feminis usus esse videtur, cf. Mil. 925 967 Stich. 237 et alibi *quis* (unde non dubito quia Bacch. 473 pro *quae uocatur?* corrigendum sit *quis uocatur?* ell. Mil. 436), Rud. 1146 Cist. II 3 66 *quisquis*, Cist. I 1 68 *quisquam*, Mil. 1060 Rud. 406 *quemquam*, Rud. 813 *quempiam*, Pseud. I 2 52 *quemque* (ubi verba sic esse transponenda censeo ut suo *quemque* appellem nomine): add. Non. p. 197 sq. et RVHNKENIVM ad Rufinian. p. 268. — V. 985 nescio quo errore factum sit ut emendationem *aperitur foris* TRĒCUM olim tamquam meum inventum communicarem (cf. praef. Bacch. p. xiii). quam non solum BOTHIVS occupavit sed ante hunc etiam REIZIVS: idem v. 998 nescio an vere sic emendavit *Quae amat hunc hominém nimis lepidum* —: tum ab eodem sumpsit quod v. 1005 scripsi *uidisti*, hoc enim non solum a librorum corrupta scriptura *tuis* propius abest sed etiam sententiae magis convenit quam quod TV posuisti *uideas:* v. 1008 priorem partem REIZIVS eodem modo transposuerat ac TV: v. 1088 idem ante BOTHIVM scripserat *audin?* pro *audin tu?* v. 1124 *foras* pro *foris*, v. 1127 *ornamentu quae illi* pro *ornamenta quae illi*, v. 1217 *sentiat uidere* pro *uidere sentiat*, v. 1252 *ignoscet animo* pro *animo ignoscet*. — V. 1176 transpositum velim **erit hoc:** eodem versu REIZIVM torrexisse ut *intro* quod recepi (nisi quod ille *intro* ut posuerat) pro librorum *ubi intro* TV iam in praefatione Stichi p. xix retulisti. — V. 1203 idem transposuit *fecit uerba. ut lenta:* v. 1221 sic constituit **Placide ipsa, dum lubitúmst mihi, otiose. meo arbitrátu** quod vellem ipse recepissem, cum verba *ut uolui* ab interprete ascripta esse veri sit simillimum. — V. 1222 nunc intellexi scribendum esse **quia te ádiit** et v. 1356 **Ét si ita senténtia esset**, qui hiatus eidem sunt atque ille quem supra ad Amph. 736 me alibi defensurum esse professus sum. — Denique v. 1389 concinnitas numerorum quam TV in Proleg. Trin. p. ccx et cccxxviii duce BRYTLBIO commendavisti suadet ut transponatur **senex stat in statu.**

Rudentis versu 194 quod posui *insigne* pro librorum *monstro sibi igni* debeo OTTONI meo, quam coniecturam reicere poterit qui meliorem substituerit, ab eodemque sumpsit quod v. 456 dedi *scebus huc* pro librorum *huc scelestus*, cui praeclarae emendationi facile hanc cedere iussi quam ipse paulo audentius excogitaveram *ut confugiamus antequam* || *Sceléstus leno huc uériat* —.

ac nequid celem quod in hac opera mea aliis privatim acceptum referam scito me huius fabulae v. 315 coniecturam praeceptoris mei pie colendi CHR. GVIL. MITSCHERLICHII quae numquam in publicum edita est in orationis continuitatem recepisse: cum enim ante hos novem vel decem annos in aima matre GEORGIA AVGVSTA sodalis seminarii philologici de versibus compluribus Rudentis in eis-que de v. 312 sqq. disputarem, senex ille venerabilis comiter me docuit v. 315 in scriptura 'nonnullorum ex libris veteribus' LAMBINI *qui treis semihomines duceret nihil aliud latere quam secum homines*, quod nunc non dubitavi recipere, cum in hac potissimum fabula libros illos LAMBINIANOS vel potius unum librum perbonum ex quo TVRNEBVS et LAMBIVS hic illic scripturas discrepantes excerpterunt (de quo TV data opera egisti in Mus. Rhen. philol. tomo III (a. 1836) p. 529 sqq.) haud raro Palatinis praestare intellexissem, ceterum num totum hunc locum unum ex difficillimis aliqua cum probabilitate instauraverim TVVM expecto iudicium. quae autem ipse curis secundis in hac fabula corrigenda repperi haec sunt. V. 528 scribendum est *aps te* pro *a ted*: v. 608 *me* pro *med* (vide supra ad Amph. 736): v. 613 servare debebam librorum *hic* pro *hoc* (vide supra ad Amph. 111): v. 724 velim sic transponi *Nón licet: ita léx est aput nos*: v. 741 fortasse excidit *sum* post *natus*: v. 1019 non erat quod cum REIZIO *Ast* scriberem pro *At* forma quam libri tuentur (post *mari*? enim hiatus est): v. 1143 vellem sic scripsissem *Hóc habet: solútust. perii*: v. 1173 peccavi quod vocis dactylicae *filia* ultimam syllabam intendi passus sum, quod cum arti repugnet lenissime (praecedat enim *queo*) corrigendam arbitror [Ó] *mea filia, sálue*: v. 1357 sic personis distribuendus videtur GR. *Sé- quere hac. D.E. Vbi istic lénost? GR. Heus tu*: nisi integer versus excidit, nam aegre desidero responsum servi ad eri sui interrogatum, velut ad hoc exemplum

GR. *Sé quere hac. D.E. Vbi istic lénost? GR. [Hic ante óstium reliqueram:*

Sét eccillum, prope ástat:] heus tu, én tibi, habet hic vídulum.

De Trinummio hic primum eos indicandos duxi versus quos aliter ac TV instauravi ex eo exemplo harum fabularum cuius margini SCHWARZMANNVS, ut supra narraui, scripturas discrepantes libri Ambrosiani ascripserat, qui vir doctissimus quod in aliquot paginis illius libri aliquanto plura legit quam TV non mirabuntur qui reputaverint eum duobis annis ante TB membranas illas excensisse, quarum hodierna conditio quam TV accuratissime

in epistula TVA Mediolanensi ad HERMANNVM data descripsisti ea est ut facile partes quaedam membranarum aliquot annorum intervallo adeo situ corruptae esse potuerint ut quod anno huius saeculi XXXV legi potuerat idem anno XXXVII interisset: in ceteris autem rebus fere omnibus illius excerpta cum TVIS conspirant. V. 186 initio de quo TV non satis liquere profiteris ille in Ambrosiano extare adnotavit HASCINMIPROPTER quod si cum scriptura reliquorum librorum *Hascine me propter* comparaveris non negabis verissimum esse. — V. 351 idem haec excerptis ETILLUCQUODNONHABES-HABBAS || UELIMMALUM et ita quidem ut ab UELIMMALUM nova pagina (7) incipiat, unde non dubitavi illud *uelim* asciscere, cum adpareat *malum* vetus glossema esse quod in reliquis libris omnibus genuinam vocem *uelim* expulit (cf. v. 361 ubi in Ambros. simili interpretandi genere MALAMULTA pro *multa* legitur, quo glossemate libri relicui manserunt liberi): ceterum quod in hoc versu *et nunc quod non habes* scripsi (quod ex Palatinorum scriptura *et illud quod nunc non habes* sumpsit) nunc nollem factum, postquam *illuc* multo aptius esse intellexi, quia id ipsum *quod non habes* quid sit non distinctius nominatur. — V. 442 SCHWARZMANNVS legit INTERTEATQ NOS quod itidem verissimum esse concedes cum relicui libri omnes habeant *inter se atque nos*, quod cum sensu careret MERVLA correxit *inter se atque uos*, quem omnes editores secuti sunt: sed illud longe urbanius est in ore Philonis contra Lesbonicum. — V. 508 eadem auctoritate nixus delevi *hic* quod in reliquis libris post *sub urbe* scriptum extat. — Ad v. 860 et duos qui hunc excipiunt TV nihil ex Ambros. adnotasti, SCHWARZMANNVS haec: 860 IPSUMPLANEBSSE pro *esse ipsum plane*, 861 QUOMAGIS pro *Quam magis* et MIHIBAHOMINIS pro *mihī haec hominis* (at V. C. *mihī hominis*: cf. v. 852), 862 HOMOESSET pro *homost.* quas libri Ambrosiani scripturas praeter ultimam qui merus est librarii error recipiendas duxi omnes (debebam fortasse v. 861 *specto [eo] minus* restituere). — Denique v. 1052 ille non id quod TV TIBI legere visus es COAPIASDUARUM excerptis sed totidem literis id quod BERGKIVS l. s. s. p. 1146 coniectura adsecutus est OCCUPIASDUARUM: sed utrumque reapse in libro illo scriptum extat ego non dubito quin verum sit quod scripsi *occupias duarum* quocum depravata scriptura Palatinorum *cupias duarum* unice convenit. ceterum quid de hoc versu sentiam explicatius alibi exposui. — Deinde infra eas emendationes REZIANAS exprompsi quas praeter eas quae ab HERMANNO in praefatione Trimummi p. IX sq. editae sunt a KREBSTO transcriptas repperi: ipse quidem vir summus se 'alia multa praeterire' professus est 'in quibus REZIVS veterum librorum lectionem coniectura adseeutus esset', sed multa etiam praeteriit quae ut plerumque certissima sunt ita in nullo veteri libro reperta sunt sunt autem, nisi quae oculos meos fugerunt, haec emendationes

quibus TV in commentario TVO critico HERMANNI nomen ascripsisti, aliquando cum Trinummum iterum edes REIZII ascribere debebis: v. 120 *posses* pro *possis*: 230 *sit* pro *siet*: 231 *sit uoluptatis* pro *uoluptatis sit*: 308 *seruit* pro *seruibit*: 367 *apiscitur* pro *adipiscitur*: 388 *tuum erit* pro *erit tuum*: 470 *coena sit* pro *sit coena*: 492 *animui* pro *animae*: 557 *ab se* pro *ab sese*: 606 *tu nullus edepol* pro *tu edepol nullus*: 677 *Atque si eris* pro *Atque erit si*: (v. 730 *Pote* pro *Potest* idem correxit ante BOTHIVM: v. 742 *Ex ea largiri te illi* quam emendationem Ambrosianus confirmavit: v. 848 *trium nummum* pro *trium nummorum* ante TB:) 885 *Ante lucem si* pro *Si ante lucem*: 922 *Char. CH. Chares?* pro *Char. CH. An Chares?* (v. 952 *Norisne* pro *Nouerisne* ut GYBTVS:) 955 *Philippum* pro *Philippeum*: 956 *aibat* pro *aiehat*: 969 *te a me* pro *a me te*: 974 *mi obrepisti* pro *obrepisti*: 1115 *hominum omnium* pro *omnium hominum*: 1131 *repetundi id* pro *id repetundi*. — Postremo ipse haec in Trinummo emendari posse iam nunc intellexi: v. 429 vellem sic dedissem ut TV in Proleg. p. CXI commendavisti LE. Factumst. ST. Vt quidem illut pèrierit: v. 652 *relinqui ob eam rem enixe expeto* cum libris praeter V. C. in cuius mendosa scriptura TV nimium quaesivisse videre (coll. Proleg. p. CXIII sq.): v. 707 *Agit hic magis* cum REIZIO: v. 718 vellem cum GYBTO delevissem *hinc*: v. 766 ascivissem quod TV in adnotatione proposuisti *quae [hic] non uisitata sit* quod plane necessarium esse videtur: v. 792 vellem ita dedissem ut REIZIVS eum perpoliuit *Illum quem habuit perdidit, fecit nouom*: quia *perdidit*, ut alibi probavi, in senario ne potest quidem dactyli mensuram exaequare sed per se creticum efficit (de hiatu autem *quem habuit* non est quod vereare: vide quae supra ad Amph. 736 dixi): tum vero sero intellexi post hunc versum lacunam unius versus significandam fuisse, cum credibile non sit poetam qui sescentas causas conligi posse adfirmasset illam unam adferre satis habuisse, vide modo Mil. 250 sqq.

Haec fere sunt quae TB, RITSCHBLI carissime, et ceteros qui hac mea opella utentur nescire nolui. TV vero valde inaeque ut facis mutuo diligas. Scribebam mense Iunio anni MDCCCL Weiburgi ad Loganam.

T. MACCI PLAVTI
A M P H I T R V O.

GRAECA [ARCHIPPY].

ARGUMENTVM I.

Amóre captus Álcúmenas Iúppiter
Mutáuit sese in éius formam cóniugis,
Pro pátria Amphitruo dúm decernit cum hóstibus:
Habitú Mercurius èi supseruit Sósiaë:
Is áduenientis séruom ac dominum frústra habet. 5
Turbás uxori cíet Amphitruo: atque in uicem
Raptánt pro moechis. Blépharo captus árbitèr
Vtér sit non quit Ámphi-truo decérnere.
Omném rem noscunt: géminos illa enítitur.

ARGUMENTVM II.

In fáciem uorsus Ámphi-truonis Iúppiter,
Quom béllum gereret cúm Telebois hóstibus,
Alcménam uxorem cépit usuráriam.
Mercuríus formam Sósiaë seruí gerit
Apséntis: his Alcména decipitúr dolis. 5
Postquám rediere uéri Amphitruo et Sósia,
Vtérque deludúntur in mirúm modum.
Hinc iúrgium, tumúltus uxori ét uiro,
Donéc cum tonitru uóce missa ex aéthere
Adúlterum se Iúppiter conféssus est. 10

P E R S O N A E.

MERCVRIVS DEVS
SOSIA SERVOS
IYPPITER DEVS
ALCYMENA VXOR
AMPHITRVO DVX
THESSALA ANCILLA
BLEPHARO GVBERNATOR
BROMIA ANCILLA
CANTOR.

P R O L O G V S.

M E R C U R I V S.

Vt uós in uostris uóltis mercimóniis
Emúndis uendundísque me lactúm Iueris
Adficere atque adiuuáre in rebus ómnibus,
Et út res rationésque uostrorum ómnium
Bene éxpedire uóltis peregrique ét domi, 5
Bonóque atque amplo auctáre perpetuó lucro
Quasque inceperis rés quasque inceptábitis,
Et utí bonis uos uóstrosque omnis núnctiis
Me adficere uoltis, ea ádferam, ea utí núnctiem,
Quae máxume in rem uóstram comuném sient 10
(Nam uós quidem id iam scítis concessum ét datum
Mi esse áb dis aliis, núnctiis praesim ét lucro):
Haec út me uoltis ádprobare, adnítier,
Lucrum út perenne uóbis semper súppetat:
Ita huíc facietis fábulae siléntium 15
Itaque aéqui et iusti hic éritis omnes árbitri.
Nunc quóius iussu uénio et quam ob rem uénerim,
Dicám semulque ipse éloquar nomén meum.
Iouis iússu uenio: nómen Mercurióst mihi.
Pater húc me misit ád uos oratúm meus, 20
Tametsí pro imperio uóbis quod dictúm foret
Scibát facturos, quíppe qui intelléxerat
Veréri uos se et métuere, ita ut aequómst Iouem:
Verúm profecto hoc pétere me precário

A uóbis iussit léniter dictís bonis. 25
 Etenim ille, quóius huc iússu uenio, Iúppiter
 Non mínus quam uostrum quíuis formidát malum:
 Humána matre nátus, humanó patre,
 Mirári non est acéquam, sibi si praétimet.
 Atque égo quoque etiam, quí Iouis sum filíus, 30
 Contáguone mèi patris metuó malum.
 Proptérea pacem aduénio et ad uos ádfero.
 Iustám rem et facilem esse óratam a uobís uolo:
 Nam iústa ab iustis iústus sum oratór datus:
 Nam iniústa ab iustis ímpetrari nón decet, 35
 Iusta autem ab iniustís petere insipiéntiast:
 Quippe illi iniqui iús ignorant néque tenent.
 Nunc húc animum omnes quac loquar aduórtite.
 Debétiis uelle quac uelimus: méruimus
 Et ego ét pater de uobis et re púplica. 40
 Nam quíd ego memorem, ut álios in tragoédiis
 Vidí, Neptunum, Vírtutem, Victóriam,
 Martém, Bellonam, cómmemorare quac bona
 Vobís fecissent? quís benefactis méus pater,
 Deorúm regnator, árchitectust ómnibus. 45
 Set ille numquam mós fuit patri meo,
 Vt éxprobraret quód bonis facerét boni:
 Gratum árbitratur ésse id a uobís sibi
 Meritóque uobis bóna se facere quac facit.
 Nunc quám rem oratum huc uéni, primum próloquar: 50
 Post árgumentum huius éloquar tragoédiac.
 Quid cóntraxistis fróntem? quia tragoédiam
 Dixí futuram hanc? déus sum, conmutáuero.
 Eandem hánc, si uoltis, fáciam ego ex tragoédia
 Comoédia ut sit ómnibus isdem uérsibus. 55
 Vtrúm sit an non uóltis? set ego stúltior,

Quasi nesciam uos uelle, qui diuos siem:
 Teneo quid animi uostri super hac re siet.
 Faciam ut commixta sit haec tragicomoedia:
 Nam me perpetuo facere ut sit comoedia, 60
 Reges quo ueniant et di, non par arbitror.
 Quid igitur? quoniam hic seruos quoque partis habet,
 Faciam sit, proinde ut dixi, tragicomoedia.
 Nunc hoc me orare a uobis iussit Iuppiter,
 Vt conquirentes singula in supsellia 65
 Eant per totam caueam spectatoribus:
 Siquos fautores delegatos uiderint,
 Vt is in cauea pignus capiatur togae.
 Nam siqui palmam ambissent histrionibus: —
 Si quoquam artificio seu per scriptas literas 70
 Seu qui ipse ambisset seu per internuntium:
 Siue adeo aediles perfidiose quos dunt: —
 Sirempse legem iussit esse Iuppiter,
 Quasi magistratum sibi alteriue ambuerit.
 Virtute dixit uos uictores uiuere, 75
 Non ambitione neque perfidia: qui minus
 Eadem histrioni sit lex quae summo uiro?
 Virtute ambire oportet, non fautoribus.
 Sat habet fautorum semper qui recte facit,
 Si illis fides est, quibus est ea res in manu. 80
 Hoc quoque etiam mihi ille in mandatis dedit,
 Vt conquirentes fierent histrionibus:
 Qui sibi mandasset delegati ut plauderent
 Quis alter quo placeret fecisset minus,
 Eius ornamenta et corium uti conciderent. 85
 Mirari nolim uos, quapropter Iuppiter
 Nunc histriones curet. ne mirimini:
 Ipse hanc acturust Iuppiter comoediam.

Quid id éstis admiráti? quasi ueró nouom
 Nunc próferatur, Iòuem facere histrióniam. 90
 Etiam hístriones áno quom in proscénio hic
 Iouem ínnoçarunt, uénit: auxilio ís fuit.

Praetérea certo pródit in tragoédia,
 Hanc fábulam inquam Iúppiter hic hodie ípse aget
 Et ego cum illo una. nunc uos ánimum aduórtite, 95
 Dum argúmentum huius éloquar comoé diae.

Haec úrps est Thebae: in illisce habitat aédibu.
 Amphítroo, natus Árgis ex Argó patre,
 Quicum Álcumenast núpta, Electri filia.
 Is nunc Amphitruo praefectust legiónibus: 100
 Nam cum Telebois béllumst Thebanó poplo.
 Is prius quam hinc abiit ípsemet in exércitum,
 Grauidam Álcumenam fécit uxorem suam.

Nam ego uós nouisse crédo iam ut sit méus pater,
 Quam líber harum rérum et multarúm siet 105

Quantúsque amator, si éi quid conplacitúmst semei
 Is amáre ocepit Álcumenam clam uirum
 Usúramque eius córporis cepit sibi
 Et grauidam fecit ítidem conpressú suo.

Nunc de Álcumena ut rém teneatis réctius, 110
 Vtrímquest grauida, et éx uiro et summo éx Ioue.

Et méus pater nunc íntus hic cum illá cubat
 Et haéc ob eam rem nox est facta lóngior,
 Dum cum illa quacum uólt uoluptatém capit.
 Set ita ádsimulauit sé quasi Amphitruó siet. 115

Nunc ne hunc ornatum uós meum admirémini,
 Quod ego huc processi sic cum seruili schema:
 Veterem atque antiquam rém nouam ad uos próferam:
 Proptérea ornatus ín nouom incessí modum.

Nam méus pater nunc íntus eccum Iúppiter 120

In Ámphitruonis uórtit sese imáginem,
 Omnésque cum esse cénsent serui quí uident:
 Ita uórsipellem sé facit, quandó lubet.
 Ego sérui sumpsi Sósiae mi imáginem,
 Qui cum Ámphitruone una ábiit hinc in exércitum, 125
 Vt praéseruire amánti meo possém patri
 Atque út ne qui essem fámiliares quaérent,
 Vorsári crebro hic quóm uiderent mé domi.
 Nunc quom ésse credent séruom et conseruóm suum,
 Haut quisquam qui sim quaéret aut quid uénerim. 130
 Patér nunc intus súo animo morém gerit:
 Cubát complexus, quóius cupiens máxumest.
 Quae illi ad legionem fácta sunt, memorát pater
 Meus Álcuménæ: cénsent illa illúm uirum
 Suum ésse, quae cum moéhost. ibi nunc méus pater 135
 Memorát, legiones hóstium ut fugáuert,
 Quo pácto donis sit donatus plúrumis.
 Ea dóna, quae illic Ámphitruoni súnt data,
 Apstúlimus: facile méus pater quod uólt facit.
 Nunc hódie Amphitruo uéniet huc ab exércitu 140
 Et séruos, quoius égo fero hanc imáginem.
 Nunc ínternosse ut nós possitis fácilis,
 Ego háš habebo usque híc in petaso pínulas:
 Tum mèo patri autem tórulus incrit aúreus
 Sub pétaso: id Amphitruóni signum nóñ erit. 145
 Ea sígna nemo horúnce familiárium
 Vidére poterit, uérum uos uidébitis.
 Set Ámphitruonis illic est seruos Sósia:
 A pórtu illic nunc cúm laterna huc áduenit.
 Abigám iam ego illunc áduenientem ab aédibus 150
 Adéste: erit operae [uóbis] inspectántibus
 Iouem ét Mercurium fácere hic histrióniam.

ACTVS I.

S O S I A. M E R C U R I V S.

SO. Qui me álter est audácior homo aút qui confi-
déntior,

Inuentútis mores quí sciam, qui hoc nóctis solus ám-
bulem?

Quid fáciam, si nunc trésuiri me in cárcerem compé-
gerint? 155

Inde erás e promptuária cellá depromar ád flagrum,
Nec caúsam liceat dícere mihi néque in ero quiequam
aúxili

Siét nec quisquam sít quin me omnes ésse dignum dé-
putent.

Ita quási incudem me míserum homines

Octó ualidi 160

Caedánt: ita peregre huc ádueniens

Puplícitus ego hospítio áccipiar.

Eri haéc inmodéstia me còegit, qui hoc nóctis

A pórtu med íngratiis excitáuit:

Idém nonne mé mittere hóc luci pótuit? 165

Opulénto homini dúra hoc magís seruitús est,

[Hoc magís miser est diuitis seruos]

Quoi nóctis diésque adsiduó satis supérquest:

Facto aút dicto adést opus, quiétatus né sis.

Dominús diues óperis te et éxpers labóris 170

Quodquómque ei lubére accidít posse rétur:

Aequom ésse id putát, non reputát quid labórist

Nec aequom anne iniquom imperet cogitabit.

Ergo in seruitute expetunt multa iniqua:

Habendum et ferendum hoc onust cum labore. 175

ME. Satiust me queri illo modo seruitutem:

Qui hodie fuerim liber,

Eum nunc potuit pater seruitutis:

Hic qui uerna natus conquestitur.

SO. Sum uero uere uerbero: nam numero mi in mentem fuit, 180

Disaduenientem gratias pro meritis agere atque adloqui.

Ne illi edepol, si merito meo referre studeant gratias,

Aliquem hominem adlegent, qui mihi aduenienti os occillet probe,

Quoniam bene quae in me fecerunt ingrata ea habui atque iurita.

ME. Facit ille quod uolgo haui solent, ut quid se sit dignum sciat. 185

SO. Quod numquam opinatus fui neque alius quisquam ciuium

Sibi euenturum, id contigit, ut salui poteremur domi:

Victores uictis hostibus legiones reueniunt domum

Extincto duello maximo atque internecatis hostibus.

Quod multa Thebanis populo acerba obiecit funera, 190

Id ni est uirtute militum uictum atque expugnatum oppidumst,

Império atque auspicio mei eri Amphitruonis maxime,

Qui praeda agroque adoreaue adfecit popularis suos

Regique Thebanis Creoni regnum stabiluit suum. 194

Me a portu praemisit domum, haec ut nuntiem uxoris suae:

Vt gesserit rem publicam ductu, imperio, auspicio suo.

Ea nunc meditabor quo modo illi dicam, quom illo aduenero.

Si dixerō mendācium, solēns meo more fēcero:

Nam quōm pugnabant mǎxime, ego tūm fugiebam
mǎxime.

Verūm quasi adfuerīm tamen simulābo atque audita
ēloquar. 200

Set quō modo et uerbīs quibus me dēceat fabulārier,
Prius ipse mecum etiām uolo hic meditāri: sic haec
prōloquar.

Principio ut illo aduēnimus, ubi primum terram tēti-
ginus,

Contīnuo Amphitruo dēlegit uirōs primorum principes.

Eos légat: Telebois iubet sentēntiam ut dicānt suam: 205

Si sine uī et sine bellō uelint rapta ét raptōres trādere,
Si quae ásportassint réddere: se exércitum extempló
domum

Redúcturum, abiturōs agro Argiuos, pacem atque ótium
Dare illis: sin alitér sient animāti neque dent quae petat.
Sese igitur summa uī uirisque eorum óppidum oppu-
gnāssere. 210

Haec ubi Telebois órđine iterārunt quos praefēcerať
Amphitruo, magnanimi uiri freti uirtute et uiribus
Supérbi nimis feróciter legátos nostros increpant,
Respóndent bello se ét suos tutári posse, prōinde uti
Properé de finibús suis exércitus dedúcerent. 215

Haec ubi legatī pértulere, Amphitruo e castris ilico
Prodúcit omnem exércitum: contrá Teleboae ex óppido
Legiōnes educúnt suas nimis púleris armis praéditas.

Póstquam utrimque éxitumst mǎxuma cópia,
Díspertiti uiri, díspertiti órđines: 220

[Nos nostras more nostro et modo lastruximus le-
giones:

Item hostes contra legiones suas instruunt]

Dèinde uterque imperatór in médium éxeunt,
 Éxtra turbam órduum cónlocuntúr semul.
 Cónuenit, uicti utri sint eo praélio, 225
 Úrbem, agrum, arás, focos séque uti dèderent.
 Péstquam id actúmst, tubae utrímque contrá canunt :
 Cónsonat térra : clamórem utrímque écferunt.
 Ímperatór uterque hinc et illinc Ioui
 Vóta suscípere, tum exércitum hortárier. 230
 Pró se quisque id quod quisque ét potest ét ualet
 Édít, ferró ferit : téla frangúnt : boat
 Caélum fremitú uirum : ex spírítu atque anhélítu
 Nébulá conflát : cadunt uólneré uirí uirum.
 Dénique ut uólúimus, nóstra superát manus : 235
 Hóstes crebrí cadunt : nóstri contra íngruont :
 † Vicimus ui feroces.
 Ín fugam sét tamen némo conuórtitur
 Néce recedit loco quín statim rém gerat :
 Ánimam omittúnt prius quám loco démigrent : 240
 Quisque, ut steterát, iacet óptinetque órduum.
 Hóc ubi Amphítroo erus cónspicatúst meus,
 Ílico equités iubet dèxtera inuádere.
 Équites parént citi, ab dèxtera máxumo
 Cúm clamóre ínuolant, ínpetu alacrí ruont : 245
 Foédant et próterunt hóstium cópias
 † Iure iniustas.

ME. Numquam étiam quicquam adhúc uerborumst
 prólocutus pérperam.

Namque égo fui illi in ré praesenti et méus quom pu-
 gnatúmst pater.

SO. Perdúelles penetrant se ín fugam : ibi nóstris
 animus ádditust. 250

Vorténtibus Telébois telis cónplebantur córpora,

Ipsúsque Amphitruo régem Pterelam sùapte optruncauít
manu.

Haec illi ui pugnáta pugnast úsque a mane ad uésperum:
Hoc ádeo hoc commemíní magis, quia illo die inpran-
sús fui.

Set praélium id tandém diremit nóx interuentú suo. 255
Postrídie in castra éx urbe ad nos uéniunt flentes príncipes,

Velátis manibus órant, ignoscámus peccatúm suum:
Dedúntque se, diuína humanaque ómnia, urbem et
líberos 258

In dítionem atque in árbitratum cúncti Thebanó poplo.
Post ób uirtutem ero Ámphitruoni pátera donata aúreast,
Qui Ptérela potítare rex est sólitus. haec sic dícam erae.
Nunc pérgam eri imperium éxequí et mé domum capésere.

ME. Áttat, illic húc iturust: íbo ego illic óbuiam:
Néque ego hunc hominem hasce hódie ad aedis [hínc]
sinam unquam accédere. 264

Quándo imagost húius in me, cértumst hominem elúdere.
Ét enimuero quóniam formam húius cepi in me ét statum,
Décet et facta móresque huius habére me similís item.
Ítaque me malum ésse oportet, cállidum, astutum ad
módum

Átque hunc telo sùo sibi, malitia, hís a foribus péllere.
Sét quid illuc est? caélum aspectat. ópseruabo quám
rem agat. 270

SO. Cérte edepol, si quécquamst aliut quód credam
aut certó sciam,

Crédo ego hac noctú Nocturnum óbdomiuisse ébrium.
Nám neque se septéntriones quécquam in caelo cón-
mouent,

Néque se luna quóquam mutat átque uti exortást semel,
Néc iugulae neque uésperugo néque uergiliae óccidunt.
Ita statim stant sígna neque nox quóquam concedít die. 276

ME. Pérge, nox, ut óceperisti: gére patri morém meo:
Óptumo optume óptumiam operam dás, datam pulcré
locas.

SO. Néque ego hac nocte lóngiorem mé uidisse cénseo
Nisi itidem unam, uérberatus quám pependi pérpetem:
Éam quoque edepol étiam multo haec uícit longitúdine.
Crédo edepol equidém dormire Sólem, atque adpotúm
probe: 282

Míra sunt nisi ínuitauit sése in cena plúsculum.

ME. Áin tu uero, uérbero? deos ésse tui similís
putas?

Égo pol te istis tuis pro dictis ét malefactis, fúrcifer, 285
Áccipiam: modo síis ueni huc, inuénies infortúnium.

SO. Vbi sunt isti scórtatores, qui soli inuití cubant?
Haéc nox scitast éxercendo scórtó conductó male.

ME. Méus pater nunc pro huius uerbis récte et sa-
pientér facit,

Qui complexus cum Álcumena cúbat amans, animo óp-
sequens. 290

SO. Íbo ut erus quod ímperauit Álcumenae núnctim.
Sét quis hic est homó, quem ante aedis uídeo hoc no-
ctis? nón placet.

ME. Núllust hoc metículosus aéque. SO. Quom
[recógito,]

Íllic homo hoc [meum] dénuo uolt pállium detéxere.

ME. Tímet homo: delúdam ego illum. SO. Pérrii,
dentes prúriunt: 295

Cérte aduenientem híc me hospítio púgneo acce-
ptúrus est.

Crédo misericors est: nunc propterea quod me meus
crus

Fecit ut uigilarem, hic pugnis faciet hodie ut dormiam.
Óppido interii: ópsecro hercle quántus et quam uáli-
dus est.

ME. Cláre aduersum fabulabor, hic auscultet quac
loquar: 300

Ígitur demum mágis maiorem in sésé concipiét metum.
Ágite pugni: iám diast quom uéntri uictum nón datís.
Iám pridem uidétur factum, herí quod homines quáttuor
In soporem cónlocastis núdos. SO. Formidó male
Né ego hic nomen mèum commutem et Quínetus fiam e
Sósia. 303

Quáttuor uirós sopori sé dedisse hic aútmnat:
Métuo ne numerum aúgeam illum. ME. Hem, nunc
iam ergo: sic uolo.

SO. Cíngitur: certe expedit se. ME. Nón feret quin
uápulet.

SO. Quis homo? ME. Quisquis homo huc profecto
uenerit, pugnos edet.

SO. Ápage, non placét me hoc noctis ésse: cenauí
modo: 310

Pròin tu istam cenám largire, sí sapis, essuriéntibus.

ME. Haú malum huic est pónus pugno. SO. Périi,
pugnos pónderat.

ME. Quid, si ego illum tráctim tangam, ut dormiat?
SO. Seruáueris:

Nám continuas háas tris noctis péruigilauí péssume.

ME. † Facimus nequit ferire malam male discit manus.
Ália forma opórtet esse quém tu pugnis íceris. 316

SO. Íllíc homo me intérpolabit mèumque os finget
dénno.

ME. Éxossatum os ésse oportet, quem probe percússeris.

SO. Mírum ni hic me quási muraenam éxossare cógitat. 319

Últro istunc qui exóssat homines. périi, si me aspéxerit.

ME. Ólet homo quidám malo suo. SO. Heí mihi, numnam ego óbolui?

ME. Átque hau longe abéssé oportet, uérum longe hinc áfuit.

SO. Íllic homo supérstitiosust. ME. Géstiunt pugni mihi.

SO. Si ín me exercitúru's, quaeso in párietem ut primúm domes.

ME. Vóx mi ad auris áduolauit. SO. Né ego homo infelíx fui, 325

Quí non alas ínteruelli: uólucrem uocem géstito.

ME. Íllic homo a me síbi malam rem arcéssit iumentó suo.

SO. Nón equidem ullum habeo iumentum. ME. Ónerandust pugnis probe.

SO. Lássus sum hercle e náui, ut uectus húc sum: etiam nunc náuseo.

Vix incedo inánis, ne ire pósse cum onere exístumes. 330

ME. Cérte enim hic nescío quis loquitur. SO. Sáluos sum, non mé uidet:

'Nescio quem' loqui aítumat: mihi cérto nomen Sósiaest.

ME. Hínc enim dextra míhi uox auris, út uidetur, uérberat.

SO. Métuo uocis né uicem hodie hic uápulem, quae hunc uérberat.

ME. Óptume eccum incédit ad me. SO. Tímeo, totus tórpeo. 335

Nón edepol nunc úbi terrarum sím scio, siquís roget,
Néque miser me cónmouere póssum praec formídine.

Ílicet: mandáta eri periérunt una et Sósia.

Vérum certumst cónfidenter [húnc] hominem contra ád-
loqui, 339

Quí possim uidéri huic fortis, á me ut apstineát manum.

ME. Quo ámbulas tu, quí Volcanum in córnu con-
clusúm geris?

SO. Quíd id exquiris tú, quí pugnis ós exossas hómí-
nibus?

ME. Séruosne es an líber? SO. Vtquomque ánimo
conlubitúmst meo.

ME. Áin tu uero? SO. Áio enimuero. ME. Vérbero.
SO. Mentíre nunc.

ME. Át iam faciam ut uérum dicas dícere. SO. Quid
eóst opus? 341

ME. Póssum scire, quó profectus, quòius sis aut quid
uéneris?

SO. Húc eo, mei erí sum seruos. núnquid nunc es
cértior?

ME. Égo tibi istam hodié scelestam cónprimam lin-
guam. SO. Háu potes:

Béne pudiceque ádseruatur. ME. Pérgin argutárier?

Quíd aput hasce aedís [nunc] tibi negótist? SO. Immo
quíd tibist? 350

ME. Réx Creo uigilés nocturnos síngulos sempér locat.

SO. Béne facit: quia nós eramus péregri, tutatúst
domi.

Át nunc abi sane, áduenisse fámiliaris dícito.

ME. Néscio quam tu fámiliaris sís: nisi actutum hínc
abis,

Fámiliaris áccipiere fáxo hau familiáriter. 355

SO. Híc inquam habito ego átque horunc sum séruos.

ME. At scin quó modo?

Fáciam ego hodie té superbum, ni hínc abis. SO. Quo-
nám modo?

ME. Aúferere, nón abibis, sí ego fustem sumpsero.

SO. Quín me esse huius fámiliai fámiliarem praédico.

ME. Víde sis, quam mox uápulare ús, nisi actutum
hínc abis. 360

SO. Tún domo prohibére peregre me áduenientem
póstulas?

ME. Haécine tua domúst? SO. Ita inquam. ME. Quís
erus est igitúr tibi?

SO. Ámphitruo, qui núnc Thebanis praéfectust le-
giónibus,

Quícum nuptast Álcumena. ME. Quíd ais? quid nomén
tibist? 364

SO. Sósiam uocánt Thebani, Dáuo prognatúm patre.

ME. Né tu istic hodié malo tuo cónpositis mendáciis
Áduenisti, audáciai cólumen, consutís dolis.

SO. Ímmo equidem tunicís consutis húc aduenio, nón
dolis.

ME. Át mentiris étiam: certo pédibus, non tunicís
uenis.

SO. Íta profecto. ME. Núnc profecto uápula ob
mendácium. 370

SO. Nón edepol uoló profecto. ME. At pól profecto
ingrátiis:

Hóe quidem profecto certumst, nón est arbitrárium.

SO. Túam fidem opsecró. ME. Tun te audes Sósiam
esse dícere,

Qui égo sum? SO. Perii. ME. Át parum etiam, praët
futurumst, praédicas. 374

Quóius nunc es? SO. Túus: nam pugnis úsu fecistí tuum.
 Pró fidem, Thebáni ciues. ME. Étiám clamas, cárnufex?
 Lóquere, quid uenísti? SO. Vt esset, quem tu pugnis
 caéderes.

ME. Quóius es? SO. Amphitruónis inquam Sósia.
 ME. Ergo istóc magis,

Quía uanilocu's, uápulabis: égo sum, non tu, Sósia.

SO. Íta di faciant, út tu potius síis atque ego te ut
 uérberem. 380

ME. Étiám muttis? SO. Iám tacebo. ME. Quís tibi
 erust? SO. Quem tú uoles.

ME. Quid igitur? qui núnc uocare? SO. Némó nisi
 quem iússeris.

ME. Ámphitruonis te ésse aiebas Sósiam. SO. Pec-
 cáueram:

Nám illut 'Amphitruónis socium' me ésse uolui dícere.

ME. Scíbam equidem nullum ésse nobis nísi me seruom
 Sósiam. 385

Fúgit ratio té. SO. Vtinam istuc púgni fecissént tui.

ME. Égo sum Sosia ille, quem tu dúdum esse aiebás
 míhi.

SO. Ópsecro ut per pácem liceat te ádloqui, ut ne
 uápulem.

ME. Ímmo indutiáé parumper fiant, siquid uís loqui.

SO. Nón loquar nisi páce facta, quándo pugnis plús
 uales. 390

ME. Díc siquid uis: nón nocebo. SO. Túae fide
 credó? ME. Meae.

SO. Quid, si falles? ME. Túm Mercurius Sósiaé
 iratús siet.

SO. Ánimum aduerte: núnc licet mi líbere quiduís
 loqui.

Ámphitruonis égo sum seruos Sósia. ME. Etiam dénuo ?

SO. Pácem feci, foédus feci, uéra dico. ME. Vápula.

SO. Vt lubet, quod tibi lubet fac, quóniam pugnis
plús uales. 396

Vérum utut factúru's, hoc quidem hércle haut reticebó
tamen.

ME. Tú me uiuos hódie numquam fácies quin sim
Sósia.

SO. Cérte edepol tu me álienabis núnquam quin
nostér siem:

Néc nobis praetér me quisquamst álius seruos Sósia. 400
[Qui cum Ámphitruone hinc una ieram in exercitum.]

ME. Híc homo sanus nón est. SO. Quod mihi praé-
dicas uitium, id tibist.

Quíd, malum, non súm ego seruos Ámphitruonis Sósia

Nónne hac noctu nóstra nauis húc ex portu Pérsico

Vénit, quae me aduéxit? nonne me húc erus misit meus:

Nónne ego nunc sto ante aédis nostras? nón mist laterna
ín manu? 406

Nón loquor? non uígilo? non hic hómo me pugnis cón-
tudit?

Fécit hercle: nám mi misero étiam nunc malaé dolent.

Quíd igitur ego dúbito? aut quor non íntro eo in nostrám
domum?

ME. Quíd, domum uostram? SO. Íta enimuero.

ME. Quín quae dixistí modo

Ómnia ementítu's: equidem sum Ámphitruonis Sósia. 411

Nám noctu hac solútast nauis nóstra e portu Pérsico,

Ét ubi Pterela réx regnauit óppidum expugnáuimus,

Ét legiones Téleboarum uí pugnando cépimus,

Ét ipsus Ámphitruo óptruncauit régem Pterelam in
praélio. 415

SO. Égomét mihi non crédo, quom illaec aútumare
illum aúdio :

Híc quidem certe quae illi sunt res géstae memorat
mémoriter.

Sét quid ais? quid Ámphitruoni [dóno] a Teleboís
datumst?

ME. Ptérela rex qui pótitare sólitus est patera aúrea.

SO. Élocutust. ubi [ea] patera núnc est? ME. Est in
cístula, 420

Ámphitruonis ópsignata sígno. SO. Signi díe quid est?

ME. Cúm quadrigis Sól exoriens. quíd me captas,
cárnufox?

SO. Árgumentis uícit. aliut nómen quaerundúmst
mihi.

Néscio unde haec híe spectauit. íám ego hunc decipiám
probe:

Nám quod egomet sólus feci néc quisquam alius ádfuit 425

Ín tabernaclo, íd quidem hodie númquam poterit dícere.

Sí tu Sosiá's, legiones quóm pugnabant máxume,

Quíd in tabernacló fecisti? uíctus sum, si díxeris.

ME. Cádus erat uini: índe inpleui hírneam. SO. In-
gressúst uiam.

ME. Éam ego uini, ut mátre natum fúerat, eduxí meri. 430

SO. Míra sunt nisi látuit intus íllic in illac hírneam.

Fáctumst illut, út ego íllic uini hírneam ebiberím meri.

ME. Quíd? nunc uincone árgumentis, té non esse
Sósiam?

SO. Tún negas med ésse? ME. Quid ego ní negem,
qui egomét siem?

SO. Pér Iouem iuro med esse néque me falsum dícere.

ME. Át ego per Mercúrium iuro, tibi Iouem non
crédere: 436

Nam iniurato scío plus credet míhi quam iurató tibi.

SO. Quis ego sum saltém, si non sum Sósia? te in-
térrogo.

ME. Vbi ego Sosia ésse nolim, tu ésto sane Sósia:

Nunc quando ego sum, uápulabis, ni hinc abis, ignóbilis.

SO. Cérte edepol, quom illúm contemplo et fórmam
cognoscó meam, 441

Quem ad modum ego sum (saépe in speculum inspéxi):
nimis simílist mei.

Ítidem habet petasum ac uestitum: tám consimílist
átque ego.

Súra, pes, statúra, tonsus, óculi, nasum, uél labra,

Málae, mentum, bárba, collus: tótus. quíd uerbis
opust? 445

Sí tergum cicátricosum, níhil hoc simílist simílius.

Sét quom cogito, équidem certo idém sum qui sempér
fui.

Nóui erum, noui aédis nostras: sáne sapio et séntio.

Nón ego illi optémpero quod lóquitur: pultabó foris.

ME. Quó agis te? SO. Domúm. ME. Quadrigas sí
nunc inscendás Iouis 450

Átque hinc fugias, íta uix poteris écfugere infortúnium.

SO. Nón erae meae núntiare, quód erus meus iussít,
licet?

ME. Túae siquid uis núntiare: hanc nóstram adire
nón sinam.

Nám si me inritássis, hodie lumbifragium hinc aúferes.

SO. Ábeo potius. di inmortales, ópsecro uostrám
fidem, 455

Vbi ego perii? ubi ínmutatus sum? úbi ego formam
pérdidi?

Án egomet me illíc reliqui, sí forte oblitús fui?

Nam híc quidem omnem imáginem meam, quae ántehac
fuerat, póssidet.

Víuo fit, quod núnquam quisquam mórtuo faciét mihi.
Íbo ad portum atque haéc uti sunt fácta, ero dicám meo:
Nisi etiam is quoque me ígnorabit, quód ille faxit
Iúppiter, 461

Vti ego hodie ráso capite cáluos capiam píleum.

ME. Bene próspereque hoc óperis processít mihi:

Amóui a foribus máxumam moléstiam,
Patri út liceret túto illam amplexárier. 465

Iam ille illuc ad erum quom Ámphitruonem aduénerit,
Narrábit seruom hinc sése a foribus Sósiam

Amóuisse: ille adeo illum mentirí sibi
Credét neque credet húc profectum, ut iússerat.

Erróris ambo ego illos et deméntiae 470

Conplébo atque Amphitruónis omnem fámiliam,
Adeo úsque satietátem dum capiét pater

Illíus quam amat: ígitur demum omnés scient,

Quae fácta. denique Álcumenam Iúppiter
Redigét antiquam in cóniugis concórdiam. 47

Nam Amphítroo actutum uxóri turbas cónciet,

Atque ínsimulabit eam probri: tum méus pater

Eam séditionem illi ín tranquillum cónferet.

Nunc de Álcumena dúdum quod dixí minus,
Hodie illa pariet filios geminós duos: 480

Altér decumo post mense nascetúr puer

Quam séminatust, álter mense séptumo.

Eorum Ámphitruonis álter est, altér Iouis.

Verúm minori púero maior ést pater,
Minór maiori. iámne hoc scitis quíd siet? 485

Set Álcumenaе honóris huius grátia

Patér curabit úno ut fetu † fieret,

Vno út labore apsóluat aerumnás duas,
 Et ne ín suspitióne ponatúr stupri,
 Et clándestina ut céletur consuétio. 490
 Quamquam, út iam dudum díxi, resciscéet tamen
 Amphítroo rem omnem. quíd igitur? nemo íd probro
 Profécto ducet Álcumenae: nám deum
 Non pár uidetur fácere, delictúm suum
 Suámque ut culpam expétere in mortalem sinat. 495
 Orátionem cónprimam: crepuít foris.
 Amphítroo subditúos eecum exít foras
 [Atque] Álcumena [una] úxor usurária.

I V P P I T E R. A L C U M E N A. M E R C U R I V S.

IV. Béne uale, Alcuména, cura rém comunem,
 quód facis, 499
 Átque inperce quaéso: mensis iám tibi esse actós uides.
 Míhi necessest íre hinc: uerum quód erit natum tóllito.
 AL. Quíd istuc est, mi uír, negoti, quód tu tam subitó
 domo
 Ábeas? IV. Edepol haút quod tui me néque domi
 distaédeat:
 Sét ubi summus ímperator nón adest ad exércitum, 504
 Cítius quod non fáctost usus fit quam quod factóst opus.
 ME. Nímis hic scitust súcophanta, qui quidem sit
 méus pater.
 Ópseruatote èum, quam blande múlieri palpábitur.
 AL. Écastor te expérior quanti fácias uxorem tuam.
 IV. Sátin habes, si féminarum nállast quam aeque
 díligam? 509
 ME. Édepol ne illa si ístis rebus té sciat operám dare,
 Égo faxim ted Ámphitruonem mális esse quám Iouem.

AL. Éxperiri istúe mauellem mé quam memorarí mihi.
Príus abis quam lécti ubi cubuísti concaluít locus.

Hére uenisti média nocte, núnc abis. hocín placet?

ME. Áccedam atque hanc áppellabo et súpparasitabór
patri. 515

Númquam edepol quemquám mortalem crédo ego uxorém
suam

Síc efflictim amáre, proinde ut híc te efflictim déperit.

IV. Cárnuſex, non égo te noui? ábin e conspectú meo?

Quíd tibi hanc curátioſt rem, uérbero, aut muttítio?

Quém pol ego hoc iam scípione . . . AL. Ah nóli.

IV. Muttitó modo. 520

ME. Néquiter paene éxpediuit práma parasitátio.

IV. Vérum quod tu dícis, mea uxor, nóu te mi irascí
deceat.

Clánculum abii ego á legione: hanc óperam subrupuí tibi,
Éx me primo ut práma scires, rem út gessissem púplicam.

Éa tibi omnia énarraui. nísi te amarem plúrumum, 525

Nón facerem. ME. Facítne ut dixi? tímídam palpo
pércutit.

IV. Núnc ne legio pésentiscat, clám illuc redeun-
dúmst mihi,

Né me uxorem praéuortisse dícant prae re púplica.

AL. Lácrumantem ex abítú concinnas tú tuam uxorém.

IV. Tace:

Né corrumpe oculós: redibo actútum. AL. Id actutúm
diust. 530

IV. Nón ego te hic lubéns relinquo néque abeo aps te.

AL. Séntio:

Nám qua nocte ad mé uenisti, eádem abis. IV. Quor
mé tenes?

Témpus est: exíre ex urbe príus quam lucescát uolo.

Núnc tibi hanc paterám, quae dono mi illi ob uirtutém
datast,

Ptérela rex qui pótitaui, quem égo mea occidí manu, 535
Álcumena, tibi condono. AL. Fácis ut alias rés soles:
Écastor condígnum donum, quálist qui donúm dedit.

ME. Ímmo sic condígnum donum, quálist quoi donó
datumst.

IV. Pérgin autem? nóne ego possum, fúrcifer, te
pérdere?

AL. Nóli amabo, Amphítroo, irasci Sósiae causá
mea. 540

IV. Fáciam ita ut uis. ME. Éx amore hic ád modum
quam saeuos est.

IV. Númquid uis? AL. Ut quom ápsim me ames, mé
tuam apsentém tamen.

ME. Ęamus, Amphitruó: lucescit hóc iam. IV. Abi
prae, Sósia.

Iam égo sequar. numquíd uis? AL. Etiam: ut áctutum
adueniás. IV. Licet:

Príus[enim] tua opínione hic ádero: [eo] bonum ánimum
habe. 545

Núnc te, nox, quae mé mansisti, mítto ut concedás die,
Út mortalis ínlucescas lúce clara et cándida.

Átque quanto, nóx, fuisti lóngior hac próxima,
Tánte breuior díes ut fiat fáciam, dispar út dies

Aéque noctem accédát. ibo ét Mercurium súpsequar. 550

A Q T V S II.

AMPHITRVO. SOSIA.

AM. Age í tu secúndum. SO. Sequór, supsequór te.

AM. Sceléstissumúm te arbitrór. SO. Nam quam-
óbrem?

AM. Quia íd quod neque ést neque fuít neque fu-
túrumst

Mihí praedicás. SO. Ecceré, iam tuátim

Facís tu, ut tuís nulla apút te fidés sit. 555

AM. Quid ést? quo modó? iam quidem hércle ege
tibi ístam

Sceléstam, scelús, linguam apscídam. SO. Tuús sum

Proinde út commodúmst et lubét, quicque fácias.

Tamén quin loquár haec utí facta súnť hic,

Numquam úllo modó me potés deterrére. 560

AM. Sceléstissime, aúdes mihí praedicáre íd,

Domí te esse núnc, qui hic adés. SO. Vera díco.

AM. Malúm quod tibi di dabúnť atque ego hódie

Dabo. SO. Ístuc tibíst in manú: nam tuús sum.

AM. Tun mé, uerbero, aúdes erúm ludificári? 565

Tunc íd dicere aúdes, quod némo umquam homo
ántehac

Vidít nec potést fierí, tempore úno

Homo ídem duóbus locís ut semúl sit?

SO. Profécto, ut loquór, res itást. AM. Iuppitér te

Perdát. SO. Quid malí sum, ere, tua éx re proméritus?

AM. Rogásne, inprobe, étiam qui lúdos facís me? 571

SO. Meritó maledicás mi, si [nón] id ita fáctumst.

Verum haú mentiór resque utí factast díco.

AM. Homo híc ebriúst, ut [ego] opíno. SO. Egone?

AM. Tu ístic.

SO. Vtínam ésssem ita. AM. Tu ea óptas quae fácta:

ubi bibísti? 575

SO. Nusquam équidem. AM. Quid hoc hóminist?

SO. Equidém deciens díxí:

Et dõmi [nunc]sum ego, ínquam, ecquid aúdis? et
ãput te

Adsúm Sosia ídem. satín plane ego hóc nunc,

Satín diserte ésse, ere, uideór tibi locútus? 579

AM. Vahá, apage te á me. SO. Quid [istúc] est negóti?

AM. Pestís te tenét. SO. Nam quor ístuc [mi] dicís?

Equidém ualeo récte et sum sáluos, Amphítroo.

AM. Át ego faciam te hódie, proinde ut méritu's, ut
ualeás minus

Ét miser siés ex saluo iám, domum si rédiero.

Séquere, erum qui síc ludificas díctis delirántibus: 585

Quí quoniam erus quod ímperauit néglexisti pérsequi,

Núnc uenis etiam últro inrisum dómínum: quae neque
fieri

Póssunt neque fando únquam accepit quisquam, ea
profers, cárnufex:

Quòius ego hodie in térgum faxo ista éxpetant mendácia.

SO. Ámphitroo, misérrima istaec míseriast seruó bono,

Áput erum qui uéra loquitur, si id ui uerum uíncitur. 591

AM. Quo íd, malum, pactó potest nam (mécum ar-
gumentís puta)

Fíeri, nunc utí tu et híc sis ét domi, id díci uolo.

SO. Súm profecto et híc et illi: hoc quòuis mirari licet,

Néque tibi, [Amphitruo,] istuc mirum mágis uidetur
quám mihi. 595

AM. Quó modo? SO. Nihilo, ínquam, mirumst mágis
tibi istuc quám mihi:

Néque, ita di me amént, credebam primo mihimet
Sósia,

Dónec Sosia égomet ille fécit sibi uti créderem.

Órdine omnia, út quicque actumst, quóm aput hostis
sédimus,

Édissertauit: tum formam una ápstulit cum nómine. 600

Néque lac lacti mágis est simile quam ille ego similis
ést mei.

Nam út dudum ante lúcem a portu mé praemisistí domum,

AM. Quid igitur? SO. Prius múlto ante aedis stábam
quam illo aduéneram.

AM. Quás, malum, nugás? satin tu sánus es? SO. Sic
sum út uides.

AM. Huíc homini nescío quid est malí mala obiectúm
manu, 605

Póstquam a me abiit. SO. Fáteor: nam sum optúsus
pugnis péssume.

AM. Quís te uerberáuit? SO. Egomet mémet, qui
nunc súm domi.

AM. Cáue quicquam, nisi quód rogabo té, [iam] mihi
respónderis.

Ómnium primum iste qui sit Sósia, hoc dici nolo.

SO. Túus est seruos. AM. Mihi quidem uno té plus
etiamst quám uolo, 610

Néque, postquam sum nátus, habui nisi te seruom Sósiam.

SO. Át ego nunc, Amphítroo, dico: Sósiam seruóm tuum
Praéter me alterum, ínquam, adueniens fáciam ut of-
fendás domi,

Dáuo prognatúm patre eodem quo égo sum, forma, aetáte
item,

Qua égo sum. quid opust uérbis? geminus Sósia híc
factúst tibi. 615

AM. Nímia memoras míra. set uidístine uxorém meam?

SO. Quín intro ire in aédís numquam licitumst.

AM. Quis te próhibuit?

SO. Sósia ille, quém iam dudum díco, is qui me
cóntudit.

AM. Quís istic Sosiást? SO. Ego, inquam. quótiens
dicundúmst tibi?

AM. Sét quid ais? num obdórmiuisti dúdum?

SO. Nusquam géntium. 620

AM. Íbi forte istum si uidisses quéndam in somnis
Sósiam.

SO. Nón soleo ego somniculose erí [mei] imperia pér-
sequi.

Vigilans uidi, uígilans nunc te uídeo, uigilans fábulor,
Vigilantem ille mé iam dudum uígilans pugnis cóntudit.

AM. Quís homo? SO. Sosia, inquam, ego ille.
quaéso, non intéllegis? 625

AM. Qui, malum, intéllégere quisquam pótis est?
ita nugás blatis.

SO. Vérum actutum nósces. AM. Quem? SO. Illum
nósces seruom Sósiam.

AM. Séquere hac me igitur: nám mihi istuc prímu
exquisitóst opus.

Sét uide ex nauí écferantur quae ímperauí iam ómnia.

SO. Ét memor sum et díligens, ut quae ímperes con-
páreant: 630

Nón ego cum uinó simitu ébibi imperiúu tuum.

AM. V́tinam di faxínt, infecta dícta re eueniánt tua

ALCVMENA. (THESSALA.) AMPHITRVO. SOSIA.

AL. Satín parua rés est uolúptatum in uíta atque in
aétate agúnda,

Praequám quod moléstumst? ita quoíquest in aétate
hominúm conparátum:

Ita díis est conplácitum, uolúptatem ut maéror comés
consequátur: 635

Quin incommodi plus malíque ilico ádsit, boní si optigit
quid.

Nam ego id nunc expérior dómo átque ipsa dé me sció,
quoi uolúptas

Parúmper datást; dum uirí mei fuit mi potéstas uidéndi
Noctem únám modo: átque is repénte abiit á me [nunc]
hínc ante lúcem.

Sola híe mi nunc uídeor, quia ille hínc abést, quem ego
amó praeter ómnis. 640

Plus aégri ex abítu [mei] uirí quam ex aduéntu uolúptatis
cépi.

Set hóc me beát saltem, quóniam [ille] uicit

Perduéllis et dómum laudis cónpos reuénit.

Apsít, dum modó laude pártá domúm se

Recípiat. feram ét perferam úsque abítum eius
ánimo 645

Forti átque offirmáto: id modó si mercédis

Datúr mi, ut meús uictor uír belli cléat,

Satís mi esse dúcam. optumúmst praemium uirtus:

Virtús omnibús rebus ánteit profécto:

Libértas, salús, uíta, rés et paréntes 650

Et pátria et prognáti tutántur, seruántur:

Virtús omnia ín sese habét: omnia ádsunt

Bona, quém penes est uirtus.

AM. Édepol me uxori éxoptatum crédo aduenturúm
domum,

Quaé me amat, quam cóntra amo: praesértim re gestá
bene, 655

Víctis hostibús, quos nemo pósse superarí ratust:

Éos auspicio meo átque ductu primo coetu uícimus.

Cérte enim me illi éxpectatum optáto uenturúm scio.

SO. Quid? me non rere éxpectatum amícae uenturúm
meae?

AL. Méus uir hic quidemst. AM. Séquere hac tu me.

AL. Nám quid ille reuórtitur,

Quí dudum properáre se aibat? án ille me temptát
sciens 661

Átque id se uolt éxperiri, síum abítum ut desíderem?

Écastor med háut inuita sé domum recipít suam.

SO. Ámphitruo, redíre ad nauem méliust nos.

AM. Qua grátia?

SO. Quía domi datúrus nemost prándium adueniénti-
tibus. 665

AM. Quí tibi nunc istúe in mentemst? SO. Quía
enim sero aduénimus.

AM. Quí? SO. Quia Alcuménam ante aedis stáre
saturam intéllego.

AM. Gráuidam ego illanc híc reliqui, quom ábeo.

SO. Hei, períf miser.

AM. Quid tibist? SO. Ad aquám praehibendam cóm-
modum aduení domum,

Décumo post mense, út rationem té ductare intéllego. 670

AM. Bóno animo es. SO. Scin quám bono animo sím?
si situlam cépero,

Númquam edepol tu míhi diuini créduis post hunc diem,
Ní ego illi puteó, si ocepso, ánimam omnem intertráxero.

AM. Séquere hac me modo. álium ego isti rei ádlegabo: né time.

AL. Mágis nunc me meum offíciū facere, si huíc eam aduorsum, árbitror. 675

AM. Ámphitruo uxorem salutat lætus speratám suam, Quam ómnium Thebís uir unam esse óptumam diiúdicat, Quámque adeo ciués Thebani uéro rumificánt probam.

Váluistine usque? éxpectatun áduenio? SO. Hau uidi magis:

[Nam hæc maritum sũm] salutat mágis haut quiquam quám canem. 680

AM. Ét quom grauidam et quóm te pulcre plénam aspicio, gaúdeo.

AL. Ópsecro ecastór, quid tu me dérídicali grátia Sic salutas átque appellas, quási dudum non uideris, Quási qui nunc primúm recipias té domum huc ex hóstibus?

[Atque me nunc proinde appellas, quasi multo post uideris.] 685

AM. Ímmo equidem te nísi nunc hodie núsquam uidi géntium.

AL. Quór negas? AM. Quia uéra didici dícere. AL. Haut aequóm facit,

Qui quod didicit íd dediscit. án periclitámini Quid animi habeam? sét quid huc uos cónuortimini tám cito?

Án te auspiciū cónmoratust án tempestas cóntinet, 690 Qui non abiisti ád legiones, íta uti dudum díxeras?

AM. Dúdum? quam dudum ístuc factumst? AL. Témptas: iam dudúm, modo.

AM. Qui istuc potis est fieri, quaeso, ut dícis: iam dudúm, modo?

AL. Quid enim censes? te ut deludam contra, lusorem
meum,

Qui nunc primum te aduenisse dicas, modo qui hinc
abieris? 695

AM. Haec quidem deliramenta loquitur. SO. Pau-
lisper mane,

Dum edormiscat unum somnum. AM. Quae ne uigilans
somnia?

AL. Equidem ecastor uigilo et uigilans id quod fa-
ctumst fabulor:

Nam dudum ante lucem et istunc et te uidi. AM. Quo
in loco?

AL. Hic in aedibus, ubi tute habitas. AM. Numquam
factumst. SO. Non taces? 700

Quid, si e portu nauis huc nos dormientis detulit?

AM. Etiam tu quoque adsentaris huic? SO. Quid uis
fieri?

Non tu scis, Bacchaec bacchanti si uis aduersarier,
Ex insana insaniorum facies, feriet saepius:

Si epsequare, una resoluas plaga? AM. At pol qui
certa res 705

Hanc est obiurgare, quae me hodie aduenientem domum
Noluerit salutare. SO. Inritabis crabrones. AM. Tace.

Alcumena, unum rogare te uolo. AL. Quid uis roga.

AM. Num tibi aut stultitia accessit aut superat super-
bia?

AL. Qui istuc in mentemst tibi ex me, mi uir, percon-
tarier? 710

AM. Quia salutare aduenientem me solebas antihac,
Appellare itidem ut pudicae suos uiros, quae sunt,
solent.

Eo more expertem te factam adueniens offendit domi

AL. Écastor quidém te certo áduenientem heri ílico
Ét salutaui ét ualnissesne úsque exquisiui semul, 715
Mí uir, et manúm prehendi et aúsculum tetulí tibi.

SO. Túne heri hunc salútauisti? AL. Et té quoque
etiam, Sósia.

SO. Ámphitruo, speráui ego istam tibi parturam fí-
lium:

Vérum non est púero grauida. AM. Quíd igitur?

SO. Insánia.

AL. Équidem sana sum ét deos quaeso, ut sálua pariam
fílium: 720

Vérum tu malum mágnum habebis, si híc suum officiúm
facit:

Ób istuc omen, óminator. cápies quod te cóndecet.

SO. Énimuero praegnáti oportet [múlieri] malúm dari,
Vt quod obrodát sit, animo sí male esse occéperit.

AM. Tún me heri híc uidísti? AL. Ego, inquam, sí uis
deciens dícier. 725

AM. Ín somnis fortássis? AL. Immo uígilans uigilan-
tem. AM. Heí mihi.

SO. Quíd tibist? AM. Delírat uxor. SO. Átra bili
péreitast:

Núlla res tam délirantis hómínes concinnát cito.

AM. Vbi tu primum tibi sensisti, múlier, ímplicíscier?

AL. Équidem ecastor sána et salua súm. AM. Quor
igitur praédicas, 730

Té heri me uidísse, qui hac noctu ín portum aduectí
sumus?

Íbi cenauí atque íbi quieui ín náui noctem pépetem

Néque pedem meum huc íntulí etiam ín aédís, ut cum
exércitu

Híne profectus sum ad Teleboas hóstis eosque ut uícimus.

AL. Ímmo mecum cénauisti et mécum cubuistí.

AM. Quid est? 735

AL. Véra dico. AM. Nón quidem hercle de hác re:
de aliis néscio.

AL. Prímulo dilúculo abiisti ad legiones. AM. Quó
modo?

SO. Récte dicit, út conmeminit: sómnum narrát
tibi.

Sét, mulier, postquam épperrecta's, té prodigialí Ioui
Aút mola salsa hódie aut ture cónprecatam opórtuit. 740

AL. Vaé capiti tuó. SO. Tua istuc réfert, si curá-
ueris.

AL. Íterum iam hic in me inclementer dicit, atque id
sine malo.

AM. Táce tu. tu dic: égone aps te abii hinc hódie cum
dilúculo?

AL. Quis igitur nisi uós narrauit mi illi ut fuerit praé-
lium?

AM. Án etiam id tu scís? AL. Quippe ex te audíui, ut
urbem máxumam 745

Éxpugnaissés regemque Ptérelam tute occideris.

AM. Égone istuc dixí? AL. Tute istic, étiam astante
hoc Sósia.

AM. Aúdiuistin tú me narrare hódie haec? SO. Vbi
ego audíuerim?

AM. Hánc roga. SO. Me quídem praesente núnquam
factumst quód sciam.

AL. Mírum quin te aduórsus dicat. AM. Sósia, age me
huc áspice. 750

SO. Spécto. AM. Vera uólo loqui te, nólo adsentari
mihi.

Aúdiuistin tu hódie me illi dícere ea quae illa aúumat?

SO. Quaéso edepol, num tú quoque etiam insánis,
 quom id me intérrogas,
 Qui ípsus equidem núnc primum istanc técum conspició
 semul?

AM. Quíd nunc, mulier? aúdiu illum? AL. Ego
 uéro, ac falsum dícere. 755

AM. Néque tu illi neque míhi uiro ipsi crédis?
 AL. Eo fit, quía mihi

Plúrumum credo ét scio istaec fácta proinde ut próloquor.

AM. Túu me heri aduenísse dicis? AL. Túu te
 abisse hodie hínc negas?

AM. Négo enimuero et me áduenire núnc primum aic
 ad té domum.

AL. Ópsecro, etiamne hóc negabis, te aúream pate-
 ráu mihi 760

Dēdisse dono hodié, qua te illi dónatum esse díxeras?

AM. Néque edepol dedí neque dixi: uérum ita anima-
 tús fui

Ítaque nunc sum, ut èa te patera dónem. set quis istúc
 tibi

Díxit? AL. Equidem ego éx te audiui et éx tua accepí
 manu

Páteram. AM. Mane, mane, ópsecro te. nímis de-
 miror, Sósia, 765

Quí illaec illi mé donatum esse aúrea paterá sciat,

Nísi tu dudum hanc cónuenisti et nárrauisti haec ómnia.

SO. Néque edepol ego díxi neque istam uídi nisi tecám
 semul.

AM. Quíd hoc est hominis? AL. Vín proferri páte-
 ram? AM. Proferrí uolo.

AL. Fíat. i tu, Théssala, intus páteram profertó fo-
 ras, 770

Qua hódie meus uir mé donauit. AM. Sécede huc tu,
Sósia.

Ēnimuero illut praéter alia míra miror máxume,
Si haéc habet pateram íllam. SO. An etiam id crédis,
quae in hac cístula

Túo signo opsignáta fertur? AM. Sáluom signumst?
SO. Ínspicce.

AM. Récte: itast ut ópsignauí. SO. Quaéso, quin tu
istánc iubes 775

Pró cerrita círcumferri? AM. Édepol qui factóst opus:
Nam haéc quídem edepol láruarum pléuast. AL. Quid
uerbís opust?

Ēn pateram tibi: éccam. AM. Cedo mi. AL. Age
áspice huc sis núnc íam

Tú, qui quae facta ínfitiare, quem égo íam hic conuin-
cám palam.

Éstne haec patera, quá donatu's ílli? AM. Summe
Íúppiter, 780

Quíd ego uideo? haec èast profecto pátera. perii, Sósia
SO. Aút pol haec praestígiatrix múlto mulier má-
xumast

Aút hic pateram ínésse oportet. AM. Ágedum, eam
solue cístulam.

SO. Quíd ego ístam exoluam? ópsignatast récte. res
gestást bene:

Tu [álium] peperisti Ámphitruonem, ego álium peperi
Sósiam: 785

Núnc si pateram pátera peperit, ómnes congemináuimus.
AM. Cértumst aperire átque ínspicere. SO. Víde sis
signi quíd siet,

Né posterius ín me culpam cónferas. AM. Aperí modo.
Nam haéc quídem nos délirantis fáccre dictis póstulat.

AL. Vnde haec igitur est nisi aps te, quae mihist donó
data? 790

AM. Ópus mist istue exquisito. SO. Iúppiter, pro
Iúppiter.

AM. Quid tibist? SO. Hic pátera nulla in cístulast.
AM. Quid ego aúdio?

SO. Íd quod uerumst. AM. Át cruciatu iám, nisi
apparét, tuo.

AL. Haec quidem apparét. AM. Quis igitur tíbi de-
dit? AL. Qui mé rogat.

SO. Mé captas, quia túte ab nauí clánculum huc aliá
uia 795

Praécucurrísti átque hinc pateram túte exemísti átque
cam

Huíc dedísti, pósthac rusum opsígnauísti clánculum.

AM. Heí mihi, etiam tú quoque hūius ádiuuas insá-
niam?

Áin heri nos áduenisse huc? AL. Áio, adueniensque
ílico

Mé salutauísti et ego te et aúsculum tetulí tibi. 800

SO. Iám illuc non placét principium de aúsculo
AM. Perge éxequi.

AL. Láuísti. AM. Quid, póstquam laui? AL. Áccu-
buísti. SO. Euge, óptume.

Núnc exquire. AM. Ne ínterpella. pérge porro
dícere.

AL. Céna adpositast: cóncenastí mécum: ego accubuí
semul.

AM. Ín eodemne lécto? AL. In eodem. SO. Hei, nón
placet conuíuium. 805

AM. Síne modo arguménta dicat. quíd, postquam
cenáuimus?

AL. Té dormire àibas: mensa ablást: cubitum hinc ábiimus.

AM. Vbi tu cubuisti? AL. In eodem tecum una lecto in cubiculo.

AM. Pérdidisti. SO. Quid tibi? AM. Haec me modo ad mortem dedit.

AL. Quid iam, amabo? AM. Né me appella. SO. Quid tibi? AM. Perii miser, 810

Quia pudicitiae huius uitium me hinc apsentest áditum.

AL. Ópsecro ecastor, quor istuc, mi uir, ex te audio?

AM. Vir ego tuus sim? né me appella, falsa, falso nomine.

SO. Haeret haec res, si quidem haec iam mulier factast ex uiro.

AL. Quid ego feci, qua istaec propter dicta dicantur mihi? 815

AM. Tute edictas facta tua: ex me quaeris, quid deliqueris?

AL. Quid ego tibi deliqui, si quoi nupta sum tecum fui?

AM. Tunc mecum fueris? quid illae impudenti audaciust?

Saltem, tuipte si pudoris egeas, sumas mutuom.

AL. Istuc facinus, quod tu insimulas, nostro generi non decet. 820

Tu si me impudicitiae captas, capere non potes.

AM. Di immortales: cognoscisne tu me saltem, Sósia?

SO. Propemodum. AM. Cenauine ego heri in nauí in portu Pérsico?

AL. Mihi quoque adsunt testes, qui illud quod ego dicam adsentiant.

SO. Nescio quid istuc negoti dicam, nisi si quis-
pianst 825

Amphitruo alius, [qui forte te hic absente tamen
Tuam rem curet] te qui absente hic minus fungatur tuum.
Namque de illo subditio Sosia mirumst nimis.

Certe de istoc Amphitruone iam alterum mirumst magis.

AM. Nescio quis praestigiator hanc frustratur mu-
lierem. 830

AL. Per supremi regis regnum iuro et matrem familias
Iunonem, quam me uereri et metuerest par maxime,
Ut mi extra unum te mortalis nemo corpus corpore
Contigit, quo me impudicam faceret. AM. Vera ista ce
uelim.

AL. Vera dico, set neququam, quoniam non uis cre-
dere. 835

AM. Mulier es, audacter iuras. AL. Quae non de-
liquit, decet

Audacem esse, confidenter pro se et proterue loqui.

AM. Satis audacter. AL. Ut decet pudicam. AM. Ain?
tu uerbis probas.

AL. Non ego illam mihi dotem esse dico, quae dos
dicitur,

Set pudicitiam et pudorem et sedatum cupidinem, 840
Dcum metum et parentum amorem et cognatum con-
cordiam,

Tibi morigera atque ut munifica sum bonis, prosim probis.

SO. Ne ista edepol, si uera haec loquitur, examussimst
optuma.

AM. Delentus sum profecto ita, ut me qui sim ne-
sciam.

SO. Amphitruo's profecto: caue sis ne tu te usu
perduis: 845

Íta nunc homines ínmutantur, póstquam peregre ad-
uénimus.

AM. Múlier, istanc rem ínquisitam cértumst non amít-
terc.

AL. Édepol me lubénte facies. AM. Quid ais? re-
spondé mihi:

Quíd, si adduco túum cognatum húc ab nauí Naúcratem,
Quí mecum una uéctust una náui: atque is si dénegat 850
Fácta, quae tu fácta dicis, quíd tibi aequomst fieri?

Númquid causam dícis, quin te hoc múltem matrimónio?

AL. Sí deliqui, núlla causast. AM. Cónuenit. tu,
Sósia,

Dúc hos intro. ego húc ab nauí mécum adducam Naú-
cratem.

SO. Núnc quidem praetér nos nemost: díc mihi uerum
sério, 855

Écquis alius Sósia intust, quí mei similís siet?

AL. Ábin hinc a me, dignus domino séruos? SO. Abeo,
sí iubes.

AL. Nímis ecastor fácinus mirumst, quí illi conlubitúm
siet

Méo uiro, sic me ínsimulare fálsó facinus tám malum. 859
Quídquid est, iam ex Naúcrate id cognáto cognoscám meo.

A C T V S III.

I V P P I T E R .

Ego sum ille Amphitruo, quòius est seruos Sósia,
 Idém Mercurius qui fit quando cómmodumst,
 In súperiore qui habito cenáculo,
 Qui intérdum fio Iúppiter, quandó lubet. 864
 Huc aútem quom extemplo áduentum adporto, ílico
 Amphítruo fio et uéstitum inmutó meum.
 Nunc húc honoris uóstri uenio grátia,
 Ne hanc ínchoatam tránsigam comoédiam.
 Semul Álcuménæ, quám uir insontém probri
 Amphítruo accusat, uéni ut auxiliúm feram: 870
 Nam méa sit culpa, quód egomet contráxerim,
 Si id ínnoçenti [inmérìto damnosum] éxpetat.
 Nunc mémet Amphitruónem, ut ocepí semel,
 [Iterum] ésse adsimulabo átque in horunc fámiliam
 Hodié frustratióñem iníciam máxumam. 875
 Post ígitur demum fáciam ut res fiát palam
 Atque Álcuménæ in témpore auxiliúm feram
 Faciámque ut uno fétu et quod grauidást uiro
 Et mé quod grauidast páriat sine dolóribus.
 Mercúrium iussi mé continuo cónsequi,
 Siquíd uellem imperáre. nunc hanc ádloquar.

ALCVMENA. IVPPI TER.

- AL. Duráre nequeo in aédibus. ita mé probri,
 Stuprí, dedecoris á uiro argutám meo:
 Ea quae sunt facta infécta re esse oclámitat: 884
 Quae néque sunt facta néque ego in me admisi, árguit
 Atque id me susque déque esse habiturám putat.
 Non édepol faciam néque me perpetiár probri
 Falso ínsimulatam, quín ego illum aut déseram
 Aut fáciat satis ille átque adiuret ínsuper,
 Nolle ésse dicta quae ín me ínsontem prótulit. 890
- IV. Faciúndumst mi illut, fíeri quod illa ec póstulat,
 Si me íllam amantem ad sése studeam récipere:
 Quando égo quod feci id fáctum Amphitruoni óffuit
 Atque illi dudum méus amor negótium
 Ínsónti exhibuit: núnc autem ínsontí mihi 895
 Illíus íra in hánc et maledicta éxpetent.
- AL. Et éccum uideo, [módo] me miseram qui árguit
 Stuprí, dedecoris. IV. Té uolo, uxor, cónloqui.
 Quor téd auortisti? AL. Ést ita ingeníum meum:
 Inimícos semper ósa sum optuérier. 900
- IV. Heia aútem inimicos? AL. Síe est, uera praé-
 dico:
 Nisi étiam hoc falso díci ínsimulatúrus es.
- IV. Nimis íracunda's. AL. Pótin ut apstineás ma-
 num?
- Nam cértó si sis sánus aut sapiás satis,
 Quam tu ínpudicam esse árbitrere et praédices, 905
 Cum ea tú sermonem néc ioco nec sério
 Tibi hábeas, nisi sis stúltior stultíssumo.
- IV. Si díxi, nihilo mágis es neque ego esse árbitror,
 Et id húc reuorti utí me purgarém tibi.

Nam núnquam quicquam méo animo fuit aégrius 910

Quam póstquam audiui, téd esse iratám mihi.

Quor díxisti? inquis. ego expediám tibi.

Non édepol quo te esse ínpudicam créderem:

Verúm periclitátus sum animúm tuum,

Quid fáceres et quo pácto id ferre indúceres. 915

Equidém ioco illa díxeram dudúm tibi,

Ridículi causa. uél hoc rogato Sósiam.

AL. Quin húc adducis mèum cognatum Naúcratem,

Testém quem dudum te ádducturum díxeras, 919

Te huc nó n uenisse? IV. Síquid dictumst pér iocum,

Non aéquomst id te sério praeuórtier.

AL. Ego illum scio quam dóluerit cordí meo.

IV. Per déxteram tuam te, Álcumena, oro, ópsecro

Te, dá mi hanc ueniam, ignósce, irata né sies.

AL. Ego ístacc feci uérba uirtute ínrita. 925

Nunc quándo factis sum ínpudicis ápstinens,

Ab ínpudicis díctis auortí uolo.

Valeás, tibi habeas rés tuas, reddás meas.

Iubén mihi comites? IV. Sánan' es? AL. Si nó n
iubes,

Sinitó: Pudicitiam égomet comitem dúxero. 930

IV. Mane, árbitratu túo ius iurandúm dabo,

Me mèam pudicam esse úxorem arbitrárier.

Id égo si fallo, túm te, summe Iúppiter,

Quaeso Ámphitruoni ut sémper iratús sies.

AL. Ah, própítius sit pótius. IV. Confidó fore: 935

Nam iús iurandum uérum te aduorsúm dedi.

Iam núnc irata nó n es? AL. Non sum. IV. Béne
facis.

Nam in hóminum aetate múlta eueniunt hùius modi:

Capiúnt uoluptates, cápiunt rusum míserias:

Irae interueniunt, rédeunt rusum in grátiam. 940

Verum írae siquae fórte cueniunt hùius modi

Intér eos: rusum sí reuentum in grátiamst,

Bis tánto amici sùnt inter se quám prius.

AL. Primúm cauísse opórtuit ne díceres: 944

Verum éadem si idem míhi purgas, patiúnda sunt.

IV. Iube uéro uasa píra adornarí mihi,

Vt quae áput legionem uóta uoui, sí domum

Redíssem saluos, éa ego ut exoluam ómnia.

AL. Ego istúc curabo. IV. Éuocate huc Sósiam:

Gubérnatorem, quí mea in nauí fuit, 950

Blepharónem arcessat, quí nobiscum prándeat.

Is ádeo inpransus [hódie] ludificábitur,

Dum ego Ámphitruonem cóllo hinc opstrictó traham.

AL. Mirúm quid solus sécum secreto ille agat.

Atque áperiuntur aédes: exit Sósia. 955

SOSIA. IUPPITER. ALCYMONA.

SO. Ámphitruo, adsum: síquid opus est ímpera, ímpérium éxequar.

IV. Óptume aduenís. SO. Iam pax est [fácta] uos intérduos?

Nám quia uos tranquillos uideo, gaúdeo et uolup ést mihi.

Átque ita seruom pár uidetur frúgi sese instítuere:

Pròinde eri ut sint, ípse ítem sit: uóltum e uoltu cómparet: 960

Trístis sit, si erí sint tristes: hílarus sit, si gaúdeant.

Sét age respondé: iam uos redístis in concórdiam?

IV. Dérides, qui scís haec dudum mé dixisse pér íocum.

SO. *Án illut ioculo díxisti? equidem sério ac ueró
ratus.*

IV. *Át habui expurgátionem: fácta pax est. SO.
Óptumest. 965*

IV. *Égo rem diuinam íntus faciam, uóta quae sunt.
SO. Cénseo.*

IV. *Tú gubernatórem ab nauí huc éuoca uerbis meis
Blépharonem, is uti ré diuina fácta mecum prándeat.*

SO. *Iam híc ero, quom illí censebis ésse me. IV.
Actutum híc redi.*

AL. *Númquid uis, quin ábeam iam intro, ut ádparen-
tur quibus opust? 970*

IV. *Í sane et quantúm potest paráta fac sint ómnia.*

AL. *Quín uenis quandó uis intro: fáxo haut quicquam
sít morae.*

IV. *Récte loquere et próinde diligéntem ut uxorém de-
cet.*

Iam hisce ámbo, et seruos ét era, frustra súnť duo, 974

Qui me Ámphitruonem réntur esse: erránt probe.

Nunc tú diuine mi híc fac adsis Sósia.

Andís quae dico, tǎmetsi praesens nón ades.

Fac Ámphitruonem iam áduenientem ab aédibus

Vt ábigas quouis pácto conmentús sies.

Volo déludi illum, dúm cum hac usurária 980

Vxóre mihi nunc mórigeró. haec curáta sint

Fac sís, proinde adeo ut uélle med intéllegís,

Atque út ministres míhi, quom sacrificém mihi.

M E R C V R I V S.

Concedite atque apscédite omnes, dé uia decédite.

Nec quísqum [nunc] tam audáx fuat homo qui óbuíam
opsistát mihi. 985

Nam míhi quídem hercle qui minus liceát deo minitárier
Populó, ni decedát mihi, quam séruolo in comoédiis?

Ille náuem saluam núntiat aut írati aduentúm senis:

Ego súm Ioui dicto aúdiens, eius iússu nunc huc me
ádféro.

Quam ob rém mihi magis par ést uia decédere et con-
cédere. 990

Patér uocat me, eúm sequor, eius dícto imperio sum
aúdiens.

Vt filium bonúm patri esse opórtet, item ego súm patri·
Amánti supparasítor, hortor, ásto, admoneo, gaúdeo.

Siquíd patri uolup ést, uoluptas éa mi multo máxumast.

Amát? sapit: recté facit, animó quando opsequitúr
suo: 995

Quod ómnis homines fácere oportet, dúm modo id fiát
bono.

Nunc Ámphitruonem uólt deludi méus pater: faxó probe
Iám hic déludetur, spéctatores, uóbis inspectántibus.

Capiám coronam mi in caput, adsímulabo me esse
ébrium.

Atque illuc susum escéndero: inde óptume aspellám
uirum 1000

De súpero, quom huc accésserit: faciam út sit madidus
sóbrius.

Deinde illi actutum súfferet suus séruos poenas Sósia:

Eum fécissee ille hodie árguet, quae ego féceró hic: quid
íd mea?

Meo me aéquomst morigerúm patri [esse]: eius stúdio
servire áddecet.

Set éccum Amphitruonem: áduenit. iam ille híc delu-
detúr probe, 1005

Si quidem uos uoltis aúscultando operám dare.

Ibo íntro, ornatum cápiam qui potís decet:

Dein sísum escendam in téctum, ut illum hinc pró-
hibeam.

A M P H I T R V O.

Naúeratem quem cónuenire uélui in nauí nón erat,
Néque domi neque in úrbe inuenio quémquam qui illum
uíderit: 1010

Nam ómnis plateas pérreptaui, gýmnasia et myropólia,
Áput emporium atque in macello, in palæstra atque in
foro,

In medicinis, in tonstrinis, áput omnis aedis sacras.
Súm defessus quaéritando, núsquam inuenio Naúeratem.
Núnc domum ibo atque éx uxore mea hánc rem pergam
exquírere, 1015

Quís fuerit, quem própter corpus síum stupri con-
pléuerit.

Nám me quam illam quaéstionem inquisitam hodie
amíttre

Mórtuom satiúst. set aedis ócluserunt. eúgepae:

Páriter hoc fit átque ut alia fácta sunt: feriám foris.

Áperite hoc: heus, écquis híc est? écquis hoc aperit
óstium? 1020

MERCURIUS. AMPHITRUS.

ME. Quíst ad foris? AM. Ego súm. ME. Quis 'ego sum'? AM. Íta loquor. ME. Tibi Iúppiter Dísque omnes iráti certo súnť, qui sic frangás foris.

AM. Quó modo? ME. Eo modo, út profecto uíuas aetatém miser.

AM. Sósia. ME. Ita: sum Sósia, nisi [mei] mé esse oblitum exístumas.

Quíd nunc uis? AM. Sceléste, at etiam quíd uelim, id tu mé rogas? 1025

ME. Íta rogo: paene écfregisti, fátue, foribus cárdines.

Án foris censébas nobis púplicitus praehibérier?

Quíd me aspectas, stólide? quíd nunc uís tibi aut quis tú's homo?

AM. Vérbero, etiam quis ego sim me rógitas, ulmorum Ácheruns?

Quém pol ego hodie ob ístaec dicta fáciam feruentém flagris. 1030

ME. Pródigum te fuisse oportet ólim in adulescéntia.

AM. Quídum? ME. Quia senécta in aetate á me mendicás malum.

AM. Cúm cruciatu tuo ístaec hodie, uérna, uerba fúnditas.

ME. Sácrufico ego nunc tibi. AM. Qui? ME. Quia enim té macto infortúnio.

.
 * * * * *
 * * * * *
 * * * * *

A C T V S III.

* * * * *

BLEPHARO. AMPHITRVO. IVPPI TER.

BL. Vós [ista] inter uós partite: ego ábeo, mihi negotiumst: 1035

Néque ego umquam usquam tánta mira mé uidisse cénseo.

AM. Blépharo, quaeso ut áduocatus mi ádsis neue abeás. BL. Vale.

Quíd opus est med áduocato, qui me utri sim néscio?

IV. Íntro ego hinc eo: Álcumena párturit. AM. Perí miser:

Nám quid ego ago, quem áduocati iam átque amici déserunt? 1040

Númquam edepol me inúltus istic lúdicabit, quisquis est. Iám me ad regem récta ducam résque ut factast éloquar.

Égo pol illum ulcísca hodie Théssalum uenéficum,

Qui peruorse pérturbauit fámliae mentém meae.

Sét ubi illest? intro édepol abiit, crédo ad uxorém meam. 1045

Quí me Thebis álter uiuit míserior? quid núnc agam?

A C T V S V.

B R O M I A. A M P H I T R V O.

BR. Spes átque opes uitaé meae iacént sepultae in
péctore

Neque úllast confidéntia in meo córde, quin amiserim.

Ita míhi uidentur ómnia, mare, térra, caelum cónsequi,
Iam ut ópprimar, ut énicer. me míseram: quid agam
néscio. 1056

Ita tánta mira in aédibus sunt fácta: uae míseraé míhi.

Animó malest, aquám uelim: corrúmpta sum atque ap-
súmpta sum.

Capút dolet neque aúdio neque óculis prospició satis.

Nec mé miserior féminast neque úlla uideatúr magis.

Ita eraé meae hodie cóntigit: nam ubi pártuis deos sibi
ínuocat, 1061

Strepitús, crepitus, sonitús, tonitrus: subito út pro-
pere, ut ualidé tonuit.

Vbi quisque institerat, cóncidit crepitu: íbi nescio quis
máxuma

Vóce exelamat: ‘Álcumena, adést aúxilium, né
time:

Ét tibi et tuís propitius caéli cultor áduenit. 1065

Exúrgite’ inquit ‘quí terrore meo óccidistis praé
metu’.

Vt iácui, exurgo: ardére censui aedis: ita tum cón-
fulgebant.

Íbi me inclamat Álcumena: iam éa res me horrore
ádficit.

Erílis praeuortít metus: adcúrro ut sciscam quíd uelit:
Atque íllam geminos filios puerós peperisse cónspicor:
Neque nóstrum quisquam sénsimus, quom péperit, neque
prouídimus. 1071

Sét quid hoc? quis hic ést senex,
Qui ante aédis nostras síc iacet? numnam húncc percus-
sit Iúppiter?

Credo édepol: nam pro Iúppiter, sepúltust quasi sit
mórtuos.

Ibo út cognoscam, quisquis est. est Ámphitruo hic
quidem érus meus. 1075

Amphítroo. AM. Perii. BR. Súrge. AM. Interii.

BR. Cédo manum. AM. Quis mé tenet?

BR. Tua Brómia ancilla. AM. Tímeo totus, íta me
increpuit Iúppiter.

Nec sécus est quasi si ab Ácherunte uéniam. set quid
tú foras

Egréssa's? BR. Eadem nós formido tímidas terrore
ínpulit: 1079

In aédibus, ubi tute hábitas, nimia míra uidi. uaé mihi,
Amphítroo: íta animus [méus] mihi etiam núnc abest.

AM. Agedum épedi:

Scin mé tuum esse erum Ámphitruonem? BR. Scío.

AM. Vide etiam núnc. BR. Scio.

AM. Haec sóla sanam méntem gestat mèorum familiá-
rium.

BR. Immo ómnes sani súnct profecto. AM. At me
úxor insanúm facit

Suis foédis factis. BR. Át ego faciam tu ídem ut aliter
praédices, 1085

Ámphitruo : *piam ét pudicam túam esse uxorem uti scias,*

De èa re signa atque árgumenta paúcis uerbis éloquar.

Ómni^{um} prim^{um} Álcumena géminos peperit filios.

AM. Áin tu, geminos? BR. Géminos. AM. Di me séruant. BR. Sine me dícere,

Út scias tibi túaeque uxori dèos esse omnis própitios. 1090

AM. Lóquere. BR. Postquam párturire hodie úxor occepít tua,

Vbi utero exortí dolores, út solent puérperae :

Ínuocat deos ínmortalis, út sibi auxiliúm ferant,

Mánibus puris, cápite operto. íbi continuo cóntonat 1094

Sónitu maxumo. aédis primo rúere rebamúr tuas :
Aédes totae cónfulgebant túae, quasi essent aúreae.

AM. Quaéso, apsoluito hinc me extemplo, quádo satis delúseris.

Quíd fit deinde? BR. Dum haéc aguntur, ínterea uxorém tuam

Néque gementem néque plorantem nóstrum quisquam audíuimus :

Íta profecto síne dolore péperit. AM. Iam istuc gaúdeo, 1100

Útut erga me méritast. BR. Mitte ista átque haec quae dicam áccipe.

Póstquam peperit, púeros lauere iússit nos. occepimus.

Sét puer ille quém ego laui, ut mágnust, ut multúm ualet.

Néque cum quisquam cónligare quíuit ineunábulis.

AM. Nímia mira mémoras: si istaec uéra sunt,
diuínitus 1105

Nón metuo meae quín uxori látac suppetiáe sient.

BR. Mágis iam faxo mira dices. póstquam in
cunas cónditust,

Déuolant angués iubati dēorsum in inpluuiúm duo

Máximi: contínuo extollunt ámbo capita. AM. Heí
mihí.

BR. Né paue. set ángues oculis ómnis circum-
uísere. 1110

Póstquam pueros eónspicati, pérgunt ad cunás eiti:

Égo cunas recéssim rursum uórsum trahere et
dúcere

Métuens pueris, míhi formidans, tántoque angues
ácrius

Pérsequi. postquám conspexit ánguis ille altér
puer, 1114

Cítus e cunis éxilit, facit recta in [eos] ímpetum:

Álterum alteráprehendit cōs manu perníciter.

AM. Míra memoras: nímis formidolósum facinus
praédicas:

Nám míhi horror mémbra misero pércipit dictís
tuis.

Quíd fit deinde? pórró loquere. BR. Púer ambo
anguis énicat.

Dum haéc aguntur, uóce clara inclámat uxorém
tuam 1120

AM. Quís homo? BR. Summus ímperator díuom
atque hominum Iúppiter:

Ís se dixit cum Álcumena clám consuetum cúbi-
tibus,

Redi: haú promeruit quam ób rem uitio uórteres:

Mea uí subactast fácere. ego in caelúm migro.

AM. Fáciam ita ut iubés et te oro prómissa ut serués tua.

Íbo ad uxorem íntro: missum fácio Tiresiám senem.

CANTOR. Spéctatores, núnc Iouis summi caúsa
clare plaúдите. 1145

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
- 153 ad 158 iambici octonarii
 - 159 anapaesticus dimeter acatalectus
 - 160 anapaesticus monometer acatalectus
 - 161 et 162 anapaestici dimetri acatalecti
 - 163 ad 176 bacchiaci tetrametri acatalecti (167 insiticius)
 - 177 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 178 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 179 bacchiacus trimeter acatalectus
 - 180 ad 218 iambici octonarii
 - 219 ad 236 cretici tetrametri acatalecti
 - 237 ut videtur corruptus
 - 238 ad 246 cretici tetrametri acatalecti
 - 247 ut videtur corruptus
 - 248 ad 262 iambici octonarii
 - 263 ad 462 trochaici septenarii
 - 463 ad 498 iambici senarii
 - 499 ad 550 trochaici septenarii
 - 551 ad 582 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 583 ad 632 trochaici septenarii
 - 633 ad 641 bacchiaci hexametri acatalecti
 - 642 ad 652 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 653 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 654 ad 860 trochaici septenarii
 - 861 ad 955 iambici senarii
 - 956 ad 973 trochaici septenarii
 - 974 ad 983 iambici senarii
 - 984 ad 1005 iambici octonarii

- V. 1006 ad 1008 iambici senarii
- 1009 ad 1052 trochaici septenarii
- 1053 ad 1061 iambici octonarii
- 1062 anapaesticus octonarius
- 1063 iambicus octonarius
- 1064 et 1065 trochaici septenarii
- 1066 iambicus octonarius
- 1067 iambicus octonarius **hypermeter**
- 1068 trochaicus septenarius
- 1069 ad 1071 iambici octonarii
- 1072 trochaicus dimeter catalecticus
- 1073 ad 1085 iambici octonarii
- 1086 ad 1130 trochaici septenarii
- 1131 ad 1142 iambici senarii
- 1143 ad 1145 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

C A P T I V I.

GRAECA [ANAXANDRIDII].

ARGVMENTVM.

Captúst in pugna Hégionis filius.
Aliúm quadrimum fúgiens seruos uéndidit.
Patér captiuos cónmercatur Áleos
Tantúm studens ut gnátum recuperét [suum],
Et in ibus emit ólim amissum filium. 5
Is sùo cum domino uéste uorsa ac nómine
Vt [is] ámittatur fécit: ipse pléctitur.
Et is reduxit cáptum et fugitiuóm semul,
Indício quouis álium agnoscit filium.

P E R S O N A E.

ERGASILVS PARASITVS
HEGIO SENEX
LORARI
PHILOCRATES CAPTIVOS
TYNDARVS CAPTIVOS
ARISTOPHONTES CAPTIVOS
PVER
PHILOPOLEMVS ADVLESCENS
STALAGMVS SERVOS
CATERVA.

P R O L O G V S .

Hos quós uidetis stáre híc captiuós duos,
 Vincí quia astant, hí stant ambo, nón sedent.
 Hoc uós mihi testes éstis me uerúm loqui.
 Senéx qui híc habitat, Hégio, 'st huiús pater.
 Set ís quo pacto séruiat suo síbi patri, 5
 Id ego híc aput uos próloquar, sí operám datís.
 Seni huíc fuerunt filii natí duo :
 Aliúm quadrimum púerum seruos súrpuít
 Eumque hínc profugiens uéndidit in Álide
 [Dominó] patri huiusce. iam hóc tenetis? óptu-
 mumst. 10
 Negat hércle [uero] ille últimus. accédito.
 Si nón ubi sedeas lócus est, est ubi ámbules,
 Quando hístrionem cógis mendicárier.
 Ego mé tua causa, ne érres, non ruptúrus sum.
 Vos quí potestis ópe uostra censérier 15
 Accípíte relicuom : álieno uti níl moror.
 Fugitúos ille, ut díxeram ante, huiús patri
 Domo quém profugiens dóminum apstulerat, uén-
 didit.
 Is póstquam hunc emit, dédit eum huíc gnató suo
 Pecúliarem, quía quasi una aetás erat. 20
 Híc núnc domi seruit sũo patri nec scít pater :
 Enimuéro dí nos quási pilas hominés habent.
 Ratiónem habetis, quó modo unum amíserit.

Postquám belligerant [aútem] Aetoli cum Áleis,
 Vt fit in bello, cápitur alter filius. 25
 Medicús Menarchus émit ibidem in Álide.
 Coepít captiuos cónmercari hic Áleos,
 Siquém reperire póssit, qui mutét suum :
 [Illum captiuom : hunc suum esse nescit qui domist]
 Et quóniam heri indaudíuit, de summó loco 30
 Summóque genere cáptum esse equitem ex Álide,
 Nil prétio parsit, filio dum párceret :
 Recónciliare ut fácilius possét domum,
 Emit de praeda hosce ámbos a quaestóribus.
 Hisce aútem inter sese hunc confinxerúnt dolum, 35
 Quo pácto hic seruos síum erum hinc amittát domum.
 Itaque ínter se commútant uestem et nómina :
 Illíc uocatur Phílocrates, hic Týndarus :
 Huius ille, hic illius hódie fert imáginem.
 Et hic hódie docte expédiet hanc falláciam 40
 Et síum erum faciet libertatis cónpotem :
 Eodémque pacto frátrem seruabít suum
 Reducémque faciet liberum in patriam ad patrem
 Inprúdens : itidem ut saépe iam in multís locis
 Plus ínsciens quis fécit quam prudéns boni. 45
 Set ínscientes [hí] sua sibi fallácia
 Ita cónpararunt ét confinxerúnt dolum,
 [Itaque hí conmenti dé sua senténtia]
 Vt in séruitute hic àput suum maneát patrem :
 Ita núnc ignorans [dòmi] suo sibi seruíit patri. 50
 Homínculi quantí sunt, quom recógito.
 Haec rés agetur nóbis, uobis fábula.
 Set étiamst paucis uós quod monitos uóluerim.
 Profécto expédiet fábulae huic operám dare :
 Non pértractate fáctast neque item ut céeterae, 55

Neque spúrcidici insunt uérsus inmemorábiles :

Hic néque periurus lénost nec meretríx mala

Neque míles gloriósus. ne uereámini,

Quia béllum Aetolis ésse dixi cum Áleis :

Foris illic extra scénam fient praéclia. 60

Nam hoc paéne iniquomst , cómico chorágio

Conári desubito ágere nos tragoédiam.

Proin síquis pugnam expéctat , litis cóntrahat :

Valéntiorem náctus aduorsárium

Si erít, ego faciam ut púgnam iuspectet nón bonam,

Adco út spectare póstea omnis óderit. 66

Abeó. ualete , iúdicees iustíssumi,

Domí duellique düellatores óptumi.

A C T V S I.

ERGASILVS.

Iuuentus nomen indidit Scortó mihi,
 Quia ínuocatus sóleo esse in conuúio. 70
 Scio apsúrde dictum hoc dérísores dícere,
 At ego áio recte. nam in conuuió sibi
 Amátor, talos quóm iacit, scortum ínuocat.
 Estne ínuocatum an nón [est? est] planíssume.
 Verum hércle uero nós parasi plánius, 75
 Quos núnquam quisquam néque uocat neque ín-
 uocat:
 Quasi múres semper édimus alienúm cibum.
 Vbi rés prolatae sún, quom rus homínés eunt:
 Semúl prolatae rés sunt nostris déntibus.
 Quasi quóm caletur cóchleae in occultó latent, 80
 Suó sibi suco úfuont, ros si nón cadit:
 Ítém parasi rébus prolátis latent
 In ocúlto, miseri uíctitant sucó suo,
 Dum rúri rurant hómínes quos ligúrriant.
 Prolátis rebus párasiti uenátici 85
 Canés sumus: quando rédierunt, Molóssici
 Odiósicique et múltum incommodéstici.
 Et híc quídem hércle, nísi qui colaphos pérpeti
 Potís parasitus frángique aulas ín caput,
 Vel éxtra portam trígeminam ad saccum ílicet. 90
 Quod míhi ne eueniat nón nullumst perículum

Nam póstquam meus est réx potitus hóstiúm,
 (Ita [ením] belligerant núnce Aetoli cum Áleis:
 Nam Aetólia haec est: illic captus in Álide
 Philopólemus huius Hégonis fílius 95
 Senís qui hic habitat: quae aédes lamentáriae
 Mihi súnť, quas quotiensquómque conspició, fleo)
 Nunc híc ocepit quaéstum hunc fili grátia
 Inhonéstum, maxime álienum ingenió suo:
 Hominés captiuos cómmercatur, sí queat 100
 Aliquem ínuenire, sùum qui mutet fílium.
 Quod quídem ego nimis quam cúpio [senex] ut ím-
 petret:

Nam ni íllum recipit, níhil est quo me récipiam.
 Nullá iuuentutis spés est: sese omnés amant.
 Ille démum antiquis ést adulescens móribus, 105
 Quoius núnquam uoltum tránquillauí grátii.
 Condígne pater est èius moratus móribus.
 Nunc ád eum pergam. sét aperitur óstium,
 Vnde sáturitate saépe ego exiui ébrius.

HEGIO. LORARIVS. ERGASILVS.

HE. Aduérte animum huc sis: istos captiuós duos
 Herí quos emi dé praeda a quaestóribus, 111
 His índito caténas singulárias,
 Istás maiores quíbus sunt uincti démito.
 Sinito ámbulare, sí foris, si intús uolent:
 Set uti ádseruentur mágna diligéntia. 115
 Libér captiuos áuis ferae consímilis est:

Semél fugiundi sí datast occasio,

Satis ést: post illam núnquam possis préndere.

LO. ‘mnés profecto liberi lubéntius

Sumus quám seruimus. HE. Nón uidere ita tú
quidem. 120

LO. Si nón est quod dem, méne uis dem ipse ín
pedes?

HE. Si déderis, erit extémplo mihi quod dém tibi.

LO. Auis mé ferae consímilem faciam, ut praédicas.

HE. Ita ut dícis: nam si fáxis, te in caueám dabo.

Set sátis uerborumst: cúra quae iussi átque abi. 125
Ego íbo ad fratrem ad álios captiuós meos:

Visám ne nocte hac quípiam turbáuerint.

Inde mé continuo récipiam rusúm domum.

ER. Aegrést mi hunc facere quaéstum carcerárium
Proptér sui gnati míseriam miserúm senem. 130

Set si úllo pacto ille húc conciliari potest,

Vel cárnificinam hunc fácere possum pérpeti.

HE. Qui hic lóquitur? ER. Ego, qui túo maerore
máceror,

Macéseo, consenéseo et tabescó miser.

Ossa átque pellis súm miser aegritúdi. 135

Neque úmquam quicquam mé iuuat quod edó domi:

Forís aliquantillum étiam quod gusto íd beat.

HE. Ergásile, salue. ER. Dí te bene ament, Hégio.

HE. Ne flé. ER. Egone illum nón fleam? ego non
défleam

Talcem ádulescentem? HE. Sémper sensi filio 140

Meo té esse amicum et illum intellexí tibi.

ER. Tum dénique homines nóstra intellegimús bona,

Quom quae ín potestate hábuimus ea amísimus.

Ego, póstquam gnatus túus potitust hóstium,

Expértus quanti fúerit, nunc desídero. 145

HE. Aliénus quom eius incómmodum tam acgré
feras,

Quid mé patrem par fácerest, quoi illest únicus?

ER. Ego álienus? aliénus ille? ah, Hégio,

Numquam ístue dívís néque animum induxís tuum:

Tibi ille únicus, mihi etiam único magis únicust. 150

HE. Laudó, malum quom amíci tuum dueís malum.

Nunc hábe bonum animum. ER. Oíeĩ: huic illút
dolet,

Quia núnc remissus ést edundi exércitus.

HE. Nullúmne interea náctu's, qui possét tibi

Remíssum quem dixti ímperare exércitum? 155

ER. Quid crédis? fugitant ómnes hanc prouínciam,

Quoi optígerat, post Philopólemus quam captúst
tuus.

HE. Non pól mirandumst fúgitare hanc prouínciam.

Multís et multigénerebus opus ést tibi

Milítibus: primumdum ópus Pistoriénsibust: 160

Eorum áliquot genera súnť Pistoriénsium:

Paníceis opus est, ópus Placentinis quoque,

Opus Túrdetanis, ópus est Ficedulénsibus:

Tum máritumi omnes milítes opus súnť tibi.

ER. Vt saépe summa ingénia in occultó latent: 165

Hic quális imperátor nunc priuátus est.

HE. Habe módo bonum animum. nam íllum confidó
domum

In híis diebus mé reconciliássere.

Nam eccúm captiuom hunc ádulescentem [emi]

Áleum

Proguátum genere súmmo et summis dítiis: 170

Hoc íllum me mutáre confidó fore.

ER. Ita dí deaque fáxint. HE. Set numquó foras
 Vocátus[es]ad cénam? ER. Nusquam, quód sciam.
 Set quíd tu id quaeris? HE. Quía mist natalís dies:
 Proptérea te uocári [ad me] ad cenám uolo. 175

ER. Facéte dictum. HE. Sét si pauxillúm potes
 Conténtus esse. ER. Ne perpauxillúm modo:
 Nam istóc me adsiduo uíctu delectó domi.

HE. Age síis roga. ER. Emptum, nísi qui meliorem
 ádferet

Quae mi átque amicis pláceat conditió magis: 180

Quasi fúndum uendam, mèis me addicam légibus.

HE. Profúndum uendis tú quidem, hau fundúm mihi.
 Set sí uenturu's, témperi. ER. Hem, uel iam
 ótiumst.

HE. I módo, uenare léporem: nunc ictím tenes.

Nam méus scruposam uíctus conmetát uiam. 185

ER. Numquam ístoc uinces me, Hégio: ne póstules
 Cum cálceatis déntibus ueniám tamen.

HE. Aspér meus uíctus sánest. ER. Sentisne éssitas?

HE. Terréstris cenast. ER. Sús terrestris béstias.

HE. Multís holeribus. ER. Cúrato aegrotós domi.

Numquíd uis? HE. Venias témperi. ER. Memorén
 mones. 191

HE. Ibo íntro atque íntus súbducam ratiúnculam,

Quantillum argenti míhi aput trapezitám siet.

Ad frátrem, quo ire díxeram, mox íucro.

CA. Vt sine hisce árbitris átque uobís locum
Détis nobís loqui.

LO. Fíat. apseédite hinc. nós concedámus huc.
Sét breuem orátionem íncipisse. PH. Hém mi
istue

Cértum erat: cóncede huc. LO. Ábi tu istim.
TY. Obnoxii 215

Ámbo uobís sumus própter hanc rém, quom
quae

Vólumus nos cópiae fáctis nos cónpotes.

PH. Sécede huc núnc íam, sí uidetúr, procul,
Ne árbitri dícta nostra árbitrarí queant
Neú permanét palam haec nóstra fallácia. 220

Nám doli nón doli súnť, nisi astú colas,
Sét malum máximum, si íd palam próuenit.
Nám si erus tú mihi's átque ego esse mé tuum
Séruom adsimuló, tamen uíso opust, caúto
opust,

Vt sóbrie hoc sineque árbitris 225

Adeúrate agátur, docte ét diligénter.

Tanta íncepta rés est: hau sómniculóse hoc
Agúndumst. TY. Ero út me uolés esse. PH.
Spéro.

TY. Nam tú nunc uidés pro tuó caro cápíte
Carum ófferre [mé] meum capút uilitáti. 230

PH. Scio. TY. Át memento scíre, quando id quód
uoles habébis.

Nám maxuma párs fere mórem hunc homínés
habent:

Quód uolunt, dum ímpetrant

Síbi, boni súnť: set ubi íam penes sése habent,
Éx bonis péssumi et fráúduléntíssumi 235

Fíunt. nunc út mihi té uolo esse aútumo.

* * * * *
 * * * * *
 * * * * *

Quód tibi suádeam, suádeam mèo patri.

PH. Pól ego te, si aúdeam, mèum patrem
 nóminem:

Nám secundúm patrem tú's pater próximus.

TY. Aúdio. PH. Et proptérea saepiús ted ut memí-
 neris moneo: 240

Nón ego erus, set tibi conseruos súm. nunc opsecró te
 hoc unum:

Quóniam nobis di ímportales ánimum ostenderínt
 suum,

Út qui erum me tibi fuisse atque ésse nunc conseruóm
 uelint:

Quom ántehac pro iure ímperitabam mèo, nunc te oro
 pér precem,

Pér fortunam incértam et per mei te érga bonitatém
 patris 245

Pérque conseruítium, quod [mihi] hóstica euenít manu,
 Né me secus honóre honestes, quám quom seruibás
 mihi,

Átque ut qui fuerís et qui nunc síis meminisse ut mé-
 mineris.

TY. Scío quidem me té esse nunc et té esse me.

PH. Hem istuc sí potes 249

Mémoriter meminisse, est nobis spés in hac astútia.

HEGIO. PHILOCRATES. TYNDARVS.

HE. Iam égo reuortar íntro, si ex his quaé uolo ex-
quisíuero.

Úbi sunt isti, quós ante aedis iússi huc producí foras?

PH. Édepol tibi ne in quaéstione essémus cautum
intéllego:

Íta uinclis custódiisque círcummoenítí sumus.

HE. Quí cauet ne décipiatur, uíx cauet, quom etiám
cauet. 255

Étiam quom cauísse ratus est, saépe is cautor cáptus
est.

Án uero non iústa causast út uos seruem sédulo,

Quós tam grandi sím mercatus praésenti pecúnia?

PH. Néque pol tibi nos, quía nos seruas, aéquomst
uitio uórtere,

Néque te nobis, si hínce abeamus, sí fuat occásio. 260

HE. Út uos hic, itidem illi apud uos méus seruatur
fílius.

PH. Cáptust? HE. Ita. PH. Non igitur soli nós
ignauí fúimus.

HE. Sécede huc: nam súnť quae [ego] ex te sólo scitari
uolo,

Quárum rerum té falsilocum míhi esse nolo. PH. Nón
ero, 264

Quód sciam: síquíd nescibo, id néscium tradám tibi.

TY. Núnc senex est ín tonstrina: núnc íam cultrum
áttinet.

Ne íd quidem inuolúcri ínicere uóluit, uestem ut ne
ínquinet.

Sét utrum strictimne áttonsurum dícam esse an per
péctinem

Néscio: uerúm si frugist, úsque admutilabít probe.

HE. Quíd tu? seruosue ésse an liber máuelis, me-
morá mihi. 270

PH. Próximum quod sít bono quodque á malo longís-
sume,

Íd uolo: quamquám non multum fuit molesta séruitus
Néc mihi secus erát quam si essem fáiliaris fílius.

TY. Eúgepae: Thalém talento nón emam Milésium:
Nám [pol] ad sapiéntiam huius nímius nugatór fuit. 275
Út facete orátionem ad séruitutem cóntulit.

HE. Quó de genere gnátust illi Phílocrates? PH.
Polyplúsio,

Quód genus illist únum pollens átque honoratíssimum.

HE. Quíd ipsus hic? quo honórest illi? PH. Súmmo
atque ab summís uiris.

HE. Tum ígitur ei quom in Áleis est grátia tanta, ut
praédicas, 280

Quíd diuitiae, súnthne opimae? PH. Vnde éxcoquat
sebúm senex.

HE. Quíd pater? uiúthne? PH. Viuom, quom índe
abimus, líquimus:

Núnc uiuatne nécne, id Orcum scíre oportet scílicet.

TY. Sálua res est: philosophatur quóque iam, non
mendáx modost.

HE. Quíd erat ei nomén? PH. Thensaurochrýsoni-
cochrýsides. 285

HE. Vídelicet proptér diuitias índitum id nomén
quasist?

PH. Ímmo edepol proptér auarítiam ipsíus atque au-
dáciam.

[Nam illic quidem Theodoromedes fuit germano no-
mine.]

HE. Quid tu ais? tenaxne pater est eius? PH. Immo
 edepol pertinax:

Quin etiam ut magis noscas, genio suo sibi quando
 sacrificat, 290

Ad rem diuinam quibus opus est Samiis uasis utitur,
 Ne ipse genius subrupiat: proinde aliis ut credat uide.

HE. Sequere hac me igitur. eadem ego ex hoc quae
 uolo exquisuero.

Philoerates, hic fecit hominem frangi ut facere
 oportuit.

Nam ego ex hoc quo genere gnatus sis scio: hic fassus
 mihi. 295

Haec tu eadem si confiteri uis, tua [e] re feceris,
 Quae tamen scito scire me ex hoc. TY. Fecit officium
 hic sum,

Quom tibi confessus uerum, quamquam uolui sedulo
 Meam nobilitatem occultare et genus et diuitias meas,
 Hecio: nunc quando patriam et libertatem perdididi, 300
 Non ego me istunc potius quam te metuere aequom
 censeo.

Vis hostilis cum istoc fecit meas opes aequabilis.

Memini quom dicto haut audebat: facto nunc laedat
 licet.

Sed uiden? fortuna humana fingit artatque ut lubet.

Me qui liber fueram seruom fecit, e summo infumum:
 Qui imperare insueram, nunc alterius imperio
 opsequor. 306

Et quidem si proinde ut ipse fui imperator familiae
 Habeam dominum, non uerear ne iniuste aut grauer
 mi imperet.

Hecio, hoc te monitum, nisi forte ipse non uis, uo-
 lueram.

HE. Lóquere audacter. TY. Tam égo fui ante líber
quam gnatús tuus. 310

Tám mihi quam illi líbertatem hostílis eripuíť manus.
Tám ille aput nos séruit, quam ego núnc hic aput te
séruio.

Ést profecto déus, qui quae nos gérimus auditque ét
uidet.

Ís, uti tu me hic hábueris, proinde illum ílli curáuerit.
Béne merenti béne profuerit, mále merenti pár erit.
Quám tu filiúm tuum, tam patér me meus desíderat. 316

HE. Mémini ego istaec. sét faterin éadem quae hic
fássúst mihi?

TY. Égo patri meo ésse fateor súmmas diuitiás domi
Méque summo géneré gnatum. sét te optestor, Hégio,
Né tuum animum auáriorem fáxiunt diuitiaé meae, 320
Né, tametsi unicús sum, magis decére uideatúr
patri,

Mé saturum seruíre aput te súmptu et uestitú tuo
Pótius quam illi, ubi mínime honestumst, méndican-
tem uíuere.

HE. [Ego uirtute deum et maiorum nostrum diues
sum satis.]

Nón ego omninó lucrum omne esse útile hominí
exístumo. 325

Scío ego, multos iám lucrum homines lúculentos
réddidit:

Ést etiam ubi profécto damnum praéstet facere quám
lucrum.

Ódi ego aurum: múlta multis saépe suasit pérperam.
Núnc hoc animum aduórte, ut ea quae séntio paritér
scias.

Fílius meus ílli aput uos séruit captus [iu] Álide: 330

Ĕum si reddis mīhi, praeterea [tu] ūnum nummum nē
duis:

Ĕt te et hunc amittam hinc. alio pācto abire nōn potes.

TY. Óptimum atque aequissimum oras óptimusque
hominum és homo.

Sét is priuatam séruitutem séruit illi an púplicam?

HE. Priuatam medicí Menarchi. TY. Pól is quidem
huius ést cluens: 33?

Tam hóc quidem tibi ín procliuist, quam ímber est,
quandó pluit.

HE. Fác is homo ut redimátur. TY. Faciam. sét ted
oro [hoc], Hégio,

HE. Quid uis faciam? dum áb re nequid óres. TY.
Auscultá, scies.

Ĕgo me amitti, dónicum ille huc rédierit, non póstulo:
Vérum, te quacso, aéstumatum hunc mīhi des, quem
mittam ád patrem, 340

Ūt is homo redimátur illi. HE. Inmo álium potius
mísero

Hínc, ubi erunt indútiae, illuc, tūm qui conueniát
patrem,

Quí tua quae iussís mandata ita út uelis [ei] pérferat.

TY. Át nihil est ignótum ad illum mittere: operam
lúseris.

Húnc mitte, hic transáctum reddet ómne, si illuc
uenerit. 345

Néc quemquam fidéliorem néque quoi plus credát potes

Mittere ad eum, néc qui magis sit séruos ex senténtia,

Néque adeo quoi tūm concredat filium hodie audácus.

Né uereare: mēo periclo ego húius experiár fidem

Frétus ingenio èius, quod me esse scít erga se bene-
uolum. 350

HE. Míttam equidem istunc aéstumatum tũa fide, si
uís. TY. Volo:

Quám citissimé potest, tam hoc cédere ad factúm
uolo.

HE. Númquae causast quín, si ille huc non rédeat,
uigintí minas

Míhi des pro illo? TY. Óptuma immo. HE. Sóluite
istum núnc íam,

Átque utrumque. TY. Dí tibi omnes ómnia optata
ófferant, 355

Quóm me tanto honóre honestas quómque ex uinclis
éximis.

Hóc quidem hau moléstumst iam, quod cóllus collarí
caret.

HE. Quód bonis benefít beneficium, grátia ea gra-
uidást bonis.

Núnc tu illum si illó's missurus, dice, mónstra,
praécipe,

Quae ád patrem uis núntiari. uín uocem huc ad té?
TY. Voca. 360

HE. Quae rés bene uortat míhi meoque filio

Vobísque: uolt te nóuos erus operám dare

Tuo uéteri domino, quód is uelit, fidéliter.

Nam ego aéstumatum huic dédi te uigintí minis:

Hic aútem te ait míttre hinc uelle ád patrem, 365

Meum ut illi redimat filium, mutátio

Intér me atque illum ut nóstris fiat filiis.

PH. Vtróque uorsum réctumst ingeniúm meum,

Ad te átque [ad] illum: pró rota me utí licet.

Vel ego húc uel illuc uórtar, quo imperábitis. 370

HE. Tu tibi tuopte ingénio prodes plúrumum,

Quom séruitutem férs ita ut ferrí decet.

Sequere: én tibi hominem. TY. Hábeo gratiám tibi,
 Quom cópiam istam mi ét potestatém facis,
 Vt ego ad parentis hunc remittam nuntium, 375
 Qui mé quid rerum hic ágitem et quid fieri uelim,
 Patri meo ordine ómnem rem illuc pérferat.

Nunc ita conuenit ínter me atque hunc, Týndare,
 Vt te aéstumatum in Álidem mittam ad patrem:
 Si nón rebitas, huic ut uigintí minas 380
 Dem pró te. PH. Recte cónuenisse séntio.

Nam páter expectat aut me aut aliquem nuntium,
 Qui hinc ad se ueniat. TY. Érgo animum aduortás
 uolo,

Quae nuntiare hinc té uolo in patriam ad patrem.

PH. Philocrates, ut adhuc locorum féci, faciam
 sédulo, 385

Út potissumúm quod in rem récte conducát tuam
 Íd petessam id pérsequarque córde atque animo et
 uiribus.

TY. Fácis ita ut te fácere oportet: núnc animum
 aduortás uolo.

Ómnium primúm salutem dícito matri ét patri
 Ét cognatis ét siquem alium béneuolentem uideris: 390
 Me híc ualere et séruitutem séruire huic homini
 óptumo,

Qui me honore honéstiozem sémpér fecit ét facit.

PH. Ístuc ne praecípías, facile mémoria meminí
 tamen.

TY. Nam équidem nisi quod cústodem habeo líberum
 me esse árbitror. 394

Dícito patri, quo pacto míhi [nunc] cum hoc conuénérít
 De húius filió. PH. Quae meminí, móra merast
 monérier.

TY. Vt eum redimat ét remittat nóstrum huc amborúm
uicem.

PH. Méminero. HE. At quam primum poterit: in
rem utriquest máxume.

PH. Nón tuum tu mágis uidere quam ille suum gnátum
cupit.

HE. Méus mihi, suus quoíquest carus. PH. Númquid
aliut uís patri 400

Núntiari? TY. [Me hic ualere et tute audacter dicitó,
Tyndare, inter] Nós fuisse ingénio hau discordábili,
Néque te conmeruisse culpam néque me aduorsátum
tibi,

Béneque ero gessisse morem in tántis aerumnis tamen,
Néque med umquam déseruisse té neque factis néque
fide 405

Rébus in dubiis, egenis. haéc pater quandó sciet,
Tyndare, ut fueris animatus érga suum gnatum
átque se,

Númquam erit tam auárus, quin te emíttat gratiis
manu.

Ét mea opera, si hinc rebito, fáciam ut faciat fácilius:
Nám tua opera et cómitate et uirtute et sapiéntia 410

Fécisti ut redíre liceat ad parentis dénuo,
Quóm aput hunc conféssus es et génus et diuitiás
meas:

Quó pacto emisísti e uinclis túum erum tua sapiéntia.

PH. Féci ego ita ut conmémoras, et te méminisse id
grátumst mihi.

Mérito [tuo] tibi ea éuenerunt á me. nam nunc, Philo-
crates, 415

Sí ego item memorém quae me erga múlta fecísti
bene,

Nóx diem adimat: nám quasi seruos méus sis, nihilo
sétius

Ópsequiosus [tú] mihi semper fūisti. HE. Di uostrám
fidem,

Hóminum ingenium liberale. ut lácrumas excutiún-
mihi.

Videas corde amáre inter se: quántis [hic modo]
laúdibus 420

Sáum erum seruos cónlaudauit. TY. Pól istic me
haut centénsuam

Pártem laudat, quam ípse meritust út laudetur laú-
dibus.

HE. Érgo quom optumé fecisti, núnc adest occasio
Bénéfacta cumuláre, ut erga hunc rém geras fidéliter.

PH. Mágis non factum póssum uelle quam ópera
experiar pérsequi: 425

Id uti scias, Iouém supremum téstem do [tibi], Hégio,
Me infidelem nón futurum Philocrati. HE. Probus
és homo.

PH. Néc me secus unquam èi facturum quícquam
quam memét mihi.

TY. Ístaec dicta te éxpedire et óperis et factís uolo,
Ét quom minus dixí quam uolui dé te, animum ad-
uortás uolo 430

Átque horunc uerbórum causa cáue tu mi iratús
fuas.

Sét, te quaeso, cógitato hinc mèa fide mittí domum
Te aéstumatum et méam esse uitam hic pró te positam
pígneri,

Né tu me ignorés, quom extemplo meo é conspectu
apscésseris,

[Quom me seruom in seruitute pro te hic reliqueris]

Túque te pro líbero esse dúcas, pignus déseras, +36
Néque des operam pró me ut huius réducem facias
filium.

Scíto te hinc mínis uiginti aéstumatum mittier.

Fác fidele síis fidelis, cáue fidem fluxám geras.

Nám pater, scio, fáciet quae illum fácere oportet
ómnia. 440

Sérua tibi in perpétuom amicum me átque hunc in-
uentum ínueni.

Haéc per dexterám tuam te dèxtera retinéns manu

Ópsecro, infidélior mi né fuas quam ego síim tibi.

Hóc age [sis]: tu míhi nunc erus es, tú patronus, tú
pater:

Tíbi conuendo spés opesque mèas. PH. Mandauísti
satis. 445

Sátin habes, mandáta quae sunt fácta si referó?
TY. Satis.

PH. Ét tua et tua húc ornatus réueniam ex sen-
téntia.

Númquid aliut? TY. Vt quam primum póssis redeas.

PH. Rés monet.

HE. Iám [tu] sequere mé, uiaticum út dem a trapezítá
tibi:

Éadem opera a praetóre sumam sýngraphum. TY.
Quem sýngraphum? 450

HE. Quem híc ferat secum ad legíonem, hinc ire huic
ut liceát domum.

Tu íntro abi. TY. Bene ámbulato. PH. Béne uale.

HE. Edepol rém meam

Cónstabiliui, quom illos emi dé praeda a quaestó-
ribus.

Éxpediui ex séruitute filium, si díis placet.

Át etiam dubitáui hos homines émerem an non
emerém diu. 455

Séruate istum súltis intus, sérui, ne quoquám
pedem

Ecferat sine cústodela. [iám] ego apparebó domi,

Ád fratrem modo [ád] captiuos álios inuisó meos.

Ēadem percontábor, ecqui hunc ádulescentem nóuerit.

Séquere tu: te ut ámittam, ei rei primum praeuortí
uolo. 460

A C T V S III.

ERGASILVS.

Miser homost, qui ipsús sibi quod edit quaérit et id
aegre ínuenit.

Sét illest miseriór, qui et aegre quaérit et nihil ín-
uenit.

Ille miserrumus ést, qui, quom esse cúpiit, quod edit
nón habet.

Nam hércle ego huic dié, si liceat, óculos cfodiám
lubens:

Íta malignitáte oneravit ómnis mortalís mihi. 465

Néque ieiuniósiozem née magis cfertúm fame

Vídi nec quoi mínus procedat quídquid facere oc-
céperit:

Íta uenter guttúrque resident ésurialis férias.

Ílicet parasíticæ arti máxumam in malám crucem:

Íta iuuentus iám ridiculos ínopes ab se ségregat. 470

Níl morantur iám Lacones ími supsellí uiros,

Plágipatidas, quíbus sunt uerba sínc penu et pecúnia.

Éos requirunt, quí, lubenter quom éderint, reddáni
domi.

Ípsi opsonant, quaé parasitorum ánte erat prouíncia.

Ípsi de foró tam aperto cápíte ad lenonés eunt, 475

Quam in tribu sontís aperto cápíte condemuánt reos,

Néque ridiculos iám terunci fáciunt. sese omné:
amant.

Nám uti dudum hinc ábii, accessi ad ádulescentis ín
foro:

‘Sáluete’ inquam: ‘quo ímus una ad prándium?’
atque illí tacent.

‘Quís ait “hoc” aut quís profitetur?’ inquam: quasi
mutí silent, 480

Néque me rident. ‘úbi cenamus [hódie]?’ inquam
atque illi ábnuont.

Díco unum ridículum dictum dé dictis melióribus,
Quíbus solebam ménstrualis épulas ante apíscier:
Némo ridet. scíui extemplo rém de conpéctó geri.
Né canem quídem ínritatam uóluit quisquam imitárier,
Sáltem, si non árriderent, déntis ut restríngerent. 486
Ábeo ab illis, póstquam uideo mé sic ludificárier.
Pérge ad alios, uénio ad alios, déinde ad alios: úna
rest.

Ómnes de conpécto rem agunt, quási in Velabro
oleárii.

[Nunc redeo inde, quoniam me ibi uideo ludificárier.]
Ítem alii parasíti frustra obámbulabant ín foro. 491
Núnc barbarica lége certumst iús meum omne pér-
sequi.

Cónsilium qui iniére, quo nos uíctu et uita próhibeant,
Ís diem dicam, ínrogabo múltam, ut mihi cenás decem
Meo árbitratu dént, quom cara annóna sit. sic égero.
Núnc ibo ad portum hínc. est illi mi úna spes ce-
nática: 496

Si éa decolabít, redibo huc ad senem ad cenam ásperam.

HEGIO. (ARISTOPHONTES.)

Quid ést suaviús quam

Bene rém gerere bõno puplicó, sicut féci

Ego herí, quom emi hosce hómines. ubi quisque
vident [me hódie], 500

Eúnt obuiám gratulánturque eám rem.

Ita [nunc] me miserúm restitádo, retinédo

Lassúm reddidérunt:

Vix éx gratuládo misér iam eminébam.

Tandem ábii ad praetorem. íbi uix requieuí, rogo

Mihi sýngraphum: datur: ílico 506

Dedi Týndaro: ille abiít domum:

Inde ílico praeuórtor

Domúm, postquam id áctumst.

Eo prótinus ad fratré, mei ubi álii sunt captíui: 510

Rogó Philocratem ex Álide ecquis hóminum norit:

[átque] hic

Exclámat, esse eum síbi sodalem: díco eum esse
apút me.

Hic éxtemplo orat ópsecratque, eum síbi uidere ut
líceat.

Iussi ílico hunc exóluier. inde ábii. nunc tu séquere,

Vt quód me orauisti ímpetres, eum hóminem uti
conuéniás. 515

T Y N D A R V S.

Nunc illut est, quom mé fuisse quam ésse nimio má-
uelim:

Nunc spés opes auxiliáque a me ségregant spernúnt-
que se.

[Hic ille est dies, quom nŭlla uitae mēae salus sperābilis:
Neque aŭxilium mist néque adeo spes, quae mi hunc
aspellāt metum: 519

Nec sŭbdolis mendāciis mihi ūsq̄uam mantellŭmst meis.]
Nec sŭcophantiis nec fucis ūllum mantellum ōbuiamst.
Neque dēprecatiō perfidiis mēis nec malefactis fugast.
[Nec cōfidentiae ūsq̄uam hospitiumst nec deuorticulŭm
dolis.]

Operta quae fuere aperta sŭnt, patent praestigiae.

Omnis palamst res: néque de hac re negŏtiumst, 525
Quin male occidam ōppetamque pēstem eri uicēm malam.
Pērdidit me Aristophontes hic, qui intro aduenit
modo:

Is me nouit, is sodalis Philocrati et cognatus est.

Néque Salus seruare, si uolt, mé potest: nec cōpiast
[Me expediundi], nisi si astutiam aliquam corde
māchinor.

Quam, malum? quid māchiner, quid cōnminiscar,
haereo: 531

[Nisi] nugas inéptiasque iam incipisso máxumas.

HEGIO. ARISTOPHONTES. TYNDARVS. LORARI.

HE. Quo illŭm nunc hominem prŏripuisse fŏras se dicam
ex aedibus?

TY. Enimuero nunc ego occidi: eŭnt ad te hostes,
Týndare.

Quid fábulabor? quid negabo? aut quid fatebor? [nam]
mihi 535

Res ōmnis in incertŏ sitast: quid rébus confidám meis?
Vtinám te di prius pērderent, quam pēriisti e patriá tua,

Aristophontes, qui ex parata re inparatam omnem facis.
Occisast haec res, nisi reperio atrocem mi aliquam
astutiam.

HE. Sequere: en tibi hominem, adi atque adloquere.

TY. Quis homost me hominum miserior?

AR. Quid istuc est, quod meos te dicam fugitare
oculos, Tyndare, 541

Proque ignoto me aspernari, quasi me numquam
noueris?

Equidem tam sum seruos quam tu, etsi ego domi liber
fui,

Tu usque a puero seruitutem seruiuisti in Alide.

HE. Edepol minime miror, si te fugitat aut oculos
tuos 545

Aut si te odit, qui istum appelles Tyndarum pro
Philocrate.

TY. Hégio, hic homó rabiosus hábitus est in Alide:
Né tu quod istic fabuletur auris inmittas tuas.

Nám istic hastis insectatus ést domi matrem ét patrem,
Ét illic isti qui sputatur morbus interdúm uenit. 550

Pròin tu ab istoe prócul apscedas. HE. Vltro istum a
me. AR. Ain, uérbero,

Mé rabiosum atque insectatum esse hástis meum me-
morás patrem?

Ét eum mihi esse morbum, ut qui med ópus sit in-
sputárier?

HE. Né uerere, miltos iste morbus homines mácerat,
Quibus insputari saluti fúit atque is prófuit. 555

AR. Quid, tu autem etiam huic crédis? HE. Quid ego
crédam huic? AR. Insanum ésse me.

TY. Viden tu hunc, quam inimico uoltu intúitur?
concedi óptumumst,

Hégio: fit quód ego dixi: gliscit rabies: cáue tibi.

HE. Crédidi esse insánum extemplo, ubi te áppel-
lavit Týndarum.

TY. Quín suum ipse intérdum ignorat nómen neque
scit quí siet. 560

HE. Át etiam te sũm sodalem esse äibat. TY. Hau
uidí magis:

Ét quidem Alcmaeus átque Orestes ét Lycurgus póstea
Vna opera mihi sũnt sodales qua íste. AR. At etiam,
fúrcifer,

Mále loqui mi audés? non ego te nóui? HE. Pol
planum íd quidemst:

[Non nouisse, qui istum appelles Tyndarum pro
Philocrate.] 565

Quém uides, eum ignóras: illum nóminas, quem nón
uides.

AR. Ímmo iste eum sese äit qui non est ésse et qui
ueróst negat.

TY. Tu ěnim repertu's, Philocratem qui súperes
ueriuérbio.

AR. Pól, ego ut rem uideó, tu inuentu's, uéra uani-
túdine

Quí conuincas. sét quaeso hercle agedum áspice ad me.

TY. En. AR. Díe modo, 570

Tén negas Týndárum esse? TY. Nego ego. AR. Túñ
te Philocratem ésse ais?

TY. Égo [uero] inquam. AR. Túñc huic credis? HE.

Plús quidem quam tibi aút mihi:

Nam ille quidem, quem tú esse hunc memoras, hódie
hinc abiit Álidem

Ád patrem huius. AR. Quém patrem, qui séruos est?

TY. Et tú quidem

Séruos es, libér fuisti: et égo me confidó fore, 575
Si húius huc recónciliasso in líbertatem fílium.

AR. Quid ais, furcifér? tun natum té esse memoras
líberum?

TY. Nón equidem me Líberum, set Phílocratem esse
aió. AR. Quid est?

Vt scelestus, Hégio, nunc íste [te] ludós facit.

Nám is est seruos ípse neque praeter se umquam ei
seruós fuit. 580

TY. Quía tute ípse egés in patria nec tibi qui uiuás
domist,

Ómnis inueníri similis tui uis: non mirúm facis:

Ést miserorum, ut máleuolentes sint atque inuideánt
bonis.

AR. Hégio, uide síis nequíd tu huic témere insistas
crédere:

Átque ut perspició, profecto iám aliquid pugnaé
dedit: 585

Fílium tuum quód redimere se ait, id ne utiquam míhi
placet.

TY. Scío te id nolle fíeri: efficiam támen ego id, si
di ádiuuant.

Íllum restituum huic, hic autem in Álidem me mēo
patri:

Própterea ad patrem hinc amisi Týndarum. AR. Quin
tute is es:

Néque praeter te in Álide ullus séruos istoc nó-
minest. 590

TY. Pérgin seruom me éxprobrare esse, id quod ui
hostili óptigit?

AR. Ęnim iam nequeo cóntineri. TY. Heus, aúdin
quid ait? quin fugis?

Iám illic hic nos ínsectabit lápidibus, nisi illúnc iubes
Cónprehendi. AR. Crúciór. TY. Ardent óculi:

fune opust, Hégio:

Víden tu illi maculári corpus tótum maculis líridis?

Átra bilis ágitat hominem. AR. At pól te, si hic
sapiát senex, 596

Pix atra agitet àput carnificem tũoque capiti inlúceat.

TY. Iám deliraménta loquitur, láruae stimulánt
uirum.

HE. Quid, si [ego] hunc [nunc] cónprehendi iússerim?

TY. Sapiás magis.

AR. Crúciór lapidem nón habere mé, ut illi mastígiae
Cérebrum excutiam, qui me insanum uérbis concinnát
suis. 601

TY. Aúdin lapidem quaéritare? AR. Sólus te
solúm uolo,

Hégio. HE. Istinc lóquere, siquid uís, procul:
tamen aúdiam.

TY. Námque edepol si adbíte propius, ós denasabít
tibi

Mórdicus. AR. Neque pól me insanum, Hégio, esse
créduis 605

Néque fuisse umquám neque esse mórbum, quem istic
aúumat.

Vérum siquid métuis a me, iúbe me uincirí: uolo,

Dúm istic itidem uínciatur. TY. Ímmo enimuero,
Hégio,

Istic qui uolt uínciatur. AR. Táce modo: ego te,
Philócrates

Fálse, faciam ut uérus hodie réperiare Týndarus. 610

Quíd mi abnutas? TY. Tíbi ego abnuto? * * * * *

* * * * * quíd agat, si apsis lóngius?

HE. Quid ais? quid, si adeam hunc insanum? TY.

Núgas: ludificábitur,

Gárriet quoi néque pes umquam néque caput con-
páreat.

Órnaménta ap súnt: Aiacem, hunc quóm uides, ipsúm
uides. 615

HE. Níhili facio, támen adibo. TY. Núnc ego om-
nino óccidi,

Núnc ego inter sacrúm saxumque stó nec quid faciám
scio.

HE. Dó tibi operam, Aristophontes, síquid est quod
mé uelis.

AR. Éx me audibis uéra quae nunc fálsa opinare,
Hégio.

Sét primum hoc med éxpurgare tibi uolo, me in-
sániam 620

Néque tenere néque mi esse ullum mórbum nisi quod
séruio.

Át ita me rex dèorum atque hominum fáxit patriae
cónpotem,

Út istic Philocratés non magis est quam aút ego aut
tu. HE. Eho, díe mihi,

Quís illic igitur ést? AR. Quem dudum díxi a prin-
cipió tibi.

Hóc si secus repéries, nullam caúsam dico quín mihi
Ét parentum et libertatis àput te deliquió siet. 626

HE. Quid tu ais? TY. Me túum esse seruom et té meum
erum. HE. Haut istúc rogo.

Fuistin liber? TY. Fúi. AR. Enimuero nón fuit,
nugás agit.

TY. Quí tu scis? an tú fortasse fúisti meae matri
ópstitrix,

Qui id tam audacter dicere audes? AR. Puerum
te uidi puer. 630

TY. At ego te maiorem uideo maior: en rusum tibi.
Meam rem non curas, si recte facias: num ego curam
tuam?

HE. Fuitne huic pater Thensaurochrysonicochry-
sides?

AR. Non fuit: neque ego istuc nomen umquam au-
diui ante hunc diem.

Philocrati Theodóromedes fuit pater. TY. Pereó
probe. 635

Quin quiescis? [i]directum, cor meum, ac suspende te:
Tu supsultas, ego miser uix asto prae formidine.

HE. Satin istuc mihi exquisitumst fuisse hunc ser-
uom in Alide

Néque esse hunc Philocratém? AR. Tam satis quam
numquam hoc inuenies secus.

Sét ubi is nunc est? HE. Vbi ego minime atque ipsus
se uolt maxime. 640

Tum igitur ego deruncinatus, deartuatus sum miser
Huius scelesti technis, qui me ut libitumst ductauit
dolis.

Sét uide sis. AR. Quin exploratum dico et proui-
sum hoc tibi.

HE. Certo? AR. Quin nihil, inquam, inuenies má-
gis hoc certo certius:

Philocrates iam inde usque amicus fuit mihi a puero
puer. 645

HE. Sét qua faciest tuus sodalis Philocrates? AR.
Dicam tibi:

Mácilento ore, naso acuto, corpore albo, oculis
nigris,

Súbrufust, aliquántum crispus, cíncinnatus. HE.
Cónuenit.

TY. Vt quidem hercle in médium ego hodie péssume
procésserim:

Vaé illis uirgis míseris, quae hodie in térgo morien-
túr meo. 650

HE. Vérba mihi data ésse uideo. TY. Quid cessa-
tis, cónpedes,

Cúrrere ad me méaque amplecti crúra, ut uos cu-
stódiám?

HE. Sátin illi me hodié scelesti cápti ceperúnt dolo?
Íllie seruom se ádsimulabat, líc sese autem líberum.
Núculcum anisi, retinui pígnéri putámina. 655

Íta mi stolido súsum uorsum os súbleuere offúciis.
Híc quidem me nunquam ínridebit. Cólaphe, Corda-
lió, Corax,

Ite istinc, eferíte lora. LO. Núm lignátum míttimur?

HE. Inícite manicas [áctutum] huic mastígiae.

TY. Quid hoc ést negoti? quid ego deliqui? HE.
Rogas? 660

Satór sartorque scélerum et messor máxume.

TY. Non óccatorem prius audebas dícere?

Nam sémpet occant prius quam sariunt rústici.

HE. Atát, ut confidénter mihi contra ástitit.

TY. Decet innocentem séruom [hominem] atque
innóxiúm 665

Confidentem esse, suum áput erum potíssimum.

HE. Astríngite isti súltis uehementér manus.

TY. Tuús sum, tu has quidem [míhi] uel prae-
cidí iube.

Set quíd negotist quam ób rem susceusés mihi?

HE. Quia mé meamque rém, quod in te unó fuit, 670

Tuis scelestis fálsidicis falláciis
 Dilácerauisti dèartuauístique opes,
 Confécisti omnis rés ac rationés meas.

Ita mi éxemisti Phílocratem falláciis.

Illum ésse seruom crédidi, te liberum: 675

Ita uósmet aiebátis itaque nómina

Intér nos permutástis. TY. Fateor ómnia

Facta ésse ita ut tu dícis et falláciis

Abísse cum aps te méa opera atque astútia:

An, ópsecro hercle te, id nunc suscensés mihi? 680

HE. At cúm cruciatu máxumo id factúmst tuo.

TY. Dum ne ób malefacta, péream: parui [id]
 aéstumo.

Si ego híc peribo, ast ille, ut dixit, nón redit:

At erít mi hoc factum mórtuo memorábile,

[Me] méum erum captum ex séruitute atque hó-
 stibus 685

Reducém fecisse liberum in patriam ad patrem,

Meúmque potius mé caput perículo

[Ilic] praëoptauisse quam is periret pónere.

HE. Facito érgo ut Acherúnti clueas glória.

TY. Qui pér uirtutem périt, at non [is] ínterit. 690

HE. Quando égo te exemplis péssumis cruciáuero

Atque ób sutelas túas te mortí mísero,

Vel te ínterisse uél perisse praédicent,

Dum péreas, nihil intérdúo aiant uiuere.

TY. Pol si ístuc faxis, haú sine poena féceris, 695

Si ille húc rebitet, sicut confido adfore.

AR. Pro di ínmortales: núnc ego teneo, núnc scio

Quid hóc negotist. méus sodalis Phílocrates

In libertatest áput patrem in patriá. benest:

Nec ést mihi quisquam, mélius aeque quóí uelim. 700

Set hóc mihi aegrest, me huíc dedisse operám
malam,

Qui núnc propter me méaque uerba uíctus est.

HE. Votuín te quicquam mi hódie falsum próloqui?

TY. Votuísti. HE. Quor es aúsus mentirí mihi?

TY. Quia uéra obessent illi, quoi operám da-
bam: 705

Nunc fálsa prosunt. HE. Át tibi oberunt. TY.
Óptumest:

At erúm seruauí, quém seruatum gaúdeo,

Quoi mé custodem addíderat erus maiór meus.

Set málene id factum [tu] árbitrare? HE. Pés-
sume.

TY. At ego áio recte, qui áps te sorsum séntio: 710

Nam cógitato, síquis hoc gnató tuo

Tuus séruos faxet, quálem haberes grátiam?

Emítteresne nécne cum seruóm manu?

Essétne aput te is séruos acceptíssimus?

Respónde. HE. Opinor. TY. Quór ergo iratús
mihí's? 715

HE. Quia illí fuísti [tú] quam mihi fidélior.

TY. Quid? tu úna nocte póstulauísti ét die

Recéns captum hominem, núperum et nouícium,

Te pérdocere, ut mélius consulerém tibi

Quam illí quicum una [a] púero aetatem exé-
geram? 720

HE. Ergo áb eo petito grátiam istam. dúcite

Vbi pónderosas, crássas capiat cónpedis:

Inde íbis porro in látomias lapidárias.

Ibi quom álii octonos lápidés ecfodiúnt, nisi

Cotídiano sésquiopus confécéris, 725

Sescéntoplago nómen indetúr tibi.

AR. Per dèos atque homines égo te optestor,
Hégio,

Ne tu istunc hominem pérduis. HE. Curábitur:

Nam nóctu neruo uíctus custodíbitur,

Intérdius sub térra lapides éximet. 730

Diu ego hunc cruciabo, nón uno apsoluám die.

AR. Certúmnest tibi istuc? HE. Nón moriri
cértiust.

Abdúcite istum actútum ad Hippolytúm fabrum,
Iubéte huic crassas cónpedis inpíngier.

Inde éxtra portam ad mêmum libertum Córdalum 735

In lápidinas fácite deductús siet:

Atque hunc me nelle dícite ita curárier,

Nequí deterius huic sit quam quoi péssumest.

TY. Quor égo te inuito mé esse saluom póstulem?

Períclum uitae mæae tuo stat perículo. 740

Post mórtem in morte nihil est quod metuám mali.

Etsi peruiuo usque ad summam aetatém, tamen

Breue spátiumst perferúndi quae minitás mihi.

Vale atque salue, etsi áliter ut dicám meres.

Tu, Aristophontes, dé me ut meruisti ita uale: 745

Nam míhi propter te hoc óptigit. HE. Abdúcite.

TY. At únum hoc quaeso, si húc rebitet Phílo-
crates,

Vt mi éius facias cónueniundi cópíam.

HE. Perístis, nisi iam hunc é conspectu abdúcitís.

TY. Vis haéc quidem herclest, ét trahi et truí
semul. 750

HE. Illést abductus récta in phylacam, ut dígnus est.

Ego illís captiuis áliis documentúm dabo,

Ne tále quisquam fácinus incipere aúdeat.

Quod ápsque hoc esset, qui míhi hoc fecít palam,

Vsque óffrenatum sùis me ductarént dolis. 755
Nunc cértumst nulli pósthac quicquam crédere.
Satis sum semel decéptus: speraui miser
Ex séruitute me éxemisse filium.
Ea spés elapsast. pérdidi unum filium,
Puerúm quadrimum quém mihi seruos súrpuit, 760
Neque eúm seruom umquam répperi neque filium:
Maiór potitus hóstiumst. quod hoc ést scelus:
Quasi in órbitatem líberos prodúxerim.
Sequere hác: redducam te úbi fuisti. néminis
Miseréri certumst, quía mei miseret néminem. 765
AR. Exaúspicaui ex uínclis: nunc intéllego
Redaúspicandum esse ín catenas dénuo.

A C T V S III.

E R G A S I L V S.

Iuppiter supréme, seruas mé measque augés opes :

Máxumas opímitates ópiparasque offérs mihi :

Laudém, lucrum, ludúm, iocum, festíuitatem, férias, 770

Pompám, penum, potátiones, sáuritatem, gaúdium.

[Saluós sum] nec quoiquam hómini supplicáre nunc
certúmst mihi :

Nam uél pródesse amíco possum uél inimicum pérdere.

Ita híc me amoenítate amoena amoénus onerauí dies :

[Ita] síne sacris heréditatem sum áptus ecfertíssumam.

Nunc ád senem cursúm capessam hunc Héigionem, quói
boni 776

Tantum ádfero, quantum ípsus a dis óptat, atque etiam
ámplius.

Nunc cértá res est, èodem pacto ut cómici seruí solent,

Coníciam in collum pállium, primo éx me [ille] hanc ut
rem aúdiat :

Speróque me ob hunc núntium [esse] aetérnum adep-
turúm cibum. 780

H E G I O. E R G A S I L V S.

HE. Quanto ín pectore hanc rem meó magis
uolúto,

Tantó mi aegritúdo auctiór est in ánimo,

Ad illum modum sublitum os esse mi hodie :

Neque id perspicere quivi.

Quod quom scibitur, [tum] per urbem inri-
debor. 785

Quom extemplo ad forum aduenero, omnes lo-
quentur :

'Hic ille est senex doctus, quos uerba data sunt.'

Set Ergasilus estne hic, procul quem [ire] uideo ?

Conlecto quidemst pallio: quidnam acturust ?

ER. Moue apud te moram [nunc], Ergasile, atque
age hanc rem. 790

Minor interminorque, nequis mi [hodie] opstiterit
obuiam,

Nisi qui satis diu uixisse sese homo arbitrabitur :

Nam qui opstiterit ore sistet. HE. Hic homo pugi-
latum incipit.

ER. Facere certumst. proinde ita omnes itinera in-
sistant sua,

Nequis in hac platea negoti conferat quicquam sui : 795

Nam meus est ballista pugnus, cubitus catapultast mihi,

Humerus aries: tum genu ut quemque icero, ad ter-
ram dabo.

Dentilegos omnis mortalis faciam, quemque offendero.

HE. Quae illaec est minatio ? nam nequeo mirari satis.

ER. Faciam ut huius die locique meique semper me-
minerit : 800

Qui mi in cursu opstiterit, faxo uitae is opstiterit suae.

HE. Quid hic homo tantum incipissit facere cum tan-
tis minis ?

ER. Prius edico, nequis propter culpam capiatur
suam :

Continete uos domi, prohibete a uobis uim meam.

HE. Míra edepol sunt ni híc in uentrem sumpsit
confidéntiam. 805

Vaé misero illi, quòius cibo iste fáctust imperiósior.

ER. Túm pistores scrófpasci, qui alunt furfuri sues,
Quárum odore praéterire némo pistrinúm potest:

Éorum si quoiúsqum scrofam in púplico conspéxero,
Éx ipsis dominís meis pugnis éxculcabo fúrfures. 810

HE. Básilicas edíctiones átque imperiosás habet.

Sátur homost, habét profecto in uentre confidéntiam.

ER. Túm piscatorés, qui praehibent pópulo piscis
foétidos,

Qui áduchuntur quádrupedanti crúcianti canthério,
Quórum odos subbásilicanos ómnis abigit ín forum: 815

Éis ego ora uérberabo súrpiculis piscáriis,

Vt sciant, aliéno naso quam éxhibeant moléstiam.

Túm lanii autem, qui concinnant liberis orbás ouis,

Qui locant caedúndos agnos ét dupla aguinám danunt,

Qui petroni nómen induunt uérueci sectário: 820

Éum ego si in uiá petronem púplica conspéxero,

Ét petronem et dómimum reddam mórtalis misér-
rums.

HE. Eúge: edictiónes acdilicias [pol] habet híc
quidem:

Mírumque adeost ni húncc Aetoli síbi fecere agorá-
nomum.

ER. Nón ego nunc parasitus sum, set régum rex re-
gálior: 825

Tántus uentri cónmeatus méo adest in portú cibus.

Sét ego cesso hunc Hérgionem oneráre laetitiá senem?

Qui homine [hominum] adaéque nemo uiuit fortunátior.

HE. Quac illaec est laetitia, quam illic laétus largi-
túr mihi?

ER. [Púltabo aedis:] heús, ubi estis? écquis hoc
aperit óstium? 830

HE. Híc homo ad cenam récipit se ad me. ER. Ápe-
rite hasce ambás foris

Príus quam pultando ássulatim fóribus exitiúm dabo.

HE. Pérlubet hunc cónloqui hominem: Ergásile.
ER. Qui Ergasilúm uocat?

HE. Réspice [me]. ER. Fortúna tibi quod néc faciet
nec [núnc] facit,

Hóc me iubes. set quíst? HE. Respicedum ad me:
Hégio sum. ER. Óh mihi: 835

Quántumst hominum [tu] óptume optumórum, in tem-
pore áduenis.

HE. Néscio quem ad pórtum nactu's, úbi cenes:
eo † fastidis.

ER. Cédo manum. HE. Manúm? ER. Manum, inquam,
cédo tuam actutúm. HE. Tene.

ER. Gaúde. HE. Quid ego gaúdeam? ER. Quia ego
impero. age gaudé modo.

HE. Pól maerores mi ánteuortunt gaúdiis. ER. * * * *
Iám ego ex corpore éxigam omnis máculas maerorúm
tibi: 841

Gaúde audacter. HE. Gaúdeo, etsi nil scio quod
gaúdeam.

ER. Béne facis: iubé. . HE. Quid iubeam? ER. Ígnem
ingentem fieri.

HE. Ígnem ingentem? ER. Íta dico, ut sit mágnus.
HE. Quid? me, uólturi,

Túan causa aedis íncensurum cénses? ER. Néli
iráscier. 845

Iúben an non iubés astitui aúlas, patinas élui,
Láridum atque epulás foueri fóculis in feruéntibus,

Álium piscis praestinatū abire? HE. Hic uigilans
somniai.

ER. Álium porcinam atque agninam et pūllos galli-
náceos?

HE. Scís bene esse, sí sit unde. ER. Múraenam at-
que ophthálmiam, 850

Hóraeum, scombrum ét trugonum et cétum et mollem
cáscum?

HE. Nóminandi istórum tibi erit mágis quam edundi
cópia

Hic aput me, Ergásile. ER. Mean me caúsa hoc cen-
ses dicere?

HE. Néc nihil hodie néc multo plus tu híc edes, ne
frústra sis:

Pròin tu tui cotídiani uicti uentrem ad me ádferas. 855

ER. Quín ita faciam ut túte cupias fácere sumptum,
etsi égo uotem.

HE. Égone? ER. Tu ne. HE. Túm tu mi igitur érus
es. ER. Immo béneuolens.

Vín te faciam fórtunatum? HE. Málim quam mise-
rúm quidem.

ER. Cédo manum. HE. En manúm. ER. Di te om-
nes ádiuant. HE. Nil séntio.

ER. Nón enim es in sénticeto, eó non sentis. sét
iube 860

Vása tibi pura ádparari ád rem diuinám cito

Átque agnum [huc] adférii propere pínguem. HE.
Quor? ER. Vt sácrufices.

HE. Quoi deum? ER. Mihi [quidem] hércle: nam ego
nunc tibi sum summus Iúppiter:

Ídem ego sum Salús, Fortuna, Lúx, Lactitia, Gaú-
dium.

Pròinde tu deum hunc sáuritatem fácias tranquillúm
tibi. 865

HE. Éssurire míhi uidere. ER. Míhi quidem essurio,
nón tibi.

HE. Tuo árbitratu: fáciie patior. ER. Crédo: con-
suetú's puer.

HE. Iúppiter te díque perdant. ER. Te hércle mi
aequomst grátias

Ágere ob nuntiúm: tantum ego nunc pórtio a portu
tibi boni.

Núnc tu mihi placés. HE. Abi stultus, séro post
tempús uenis. 870

ER. Ígitur olim si ádueníssem, mágis tu tum istuc
díceres.

Núnc hanc laetitiam áccipe a me quám fero: nam
filium

Tuum modo in portú Philopolemum úiuom, saluom
et sóspitem

Vídi in puplicá celoce ibidémque illum adulescén-
tulum

Áleum una et tuum Stalagmum séruom, qui aufugít
domo, 875

Quí tibi subrupuít quadrimum púerum filiolum tuum.

HE. Ábi in malam rem, lúdis me. ER. Ita me amábit
sancta Sátoritas,

Hégio, itaque sño me semper cóndecoret cognómine,
Vt ego uidi. HE. Měumne gnatum? ER. Tuum gna-
tum et geniúm meum. 879

HE. Ét captiuom illum Álidensem? ER. *Μὰ τὸν*
Ἀπόλλω. HE. Et séruolum

Měum Stalagmum, mēum qui gnatum súbrupuít? ER
Νῆ τὰν Κόραν.

HE. † lam diu? ER. *Νῆ τὰν Πραινέστην.* HE. Vénit?

ER. *Νῆ τὰν Σιγνίαν.*

HE. Cérton? ER. *Νῆ τὰν Φρουσινῶνα.* HE. Vide

sis. ER. *Νῆ τὰν Ἀλάτριον.*

HE. Quid tu per barbáricas urbis iúras? ER. Quia enim item ásperae

Súnt, ut tuum uictum aútumabas ésse. HE. Vae aetati tuae. 885

ER. Quippe quando mihi nil credis, quód ego dico sédulo.

Sét Stalagmus quóius erat tunc nátionis, quom hinc abit?

HE. Sículus. ER. At nunc Sículus non est: Bóius est: boiám terit:

Líberorum quaérundorum caúsa ei credo uxór datast.

HE. Díc, bonan fidé tu mi istaec uérba dixistí? ER. Bona. 890

HE. Di inmortales, íterum natus uídeor, si uera aú-
tumas.

ER. Áin tu? dubium habébis etiam, sáncte quom ego iurém tibi?

Póstremo, Hegió, si parua iúri iurandóst fides,

Víse ad portum. HE. Fácere certumst: tu íntus cura quód opus est:

Súme, posce, próme quiduis: té facio cellárium. 895

ER. Nam hércle, nisi ego mánticinatus próbe ero, fusti péctito.

HE. Aéternum tibi dápinabo uíctum, si uera aú-
tumas.

ER. Vnde id? HE. A me mèoque gnato. ER. Spón-
den tu istut? HE. Spóndeo.

ER. Át ego tuum tibi áduenisse filium respóndeo.

HE. Cúra quam optumé potes. ER. Bene ámbula et
redámbula. 900

Íllíc hinc abiit: míhi rem summam crédidit cibárium.
Di ímortales, iam út ego collos praétruncabo tégo-
ribus.

Quánta pernis péstis ueniet, quánta labe lárido,
Quánta sumini ápsumedo, quánta callo cálamitas,
Quánta laniis lássitudo, quánta porcináriis: 905
Nam ália si memorém, quae ad uentris uíctum condu-
cúnt, morast.

Núnc ibo [in meam] praéfecturam, út ius dicam lárido
Ét quae pendent índemnatae pérnae, eis auxilium út
feram.

P V E R.

Diéspiter te díque, Ergasile, pérdant et uentrém tuum
Parasítosque omnis ét qui posthac cénam parasítis
dabit. 910

Cladés calamitasque, íntemperies módo in nostram ad-
uenít domum.

Quasi [sí sit] lupus esúriens, metui ne ín me faceret ín-
petum.

Nimisqúe hércle ego illum mále formidabam: íta fren-
debat déntibus.

Aduéniens deturbáuit totum cúm carni carnárium.

Arrípuit gládium, détruncauit tribus tegoribus glán-
dia. 915

Aulás calicesque omnis confregit, nísi quae modialés
erant:

Cocúm percontabátur, possent sériae feruésccere.

Cellás refregit ómnis intus reclúsitque [omne] armárium.
Adséruate istunc súltis, serui: ego íbo ut conueniám
senem:

Dicam [ílli] ut sibi penum áliut ornet, sí quidem sese utí
uolet: 920

Nam [in hóc], ut hic quidem adórnat, aut iam níhil est
aut iam níhil erit.

A C T V S V.

HEGIO. PHILOPOLEMVS. PHILOCRATES. STALAGMVS.

HE. Iouí disque agó gratiás merito mágnas,
 Quom té reducem [núnc] tuo patri reddidérunt
 Quomque éx miseriís plurumís me exemérunt,
 Quas, dúm te caréndum hic fuít, sustentábam, 925
 Quomque húncc [ego] cospício in potéstate nóstra
 Quomque huius repértast fidés firma nóbis.

PHILOP. Sátis iam dolui ex ánimo et cura sátis me et
 lacrumis mácerauí:

Sátis iam audiui túas aerumnas, ad portum mihi quas
 memorasti.

Hóc agamus. PHILOCR. Quid nunc, quoniam técum
 seruauí fidem 930

Tíbique hunc reducem in líbertatem féci? HE. Fé-
 cisti út tibi,

Phílocrates, numquám referre grátiam possím sátis,
 Pröinde ut tu proméritu's de me et filio. PHILOP.

Immó potes,

Páter, et poteris ét ego potero et dí potestatém
 dabunt, 934

Út beneficium béne merenti nóstro merito múneres,
 Sicut tu huic potés, pater mi, fácere merito máxume.

HE. Quid opust uerbis? língua nullast quá negem
 quidquíd roges.

PHILOCR. Póstulo aps te ut mi illum reddas séruom,
quem hic reliqueram

Pígnus pro me, mihi qui melior quám sibi net sempér
fuit,

Pró benefactis éius ut ei prétium possim réddere. 940

HE. Quóm bene fecisti, referetur grátia id quod
póstulas:

Ét id et aliut quód me orabis ímpetrabis. átque te
Nólim suscensére, quod ego irátus ei feci male.

PHILOCR. Quíd fecisti? HE. In lápicidinas cónpedi-
tum cóndidi,

Úbi rescui mihi data esse uérba. PHILOCR. Vae mi-
seró mihi: 945

Própter meum capút labores hómimi euenisse óp-
tumo.

HE. Át ob eam rem mihi libellam pró eo argenti né
duis:

Grátiis a me, út sit liber, dúcito. PHILOCR. Edepol,
Hégio,

Fácis benigne: sét quaeso hominem ut iúbeas ar-
cessí. HE. Licet.

Úbi uos estis? íte actutum, Týndarum huc ar-
césseite. 950

Vós íte intro: intéribi ego ex hac státua uerbereá
nolo

Érogitare, mèo minore quíd sit factum filio.

Vós lauate intéribi. PHILOP. Sequere hac, Philocrates,
me intró. PHILOCR. Sequor.

HE. Áge tu illuc procéde, bone uir, lépidum mancu-
piúm meum.

ST. Quíd me facere opórtet, ubi tu tális uir falsum
aútimas? 955

Fuí ego bellus, lépidus, bonus uir núnquam neque
frugí bonae

Néque ero umquam: ne [tu ín] spem ponas mé bonae
frugí fore.

HE. Própemodum ubi locí fortunae túae sint facile
intéllegis.

[Si eris uerax, tua ex re facies, ex mala meli-
usculam.]

Récta et uera lóquere: set neque uére [tu] neque récte
adhuc 960

Fécisti umquam. ST. Quód ego fatear, crédin pudeat
quom aútumes?

HE. Át ego faciam ut púdeat: nam in rubórem te
totúm dabo.

ST. Éia, credo ego, ínperito plágas minutarís mihi:
Tándem ista aufer. díce quid fers, út feras hinc quód
petis.

HE. Sátis facundu's: sét iam fieri dícta compendi
uolo. 965

ST. Vt uis fiat. HE. Béne morigerus fúit puer: nunc
nón decet.

Hóc agamus. iam ánimum aduerte ac míhi quae dicam
edíssere.

Sí eris uerax, éx tuis rebus féceris meliúsculas.

ST. Núgae istaec sunt: nón me censes scíre quid
dignús siem?

HE. Át ea supterfúgere potis es paúca, si non
ómnia. 970

ST. Paúca ecfugiam, scío: nam multa euénient, et
meritó meo,

Quía [ego] et fugi et tíbi subrupui fílium et eum uén-
didi.

HE. Quóí homini? ST. Polyplúsio Theodóromedi
in Álide

Séx minis. HE. Pro di ímortales: ís quidem huius
ést pater

Philocratis. ST. Quin mélius noui quám te et uidi
saépius. 975

HE. Sérua, Iuppitér supreme, et méd et meum gna-
túm mihi.

Philocrates, per túm te genium ópsecro, exi: té
uolo.

PHILOCRATES. HEGIO. STALAGMVS.

PH. Hégio, adsum: síquid me uis, ímpera. HE. Hic
gnatúm meum

Túo patri ait se uéndidisse séx minis in Álide.

PH. Quám diu id factúmst? ST. Hic annus íncipit
uicénsumus. 980

PH. Fálssa memorat. ST. Aút ego aut tu: nám qua-
drimulúm tibi

Túus pater pecúliarem páruolo pueró dedit.

PH. Quíd erat ei nomén? si uera dícis, memoradúm
mihi.

ST. Paégnium uocitátust: post uos índidistis Týn-
daro.

PH. Quór ego te non nóui? ST. Quia iam mós est
obliuisci hóminibus 985

Néque nouisse, quóíus nihíli sít faciunda grátia.

PH. Díc mihi, ísne istíc fuit quem uéndidisti mèò
patri,

Quí mihi [puero] dátus peculíarist? ST. Huius fílius.

HE. Vívitne is homo? ST. Argéntum accepi, níl cu-
rauí céterum.

HE. Quid tu ais? PH. Quin ístic ipsust Týndarus
tuus filius, 990

Vt quidem hic arguménta loquitur. nam ís mecum a
pueró puer

Béne pudiceque éducatust úsque ad adulescéntiam.

HE. Ét miser sum et fórtunatus, sí vos uera dicitis.

Éo miser sum, quía male illi féci, si gnatús meust.

Éheu, quom ego plús minusque féci [illi] quam aequóm
fuit. 995

Quód male feci, crúciór: modo si inféctum fieri
póssiet.

Sét eccum incedit húc ornatus haút ex suis uirtútibus.

TYNDARVS. HEGIO. PHILOCRATES. STALAGMVS.

TY. Vídi ego multa saépe picta quae Ácherunti
fierent

Crúciamenta: uérum enimuero núlla adaequest
Ácheruns

Átque ubi ego fui in lápicidinís. illic ibi demúmst
locus, 1000

Vbi labore lássitudost éxigunda ex córpore.

Nam úbi illo adueni, quási patriciis púeris aut mo-
nédulae

Aút anates aut cóturnices dántur quicum lúsitent:

Ítidem mi adueniénti haec upupa qui me delectém
datast.

Sét erus eccum ante óstium, et erus álter eccum ex
Álide 1005

Rédiit. HE. Salueto, éxoptate gnáte mi. TY. Hem:
quid, gnáte mi?

Áttat, scio quor té patrem esse adsímules et me
fílium:

Quía mi item ut paréntes lucis dás tuendi cópiam.

PH. Sálue, Tyndare. TY. Ét tu, quoius caúsa hanc
aerumnam éxigo.

PH. Át nunc liber ín diuitias fáxo uenies: nám
tibi 1010

Páter hic est: hic séruost qui te huic híne quadri-
mum súrpuít,

Véndidit patri meo te séx minis. is té mihi

Páruolum pecúliarem páruolo pueró dedit.

Íllíc indicium fécit: nam hunc ex Álide huc redúcimus

Quím huius filium íntus eccum, frátrem germanúm
tuum. 1015

TY. Quid tu ais? addúxtine illum cáptiuom huius
fílium?

PH. Quím, inquam, íntus híc est. TY. Fecisti édepol
et recte ét bene.

PH. Núnc tibi pater hic ést: hic fur est tíus, qui
paruom hinc te ápstulit.

TY. Át ego hunc grandis grándem natu ob fúrtum ad
carnificém dabo.

PH. Méritus est. TY. Ergo édepol [merito] méritam
mercedém dabo. 1020

Sét dic, oro [té], pater meus tún' es? HE. Ego sum,
gnáte mi.

TY. Núnc demum in memóriam redeo, quóm mecum
recógito

[Nunc edepol demum in memoriam regredior au-
disse me]

Quási per nebulas Héigionem mèum patrem uocárier.

II. Égo sum. III. Conpedibús [te] quaeso ut tíbi sit
leuior filius 1025

Átque hic grauior séruos. III. Certumst príncípium
id praeuórtier.

Ēamus intro, ut árcessatur fáber, ut istas cónpedis
Tíbi adiman, huic dem. ST. Quoi peculi níhil est,
recte féceris.

CATERVA.

Spéctatores, ád pudicos móres faeta haec fábulast.
Néque in hac subigitátiones súnť neque ulla
amátio 1030

Néc pueri suppóstitio aut argéńti circumdućtio,
Néque ubi amans aduléseens scortum líberet clam
súm patrem.

Húius modi paucás poetae réperiunt comoédias,
Vbi boni melióres fiant. núnť uos, si uobís placet
Éť si placuimús neque odio fúimus, signum hoc
míttite: 1035

Quí pudicitiae ésse uoltis praémium, plausúm date.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- v. 1 ad 194 iambici senarii
- 195 et 196 iambici octonarii
- 197 iambicus dimeter acatalectus
- 198 et 199 iambici octonarii
- 200 et 202 iambici senarii
- 201 et 203 iambici octonarii
- 204 et 205 cretici tetrametri acatalecti
- 206 iambicus octonarius
- 207 creticus tetrameter acatalectus

- V. 208 et 209 trochaici octonarii
 - 210 et 211 cretici tetrametri **acatalecti**
 - 212 creticus dimeter acatalectus
 - 213 ad 224 cretici tetrametri **acatalecti**
 - 225 iambicus dimeter acatalectus
 - 226 ad 230 bacchiaci tetrametri **acatalecti**
 - 231 iambicus septenarius
 - 232 creticus tetrameter acatalectus
 - 233 creticus dimeter acatalectus
 - 234 ad 239 cretici tetrametri **acatalecti**
 - 240 et 241 trochaici octonarii
 - 242 ad 360 trochaici septenarii
 - 361 ad 384 iambici senarii
 - 385 ad 497 trochaici septenarii
 - 498 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 499 ad 502 bacchiaci tetrametri **acatalecti**
 - 503 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 504 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 505 iambicus senarius
 - 506 et 507 iambici dimetri **acatalecti**
 - 508 iambicus dimeter catalecticus
 - 509 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 510 ad 515 iambici septenarii
 - 516 ad 524 iambici octonarii
 - 525 iambicus senarius
 - 526 ad 532 trochaici septenarii
 - 533 ad 540 iambici octonarii
 - 541 ad 658 trochaici septenarii
 - 659 ad 767 iambici senarii
 - 768 et 769 trochaici septenarii
 - 770 ad 780 iambici octonarii
 - 781 ad 783 bacchiaci tetrametri **acatalecti**
 - 784 iambicus dimeter catalecticus
 - 785 ad 790 bacchiaci tetrametri **acatalecti**
 - 791 ad 908 trochaici septenarii
 - 909 ad 921 iambici octonarii
 - 922 ad 927 bacchiaci tetrametri **acatalecti**
 - 928 et 929 trochaici octonarii
 930 ad 1036 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

MILES GLORIOSVS.

GRÆCA ALAZON.

ARGUMENTVM I.

Meretricem Athenis Éphesum miles áuchit.
 Id dúm ero amanti séruos nuntiáre uolt
 Legáto peregre, cáptust ipsus ín mari
 Et éidem illi míliti donó datust.
 Suum arcéssit [seruos dómimum] Athenis ét forat 5
 Geminis comunem [scíte] parietem aéidibus,
 Licéret ut clam cónuenire amántibus.
 Obérrans custos hós uidet de téglis,
 Ridículis autem, quási sit alia, lúditur.
 Itémque inpellit mílitem Palaéstrio 10
 Omíssam faciat cóncubinam, quándo ei
 Senis uicini cúpiat uxor núbere.
 Vltro ábeat orat, donat multa. ipse ín domo
 Senis prehensus poénas pro moechó luit.

ARGUMENTVM II.

Meretricem iugenuam déperibat mútuo
 Athéniensis iúuenis. Naupactum is domo
 Legátus abiit: miles in eandem incidit,
 Depórtat Ephesum inuítam. seruos Áttici
 Vt núntiaret dómimo factum náuigat: 5
 Capitúr, donatur illi captus míliti.
 Ad erum út ueniret Éphesum scribit. áduolat
 Aduléscens atque in próxumo deuórtitur
 Aput hópitem patérnum. medium párietem
 Perfódit seruos, cónmeatus elánculum 10

Qua fóret amantum: géminam fingit múlteris
 Sorórem adesse. móx ei dominus aédium
 Suám cluentam ad sóllicitandum mílitem
 Subórnat. capitur ílle: sperat núptias,
 Dimíttit concubínarū et moechus uápulat.

15

P E R S O N A E.

PYRGOPOLINICES MILES
 ARTOTROGVS PARASITVS
 PALAESTRIO SERVOS
 PERIPLECOMENVS SENEX
 SCELEDRVS SERVOS
 PHILOCOMASIVM MVLIER
 PLEVSICLES ADVLESCENS
 LVCRIO PVER
 MILPHIDIPPA ANCILLA
 ACROTELEVTIVM MERETRIX
 SERVI
 PVER
 CARIO COCVS
 LORARI
 CANTOR.

ACTVS I.

PYRGOPOLINICES (CVM SATELLITIBVS). ARTOTROGVS.

PY. Curáte ut splendor mēo sit clupear clárior,
 Quam sólis radii esse ólim quom sudúmst solent:
 Vt, ubi úsus ueniat, cóntra consertá manu
 Praestríngat oculorum áciem [acri] in acie hóstibus.
 Nam ego hánc machaeram míhi consolarí uolo, 5
 Ne lámentetur néue animum despóndeat,
 Quia sé iam pridem fériatam géstitem,
 Quae míseré gestit strágem facere ex hóstibus.
 Set ubi Ártotrogust? AR. Híc est, stat proptér
 uirum

Fortem átque fortunátum et forma régia. 10

Tam béllatorem Márs se haut ausit dícere

Neque aéquiperare sùas uirtutis ád tuas.

PY. Quemne égo seruauí in cámpis Gorgonidóniis,

Vbi Búmbomachides Clítomestoridysárchides

Erat ímperator súmmus, Neptuní nepos? 15

AR. Memíní: nempe illum dícis cum armis aúreis,

Quoius tú legiones dífflauísti spírítu

Quasi uéntus folia aut pániculum tectórium.

PY. Istúc quidem edepol níhil est. AR. Nihil her-

cle hóc quídemst,

Praeut ália dicam, tú quae numquam féceris. 20

Periúriorem hoc hómínem síquis uíderit

Aut glóriarum pléniorem, [hercle ís quídem]

Me sibi habeto, ego me [ei] máncupio dabó: nisi
Vnum épityrum estur [insanum] insané bene. •

PY. Vbi tú's? AR. Eccum. edepol uél elephanto
in Índia 25

Quo pácto pugno praéfregisti bráchium.

PY. Quid, bráchium? AR. Illut 'féminur' uolui
dicere.

PY. At indíligenter íceram. AR. Pol sí quidem
Conísus esses, pér corium, per uíscera

Perque ós elephanti tránstineret bráchium. 30

PY. Nolo istaec hic nunc. AR. Ne hércle operae
pretiúm quidemst

Mihi té narrare, túas qui uirtutís sciam.

Ventér creat omnis hásaerumnas: aúribus

Perháuriendumst, né [mihi] dentes déntiant,

Et ádsentandumst quídquid hic mentíbitur. 35

PY. Quid illúc quod dico? AR. Hem, scío iam
quid uis dicere:

Factum hérclest: meminí fieri. PY. Quid id est?

AR. Quídquid est.

PY. Habén tabellas? AR. Vís rogare? habeo, ét
stilum.

PY. Facéte aduortis túum animum ad animúm
meum.

AR. Nouísse mores túos me meditaté decet 40

Curámque adhibere ut praéolat mihi quod tú
uelis.

PY. Ecquíd meministi? AR. Mémini: centum in
Cílicia

Et quínquaginta, céntum in Cryphioláthronia,

Trigínta Sardi, séxaginta Mácedones

Sunt hómínes, quos tu occídisti [una] unó die. 45

PY. Quanta istaec hominum súmmast? AR. Septem
mília.

PY. Tantum ésse oportet: récte rationém tenes.

AR. At nullo habeo scríptos: sic meminí tamen.

PY. Edepól memoria's óptuma. AR. Offaé monent.

PY. Dum tále facies quále adhuc, adsíduo edes: 50
Commúnicabo sémper te mensá mea.

AR. Quid in Cappadocia, úbi tu quingentós semul,
Ni hebés machaerá fóret, uno ictu occíderas?

PY. Satietas belli quía erat, siui uíuerent.

AR. Quid tibi ego dicam, quód omnes mortalés
sciunt, 55

Pyrgópolinice te únun in terra uíuere

Virtúte et forma et fáctis inuictíssumum?

Te omnés amant mulíeres, neque [id] iniúria,

Qui síis tam pulcer. uél illae quae heri pállio

Me réprehenderunt . . . PY. Quid eae dixerúnt
tibi? 60

AR. Rogitábant: 'hicine Achíllés est?' inquit mihi.

'Immo éius frater' inquam 'est'. ibi illarum áltera

'Ergó mecastor púlcer est' inquit mihi

'Et líberalis: uíde caesaries quám decet:

Ne illaé sunt fortunátae quae cum istó cubant.' 65

PY. Itane àibant tandem? AR. Quae me ambae op-
secráuerint

Vt te hódie quasi pompam illa praeterdúcerem.

PY. Nimiást miseria nímis pulcrum esse hominém.

AR. [Mihi]

Moléstiae sunt: órant, ambiunt, ópsecrant

Vidére ut liceat: ad sese arcessí iubent: 70

Vt tío non liceat óperam dare negótio.

PY. Vidétur tempus ésse ut eamus ad forum:

Vt in tabellis quos consignavi [interim]

Latrones, his dinumerem stipendium.

Nam rex Seleucus me opere oravit maximo 75

Vt sibi latrones cogerem et conscriberem.

[Ei] rei hunc diem mihi operam decretumst dare.

AR. Age eamus ergo. PY. Sequimini, satellites.

A C T V S II.

PALAESTRIO.

Mihi ad énarrandum hoc árgumentumst cómitas,
 Si ad aúscultandum uóstra erit benignitas. 80
 Qui autem aúscultare nólet, exurgát foras,
 Ut sít ubi sedeat ille qui auscultáre uolt.
 Nunc qua ádsedistis caúsa in festiuó loco,
 Comoédiai quám modo acturí sumus
 Et árgumentum et nómen uobis éloquar. 85
 Alázon Graece huic nómen est comoédiae:
 Id nós Latine glóriosum dícimus.
 Hoc óppidum Ephesust: índe miles méus erus,
 Qui hinc ad forum abiit, glóriosus, ínpudens,
 Stereórens, plenus périuri atque adúlteri, 90
 Ait sése ultro omnis múlieres sectárier.
 Is déridiculost, quáqua incedit, ómnibus:
 Itaque híc meretricis, lábiis dum ductánt eum,
 Maiórem partem uídeas ualgis sáuiis.
 Id uólo uos seire, quó modo ad hunc deuénerim 95
 In séruitutem ab éo qui seruiuí prius:
 Nam ego haú diu aput hunc séruitutem séruio.
 Date óperam: nam nunc árgumentum exórdiar.
 Erat érus Athenis mihi adulescens óptumus.
 Is amábat meretricem [áltam] Athenis Átticis 100
 Et illa illum contra: quíst amor cultu óptumus.

Is púplice legátus Naupactúm fuit
 Magnái rei púplicai grátia.
 Intéribi hic miles fórte Athenas áduenit.
 Insínuat sese ad illam amicam eri [mei]: 105
 Occépit eius mátri suppárier
 Vino, órnementis ópiparisque opsóniis:
 Itaque íntumum ibi se míles apud lenám facit.
 Vbi prímum euenit míliti huic occásio,
 Sublínit os illi lénac, matri múlieris, 110
 Quam erus méus amabat. nám is illius filiam
 Coníceit in nauem miles clam matrém suam
 Eamque húc inuitam múlierem in Ephesum áduelit.
 Vt amicam erilem Athénis auetám scio,
 Ego [tántum] quantum [pótis sum] mihi nauém
 paro : 115
 Inscéndo, ut eam rem Naúpactum ad erum núntiem.
 Vbi súmus prouecti in áltum, sicut uóluerunt
 Capiúnt praedones náuem illam ubi uetús fui.
 Prius périi quam ad erum uéni quo ire occéperam.
 Ille [quí] me cepit dát me huic dono míliti. 120
 Hic póstquam in aedis méd ad se adduxít domum,
 Video illam amicam erilem, Athenis quacé fuit.
 Vbi cóntra aspexit me, óculis mihi signúm dedit,
 Ne se áppellarem. dèinde, postquam occásiost,
 Conquératur mecum múlier fortunás suas. 125
 Ait sése Athenas fúgere cupere ex hác domu:
 Sese illum amare, méum erum, Athenis quí fuit,
 Neque péius quemquam odísse quam istum mílitem.
 Ego quóniam inspexi múlieris senténtiam,
 Cepí tabellas, cónsignaui cléneulum, 130
 Dedi mércatori quóidam, qui ad illum déferat,
 [Meum erum, qui Athenis fuerat, qui hanc amauerat]

Vt is húc ueniret. is non spreuit núnctium :
 Nam et uénit et hic in próxumo deuórtitur
 Apút paternum suum hóspitem, lepidúm senem. 135
 Atque [is] illi amanti suo hóspiti morém gerit
 Nosque ópera consilióque adhortatúr, iuuat.
 Itaque égo parauí hic íntus magnas máchinas,
 Qui amántis una intér se facerem cónuenas :
 Nam unúm conclaue cóncubinae quód dedit 140
 Milés, quo nemo nísi eapse inferrét pedem,
 In eó conclauí ego pérfodiui párietem,
 Qua cónmeatus clam ésset hinc huc múlieri.
 Et sene sciente hoc féci : is consiliúm dedit.
 Nam méus conseruos ést homo hau magní preti, 145
 Quem cóncubinae miles custodem áddidit.
 Ei nós facetis fábricis et doctís dolis
 Glaucúmam ob oculos óbiciemus cúmque ita
 Faciémus ut quod uíderit ne uíderit.
 Et móx ne erretis, haéc duarum hodie [ín] uicem 150
 Et híc et illic múlier feret imáginem
 Atque éadem erit, uerum ália esse adsimulábitur.
 Ita súblinetur ós custodi múlieris.
 Set fóris concrepuit hínce a uicinó sene.
 Ipse éxit : hic illest lépidus quem dixi senex. 155

PERIPLECOMENVS. PALAESTRIO.

PE. Ni hércle defregéritis talos pósthac, quemque in
 tégulis
 Víderitis aliénium, ego uostra fáciam latera lórea.
 Mihi quidem iam arbitrí uicini súnť, meae quid fiát
 domi :

Íta per inpluuium íntro spectant. núnc adeo edico óm-
nibus:

Quemque a milite hóc uideritis hóminem in nostris té-
gulis, 160

Éxtra unum Palaéstrionem, huc déturbatote ín uiam.

Quód ille gallinam aút columbam sé sectari aut símiam

Dícat: disperístis, ni usque ad mórtem male mulcás-
sitis.

Átque adeo, ut ne légi fraudem fáciant alcáriae,

Ádcuratote út sine talis dómi agitent conuúuium. 165

PA. Néscio quid malefáctum [a] nostra huic fámiliast,
quantum aúdio:

Íta híc senex talós elídi iússit conseruís meis.

Sét me exceptit: nihili facio quíd illis faciat céteris.

Ádgređiar hominem. PE. Ítuc aduorsum híc qui ádue-
nit [rectá uia]?

PA. Quíd agis, Periplecómene? PE. Hau multos hó-
mines, si optandúm foret, 170

Núnc uidere et cónuenire quám te mauellém. PA.
Quid est?

Quíd tumultuás cum nostra fámilia? PE. Occisí sumus.

PA. Quíd negotist? PE. Rés palamst. PA. Quae rés pa-
lamst? PE. De tégulis

Módo nescio quis ínspectauit uóstrum familiárium

Pér nostrum inpluuium íntus aput nos Phílocomasium
atque hóspitem 175

Aúsculantis. PA. Quís homo id uidit? PE. Túus conser-
uos. PA. Quís is homost?

PE. Néscio: ita abripiúit repente sése subito. PA.
Súspicor

Mé perisse. PE. Vbi abít, conclamo: 'heus, quíd agis
tu' inquam 'in tégulis?'

Ille mihi abiens ita respondit, se sectari simiam.

PA. Vaé mihi misero quóí pereundumst própter nihili
béstiam. 180

Sét Philocomasium hícine etiam núnc est? PE. Quom
exibam, híc erat.

PA. Síst, iube huc transíre quantum póssit, se ut ui-
deánt domi

Fámiliares: nísi quidem illa nós uolt, qui seruí sumus,
Própter amorem suum ómnis crucibus cóntubernalís
dari.

PE. Dixi ego istuc: nísi quid aliut uís. PA. Volo. hoc
ci dícito: 185

[Ne hércle usquam] artem et dísciplinam apstíneat colere.
PE. Quem ad modum?

PA. Vt eum qui se hic uídít uerbis uíncat ne is se
uíderit.

Qui árguat se, eum cóntra uíncat iúre iurandó suo.

Sí quidem centiéns hic uisa sít, tamen infitiás eat.

Nám mulier hólítóri nunquam súpplicat, si quást
mala: 190

Dómi habet hortum et cóndimenta ad ómnis † molis má-
leficas,

[Dómi] habet os, linguám, perfidiam, málitiam atque au-
dáciam,

[Confidentiam, confirmatam, fraudulentiam]

Dómi dolos, domi délenifica fácta, domi fallácias.

PE. Égo istaec, si erit hic, núntiabo. sét quid est, Pa-
laéstrio, 195

Quód uoluntas túte tecum in córde? PA. Paulispér tace,
Dúm ego mihi consília in animum cónuoco et dum cón-
sulo

Quíd agam, quem dolúm doloso cóntra conseruó parem,

Qui illam hic uidit aúsculantem: id uisum ne uisúm siet.
 PE. Quaére: ego hinc apscéssero aps te huc ínterim.
 illuc síis uide, 200

Quem ád modum astitít se uero frónte curans, cógítans.
 Péctus digitis púltat: cor credo éuocaturúst foras.
 Écce auortit: rúsus lae uo in fémine habet laeuám
 manum.

Déxtera digitís rationem cónputat: ferít femur.
 Déxtera micát uehementer: quód agat aegre súp-
 petit. 205

Cóncrepuit digitís: laborat, crébro conmutát status.
 Éccere autem cápíte nutat: nón placet quod répperit.
 Quidquid est, incóctum non exprómet, bene coctúm
 dabit.

Écce autem aedificát: columnam ménto suffigít suo.
 Ápage, non placét profecto míhi illa ec aedificátio: 210
 Nam ós columnatúm poetae esse índauidiui bárbaro,
 Quoí bini custódes semper tótis horis óccubant.
 Eúge, euscheme hercle ástitit et dúlice et comoédice.
 Númquam hodie quiéscet prius quam id quód petit per-
 fécerit.

Hábet, opinor. áge siquid agis: uígila, ne somnó
 stude: 215

Nísi quidem hic agitáre mauís uárius uirgis uígílias.
 Tíbi ego dico: an, heúreta, me hauscís te ádloqui? Pa-
 laéstrio,

Vígila ínquam, expergíscere ínquam: lícet hoc ínquam.
 PA. Aúdio.

PE. Víden hostis tibi adése tuoque térgo opsidium?
 cónsule,

Árripe opem auxiliúmqe ad hanc rem: própere hoc
 non placidé decet. 220

Ánteueni aliqua [atque] áliquo actutum circumduce exé-
cítum.

Cóge in opsiúum perduellis, nóstris praesidiúum para.

Ínterclude cónmeatum inimícis, tibi muní uiam,

Quá cibatus cónmeatusque ád te et legionés tuas

Túto possit péruenire. hanc rém age: res subitá-
riast. 227

Réperi, conminiscere, cedodum cálidum consiliúum cito.

Quae híc sunt uisa ut uísa ne sint, fácta infecta uti sient.

Mágnam illic, homo, rem íncipíssis, mágna moenis
moénia.

Túte hoc si unus récipere ad te dícis, confidéntiast

Nós inimicos prófligare pósse. PA. Dico et récipio. 230

PE. Ét ego te impetráre dico id quód petis. PA. At te
Iúppiter

Béne amet. PE. At tu inpérti, amice, mé quod commen-
tú's. PA. Tace,

Dum ín regionem astútiarum mearum te induco: út scias

Iúxta mecum méa consilia. PE. Sálua sumes índidem.

PA. Érus meus elephánti corio circumtentust, nón
suo, 235

Néque habet plus sapiéntiae quam lápis. PE. Istuc ego-
mét scio.

PA. Núnc sic rationem íncipíssam, hánc instituam
astútiám:

Ád Philocomasium húc sororem géminam germanam
áalteram

Dícam Athenis áduenisse eúm amatore aliquó suo,

Tám similem quam lácte lactist: áput te eos hic de-
uórtier 240

Dícam hospítio. PE. Euge, eúge, lepide: laúdo con-
mentám tuam.

PA. Vt, si illanc concríminatus sít aduorsum mílitem
Méus conseruos, [sc] èam uidisse hic cum álieno auscu-
láriér,

Árguam [hanc] uidisse aput te cóntra conseruóm meum
Cúm suo amatore ámplexantem atque aúsculantem. PE.
Immo óptume. 245

Ídem ego dicam, si [éx] me exquiret míles. PA. Set si-
millumas

Dicito esse: et Philocomasio id praécipiundumst út
sciat:

Né titubet, si exquíret ex ea míles. PE. Nimis doctúm
dolum.

Sét si ambas uidére in uno míles concilió uolet,

Quíd agimus? PA. Facilést. trecentae póssunt causae
cónligi: 250

‘Nón domist: abiit ámbulatum: dórmit: ornatúr: lauat:
Prándet: potat: óccupatast: óperae non est: nón
potest’.

Quántum uis prolátionumst: dúm modo hunc primá uia
Índucamus, uéra ut esse crédat quae mentíbimur.

PE. Pláacet ut dicis. PA. Íntro abi ergo et si ístist mu-
lier, èam iube 255

Cíto domum transíre atque haec ei [díce,] monstra,
praécipe,

Vt teneat consilia nostra, quem ad modum exorsí sumus,
Dé gemina soróre. PE. Docte tibi illam perdoctám
dabo.

Númquid aliut? PA. Íntro ut abeas. PE. Ábeo. PA. Et
quidem ego ibó domum

Átque homini inuestígando operam huic díssimulabo [mé
dare], 260

Quí fuerit conseruos, qui hodie sít sectatus símiam.

Nam ille non potuit quín sermone suo áliquem fami-
liárium

Párticipauerit de amica erí, uidisse sése eam

Híc in proxumo aúsculantem cum álieno adulescéntulo.

Nóui morem egomét: 'tacere néqueo solus quód
scio'. 265

Si ínuenio qui uídit, ad eum uíneam pluteósque agam.

Rés paratast: uí pugnandoque hómínem caperest
cértá res.

Si íta non reperio, íbo odórans quási canis uenáticus

Úsque doucc pérsecutus uólpem ero uestígíis.

Sét fores crepuérunt nostrae: ego uóci moderabór
meae: 270

Nam íllíc est Philocomásio custos, méus conseruos, qui
ít foras.

SCELEDIVS. PALAESTRIO.

SC. Nísi quídem ego hodie ámbulaui dórmiens in té-
gulis,

Cérto edepol scio mé uidisse híc próxime uicíníae

Philocomasium erílem amícam síbi malam rem quaérere.

PA. Híc íllam uidit aúsculantem, quántum hunc audiúi
loqui. 275

SC. Quís híc est? PA. Tuus conséruost. quíd agís, Scé-
ledre? SC. Te, Palaéstrio,

Vólup est conuenísse. PA. Quid íam? aut quíd [hoc] ne-
gotíst? fác scíam.

SC. Métuo. . . PA. Quid metuís? SC. Ne hercle hodie,
quántumst famíliárium,

Máximum in malúm cruciatum híc ínsumiamus. PA. Tú sali
Sélus: nam ego istam ínsumturam et désulturam níl
moror. 280

SC. Néscis tu fortásse, aput nos fácinus quod natúmst
horum.

PA. Quód id est facinus? SC. Ínpudicum. PA. Túte
sci solí tibi:

Mihi ne dixis: scíre nolo. SC. Nón enim faciam quín
scias.

Símiam hodie súm sectatus nóstram in horum tégulis.

PA. Édepol, Sceledre, homó sectatu's nihili nequam
béstiam. 285

SC. Dí te perdant. PA. Té istuc aequomst, quóniam
occepisti éloqui.

SC. Fórte fortuná per ínpluuium húc despexi in pró-
ximum:

Átque ego illi aspicio aúsculantem Philocomasium cum
áltero

Néscio quo adulescénte. PA. Quod ego, Sceledre, sce-
lus ex te aúdio?

SC. [Hércle] uidi. PA. Tútine? SC. Egomet, dùobus
his oculís meis. 290

PA. Ábi, non uerisímile dicis néque uidisti. SC. Núm
tibi

Líppus uideor? PA. Médicum istuc tibi méliust per-
contárier.

Vérum enim tu istam, sí te di ament, témere hau tollas
fábulam.

Túis nunc cruribús capítique fraudem capitalem hinc
creas:

Nám tibi iam ut percás paratumst dúpliciter, nisi súp-
primis 295

Tuum stultiloquium. SC. Qui uero dupliciter? PA. Dicam tibi.

Primumdum, si falso insimulas Philocomasium, hoc perieris:

Iterum, si id est uerum, tu ei custos additus perieris.

SC. Quid fuit me nescio: hoc me uidisse ego certo scio.

PA. Pergin, infelix? SC. Quid tibi uis dicam, nisi quod uiderim? 300

Quin etiam nunc intus hic in proxumost. PA. Eho, non domist?

SC. Vise, abi intro tute: nam ego iam mihi nil credi postulo.

PA. Certumst facere. SC. Hic te opperiar: eadem illi insidias dabo,

Quam mox horsum ad stabulum iuuenix recipiat se [a] pabulo. 304

Quid ego nunc faciam? custodem me illi miles addidit: Nunc si indicium facio, interii: si taceo, [interii] tamen, Si hoc palam fuerit, quid peiust muliere aut audacius?

Dum ego in tegulis sum, illa [ex suo] se hospitio eduxit foras.

Edepol facinus fecit audax. hoc nunc si miles sciat, Credo hercle hasce aedis sustollat totas atque hunc in crucem. 310

Heracle, quidquid est, mussitabo potius quam inteream male.

Non ego possum quae ipsa sese uenditat tutarier.

PA. Sceledre, Sceledre, quis homo in terris alter [test] audacior?

Quis magis dis inimicis natust quam tu atque iratis? SC. Quid est?

PA. Iúben tibi oculos écfodiri, quibus id quod nusquamst uides? 315

SC. Quid, nusquam? PA. Non égo tuam empsim uitam uitiosá nuce.

SC. Quid negotist? PA. Quid negoti sit rogas? SC. Quor nón rogem?

PA. Nón tu tibi istam praétruncari língnam largiloquám iubes?

SC. Quam ób rem iubeam? PA. Philocomasium éccam domi, quam in próxumo

Vídisse aibas te aúsculantem atque ámplexantem cum áltero. 320

SC. Mírumst lolio uítitare té tam uili tritico.

PA. Quid iam? SC. Quia luscítiosu's. PA. Vérbero edepol tú quidem

Caécú's, non luscítiosus: nam [éccillam] quidém domi.

SC. Quid, domi? PA. Domi hércle uero. SC. Abi, lúdis me, Palaéstrio.

PA. Iám mihi sunt manus ínquinatae. SC. Quidum? PA. Quia ludó luto. 325

SC. Vaé capiti tué. PA. [Tuo]istuc, Scéledre, promittó fore,

Nisi oculos orátionemque ália conmutás tibi.

Sét fores crepuérunt nostrae. SC. At égo illi opscr-uassó foris:

Nám nihil est qua hinc húc transire ea póssit nisi recto óstio.

PA. Quín domi eccam: néscio quae te, Scéledre, scelera súscitant. 330

SC. Mihi ego uideo, mihi ego sapio, [mihi] ego credo plúrumum:

Mé homo nemo déterruerit quín ea sit in hisce aédibus.
Híc opsístam, ne ínprudenti huc éa se subrepsít mihi.

PA. Méus illic homost: déturbabo iam égo illum de
pugnáculis.

Víniam faciam utí stultiuidum té [esse] fateare? SC. Áge
face. 335

PA. Néque te quicquam sápere corde néque oculis utí?
SC. Volo.

PA. Némpe tu istic ais ésse erilem cóncubínám? SC.
Atque árguo

Éam me uidisse aúsculantem hic íntus cum alienó uiro.

PA. Scín tu nullum cónmeatum [huc] hínc esse a nobís?
SC. Scio.

PA. Néque solariúm neque hortum nísi per ínpluuiúm?
SC. Scio. 340

PA. Quid? nunc si ea domíst: si eam facio ut éxire hínc
uideás domo,

Dígnun es uerbéribus multis? SC. Dígnus. PA. Serua
istás foris,

Né tibi clam se súpterducat ístinc atque huc tránseat.

SC. Cónsiliumst ita fácere. PA. Pede ego iám illam huc
tibi sistam ín uiam.

SC. Ágedum ergo face. uólo scire, utrum egone íd quod
uidi uíderim 345

Án illic faciat quód facturum dícit, ut ea sít domi.

Nam égo quidem meos óculos habeo néc rogo utendós
foris.

Sét hic illi suppárasitatur sémper: hic eae próxumust:

Prímus ad cibúm uocatur, prímo [ei] pulmentúm datur.

Nám illic noster ést fortasse círciter triénnium: 350

Néc quoiquam [alii] quam illi in nostra méliust famulo
fámilia.

Sét ego hoc quod ago, id me ágere oportet: hóc opser-
uare óstium.

Si híc opsistam, hac quídem pol certo uérba mihi num-
quám dabunt.

PALAESTRIO. PHILOCOMASIVM. SCELEDRVS.

PA. Praecépta facito ut mémineris. PH. Totiéns
monere mírumst.

PA. At métuo ut satis sis súbdola. PH. Cedo uél de-
cem, édocebo 355

Minumé malas ut sínt malac: mihi sólaest quod su-
pérfit.

Age núnc iam insiste ín dolos: ego [húc] procul re-
cédam.

PA. Quid ais tu, Sceledre? SC. Hanc rém gero: ha-
beo aúris, loquere quíduis.

PA. Credo égo istoc exempló tibi esse péreundum
extra pórtam,

Dispéssis manibus pátibulum quom habébis. SC. Nam
quamóbrem? 360

PA. Respícedum ad laeuam: illaéc quis est muliér?
SC. Pro di inmortáles,

Eri cóncubinast haéc quídem. PA. Mihi quóque pol
ita uidétur.

Age núnc iam, quandó lubet. SC. Quid agám? PA.
Peri praeprópere.

PH. Vbi istést bonus seruos, quí probri me máxumi
innocéntem

Falso ínsimulauit? PA. Én tibi, híc mi id díxit, [uti-
quest]. PH. Díxtin 365

Tu té uidisse in próxumo hic, sceléste, me auscu-
lántem?

PA. Atque cum álieno adulescéntulo dixít. SC. Dixi
hercle uéro.

PH. Tun uidisti? SC. Atque his quídem oculis. PH.
Oculís carebis crédo,

Qui plús uident quam quód uident. SC. Numquam
hércle deterrébor

Quin uíderim id quod uíderim. PH. [Set súmne] ego
mora múltum, 370

Quae cum hóc insano fábuler, quem pól ego capitis
pérdam?

SC. Nolí minitari: scío crucem futúram mihi se-
púlerum:

Ibi mēi sunt maiorés siti, patér, auos, proauos, ábauos.
Non póssunt tuis mináciis hisce óculi mi ecfo-
díri.

Set paúcis uerbis té uolo: Palaéstrio, opsecró te, 375

Vnde éxit haec? PA. Vnde nisi domo? SC. Domó?

PA. Me uiden? SC. Te uídeo:

Nisi mírumst facinus quó modo haec hinc híc trans-
ire pótuit.

Nam cérto neque soláriumst aput nós neque hortus
úllus

Neque fénstra nisi clatráta. nam certe égo te hic in-
tus uídi.

PA. Pergín, sceleste, inténdere hanc argúere? PH.
Ecastor érgo 380

Mi hau fálsun euenit sómniun quod nóctu hac som-
niáui.

PA. Quid sómniauisti? PH. Éloquar: set amábo ad-
uortito ánimun.

Hac nóete in somnis méa soror geminást germana uísa
 Venísse Athenis ín Ephesum cum súo amatore quódam.
 Ei ambo hóspítio huc in próximum deuórti mihi
 sunt uísi. 385

PA. Palaéstrionis sómniū narrátur. perge pórro.

PH. Ego laéta uisa, quía soror uenísset, propter
 éandem

Suspítionem máxumam sum uísa sustinére.

Nam argúere in somnis mé meus mihi fámiliaris uísust,
 Me cum álieno adulescéntulo, quasi núnc tu, esse
 ausculátam, 390

Quom illa aúsculata méa şoror gemina ésset sumpte
 anícum.

Ita me insimulatam pérperam [proabri] ésse somniáui.

PA. Satin éadem in uigilanti éxpetunt, quae in sómnis
 uisa mémoras?

Eu, hércle praesens sómniūst: abi íntro et con-
 precáre.

Narrándum ego istuc míliti censébo. PH. Facere
 cértūst: 395

Neque mé quidem patiár probri inpúne [esse] insimu-
 látam.

SC. Timeó quid rerum gésserim: ita dórsus totus
 prúrit.

PA. Scin té perisse? SC. Núnc quidem domi cértost:
 certa rés est

Nunc nóstrum opseruare óstium, [ubi] ubíst. PA. At,
 Sceledre, quaéso,

Vt ad id exemplum sómniū consímile somniáuit, 400
 Atque út tu suspicátus es [te] cam uídisse ausculántem.

..... qu egomet sam ... quod ui-
 disse po ..

SC. Mene èam non uidisse árbítras? PA. Ne tu hércle sero, opínor,

Resipísces. si ad erum uénerit haec rés, peribis púlcre.

SC. Nunc démum experior mi ób oculos calígnem opstitísse. 405

PA. Dudum édepol planumst hóc quídem: quae hic úsque fuerit íntus.

SC. Nihil hábeo certí quíd loquar: non uídi eam, etsi uídi.

PA. Ne tu édepol stultitiá tua nos paéne perdídísti: Dum té fídelem fácere ero uoluísti, apsumptu's paéne. Set fõres uicini próximi crepuérunt: conticíscam. 410

PHILOCOMASIVM. PALAESTRIO. SCELEDREVS.

PH. Inde ígnem in aram, ut Éphesiae Diánae laeta laúdes

Grátisque agam eique ut Árabio fumíficem odore amoéne:

Quae me ín locis Neptúniis templisque turbuléntis Seruáuit, saeuis flúctibus ubi sum ádflictata múltum.

SC. Palaéstrio, eho Palaéstrio. PA. Eho Scéledre, Scéledre, quíd uis? 415

SC. Haec múlier quae hinc exít modo estne erílís concubína

Philocómasium an non ést ea? PA. Hercle opínor, ea uidétur.

Set fácínus mirumst, quó modo haec hinc húc transire pótuit:

Si quídem east. SC. An dubium íd tibist eam ésse hanc? PA. Ea uidétur.

SC. Adeámus, appellémus. heus, quid istúe est, Philo-
comásium? 420

Quid tibi istic hisce in aédibus debétur? quid ne-
gótist?

Quid núnc taces? tecúm loquor. PA. Immo édepol
tute técum:

Nam haec níl respondet. SC. Te ádloquor, uítí pro-
brique pléna,

Quae círcum uicinós uagas. PH. Quicúm tu fabuláre?

SC. Quicúm nisi tecum? PH. Quís tu homo's? aut
mécum quid est negóti? 425

SC. Mén rogas, hem, quí sim? PH. Quin ego hóc ro-
gem quod nésciam?

PA. Quís ego sum igitur, si húnce ignoras? PH. Mihi
odiosu's, quísqvis es,

Ét tu et hic. SC. Non nós nouisti? PH. Neátrum.
SC. Metuo máxume . .

PA. Quíd metuis? SC. Enim né [nos] nosmet pérdid-
rimus úspiam:

Nám nec te neque mé nouisse ait haéc. PA. Perscru-
tari hóc uolo, 430

Scéledre, nos nostri án alieni símus: ne clam quí-
píam

Nós uicinorum ínprudéntis áliquis inmutáuerit.

SC. Cértc equidem nostér sum. PA. Et pol ego. SC.
Quaéris tu, muliér, malum.

Tíbi ego dico: heus, Philocomasium. PH. Quaé te
intemperiacé tenent,

Quí me perperám perplexo nómine appellés? SC.
Eho, 435

Quís igitur uocáre? PH. Glycerae nómen est. SC.
Iniúria

Falsum nomen possidere, Philocomasium, postulas.

[Ábi scelesta: nam insignite] méo ero facis iniúriam.

PH. Égone? SC. Tu [ne]. PH. Quae heri Athenis Éphesum adueni uésperi

Cúm meo amatore, ádulescente Athéniensi? SC. Dic mihi, 440

Quid tibi in Epheso hic ést negoti? PH. Géminam germanám meam

Híc sororem esse indaudiui: eam uéni quaesitúm. SC. Mala's.

PH. Ímmo ecastor stúlta multum, quae uobiscum fábulam.

Ábeo. SC. Abire nón sinam te. PH. Mítte. SC. Manifestária's:

Nón omitto. PH. At iam crepabunt míhi manus, malaé tibi, 445

Nisi me omittis. SC. Quid, malum, astas? quín retines altrínsecus?

PA. Níl moror negótiosum míhi esse tergum. quí scio

Án ista non sit Philocomasium atque ália similis eius siet?

PH. Míttin me an non míttis? SC. Immo ui átque inuitam ingrátis,

Nisi uoluntate íbis, rapiam té domum. PH. Hosticum hóc mihi 450

Dómiciliumst, Athénis domus est. SC. Át erus [hic]. PH. Ego istám domum

Néque moror neque uós qui sitis hómines noui néque scio.

SC. Lége agito: te núsquam mittam, nisi das firmatám fidem,

Te húc, si omisero, íntro ituram. PH. VÍ me cogis,
quísquis es.

Dó fidem, si omíttis, isto me íntro ituram quó
iubes. 455

SC. Écce omitto. PH. At ego ábeo omissa. SC. Múlie-
bri fecít fide.

PA. Scéledre, [e] manibus ámisisti praédam: tam east
quám potis

Nóstra erilis cóncubina. uín tu facere hoc strénue?

SC. Quíd faciam? PA. Ecfer míhi machaeram huc íntus.
SC. Quid faciés ea?

PA. Íntro rumpam récta in aedis: quémque hic íntus
uídero 460

Cúm Philocomasio aúsculantem, eum ego óptruncabo ex-
témulo.

SC. Vísanest ea ésse? PA. Immo edepol pláne east. SC.
Set quó modo

Díssimulabat. PA. Ábi, machaeram huc écfer. SC. Iam
faxo híc erit.

PA. Néque eques neque pedés profectost quísquam
tanta audácia,

Qui aéque faciat cónfidenter quícquam quam [quae] mú-
lieres. 465

Vt utrobique orátionem dócte [atque astute] édedit:

Vt sublinitur ós custodi caúto, conseruó meo.

Nínis beat, quod cónmeatus tránstinet trans párietem.

SC. Heús, Palaestrió, machaera níhil opust. PA. Quid
iam? aút quid est?

SC. Dómi eccam erilem cóncubinam. PA. Quíd, domi?
SC. In lectó cubat. 470

PA. Édepol ne tu tíbi malam rem répperisti, ut praé-
dicas.

SC. Quid iam? PA. Qui hanc attingere ausu's mulierem
hinc e proximo.

SC. Magis hercle metuó. set nunquam quisquam faciet
quin soror

Ista sit germana huius. PA. Eam pol tu auscultantem hic
uideras:

Et quidem palamst eam esse ut dicis. SC. Quid pro-
pius fuit 475

Quam ut perirem, si locutus essem ero? PA. Ergo si
sapis,

Missitabis. plus oportet scire seruom quam loqui.

Ego abeo a te, nequid tecum consili commisceam,

Atque ad hunc [ibó] uicinum: tuae mihi turbae non
placent.

Erus si ueniet, si me quaeret, hic ero: hinc me arcés-
sito. 480

SCELEDRVS. PERIPLECOMENVS.

SC. Satis abiit ille nec erile [hic] negotium

Plus curat quasi non seruitutem seruiat?

Certo illa quidem hic nunc intus est in aedibus:

Nam egomet cubantem eam modo [nostrae] offendi
domi.

Certum obseruationist nunc operam dare. 485

PE. Non hercle hisce homines me marem, set fe-
minam

Vicini rentur esse serui militis:

Ita me ludificant. memne hic in uia hospitam,

Quae heri huc Athenis cum hospite aduenit meo,

Tractatam et ludificatam, ingenuam et liberam? 490

SC. Perii hércle: hic ad me récta habet rectám
uiam.

Metuo illaec mihi res né malo magnó fuat,
Quantum húnce audiui fácere uerborúm senem.

PE. Accédam ad hominem. tún Sceledre hic, sce-
lerúm caput,

Meam lúdificauisti hóspitam ante aedís modo? 495

SC. Vicíne, ausculta quaéso. PE. Ego auscultém
tibi?

SC. Volo me éxpurgare. PE. Túne te expurgés
mihi,

Qui fácinus tantum támque indignum féceris?

Au quía latrocinámini, arbitrámini

Quidúis licere fácere uobis, uérbero? 500

SC. Licétne? PE. At ita me dí deaeque omnés
ament,

Nisi míhi supplicium uírgeum de té datur

Longúm diutinúmque a mane ad uésperum:

Quod mēas confregisti ímbrices et tégulas,

Ibi dúm condignam té sectaris símiam: 505

Quodque índe inspectauísti meum aput me hó-
spitem,

Ampléxam amicam quom aúsculabatúr suam:

[Quin] cóncubinam erílem insimulare aúsus es

Probrí pudicam méque summi flágiti:

Tum quód tractauísti hóspitam ante aedís meas: 510

Nisi míhi supplicium stímuleum de [té] datur,

Dedécoris pleniórem crum faciám tuum,

Quam mágno uento plénumst undarúm mare.

SC. Ita súm coactus, Périplecomene, ut nésciam,

Vtrúm me expostuláre tecum aequómst prius, 515

An, si ístaec non est haéc neque haec uisást mihi,

Med expurgare tibi uidetur aequius:

Sicut etiam nunc nescio quid uiderim:

Ita istast huius similis nostrae tua,

Siquidem non eademst. PE. Vise ad me intro: iam
scies. 520

SC. Licetne? PE. Quin te iubeo: i, placide
noscita.

SC. Ita facere certumst. PE. Heus, Philocomasium, cito

Transcurrere curriculo ad nos: ita negotiumst.

Post, quando exierit Scelerdus a nobis, cito

Transcurrito ad uos rursus curriculum domum. 525

Nunc pro ego metuo nequid infuscauerit.

Si hic non uidebit mulierem * * *

* * * * * aperitur foris.

SC. Pro di immortales, similiorem mulierem

Magisque eandem, [tam] quae non sit eadem, non
reor 530

Deos facere posse. PE. Quid nunc? SC. Conueni
ui malum.

PE. Quid igitur? eanest? SC. Etsi cast, non
est ea.

PE. Vidistine istam? SC. Vidi et illum et hospitem
Complexum atque auscultantem. PE. Eanest? SC.
Nescio.

PE. Vin scire plane? SC. Cupio. PE. Abi intro
ad uos domum 535

Continuo: uide sitne ista tua uostrae intus. SC. Licet:
Pulcre admonuisti. iam ego ad te exiui foras.

PE. Numquam deprobr hominem quemquam iudi
ficarier

Magis facete uidi et magis miris modis.

Set éccum egreditur. SC. Périplecomene, te óp-
secro 540

Per dēos atque homines pérque stultitiám meam
Perqué tua genua . . PE. Quid [iam]? SC. Meae [ut]
inscítiae

Et mēae stultitiae ignóscas. nunc demúm scio
Me fuisse excordem, caécum, incogitábilem:
Nam Philocomasium eccam íntus. PE. Quid nunc,
fúrcifer? 545

Vidístine ambas? SC. Vidi. PE. Erum exhibeás
uolo.

SC. Meruisse me equidem máximum fateór malum
Et túae fecisse me hóspitae aio iniúriam.

Set méam esse erilem cóncubinam cénsui,
Quoi mé custodem erus áddidit milés meus. 550

Nam ex úno puteo símilior numquám potis
Aqua aquái sumi, quam haéc est atque ista hóspita.

Et mé despexe ad té per inpluiúm tuum
Fatebor. PE. Quidni fáteare ego quod uiderim?

SC. Et ibi aúsculantem [me àput te hanc uidisse
hóspitam]. 555

PE. Vidísti? SC. Vidi: quór negem quod uiderim?
Set Philocomasium mé uidisse cénsui.

PE. Ratúsne esse hominem me ómniū minumí
preti,

Si ego mé sciente páterer uicinó meo
Eam fieri aput me tam ínsignite iniúriam? 560

SC. Nunc démum a me insipiénter factum esse ár-
bitror,

Quom rém cognosco. at nón malitiosé tamen
Feci. PE. Immo indigne: nám hominem seruóm
suos

Domitós habere opórtet oculos ét manus
 Orátionemque. SC. Égo nunc si post húncc diem 565
 Muttuero, etiam quód egomet certó sciam,
 Dato éxeruciandum me: égomet me dedám tibi.
 Nunc hóc mi ignosce quaéso. PE. Vincam animúm
 meum,

Ne málitiose fáctum id aps te esse árbitrer.
 Ignóscam tibi istuc. SC. Át tibi di faciánt bene. 570
 PE. Ne tu hércle, si te dí ament, linguam cónprimes
 Posthác: etiam illut quód scies nescúeris
 Nec uíderis quod uíderis. SC. Bene mé mones:
 Ita fácere certumst. sátin exoratú's? PE. Abi.
 SC. Numquíd nunc aliut mé uis? PE. Ne me
 nóueris. 575

SC. Dedit híc mihi uerba. quám benigne grátiam
 Fecít, ne iratus ésset. scio quam rém gerat:
 Vt míles, quom extemplo á foro adueniát domum,
 [Me] cónprehendat. úna híc et Palaéstrió
 Me habént uenalem: sénsi et iam dudúm scio. 580
 Numquam hércle ex ista nássa ego hodie escám
 petam.

Nam iam áliquo aufugiam et me óccultabo aliquót
 dies,

Dum haec cónsilescent túrbæ atque iræ léniunt.
 Nam núnc satis pipulo ínprobo meruí mali.
 Verúm tamen, de me quídquid est, ibo hínc
 domum. 585

PE. Ille hínc apsessit. sát edepol certó scio
 Occísam saepe sápere plus multó suem:
 Qui adeo ádmutiletur ne íd quod uidit uíderit.
 Nam illíus oculi atque aúres atque opínio 589
 Transfúgere ad nos. úsque adhuc actúmst probe:

Nimiúm festiuam múlier operam praéhíbit.

Redeo ín senatum rúsum. nam Palaéstrío

Domí nunc aput mest, Scéledrus nunc autémst
foris :

Frequéns senatus póterit nunc habérier.

Ibo íntro: ne, dum apsum, íllis sortitús fuat. 595

A C T V S III.

PALAESTRIO. PLEVSICLES. PERIPLECOMENVS.

PA. Cóhibete intra límen etiam uós parumper, Pleúsicles.

Sínite me prius próspectare, ne úspiam insidiaé sient,
Cónsilium quod habére uolumus. nam ópus est nunc
tutó loco,

Únde inimicus néquis nostri spólia capiat cónsili.

Nám bene [consultúm] consilium súbrupitur saepís-
sume, 600

Sí minus cum cura aút cautela lócus loquendi léctus est:
[Ét] bene consultum ínconsultumst, si íd inimicis úsuist,
Néque potest quin, sí inimicis úsuist, opsít tibi.

Quíppe si rescíuerint inimíci consiliúm tuum,
Túopte tibi consílio occludunt língnam et constringúnt
manus, 605

Átque eadem quae illís uoluisti fácere [illi] faciúnt tibi.

Sét speculabor, néquis aut hinc á laeua aut a délixtera
Nóstro consilió uenator ádsit cum aurítis plagis.

Stétilis hinc prospéctus usque ad últumam plateámst
probe.

Éuocabo. heus, Péríplecomene et Pleúsicles, progré-
dimini. 610

PE. Écce nos tibi oboédientis. PA. Fácilest imperium
ín bonos.

Sét uolo scire, eodém consilio quód intus meditati
sumus

Sí gerimus rem. PE. [Ímmo] magis esse ad rem utile
nón potest.

Ímmo quid tibi? PL. Quódae uobis pláceat, displiceát
mihi?

Quís homo sit magis méus quam tute's? PE. Lóquere
lepide et cómmode. 615

PA. Pól ita decet hunc fácere. PL. At hoc me fácinus
misere máccrat

Mèumque cor corpúsque cruciat. PE. Quid id est quod
cruciát? cedo.

PL. Mé tibi istuc aetátis homini fácinora puerília
Óbicare [et] neque té decora néque tuis uirtútibus
Á te expetere: ex ópibus summis mèi [te] honoris
grátia 620

Mihique amanti ire ópitulatum atque éa te facere fá-
cinora,

Quaé istaec actas fúgere facta mágis quam sectarí solet.
Éam pudet me tibi in senecta óbicare sollicitúdinem.

PE. Nòuo modo tu amás. siquidem te quícquam quod
faxis pudet,

Níhil amas, umbrá's amantum mágis quam amator, Pleú-
sicles. 625

PL. Háncine aetatem éxercere [mèi] me amoris grátia?

PE. Quid ais tu? itane tibi ego uideor óppido Ache-
rúnticus?

Tám capularis? támne tibi diu uideor uitam uiuere?

Nam équidem hau sum annos nátus praeter quínquaginta
et quáttuor:

Cláre oculis uideó, sum pernix mánibus, pedibus mó-
bilis. 630

PA. Si álbicapillus híc uidetur, ne útiqum ab ingeniúst
senex:

Ínest in hoc amússitata súa sibi ingenua índoles.

PL. Pól id experior équidem ita esse ut praédicas, Pa-
laéstrio:

Nám benignitás quidem huius óppido adulescéntulist.

PE. Ímmo, hospes, magis quóm periculum fácies, magis
noscés meam 635

Cómitatem ergá te amantem. PL. Quíd opust nota
nóscere?

PE. Plús dabo quam praédicabo ex mé uenustatis tibi.

* * * * *

Út aput te exemplum éxperiundi hábeas neu rogés foris.

Nám nisi qui ipse amáuit, aegre amántis ingenium
ínspicit. 640

Sét ego amoris áliquantum habeo humórisque etiam in
córpoře

Néquedum exarui éx amoenis rébus et uoluptáriis.

Vél cauillatór facetus uél conuiua cómmodus

Ítidem ero: neque ego óblocutor sum áleri in con-
uúio.

Íncommoditate ápstinere me áput conuiuas cómmodo 645

Cónmemini: et meae orátionis iústam partem pérsequi

Ét meam partem itidém tacere, quom álienast orátio.

Mínime sputatór, screator sum, ítidem mínime múc-
cidus:

Néque alienum ego únquam scortum súbigito in con-
uúio:

Néque praeripio púlpamentum néque praeuerto pó-
culum: 650

Néque per uinum umquam éx me exoritur díscidium in
conuúio.

Síquis íbist odiósus, abeo dòmum, sermonem ségrego.
Vénerem, amorem amoénitatemque áccubans exérceo:
Póst, Ephesi sum nátus, non sum in Ápulis, non Áni-
mulae.

PL. Ó lepidissumúm senem, si quas mémorat uirtutís
habet: 655

Átque quidem [pol] pláne eductum in nútricatu Vénerio
PA. Át quidem illuc aetátis qui sit, nón inuenies ál-
terum

Lépidiorem ad omnis res nec qui amíco sit amicús
magis.

PL. Tùí quidem edepol ómnes mores ád uenustatém
ualent.

Cédo tris mi homines aúrichalco cóntra cum istis mó-
ribus. 660

PE. Túte me ut fateáre faciam esse ádulescentem mó-
ribus:

Íta [ego] ad omnis cómparebo tibi res benefactís frequens.
Ópusne erit tibi áduocato trísti, iracundo? écce me.

Ópusne leni? léniorem díces quam mutúmst mare,
Líquidiusculúsque ero quam uéntus est fauónius 665

Vél hilarissumúm conuiuam hinc índidem expromám
tibi

Vél primariúm parasitum atque ópsonatorem óptimum.
Tum ád saltandum nón cinaedus málacus aequést át-
que ego.

PA. Quíd ad illas artís optassis, si óptio eueniát tibi?

PL. Huíc pro meritis út referri páríter possit grátia 670
Tíbique, quibus nunc mé esse experior súmmae solli-
cítudini.

Át tibi tanto súmptui esse míhi molestumst. PE. Mó-
rus es.

Nam in mala uxore atque inimico siquid sumas, sump-
ptus est:

Ín bono hospite atque amico quaestus est quod sumitur,
Vt quod in diuinis rebus sumptumst sapientí lucrest. 675
Dèum uirtute [satis] est unde accipiam [te] apud me có-
mitter.

Es, bibe, animo opsequere mecum atque ónera te hilari-
túdine:

Liberæ sunt aedes, liberum autem [esse] egomet me
uolo.

Nam mihi deum uirtute dicam propter diuitias meas
Licuit uxorem dotatam genere summo ducere: 680
Set nolo mi oblatricem in aedis intro mittere.

PL. Quor non uis? nam procreare liberos lepidumst
opus.

PE. Hercle uero liberum esse, id [nimio] multost lé-
pidius.

Nam bona uxor, si ea duci [potis] est usquam gentium,
Vbi eam possiem inuenire? uerum egone eam ducam
domum, 685

Quae mihi numquam hoc dicat: 'eme, uir, lanam, tibi
unde pallium

Malacum et calidum conficiatur tunicaeque hibernae
bonae,

Ne algeas hac hieme': hoc numquam uerbum ex uxore
audias:

Verum prius quam galli cantent, quae me [e] somno sus-
citet,

Dicat: 'da mihi, uir, kalendis meam qui matrem mu-
nerem: 690

Da qui faciam condimenta: da quod dem quinquatribus
Praecantrici, coniectrici, ariolae atque aruspicae:

Túm piatricém clementer nón potest quin múnerem:
 lám pridem, quia níhil apstulerit, súscenset torária: 694
 Tum ópstitrix expóstulauit mécum, parum missúm sibi:
 Quid? nutrici nón missuru's quícquam, quae uernás
 alit?

Flágitiumst si nil mittetur: quó supercilió spicit?'
 Haéc atque horum símilia alia dámna multa múlierum
 Mé prohibent uxóre, quae mi huius símilis sermonés
 serat.

PA. Dí tibi propitií sunt hercle: nám si istam amissís
 semel 700

Líbertatem, hau fácite eundem rúsum restitués locum.

PL. Tú homo et alterí sapienter pótis es consúlere
 ét tibi:

Át illa laus est, mágno in genere et ín diuitiis máxumis
 Líberos hominem éducare, géneri monumentum ét sibi.

PE. Quándo habeo multós cognatos, quid mihi opus est
 liberis? 705

Núnc bene uiuo et fórtunate atque út uolo atque animo
 út lubet.

[Nám] mea bona meis cognatis dícam, inter eos pártiam:
 [Ídeo ut liberí] me curant. uísunt quid agam, ecquíd
 uelim:

Prius quam lucet ádsunt, rogitant nóctu ut somnum
 céperim.

[Eos pro liberis habeo, qui mihi mittunt munera.] 710
 Sácrificant: dant índe partem míhi maiorem quám sibi,
 Ábducunt me ad éxta, me ad se ad prándium, ad cenám
 uocant.

Ílle miserrumúm se retur, mínumum qui misít mihi.

Ílli inter se cértant donis: égomet mecum mússito: 714
 'Bóna mea inhiant: [át] certatim nútricant et múnerant.'

PA. Nímis bona ratióne nimiumque ad te et tua multum uides,

Ét tibi sunt gemini ét trigemini, sí te bene habes, filii.

PE. Pól si habuissem, sátis cepissem míseriarum [e] líberis.

* * * * *
Cóntinuo excrucíarer animi: sín forte [ei] fuissét febris, 720

Cénscrem emorí: cecidissetue ébrius de equoue) úspiam,

Métuerem ne ibi défregisset crúra aut ceruicís sibi.

PA. Huíc homini dignúmst diuitias ésse et diu uitám dari,

Qui ét rem seruat ét se bene habet súisque amicis uólt [bene].

PL. Ó lepidum caput. íta me di deaque ament, aequóm fuit 725

Déos parauisse, úno exemplo ne ómnes uitam uiuerent.

Síc ut merci prétium statuit quíst probus agoránomus:

Quae probast [aut lúculenta], pró uirtute ut uéneat,

Quae ínprobast, pro mércis uitio dóminum pretio paúperet:

Ítidem diuos díspertisse uitam humanam aequóm fuit: 730

Quí lepide ingeniátus esset, uítam ei longinquam [út] darent,

Qui ínprobi essent ét scelesti, is adimerent animám cito.

Si hóc parauissént, [et] homines éssent minus multí mali

Ét minus audactér scelesta fácerent facta: et póstea,

Quí homines probi éssent, esset ís annona uflíor. 735

PE. Quí deorum consília culpet, stúltus inscítus- que sit.

* * * nūc iam istis rébus desisti decet:

Nám uolo [iam] opsonáre ut, hospes, tua te ex uirtute
ét mea

Mæae domi accipiám benigne, lépide et lepidis uictibus.

PL. Níl me paenitét iam quanto sump̄tui fuerím tibi. 740

Nam hóspes nullus tám in amici hospítium deuortí
potest,

Quín, ubi triduom [ibi] continuom fúerit, iam odiosús
siet:

Vérum ubi dies decém continuos [réstans odio fámiliæ
est],

Támetsi dominus nón inuitus pátitur, serui mármur-
muran.

PE. Séruientis séruitutem ego séruos instruxí mihi, 745

Hóspes, non qui mi ímperarent quibusue ego essem ob-
noxius.

Si illis aegrest míhi quod uolup est, mēo rem remi-
gió gero?)

Támen id quod odióst faciundumst cúm malo atque
ingrátis.

Núnc quod ocepi ópsonatum pérgam. PL. Si cer-
túmst tibi,

Cómmodulum opsoná, ne magno sump̄tu: mihi quiduis
sat est. 750

PE. Quín tu istanc orátionem hinc uéterem atque anti-
quam ámoues?

Próletarió sermone núnc quidem, hospes, útere.

Nam í solent, quando áccubuere, ubi céna adpositast,
dicere:

‘Quíd opus fuit ístoc sumptu tánto nostra grátia?’

Ínsaniuisti hércle: nam idem hoc hómínibus sat erát
decem.’ 755

Quód eorum causa ópsonatumst, cúlpanť et comedúnt
tamen.

PA. Fít pol illuc ad illut exemplum: ut dócte et per-
specté sapit.

PE. Sét eidem homines núnquam dicunt, quámquam
adpositumst ámpliter:

'Iúbe illut demi: tólle hanc patinam: rémoue pernam,
níl moror:

Aúfer illam offám porcínam: próbus hic conger frí-
gidust: 760

Rémoue, abi aufer': néminem eorum hacc ádseuerare
aúdias,

Sét procellunt sése in mensam, dum ínhiant [quae fa-
stídiunt].

PA. Bónus bene ut malós descripsit móres. PE. Haut
centénsunam

Pártem dixi atque, ótium rei sí sit, possum exprómere.

PA. Ígitur id quod ágitur huicé' prímum praeuortí
deceť. 765

Núnc hoc animum aduórtite ambo. ópus est mihi
operá tua,

Périplicomene: nám ego inueni lépidam sucophántiam,
Qui ádmutileťur míles usque caésariatus, átque uti

Huic amanti ac Philocomasio hanc écficiamus cópíam,
Vť hic eam abducát habeatque. PE. Dári istanc ra-
tioném uolo. 770

PA. Áť ego mi anulúm dari istunc tũm uolo. PE. Quam
ad rem úsuist?

PA. Quándo habebó, ígitúr rationem męarum fabrica-
rũm dabo.

PE. Vťtere, accipe. PA. Áccipe a me rúsum ratio-
ném doli

Quam institui. PE. Tibi pèrpurgatis óperam dabimus
aúribus.

PA. Érus meus ita mágnus moechus múlierumst, ut né-
minem 775

Fuisse adaeque néque futurum crédam. PE. Credo ego
istúc item.

PA. Átque [is] Alexandrí praestare praédicat formaé
suam:

Ítaque omnis se ultró sectari in Épheso memorat mú-
lieres.

PE. Édepol qui te dé isto multi cúpiunt nunc men-
tírier:

Sét ego ita esse ut dícis teneo púlcre. proin, Pa-
laéstrio, 780

Quám potis tam uérba confer máxume ad compéndium.

PA. Écquam tu potís reperire fórma lepida múlieraem,
Quoí facetiárum [cor] corpúsque sit plenum ét doli?

PE. Íngenuamne an líbertinam? PA. Acqui ístuc faciam,
dúm modo

Éam des quae sit quaéstuosa, quae alat corpus córpore
Quoíque sapiat pectus: nam cor nón potest, quod núl-
la 786

PE. Laútam uis an nóndum lauta quae sit? PA. Siccam,
[at] súcidam:

Quám lepidissumám potis quamque ádulescentem má-
xume.

PE. Hábeo eccillam mēam cluentam, méretricem adu-
lescéntulam.

Sét quid ea usus ést? PA. Vt ad ted èam iam deducás
domum 790

Ítaque eam huc ornátam adducas, [út] matronarúm modo
Cápíte compto crínis uittasque hábeat adsimulétque se

Túam esse uxorem: ita praéciipiundumst. PE. Érro
quam insistás uiam.

PA. Át scies. set écquae ancillast illi? PE. Est primé
cata.

PA. Ęa quoque opus est. ita praecipito múlieri atque
ancillulae, 795

Út simulet se túam esse uxorem et déperire hunc mí-
litem:

Quásique hunc anulúm suae faeuae déderit, ea porró
mihi,

Militi ut darém: quasique [ei] ego rēi siminterpres. PE.
Aúdio:

Né mi ut surdo uérbera auris. PA. Égomet recta [sémita

Ád eum ibo: a] tuá mi uxore dícam delatum ét datum, 800

Út sese ad eum cónciliarem. ille ěius domi cupiét
miser:

Quí nisi adulterió studiosus rēi nulli aliaest ínprobis.

PE. Nón potuit reperire, si ipsi Sóli quaerundás dares,
Lépidiores dúas ad hanc rem quam égomet. habe ani-
múm bonum.

PA. Érgo adures: próperato opus est. núnc tu ausculta,
Pleúsicles. 805

PL. Tíbi sum oboediéns. PA. Hoc facito: míles do-
mum ubi aduénierit,

Mémineris ne Philocomasium nómines. PL. Quam nó-
minem?

PA. Glyceram. PL. Nempe eandém quae dudum cón-
stitutast. PA. Páx, abi.

PL. Méminero: set quíd meminisse id réfert, ego [ne-
scio] tamen.

PA. Égo enim dicam túm, quando usus póscet. intereás
tace: 810

Út [tum] quom etiam hic áget actutum pártis defendás
tuas.

PL. Éo ego intro igitur. PA. Í, praecepta sóbrie ad-
curés face.

PALAESTRIO. LVCRIO.

PA. Quantás res turbo, quántas moueo máchinas.

Erípíam ego hodie cóncubinam míliti,

Si cénturiati béne sunt manuplarés mei. 815

Set illúm uocabo. heus Sceledre, nisi negótiumst.

Progrédere ante aedis: té uoco Palaéstrio.

LV. Non óperaest Sceledro. PA. Quid iam? LV.

Sorbet dórmiens.

PA. Quid, sórbet? LV. Illut 'stértit' uolui dícere:

Set quía consimilest quóm stertas quasi sórbeas, 820

* * * * * PA. Eho,

An dórmit Sceledrus íntus? LV. Non nasó quídem:

Nam eo mágnum clamat. PA. Tétigit calicem

clánculum:

Deprómpsit nardini ámphoram cellárius.

Eho tú, sceleste, qui illi suppromú's: eho. 825

LV. Quid uís? PA. Qui lubitumst illi condor-

míscere?

LV. Oculís, opinor. PA. Nón te istuc rogitó,

scelus.

Procéde huc: iam perísti nisi uerúm scio.

Prompsísti tu illi uínum? LV. Non prompsí. PA.

Negas?

LV. Nego hércle uero: nam ille me uotuit dí-

ccre.

830

Neque équidem heminas ócto exprompsi in úrceum,
Neque ille calidum hic éxhibít in prándium.

PA. Neque tú bibisti? LV. Dí me perdant sí bibi,
Si bíbere potui. PA. Quíd iam? LV. Quia enim
opsórbui:

Nam nímis calebat, ámburebat gútturem. 835

PA. Alii ébrii sunt, álii poscam pótitant:
Bonó suppromo et prómo cellam créditoam.

LV. Tu idem hércle faceres, sí tibi esset créditoa:
Quoniam aémulari nón licet, nunc ínuides.

PA. Eho, 840

An úmquam prompsit ántehac? respondé, scelus.

Atque út tu scire póssis, edicó tibi:

Si fálsa dices [sério], excrucíabere.

LV. Itan uéro? ut tu ipse mé dixisse délices:

Post [é] sagina ego éciar cellária, 845

Vt tibi qui promptet álium suppromúm pares.

PA. Non édepol faciam: age éloquere audactér
mihi.

LV. Numquam édepol uidi prómere. uerum hóc
erat:

Mihi ímperabat, égo promebam póstea.

PA. Hem, 850

Ibi crébro, [credo,] cápíte sistebánt cadi.

LV. Non hércle tam istic uálide cassabánt cadi.

Set in célla paulum lóculi erat nímis lúbriçi:

Ibi erát bilibris aúla sic proptér cados:

Ea saépe deciens cónplebatur [ín] die: 855

Vbi bécchabatur aúla, cassabánt cadi.

PA. Abi íntro. [nempe] in célla uos uinária

Bacchánal facitis: iam hércle ego erum adducam
á foro.

LV. Perii: éxeruciabit mé erus, domum si ué-
nerit,

Quom haec fácta scibit, quía [ego] sibi non dí-
xerim. 860

Fugiam hércle aliquo atque hoc ín diem extollám
malum.

Ne díxeritis ópsecro huic uostrám fidem.

PA. Quo té agis? LV. Missus sum álio: iam huc
reuénero.

PA. Quis misit? LV. Philocomásium. PA. Abi:
actutúm redi.

LV. Quaeso tamen, tu pártem infortuni meam, 865
Si díuidetur, me ápsente accipitó tamen.

PA. Modo íntellexi quám rem mulier gésserit:

Quia Scéledrus dormit, húnec subcustodém suum

Foras áblegauit, dum áb se huc transirét. placet.

Set Péríplecomenus quam èi mandauí múlierem 870

Nimis lépida forma dúcit. di hercle hanc rem
ádiuuant.

Quam dígne ornata incédit, hau meretricie.

Lepide hóc succedit súb manus negotium.

PERIPLECOMENVS. ACROTELEVTIVM. (MILPHIDIPPA.)

PALAESTRIO.

PE. Rem omnem, Ácroteleutiúm, tibi tibi que úna,
Milphidíppa,

Domí demonstraui órdine. hanc fabricám fallaciásque
Minus sí tenetis, dénuo uolo pécipiatis pláne: 876

Satis si íntellegitis, áliut est quod pótius fabulémur.

AC. Stultitia atque insipientia [insúlitasque hercle]
haec sit,

Me ire in opus alienum aut tibi meam operam polli-
citari,

Si in ópificina ea nesciam aut mala esse aut frau-
dulenta. 880

PE. At meliust [te] monerier. AC. Meretricem con-
moneri

Quam sane magni referat, mihi clamst. quid? egone
frustra,

Postquam adbibere aures meae tuae loream ora-
tionis,

Tibi dixi miles quem ad modum poteset deasciari?

PE. At nemo solus satis sapit: nam ego multos saepe
uidi 885

Regionem fugere consili prius quam repertam ha-
berent.

AC. Siquid faciundumst mulieri male atque mali-
tiose,

Ibi ei immortalis memoriae meminisse id sempiterno:
Sin bene quid aut fideliter faciundumst, eadem
eueniet

Obliviosa extemplo uti fiat, meminisse nequeat. 890

PE. Ergo istuc metuo quod uenit uobis faciundum
utrunque:

Nam id prouderit mihi, militi male quod facietis ambae.

AC. Dum ne scientes quid bonum faciamus, ne for-
mida.

Mala nulla mulier est * * * *

* * * * né pauc, peioribus conueniunt.

PE. Ita uos decet. conséquimini. PA. Cesso ego illis
obuiam ire? 896

PE. Bene ópportuneque ébuíam es, Palaéstrio. en tibi
ádsunt

Quas mé iussisti addúcere et quo ornátu. PA. Eu,
noster ésto:

Venire saluom gaúdeo. lepide hércle ornatas dúcis.
Palaéstrio Acroteleútium salútat. AC. Quis hic
amábost, 900

Qui tám pro nota nóminat me? PE. Hic nóster ar-
chitéctust.

AC. Salue, árchitecte. PA. Sálua sis. set díe mihi,
ecquid híc te

Oneráuit praeceptís? PE. Probe meditátam utram-
que dúco.

PA. Audíre cupio quem ad modum: nequid peccetis
páuco.

PE. Ad túa praecepta dé meo nihil nouom adposúi. 905

AC. Nempe lúdificari militem tuum erúm uis? PA.
Elocúta's.

AC. Lepide ét sapienter, cómmode et facéte res pa-
rátast.

PA. Atque hùius uxorem té uolo [esse] ádsimulare.
AC. Fíct.

PA. Quasi militi animum adícceris simuláre. AC. Sic
futúrumst.

PA. Quasique éa res per me intérpretem et tuam án-
cillam adcurétur. 910

AC. Bonus uátes poteras ésse: nam quae súnť futura
dícis.

PA. Quasique ánulum hunc ancíllula tua aps té detu-
lerit ad me,

Quem [pórro] ego milití darem tuis uérbis. AC. Vera
dícis.

PE. Quid istis nunc memoratis opust, quae cónmeminere? AC. Méliust.

Nam, mí patrone, hoc cógitato: ubi próbus est architétus, 915

Bene líneatam sí semel carínam conlocáuit,

Facile ésse nauem fácere, ubi * * * *

Nunc haéc carina sátis probe fundáta et bene státúast:

Adsúnt fabri architétonesque ad eám [rem] haut inperíti.

Si nón nos materiárius remorátur, quod opust quí det, Noui índolem nostri ín geni, cito erit parata náuis. 921

PA. Nempe tú nouisti mílitem, meum crúm? AC. Rogare mírumst:

Populi ódium quidni nóuerim, magnídicum, cincinátum,

Moechum únguentatum? PA. Núm ille te nam nóuit? AC. Numquam uídit:

Qui nóuerit me quis ego sim? PA. Nimis lépide fabuláre: 925

Eo pótuert [rem] lépidius pol fieri. AC. Potin ut hóminem

Mihi dés, quiescas cétera? ni lúdificata ero hóminem, Culpam ómnem in med inpónito. PA. Age igitur intro abíte:

Insístite hoc negótium sapiénter. AC. Alia cúra.

PA. Age, Périplecomene, has núnc iam duc íntro. ego [eo] ad forum, illum 930

Conuéniam atque hunc ei ánulum dabo átque praedicábo

A túa esse uxore mihi datum eamque illum deperíre.

Hanc ad nos, quom extemplo á foro ueniémus, mittitóte,

Quasi clánculum ad [eum] míssa sit. PE. Faciémus:
alia cúra.

PA. Vos módo curate: ego illúm probe iam onerátum
runcinábo. 935

PE. Bene ámbula, bene rém gere. at ego núnc si ec-
ficiam hoc pláne,

Vt cóncubinam mlítis meus hóspes habeat hódie

Atque hínc Athenas áuehat: [si] hodie hínc dolum do-
lámus,

Quid tibi ego mittam múneris? AC. * * * * *

* * * * * dat nunc áb se mulier óperam, 940

Lepidíssume et comptíssume confido confutúrum.

Vbi fácta erit conlátio nostrárum malitiárum,

Hau uéreor ne nos súbdola perfídia peruincámur.

PE. Abeámus ergo intro, haéc uti meditémur co-
gitáte,

Vt ádcurate et cómmode hoc quod agúndumst exe-
quámur: 945

Nequíd, ubi miles uénerit, titubétur. AC. Tu moráre.

ACTVS III.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Vólup est quod agas si id procedit lépido [atque ex]
senténtia.

Nam égo hodie ad Seleúcum regem mísi parasitúm
meum,

Vt latrones quós conduxí hinc ad Seleucum dúceret:
Qui éius regnum tútarentur, míhi dum fieret ótium. 950

PA. Quín tu tuam rem cára potius quám Seleuci. quac
tibi

Cónditio noua lúculenta fértur per me intérpretem.

PY. Immo omnis res pósteriores póno atque operam
dó tibi.

Lóquere: auris meás profecto dúdo in ditioném tuam.

PA. Círcumspicedum, néquis nostro hic aúceps ser-
moní siet: 955

Nam hóc negoti clándestino ut ágerem mandatúmst míhi.

PY. Némo adest. PA. Hunc árrabonem amóris primum
a me áccipe.

PY. Quíd hic? undest? PA. A lúculenta atque [á] festiua
fémina,

Quac te amat tuamque éxpétessit púleram puleritú-
dinem.

Éius nunc mi anulum ad te ancilla pérro ut deferrém
dedit. 960

PY. Quid? ea ingenuane án festuca fácta [e] serua líberast?

PA. Vah,

Égone ut ad te ab libertina esse aúderem internúntius,
Qui íngenuis satis rêsponsare néqueas, quae cupiúnt tui?

PY. Núptanest an uídua? PA. Et nupta et uíduast. PY.
Quo pactó potis 965

Núpta et uidua esse éadem? PA. Quia aduléscens nuptast cúm sene.

PY. Eúge. PA. Lepida et liberali fórmas. PY. Caue mendácium.

PA. Ád tuam formam illa úna dignast. PY. Hércle pulcram praédicas.

Sét quis east? PA. Senis húius uxor Périplecomeni in próxumost.

Éa demoritur te átque ab illo cúpit abire: odít senem. 970

Núnc te orare atque ópsecrare iússit ut tui cópiam

Síbi potestatémque facias. PY. Cúpio hercle equidem,
si illa uolt.

PA. Quaén cupiat? PY. Quid illá faciemus cóncubina
quae domist?

PA. Quín tu illam iube áps te abire quó lubet: sicút
soror

Éius huc gemina uénit Ephesum et máter arcessúnt-
que eam. 975

PY. Ého tu, aduenitne Éphesum mater éius? PA. Aiunt
quí sciunt.

PY. Hércle occasiόνem lepidam ut mülierem excludám
foras.

PA. Ímmo uin tu lépide facere? PY. Lóquere et consiliúm cedo.

PA. Vín tu illam actutum á mouere, a te út abeat per
grátiam?

PY. Cúpio. PA. Tum te hoc fá cere oportet. tibi diui-
tiarum ádfatimst: 980

lúbe sibi aurum atque órnaméta quae illi instruxi
múlieri

[Ómnia] dono habére auferreque áps te quo lubeát sibi.

PY. Plá cet ut dicis. sét [enim] ne istam amíttam et haec
mutét fidem

Víde modo. PA. Vah délicatu's: quae te tamquam ocu-
lós amet.

PY. Vénus me amat. PA. St, táce: aperitur fóris: con-
cede huc clánculum. 985

Haéc celox illúst quae hinc egréditur internúntia.

PY. Quae haéc celox? PA. Ancíllula illius ést quae
hinc egréditúr foras:

Quae ánulum istunc áttulit quem tibi dedi. PY. Edepol
haéc quidem

Béllulast. PA. Pithécium haec est praé illa et spintur-
nícium.

Víden tu illam oculis uénaturam fá cere atque aucupium
aúribus? 990

MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MI. Iámst ante aedis círcus ubi sunt lúdi faciundí mihi.
Díssimulabo hos quási non uideam néque esse hic
etiandúm sciam.

PY. Táce: subauscultémus, ecqui dé me fiat méntio.

MI. Númqui hic prope adest qui rem alienam pótius
curet quám suam?

Qui áncupet me quíd agam? qui de uésperi uiuát suo?
 Ęos nunc homines métno ne opsint míhi neue opstent
 úspiam, 996

[Dómina] domo si clam húc transibít, quae húius cupiens
 córporist,

Quae ámat hunc hominem nímiúm lepidum et nímia pul-
 critúdiue,

Mílitem Pyrgópolinice. PY. Sátin haec quoque me
 déperit?

Laúdat speciem meam. PA. Édepol huius sérmo haut
 cinerem quaéritat. 1000

PY. Quo árgumento? PA. Quía enim loquitur laúte et
 mínume sórdide.

[Quídquid istaec dé te loquitur, níhil attrectat sórdi-
 didi.]

Tum aútem illa ipsast nímiúm lepida nímisque nitida
 fémina.

PY. Hércle uero [haec] iam ádlubescit prímulum, Pa-
 laéstrio.

PA. Príusne quam illam oculís uidisti? PY. Quód uideo,
 id credó míhi: 1005

Nam haéc lacerta míllo apsentem me ádigit se ut amem.
 PA. Hércle hánc quidem

Níl tu amassis: míhi desponsast. tíbi si illa hodie
 núpserit,

Égo continuo uxórem hanc ducam. PY. Ergo hánc quíd
 dubitas cónloqui?

PA. Séquere hac me ergo. PY. Pédisecus tíbi sum. ML.
 Vítiam, quóius causá foras

[Húc] sum egressa, cónueniúndi míhi potestas éuenat. 1010

PA. Erit ét tíbi exoptatum óptinget: bonum habe áni-
 mum, ne formída.

Homo quídamst qui scit quód quaeris ubi sít. MI. Quem ego híc audíui?

PA. Sociúm tuorum consíliorum et participem [celatórum].

MI. Tum pól ego id quod celo haút celo. PA. Immo étiam sic non célas.

MI. Quo argúmento? PA. Infidós celas: ego súm tibi firme fídus. 1015

MI. Cedo sígnum, si harunc Bácecharum es. PA. Amat múlíer quaedam quéndam.

MI. Pol istúe quidem multae. PA. At nón multae de dígito donum míttunt.

MI. Ením cógnoui nunc: fécisti modo mi éx procliuo plánum.

Set híc núnquis adest? PA. Vel adést uel non. MI. Cedo té míhi solae sólum.

PA. Breuin án longinquo sérmoni? MI. Tribus uérbis. PA. Iam ad te rédeo. 1020

PY. Quid? ego ástabo híc tantísper cum hac forma ét factis sic frústra?

PA. Patere átque asta: tibi ego hánc do operam. PY. Propera: [éxpectando] exerúciór.

PA. Pedetémptim tu seís tráctari solítas esse huius modi mércis.

PY. Age age, út tibi maxume cócinnumst. PA. Nulíuníst hoc stolidius sáxum.

Adeo ad te. quid me uólúisti? MI. Quo pácto hoc dudum accépi, 1025

[Calidúm] refero ad te cónsílium, hunc quasi dépercat. PA. Teneo ístuc.

Conlaúdato formam ét faciém et uirtútis conmemoráto.

MI. Ad eám rem habeo omnem aciém, tibi uti dudúm
iam demonstráui.

Tu cóntra cura et cóntempla et de mèis uenator
uérbis.

PY. Aliquám mihi partem hodie óperae des deníque:
tandem ilico adésdum. 1030

PA. Adsum: ímpera, siquid uís. PY. Quid illaec nar-
rát tibi? PA. Lamentári

Ait illam miseram, crúciari et laerumántem se ad-
flictáre,

Quia tís egeat, quia té careat: ob eám rem huc ad te
míssast.

PY. Iube adíre. PA. At scin quid tú facias? face té fa-
stidi plénium,

Quasi nón lubeat: me inclámato, quia síc te uolgo
uólgem. 1035

PY. Memini ét praeceptis párebo. PA. Voco [ego] érgo
hanc quae te quaérit?

PY. Adeát, siquid uóit. PA. Siquid uís, adi, múlier.
MI. Pulcer, sálue.

PY. Meum cóguomentum cónmemorat. di tibi dent
quaequomque óptes.

MI. Tecum aétatem exigere út liceat. PY. Nimum óp-
tas. MI. Non me díco,

Set erám meam quae te démoritur. PY. Multae ídem
istuc aliae cúpiunt, 1040

Quibus cópia non est. MI. Écastor hau mírumst:
te habes cárum,

Hominém tam pulerum et praéclarum uirtúte et fortem
fáctis.

Heus, dígnior fuit quisquam hómo qui esset? PA. Non
hércle humanust [spúrcus]:

Nam uólturio plus húmani credóst. PY. Magnum me
fáciam

Nunc, quóm illaec me sic cónlaudat. PA. Viden tu igna-
uom, ut sese ínfert? 1045

Quin tu huíc responde: haec íllaec est ab illác quam
dudum [díxi].

PY. Quanam áb illarum? nam ita me óccursant multaé:
meminisse hau póssum.

MI. Ab illá quae digitos déspoliat suos ét tuos digitos
décorat:

Nam hunc ánulum [ego] ab tui cúpienti huic détuli, hic
[ad te] pórro.

PY. Quid núnc tibi uis, muliér, memora. MI. Vt quae
tís cupit eam ne spérnas: 1050

Quae pér tuam nunc uitám uiuit: sit nécne, in te spes
únost.

PY. Quid núnc uolt? MI. Te conpéllare et conplécti
et contrectáre.

Nam nísi tu illi fers súppetias, iam illa ánimus despon-
débit.

Age, mi Áchilles, fiat quód te oro: serua illam, pulcer,
púlcere.

Expróme benignum ex te íngenium, urbícape, occisor
régum. 1055

PY. Heu,

Herele ódiosas res: quótiens hoc tibi, uérbero, ego
interdíxi,

Meam né sic uolgo póllicitere operám. PA. Audin tu,
múliet?

Dixi hóc tibi dudum et núnc dico: ni huic uérri adfertur
mérces, 1059

Non híc suo seminió quemquam porcéllam inpertitúrust.

MI. Dabitúr quantum ipsus pretí poscet. **PA.** Talentúm
Philippum huic opus aúrist.

Minus áb nemine accipiét. **MI.** Heu, ecástór nimis
uillist tándem.

PY. Non míhì auaritia unquam ígnatast: satis hábeo
diuitiárum.

Plus [pól] mi auri millést modium Philippi. **PA.** Praeter
thensaúrumst:

Tum argénti montis, nón massas habet: Aétna aeque
non áltast. 1065

MI. Heu,

Ecástor periurum. **PA.** Vt ludo? **MI.** Quid ego? út sub-
lecto? **PA.** Scíte.

MI. Set amábo me mitte áctutum. **PA.** Quin tu huic
respondes áliquid,

Aut fácturum aut non fácturum? quid illám miseram
animi exerúcias,

Quae núnquam male de té meritast? **PY.** Iube eámpse
exire huc ád nos:

Dic me ómnia quae uolt fácturum. **MI.** Facis núnc ut [te]
facere acúomst, 1070

Quom quae [illae] uolt eadém tu uis. **PA.** Non ínsulsum
huic ingéniumst.

MI. Quomque óratricem hau spréuisti sistíque exorare
éx te.

Quid est, út ludo? **PA.** Nequeo hércle equidem risu ád-
moderariet. **MI.** [Érgo]

Ob eám causam huc aps te áuorti. **PY.** Non édepol tu
scis, múlier,

Quantum égo honorem nunc illi habeo. **MI.** Scio et ístuc
illi dicam. 1075

PA. Contra aúro alii hanc uendére potuit operám. MI.
Pol istuc tibi crédo.

PA. Meri béllatores gígnuntur, quas híc praegnatis
fécit,

Et púeri annos octíngentos uiuónt. MI. Vae tibi, nu-
gátor.

PY. Quin mílle annorum pérpetuo uiuónt ab saeclo ad
saéclum.

PA. Eo mínus dixi, ne haec cénseret me aduórsum se
mentíri. 1080

MI. Períí, quot hic ipse annós uiuet, quouis fílii tam diu
uíuont?

PY. Postríduo natus sum égo, mulier, quam Iúppiter ex
Ope nátust.

PA. Si hic prídie natus forét quam illest, híc habéret
regnum in caélo.

MI. Iam iám sat amabost: sínite abeam, si póssum, uiua
a uóbis.

PA. Quin érgo abis, quando résonsumst? MI. Ibo át-
que illam huc addúcam, 1085

Proptér [quam] operast mihi. núnquid uis? PY. Ne má-
gis sim pulcer quám sum:

Ita mé mea forma habet sóllicitum. PA. Quid núnc stas?
quin abis? MI. Ábeo.

PA. Atque ádeo, audin? dicíto docte et cordáte. MI.
Ut cor ei sáliat.

PA. Philocómasio dic, sí east hic, domum ut tránseat:
hunc hic ésse.

MI. Hic cúm mea erast: [nam] clám nostrum hunc ser-
mónem sublegérunt. 1090

PA. Lepidé factumst: iam ex sérnone hoc gubernábunt
doctius pórró.

MI Remoráre: abeo. **PA.** Neque té remoror neque
té tago neque te—táceo.

PY. Iube máturare illam éxire huc: iam istí rei prae-
uortémur.

Quid núnc mi's auctor út faciam, Palaéstrio,
De cóncubina? nám nullo haec pactó potest 1095
Prius [á me] in aedis récipi, quam illam amiserim.

PA. Quid mé consultas quíd agas? dixi equi-
dém tibi,

Quo pácto id fieri póssit clementíssime.

Aurum átque uestem múliebrem omnem habeát sibi,
Quae illi ínstruxisti: súmat, abeat, aúferat: 1100

Dicásque tempus máxume esse ut eát domum:

Sorórem geminam adésse et matrem dícito,

Quibus cóncomitata récte deueniát domum.

PY. Qui tú scis eas adésse? **PA.** Quia oculís meis
Vidí sororem hic éius. **PY.** Conuenistíne eam? 1105

PA. Conuéni. **PY.** Eequi [tibi] fórtis uisast? **PA.**
Ómnia

Vis óptinere. **PY.** Vbi matrem esse aibát soror?

PA. Cubáre in navi líppam atque oculis túrgidis
Naulérus dixit quí illas aduexít mihi.

Is ad hós nauclerus hóspitio deuórtitur. 1110

PY. Quid is, éequi fortist? **PA.** Ábi sis hinc: nam
tú quidem

Ad equás fuisti scítus admissárius,

Qui cónsectare quá maris qua féminas.

Hoc áge nunc. **PY.** Istue quód das consiliúm mihi,
Te cúm illa uerba fácere de ista ré uolo: 1115

Nam cúm illa sane cóngruost sermó tibi.

PA. Quid pótiust quam ut tute ádeas, tuam rem
túte agas?

Dicás necessum tibi esse uxorem dúcere:

Cognátos persuadére, amicos cógere.

PY. Itán tu censes? PA. Quid ego ni ita cénseam?

PY. Ibo igitur intro. tu híc ante aedis ínterim 1121

Speculáre, ut ubi illaec pródeat me próuoces.

PA. Tu módo istue cura quód agis. PY. Curatum

íd quidemst.

Quin sí uoluntate nólet, ui extrudám foras.

PA. Istúe caue faxis. quín potius per grátiam 1125

Bonam ábeat aps te: atque illaec quae dixi [èi] dato.

[Aurum ornamenta quae illi instruxisti ferat.]

PY. Cupio hércle. PA. Credo fácite te impe-

trássere.

Set abi íntro: noli stáre. PY. Tibi sum oboédiens.

PA. Numquíd uidetur démutare atque út quidem

Dixi ésse uobis dúdum hunc moechum mílitem? 1131

Nunc ád me ut ueniat úsust Acroteleútium,

Ancíllula eius ac Pleúsicles. pro Iúppiter,

Satin út commoditas úsquequaque me ádiuuat?

Nam quós uidere me éxoptabam máxume, 1135

Vna éxeuntis uídeo [iam] hinc e próximo.

ACROTELEVTIVM. MILPHIDIPPA. PLEVSICLES. PALAESTRIO.

AC. Séquimini: semul cícumspicite néquis adsit ár-
bíter.

MI. Néminem pol uídeo nisi quem uólumus conuentum.

PA. Ét ego uos.

MI. Quid agis, noster árchitecte? PA. Egone árchitectus?

uáh. MI. Quid est?

PA. Quía enim non sum dígnus prae te, ut figam palum
in párietem. 1140

AC. Héia uero. PA. Nímis facete nímisque facundé
malast:

Vt lepide derúncinauit mílitem. MI. At etiám parum.

PA. Bóno animo es: negótium omne iám succedit súb
manus.

Vós modo porro, ut úcepistis, dáte operam adiutá-
bilem.

Nám ipse miles cóncubinam intro ábiit oratúm suam, 1145

Áb se ut abeat cúm sorore et mátre Athenas. PL. Eú,
probe.

PA. Quín etiam aurum atque órnamenta, quae ipse in-
struxit múlieri,

Ómnia dat donó sibi ut habeat: ita ego consiliúm
dedi.

PL. Fácile istuc quidémst, si et illa uólt et ille autém
cupit.

PA. Nón tu scis, quom ex álto puteo súsum ad summum
escéndetis, 1150

Máximum perículum inde esse ab súmmo ne rusúm
cadas?

Núnc haec res aput súmmum puteum géritur: si prae-
senserit

Miles, nihil ecférri poterit húius. nunc quom máxume

Ópus dolis est. PL. Dómi esse ad eam rem uídeo siluai
satis:

Múlieres tres: quártus tute's, quíntus sum ego, sextúst
senex. 1155

PA. Quód aput nos falláciarum strúctumst, [ego] certó
scio,

Óppidum quoduís uidetur pósse expugnari [eis] dolis.

Dáte modo operam. AC. Íd nos ad te, síquid uelles,
uénimus.

PA. Léptide facitis. nunc tibi hanc ego impero pronúnciam.

AC. Impetrabis, imperator, quoad ego potero, quod uoles. 1160

PA. Militem lepide et facete [et] laute ludificaberis. Volo. AC. Voluptatem imperas mi ecástor. PA. At scin quem ad modum?

AC. Némpe ut adsimulém me amore istius differri. PA. Eú, tenes.

AC. Quásique istius caúsa amoris ex hoc matrimonio ábierim cupiens istius núptiarum. PA. Omne ordine. 1165

Nisi modo unum hoc: háscce esse aedis dícas dotális tuas: Hinc senem ap te abísse, postquam féceris diuórtium: Né ille mox uereátur [huc] intro íre in alienám domum.

AC. Béne mones. PA. Set ubi ille exierit íntus, istic té procul

íta uolo adsimuláre, prae eius fórma quasi spernás tuam 1170

Quásique eius opuléntitatem réuerearis: et semul Fórmae amoenitátem illius, fácie pulcritúdinem Cónlaudato. sátin praeceptumst? AC. Téneo. satinest, sí tibi

Méum opus ita dabo éxpolítum, ut ínprobare nóu queas?

PA. Sát habeo. nunc tibi uicissim quae imperabo dísquito. 1175

Quom éxtemplo hoc erit fáctum, ut intro haec ábierit, ibi tu ílico

Fácito uti ueniás [ornatu] ornátus huc nauclérico. Caúsiám habeas férrugineam, cúlcitam ob oculos lá-neam:

Pálliolum habeas férrugineum, nám is colos thalás-
sicust:

Íd conexum in húmero laeuo, éxpañillato bráchio 1180

[Cóniciens in cóllum, tum autem lúmbis subligáculo]

Praécinctis, aliqui ádsimulato quási gubernatór sies.

Átque aput hunc senem ómnia haec sunt: nám is píscatorés habet.

PL. Quid? ubi ero exornátus, quin tu d'cis quid factúrus sum?

PA. Iñc uenito et mátris uerbis Philocomasium ar-
césito, 1185

Út, si itura sí Athenas, èat tecum ad portúm cito

Átque ut iubeat férrí in nauem, síquid inponí uelit:

Nisi eat, te solúturum esse náuem: uentum operám dare.

PL. Sátis placet fictúra: perge. PA. Ille éxtemplo il-
lam hortábitur,

Út eat propere, né morae sit mátri. PL. Multimodís sapis. 1190

PA. Égo illi dicam ut me ádiutorem qui ónus feram ad portúm roget:

Ílle iubebit me íre eum illa ad pórtum: ego adeo, ut tú scias,

Prósum Athenas prótinam abibo técum. PL. Atque ubi illo uéneris,

Tríduom seruíre numquam té quin liber síis sínam.

PA. Ábi cito atque orná te. PL. Numquid áliut? PA. Haec ut mémineris. 1195

PL. Ábeo. PA. Et uos abíte hinc intro actútum: nam illum hinc sát scio

Iam éxiturum esse íntus. AC. Celebrest aput nos ímperium tuum.

PA. Ágite apscedite érgo. ecce autem cómmodum aperitúr foris.

Hílarus exit, ímpetrauit: ínhiat quod nusquámst, miser.

PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

PY. Quód uolui, ut uolui, ímpetraui: pér amicitiam et grátiam 1200

[Á me ut abeat.] PA. Quídnam te intus fuisse tam dicám diu?

PY. Núnquam ego me tam sénsi amari quám nunc ab illa múliere.

PA. Quíd iam? PY. Vt multa uérba fecit, lénta ut materiés fuit.

Vérum postremo ímpetraui ut uólui: donauíque ei Quae uoluit, quae póstulauit. [té] quoque [ei] donó dedi.

PA. Étiam me? quo módo ego uiuam sínc te? PY. Age, animó bono es: 1206

Ítem illinc ego te liberabo. nám si possem ulló modo

Ímpetrare ut abíret nec te abdúceret, operám dedi:

Vérum oppressit. PA. Dēos sperabo téque. postremó tamen

Étsi istuc mihi acérbumst, quia ero té carendumst óptumo, 1210

Sáltém id uolup est, quom éx uirtute fórmæ [id] euenít tibi

Méa opera super hác uicina, quam égo nunc concilió tibi.

PY. Quíd opust uerbis? libertatem tibi ego et diuitiás dabo,

Si impetras. PA. Reddam impetratum PY. At gesticio.
PA. At modicé decet.

Móderare animo: né sis cupidus. sét eccam ipsam, egredítur foras 1215

ACROTELEVTIVM. MILPHIDIPPA. PYRGOPOLINICES. PALAESTRIO.

MI. Era, éccum praesto militem. AC. Vbíst? MI.
Ad laeuam uidedum.

Aspícito limis, né ille nos se séntiat uidére.

AC. Video. édepol nunc nos témpus est malás peiores fieri.

MI. Tuúmst principium. AC. Ópsecero, tute ípsum conuenísti?

Ne párece uoci, ut aúdiat. MI. Cum ipsó pol sum locúta 1220

Placidé, dum lubitum t mi, ótio, meo árbitratu, ut uólui.

PY. Audín quae loquitur? PA. Aúdio. quam laétast, quia ted ádiit.

AC. O fórtunata múlier es. PY. Vt amári uideor. PA. Dígnu's.

AC. Permírum ecastor praédicas, te adísse atque exorásse:

Per epístulam aut per núnctium quasi régem adiri eum áiunt. 1225

MI. Namque édepol uix fuit cópia adeáudi atque impetrándi.

PA. Vt tu ínclutu's aput múlieres. PY. Patiár, quando ita Venús uolt.

AC. Venerí pol habeo grátiam eandémque et oro et
quaéso,

Vt éius mihi sit cópia quem amó quemque expe-
tésso,

Benígnusque erga me út siet: quod cúpiam ne gra-
uétur. 1230

MI. Spero íta futurum. quámquam illum multaé sibi
expetéssunt,

Ille illas spernit ségregatque ab se ómnis extra te
únam.

AC. Ergo ístus metus me mácerat, quod illíc fasti-
diósust,

Oculi éius ne senténtiam mutént, ubi uiderít me,

Atque éius elegántia meam extémplo speciem spérnat.

MI. Non fáciat: habe animúm bonum. PY. Vt ípsa
se contémpnit. 1236

AC. Metuó ne praedicátio tua núnc meam formam
exúperet.

MI. Istúc curauí ut opiníone illíus pulcriór sis.

AC. Si pól me nolet dúcere uxórem, genua ampléctar

Atque ópsecrabo. alió modo, si nón quíbo impe-
tráre, 1240

Conscíscam letum: úuere sine illó scio me non
pósse.

PY. Prohibéndam mortem múlieri [esse] uídeo. adi-
bon? PA. Mínime.

Nam tú te uilem féceris, si te últro largiére:

Sine últro ueniat, quaéritet, desidret, expéctet.

Nisi pérdere istam glóriam uis quám habes, caue sis
fáxis. 1245

Nam núlli mortalí scio optigísse hoc nisi duóbus,

Tibi ét Phaoni Lésbio, tam [uésane] ut amaréntur.

AC. Eo íntro aut tu illum huc éuoca forás, mea Milphidíppa.

MI. Immo ópperiamur, dum éxeat aliquís. AC. Durare néqueo

Quiu íntro eam. MI. Oclusást foris. AC. Ecfríngam.
MI. Sana nén es. 1250

AC. Si amáuit umquam aut sí pareu hic sapiéntiam
habet ac fórman,

Per amórem siquid féccero, cleménti ignoscet ánimo.

PA. Vt quaéso anore pérditast [haec] mísera. PY. Mutuóm fit.

PA. Tace, ne aúdiat. MI. Quid ástitisti opstúpida?
quor non púltas?

AC. Quia nón est íntus quem égo uolo. PA. Qui scís?
AC. Scio edepol fácite: 1255

Nam odóre nasum séntiat, si intús sit. PY. Ariolátur.
Quia mé amat, propterea Venus fecít eam ut diuináret.

AC. Nescío ubi hic prope adest quem éxpeto uidére:
olet profécto.

PY. Nasó pol iam haec quidém uidet plus quam óculis.
PA. Cacca amórest.

AC. Tene me, ópsecro. MI. Quor? AC. Né cadam.
MI. Quid itá? AC. Quia stare néqueo:

Ita ánimus per oculés meus [mihí] défit. MI. Mili-
tém pol 1261

Tu aspéxisti? AC. Ita. MI. Non uídeco, ubist? AC. Vidéres pol, si amáres.

MI. Non édepol tu illum mágis amas quam egomét, si
per te líceat.

PA. Omnés profecto múlieres te amánt, ut quaeque
aspéxit.

PY. Nescio tu ex me hoc audieris an nón: nepos sum
Véneris. 1265

AC. Mea Mílphidippa, adi ópsecro et congrédere.

PY. Vt me uerétur.

PA. Illa ad nos pergít. MI. Vós uolo. PA. Et nós te.

MI. [Eccam,] ut iussísti,

Erám meam eduxí foras. PY. Videó. MI. Iube ergo
adíre.

PY. Indúxi in animum ne óderim item ut álias,
quando orásti.

MI. Verbum édepol facere hau pótis erit, si accésse-
rit prope ad te: 1270

Dum te óptuetur, ínterim linguam óculi praeci-
dérunt.

PY. Leuándum morbum múlieri [esse] uideo. MI. Vide
ut extímuit,

Postquám ted aspexit. PY. Viri quoque ármati idem
istuc fáciunt:

Ne tú mirere múlierem. set quíd [illa] uolt me fácere?

MI. Ad se út eas: tecum uíuere uolt átque aetatem
exígere. 1275

PY. Egone ad illam eam quae núpta sit? uir éius est
metuéndus.

MI. Quin túa causa exegít uirum ab se. PY. Quíd?
quí id facere pótuit?

MI. Aedés dotales huius sunt. PY. Itane? MI. Íta
pol. PY. Iube domum íre:

Iam ego illi ero. MI. Vide né sics illi éxpectatióni:

Ne illam ánimi exrucies. PY. Nón ero profécto.
abite. MI. Abímus. 1280

PY. Set quíd ego uideo? PA. Quíd uides? PY.
Nescio quis eccum incédit,

Ornátu quidem thalássico. PA. Iam nós uolt is profecto:

Naucrús hic quidemst. PY. Videlicet arcéssit hanc.
PA. Ita crédo.

PLEVSICLES. PALAESTRIO. PYRGOPOLINICES.

PL. Alium álio pacto própter amorem ní sciam
Fecísse multa néquiter, uereár magis 1285

Me amóris causa [cum] hóc ornatu incédere.

Verúm quom multos múlta admisse accéperim

Inhonésta propter amórem atque aliena á bonis:

* * * * *

Mitto énim ut occidi Achíllés ciuis pássus est . . .

Set eccúm Palaestriónem, stat cum mílite. 1290

Orátio alio míhi demutandást mea.

Mulíer profecto nátast ex ipsá mora:

Nam quaéuis alia quaé morast acqué mora

Minor éa uidetur quám quae propter múlieremst.

Hoc ádeo fieri crédo consuetúdiue. 1295

Nam ego hánc arcessam Phílocomasium. sét foris

Pultábo. heus, ecquis híc est? PA. Adulescéns.
quid est?

Quid uís? quid pultas? PL. Phílocomasium quaérito:

A mátre illius uénio. si iturást, cat.

Omnís moratur: náuem cupimus sóluere. 1300

PY. Iam dúdum res parátast. [heus.] Palaéstríe,

Aurum, órnamenta, uéstem, pretiosa ómnia

Duc ádiutores técum ad nauem quí ferant.

Omnía conposita [iám] sunt quae donáui ei.

PA. Eó. PL. Quaeso hercle própera. PY. Non morábitur. 1305

Quid istúc [est] quaeso quód oculo factúmst tuo?

PL. Habeo équidem hercle oculum. PY. At laéuom dico. PL. Éloquar.

Marís causa hercle istóc ego oculo utór minus:

Nam si ápstinuissem a máre, eo tamquam hoc úterer.

Set nímis morantur mé diu. PY. Eccos éxeunt. 1310

PALAESTRIO. PHILOCOMASIVM. PLEVSICLES. PYRGOPOLINICES. (SERVI.)

PA. Quid modi flendó quaeso hodie fácies? PH. Quid ego ní fleam?

Úbi pulcerrume égi aetatem, inde ábeo. PA. En iam hominém tibi

Qui á matre et soróre uenit. PH. Vídeo. PY. Audin, Palaéstrio?

PA. Quid uis? PY. Quin iubés tu ecferrí dóna quae [ego] istí dedi?

PL. Philocomasium, sálue. PH. Et tu sálue. PL. Materque ét soror 1315

Tíbi salutem mé iusserunt dícere. PH. Saluaé sient.

PL. Órant te ut eas: uéntus operam dúm dat, ut uelum éxplicent.

Nám matri oculi sí ualèrent, mécum uenissét semul.

PH. Íbo. quamquam inuíta facio, píetas consuadét. PL. Sapis.

PY. Sí non mecum aetátem egisset, hódie stulta uíueret. 1320

PII. Istuc crucior, á uiro me táli abalienárier :

Nám tu quamuis pótis es facere ut ádfluat facétiis,
Ét quia tecum erám, propterea nímio eram ferócior.

Èam nobilitatem ámittundam uideo. PY. Ne fle. PII.

Nón queo,

Quóm te uideo. PY. Hábe bonum animum. PII. Scío
ego quid doleát mihi. 1325

PA. Nám nil miror, sí lubenter, Philocomasium, [tu] híc
eras,

Quóm ego seruos, cuándo aspicio hunc, lácrumem quia
diúingimur.

[Íta] forma huius, móres, uirtus ánimum attinuere híc
tuum.

PII. Ópsecro, licét conplecti prius quam proficiscó?
PY. Licet.

PII. Ó mei oculi, ó mi anime. PA. Ópsecro, tene mú-
lierem, 1330

Ne ádfligatur. PY. Quíd istuc? PA. Quia, postquam
áps te abít, animó male

Fáctumst huic repénte miserae. PY. Cúrrite intro,
adférte aquam.

PA. Nihil aquam morór: quin malo [apscédas]: ne inter-
uénérís,

Quaéso, dum resipíscit. PY. Capita intér se nimis nexa
hísce habent.

Nón placet: labra in labris ferrúminat. quid agís, ma-
lum? 1335

PL. Témptabam spiráret an non. PY. Aúrem admo-
tam opórtuit.

PL. Sí magis uis, eam omíttam. PY. Nolo: rétiue.
PA. Adflictór miser.

PY. Éxite atque ecférte huc intus ómnia isti quaé dedi.

PA. Étiam nunc salúto te, [Lar] fámiliaris, prius quam eo.
Cónserui conséruaeque omnes, béne ualete et uíuite: 1340
Béne quaeso inter uos dicatis ét mihi apsentí tamen.

PY. Áge, Palaestrió, bono animo es. PA. Heí [heu],
nequeo quín fleam,

Quom áps ted abeam. PY. Aequó fer animo. PH. Sét
quid hoc? quae rést? quid est?

Ó lux, salue. PL. Iám resipisti? PH. Ópsecro, quem
ampléxa sum

Hóminem? perii. súmne ego aput me? PL. Né time,
uoluptás mea. 1345

PY. Quid istuc est negóti? PA. Animus hánc modo hic
reliquérat

* * * * *

Métuoque et timeó, ne hoc tandem prépalam fiát nimis.

PY. Quid id est? PA. Nos secúndum ferri núnc per
urbem haec ómnia,

Néquis hoc tibi uítio uortat. PY. Méa, non illorúm
dedi: 1350

Páruí ego alios fácio. age, ite cúm dis beneuoléntibus.

PA. Túa ego hoc causa díco. PY. Credo. PA. Iám
uale. PY. Et tu béne uale.

PA. Íte cito: iam ego ádsequar uos: cúm ero pauca
[uólo] loqui.

Quámquam alios fidéliores sémper habuistí tibi

Quám me, tam tibi hábeo magnam grátiam rerum óm-
nium: 1355

Ét si ita [tibi] senténtia esset, tíbi seruire máuelim

Múlto quam alíí libertus ésse. PY. Habe animúm bo-
num.

PA. Heí mihi, quom uenít mi in mentem, ut móres mu-
tandí sient,

Múliebres morés discendi, obliúiscendi stratióticí.

PY. Fác sis frugi. PA. Iám non possum: amísi omnem
lubídinem. 1360

PY. Í, sequere illos: né morere. PA. Béne uale. PY.
Et tu béne uale.

PA. Quaéso ut meminerís: si forte líber fieri occépe-
rim,

Míttam nuntium ad te: ne me déseras. PY. Non ést
meum.

PA. Cógitato idéntidem, tibi quám fidelis fúerim.

Si íd facies, tum démum scibis, tibi qui bonus sit, qui
malus. 1365

PY. Scío: perspexi saépe, uerum quom ántehac [tum]
hodie máxume.

PA. Scís? immo hodie uérum factum fáxo post dicés
magis.

PY. Vix reprimor quin té manere iúbeam. PA. Caue
istuc féceris.

Dícant te mendácem nec uerum ésse, fide nulla ésse te:
Dícant seruorúm praeter me d ésse fidelem néminem. 1370

Nám si honeste cénseam te fácere posse, suádeam.

Vérum non potést: caue faxis. PY. Ábi: iam patiar,
quídquid est.

PA. Béne uale igitur. PY. Íre meliust strénue. PA.
Etiam núnc uale.

PY. Ánte hoc factum hunc sum árbitratus sémper ser-
uom péssumum:

Éum fidelem míhi esse inuenio. quom égomet mecum
cógito, 1375

Stúlte feci, qui húnc amísi. íbo hinc intro núnc íam

Ád amores meós. et, sensi, hinc sónitum fecerúnt forea.

PVER. PYRGOPOLINICES.

PV. Ne mé moneatis: mémini ego officiúm meum.
Ego iámiam conuenam illunc. ubi ubist géntium,
Inuéstigabo [eum]: óperae non parcám meae. 1380

PY. Me quaérit illic: ibo [ego] huic puero óbuiam.

PV. Ehém, te quaero: sálue, uir lepidíssime,
Cumuláte commoditáte, praeter céteros

Duo dí quem curant. PY. Quí duo? PV. Mars ét
Venus.

PY. Facétum puerum. PV. Íntro te ut eas ópse-
crat: 1385

Te uólt, te quaerit téque expectans déperit.

Amánti fer opem. quíd stas? quín íntro ís? PY. Eo.

PV. Ipsús illic sese iam ínpediuit ín plagas.

Parátæ insidiae súnť: stat in statú senex,

Vt áloriatur moéchum, qui formást ferox, 1390

Qui omnis se amare crédit, quacque aspéxerit:

Quem omnés oderunt quá uiri qua múlieres.

Nunc ín tumultum ibo: íntus clamorem aúdio.

ACTVS V.

PERIPLECOMENVS. PYRGOPOLINICES. CARIO.
LORARI. SCELEDRV. S.

PE. Dúcite istum: sí non sequitur, rápite sublimém
foras.

Fácite inter terram átque caelum utí siet: discíndite.

PY. Ópsecro hercle, Périplecomene, té. PE. Nequí-
quam hercle ópsecras. 1396

Víde ut istic tibi sít acutus, Cário, cultér probe.

CA. Quín iam dudum géstit moecho [huic] hóc abdomen
ádimere.

Fáciam uti quasi púero in collo péndeant crepúndia.

PY. Périi. PE. Haut etiam: número hoc dicis. CA.
Iámne [ego] in hominem ínuolo?

PE. Ímmo etiam prius uérberetur fústibus. CA. Mul-
túm quidem. 1401

PE. Quór es ausus súbigitare álienam uxorem, ímpu-
dens?

PY. Íta me di ament, últro uentumst ád me. PE. Men-
titúr: feri.

PY. Máne dum narro. PE. Quid cessatis? PY. Nón
licet mihi dícere?

PE. Díc. PY. Oratus sum húc uenire. PE. Quáre's
ausus? én tibi. 1405

PY. Oíei, satis sum uérberatus: ópsecro. CA. Quam
móx seco?

PE. Vbi lubet: dispennite hominem diuorsum et distennite.

PY. Opsecro hercle te, mea uerba ut audias prius quam secat.

PE. Loquere, dum non nihili factu's. PY. Viduam [illam] esse censui:

Itaque ancilla, conciliatrix quae erat, dicebat mihi. 1410

PE. Iura te nociturum non esse homini de hac re nemini,

Quod tu hic hodie uerberatu's aut quod uerberabere,
Si te saluom hinc amittemus Venerium nepotulum.

PY. Iuro per Dionam et Martem me nociturum nemini,

Quod ego hic hodie uapularim: iureque id factum arbitror: 1415

Et si hinc non abeo intestatus, bene agitur pro noxia.

PE. Quid, si id non faxis? PY. Vt uiuam semper instabilis.

CA. Verberetur etiam: postibi amittendum censeo.

PY. Di tibi bene faciant semper, quom aduocatus bene mi ades.

CA. Ergo des minam auri nobis. PY. Quam ob rem?
CA. Saluis testibus 1420

Vt hodie te hinc amittamus Venerium nepotulum.

Aliter hinc non ibis: ne sis frustra. PY. Dabitur. CA. Magis sapis.

De tunica et chlamyde et machaera nequid speres: non feres.

LO. Verberone etiam an eum amittis? PY. Mitis sum equidem fustibus:

Opsecro uos. PE. Soluite istunc. PY. Habeo gratiam tibi. 1425

PE. Sí posthac prehéndero ego te hic, séparabo a téstibus.

PY. Caúsam hau dico. PE. Ęamus intro, Cário. PY. Seruós meos

Éccos uideo. Philocomasium iám profectast? díe mihi.

SC. Iám dudum. PY. Hei mihi. SC. Mágis [id] dicas, sí scias quod égo scio:

Námque illic qui lánam ob oculum habébat nauta nón erat. 1430

PY. Quís erat igitur? SC. Philocomasio amátor. PY. Qui tu scís? SC. Scio:

Nám postquam porta éxierunt, níl cessarunt ílico Aúsculari atque ámplexari intér se. PY. Vac miseró mihi:

Vérba mihi data ésse uideo. scélus uiri Palaéstrio, Ís me iu hanc inléxit fraudem. SC. Iúre factum iú-dico: 1435

Sí sic aliis moéchis fiat, mínus hic moechorúm siet:

Mágis metuant, minus nas res studeant. PY. Ęamus ad me. CANTOR. Plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 155 iambici senarii
 156 ad 353 trochaici septenarii
 - 354 ad 425 iambici septenarii
 - 426 ad 480 trochaici septenarii
 481 ad 595 iambici senarii
 - 596 ad 812 trochaici septenarii
 - 813 ad 873 iambici senarii
 - 874 ad 946 iambici septenarii
 - 947 ad 1010 trochaici septenarii
 - 1011 ad 1093 anapaestici septenarii
 - 1094 ad 1136 iambici senarii
 - 1137 ad 1215 trochaici septenarii
 - 1216 ad 1283 iambici septenarii
 - 1284 ad 1310 iambici senarii
 - 1311 ad 1377 trochaici septenarii
 1378 ad 1393 iambici senarii
 - 1394 ad 1437 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

R V D E N S.

GRAECA DIPHILV.

ARGVMENTVM.

Reti piscator uidulum extraxit mari,
Vbi erant erilis filiae crepundia,
Dominum ad lenonem quae subrepta uenerat.
Ea sumptu imprudens in clientelam patris
Naufragio eiecta deuenit: cognoscitur
Suoque amico Plesidippo iungitur.

5

P E R S O N A E.

ARCTVRVS PROLOGVS
SCEPARNIO SERVVS
PLESIDIPPVS ADVLESCENS
DAEMONES SENEX
PALAESTRA MVLIER
AMPELISCA MVLIER
PTOLEMOCRATIA SACERDOS
PISCATORES
TRACHALIO SERVVS
LABRAX LENO
CHARMIDES SENEX
LORARII
GRIPVS PISCATOR
CANTOR.

P R O L O G V S .

A R C T U R V S .

Qui géntis omnis máriaque et terrás mouet,
 Eiús sum ciuis ciuitate caélitum.
 Ita sum út uidetis spléndens stella cándida,
 Signúm quod semper témpore exoritúr suo
 Hic átque in caelo. nómen Arcturóst mihi. 5
 Noctú sum in caelo clárus atque intér deos,
 Intér mortalis ámbulans intérdius.
 Et ália signa dé caelo ad terram áccidunt:
 Quist ímperator díuom atque hominum lúppiter,
 Is nós per gentis [híc] alium alia dísparat, 10
 Hominúm qui facta, móres, pietatem ét fidem
 Noscámus, ut quemque ádiuuet opuléntia.
 Qui fálsas litís fálsis testimóniis
 Petúnt quique in iure ábiurant pecúniám,
 Eorúm referimus nómina excripta ad louem. 15
 Cotídie ille scít quis hic quaerát malum.
 Qui hic lítem apisci póstulant periúrio
 Malí, res falsas qui ímpetrant aput iúdicem,
 Iterum ille eam rem iúdicatam iúdicat:
 Maióre multa múltat quam litem aúferunt. 20
 Bonós in aliis tábulis excriptós habet.
 Atque hóc scelesti [illi] ín animum inducúnt suum,
 louem sé placare pósse donis, hóstiis:
 Et óperam et sumptum pérdunt. id eo fít, quia

Nihil eí acceptumst á periuris súpplíci. 25
 Facílius síqui píus est a dis súpplíans
 Quam quí scelestust ínueniet ueniám sibi.
 Idcírco moneo uós ego hoc, qui estís boni
 Quique aétatem agítis cúm pietate et cúm fide :
 Retinéte porro, póst factum ut laetémíui. 30
 Nunc, húc qua causa uéni, argumentum éloquar.
 Primúmdum huic esse nómen urbi Díphilas
 Cyrénas uoluit. illic habitat Daémones
 In agro átque uilla próxima proptér mare,
 Senex qui húc Athenis éxul uenit, haú malus. 35
 Neque is ádeo propter málitiam patriá caret,
 Set dum álios seruat, se ínpediuit ínterim :
 Rem béne paratam cómitate pérdidit.
 Huic filia olim uírgo periit páruola :
 Eam dé praedone uír mercatur péssumus : 40
 Is eam húc Cyrenas léno aduexit uírginem.
 Aduléscens quídam cíuis huius Átticus
 Eam uídít ire e lúdo fidicinó domum.
 Amáre ocepit : ad lenonem déuenit,
 Minis triginta síbi puellam déstínat 45
 Datque árrabonem et iúreiurando ádligat.
 Is léno, ut se aequomst, flócci non fecít fidem
 Neque quód iuratus ádulescenti díxerat.
 Erát ei hospes pár sui, Siculús senex
 Sceléstus Agríntínus, urbis próditor : 50
 Is illíus laudare ínfít formam uírginis
 Et áliarum itidem quae éius erant muliérculae.
 Ínfít lenoni suádere, ut secúm semul
 Eat ín Siciliam : ibi ésse homines uoluptários
 Dícít : ibi eum potésse fieri díuitem. 55
 [Ibi ésse quaestum máximum meretrícibus.]

Persuádet. nauis elánculum condúcitur.
 Quidquíd erat, noctu in náuem conportát domo
 Leno: ádulescenti, qui puellam ab eo émerat,
 Ait sése Veneri uéllé uotum sóluere 60
 (Id híc est fanum Véneris) et eo ad prándium
 Vocáuit adulescéntem huc. ipse hinc ílico
 Nauém conscendit, áuehit meretrículas.
 Aduléscénti alii nárrant ut res gésta sit:
 Lenónem abisse. ad pórtum [quom] adulescéns
 nenit,
 Illórum nauis lónge in altum apscésserat. 66
 Ego quóniam uideo uírginem asportárier,
 Tetuli ét [ei] auxiliium et lénoni exitiúm semul:
 Incrépui hibernum et flúctus moui máritimos.
 Nam sígnum Areturus ómnium sum acérrumum: 70
 Veheméns sum exoriens, quom óccido ueheméntior.
 Nunc ámbo in saxo, léno atque [eius] hospés, semul
 Sedént eiecti: náuis confractást eis.
 Illa autótem uirgo atque áltera itidem ancíllula
 De náui timidae désuluerunt ín scapham. 75
 Nunc éas ab saxo flúctus ad terrám ferunt,
 Ad uíllam illius, éxul qui ibi habitát senex,
 Quoius déturbauit uéntus tectum et tégulas.
 Et séruos illic est éius qui egreditúr foras.
 Aduléscéns huc iam aduéniet, quem uidébitis, 80
 Qui illám mercatust dé lenone uírginem.
 Valéte, ut hostes uóstri diffidánt sibi.

A C T V S I.

SCEPARNIO. PLESIDIPPVS (CVM TRIBVS
ADVLESCENTIBVS). DAEMONES.

SC. Pro di ínmortales, t mpestatem qu dus modi
Nept nus nobis nócte hae misit próxuma.

Det xit uentus uillam : quid uerb s opust? 85

Non uéntus fuit, uerum  lcumena Eur pidi:

Ita omnis de tecto d turbauit tégulas:

Inl strios f cit fenstrasque indidit.

PL. Et u s a uostris  bduxi negótiis

Neque id processit, qu  uos duxi grátia: 90

Nequ ui ad portum l nonem preh ndere.

Set m a desidia sp m deserere n lui:

Eo u s, amici, d tinui di tius.

Nunc hæc ad Veneris f num uenio uisere,

Vbi r m diuinam s  facturum d xerat. 95

SC. Si s pam, hoc quod me m ntat concinn m lu-
tum.

PL. Prope me h c nescio quis l quitur. D. .
Heus, Sceparnio.

SC. Qui nóminat me? D. . Qu  pro te argent m
dedit.

SC. Quasi m  tuum esse séruom dicas, Daémones.

D. . Luto  sust multo, m ltam terram c nfode.

Villam íntegundam intéllego tot m mihi: 101

Nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius.

PL. Patér, salueto [tu] ámboque adeo. DÆ. Sáluos
sis.

SC. Set utrúm tu masne an fémina's, qui illúm pa-
trem

Vocés? PL. Vir sum equidem. DÆ. Quaére,
uir, porró patrem: 105

Ego filiolum [olim] unam hábui, eam unam pérdidi.
Virile secus numquam úllum [ego] habui. PL. At dí
dabunt.

SC. [Hem,] tíbi quidem hercle, quisquis es, magnúm
malum,

Qui orátione hic óccupatos óccupes.

PL. Istícine uos habitátis? SC. Quid tu id quaé-
ritas? 110

An quó furatum uénias uestigás loca?

PL. Pecúliosum esse áddecet seruom ádprobe,
Quem eró praesente [hau] praétereat orátio,
Aut qui inclementer dícat homini líbero.

SC. Et inpudicum et ínpudentem hominem ádde-
cet, 115

Moléstum ultro adueníre ad alienám domum,
Quoi débeatur níl. DÆ. Tace, Scepárnio.

Quid opúst, adolescens? PL. Ístic infortúnium,
Qui praéfestinet úbi erus adsit praéloqui.

Set nísi molestumst, paúcis percontárier 120

Volo ego éx te. DÆ. Dabitur ópera, atque in ne-
gótio.

SC. Quin tu ín paludem is éxicasque harúndinem,
Qui pértégamus uíllam, dum sudúmst. DÆ. Tace.
Tu síquid opus est díce. PL. Dic quod té rogo:
Ecquém tu hic hominem críspum, incanum uíderis,

Malúm, periurum, pálpatorem. DÆ. Plúrumos: 126
 Nam própter eius modi égo uiros uiuó miser.

PL. Hic díco, in fanum Véneris qui muliérculas
 Duas sécum adduxit quiqúe adornarít sibi
 Vt rém diuinam fáciat, aut hodie aút heri. 130

DÆ. Non hércle, adulescens, iam hós dies con-
 plúsculos

Quemquam ístic uidi sácruficare: néque potest
 Clam mé esse, siqui sácruficat. sempér petunt
 Aquam hínc aut ignem aut uáscula aut cultrum aút
 ueru

Aut aúlam extarem aut áliquid: quid uerbís opust?
 Venerí parauí uása et puteum, nón mihi. 136

Nunc ínteruallum iam hós dies multós fuit.

PL. Vt uérba praehibes, mé perisse praédicas.

DÆ. Meá quidem hercle caúsa saluos síc licet.

SC. Heus tú, qui fana uéntris causa círcumis, 140
 lubére meliust prándium ornarí domi.

Fortásse tu huc uocátus es ad prándium:

Ille qui uocauit, núllus uenit? PL. Ád modum.

SC. Nullúmst periculum te hinc ire inpransúm do-
 mum.

Cererém te meliust quám Venerem sectárier: 145
 Amóri haec curat, trítico curát Ceres.

PL. Delúdicauit mé ille homo indignís modis.

DÆ. Pro di ínmortales, quid illuc est, Scepárnio,
 Hominúm secundum lítus? SC. Vt mea opíniost,
 Proptér uiam illi súnt uocati ad prándium. 150

DÆ. Qui? SC. Quía post cenam, crédo, lauerúnt
 heri:

Confrácta nauís ín marist illís. DÆ. Itast.

SC. At hércle nobis uílla in terra et tégulae.

DÆ. Hui,

Homínculi quanti éstis: eiekti út natant. 155

PL. Vbi súnť ei homines, ópsecro? DÆ. Hac ad
déteram:

Vidén secundum lítus? PL. Video: séquimini.

Vtinam ís sit quem ego quaéro, uir sacérrumus.

Valéte. SC. Si non móneas, nosmet méminimus.

Set ó Palaemon, sáncte Neptuní comes, 160

[Qui Herculis socius esse diceris]

Quod fácinus uideo? DÆ. Quid uides? SC. Mu-
liérculas

Videó sedentis ín scapha solás duas.

Vt ádflictantur míserae. euge, euge, pérbene,

Ab sáxo auortit flúctus ad lítus scapham. 165

Nequé gubernator únquam potuit [réctius].

Non uídisse undas mé maiores cénseo

Saluaé sunt, si illos flúctus deuitáuerint.

[Nunc nunc periculumst: eiecit alteram.]

Viden álteram illam ut flúctus eiecit foras? 170

At ín uadost: iam fáctile enabit. eúgepae:

Saluást: euasit éx aqua: iam in lítorest.

Desúluit haec autem áltera ad terram é scapha.

Vt praé timore in génuá in undas cóncidit.

Surréxit: horsum sí capessit, sálua rest: 175

Set déxtrouorsum auórsa it in malám cruce[m].

Hem,

Errábit illaec hódie. DÆ. Quid id refért tua?

SC. Si ad sáxum, quo capéssit, ea deorsúm ca-
dit,

Errátionis fécerit compéndium. 180

DÆ. Si tú de illarum cénaturus uésperi's,

Illís curandum cénseo, Scepárnio:

Si aput méd essuru's, míhi dicari operám uolo.

SC. Bonum aéquomque oras. DÆ. Séquere me
hac ergó. SC. Sequor.

P A L A E S T R A.

Nímio [pol] hominúm fortunae mínus [multo] miseræ
memorantur 185

* * * * * experiundo is dátur acerbum * * * *

Hóc deo complácitumst, med hoc órnatu ornatam ín re-
giones

[Ésse] incertas tímídam eíctam? hancíne ego ad rem
nátam miseram

[Mé] memorabo? hancíne ego partem cápío ob pietatém
praecipuam?

Nam hoc mi haú sit labóri labórem hunc potíri, 190

Si me érga paréntis aut dëos inpiárim:

Set id si paráte curáui ut cauérem,

Tum mi hóc indecóre, inmodéste datís di.

Nam quíd habebunt pósthac [insígne] inpií,

Si ad hunc modumst honós aput uos ínnoxíis? 195

Nam mé si fecísse aut paréntis sciám

Sceléste, mínus [nunc] me miserer.

Set erí me sollicitát scelus, eius mé habet inpietás male:

Is ómnia perdidit ín mari: haec eius súnť bonorum réli-
quiae.

Étiam quae uécta mecum ín scaphast semul, 200

[Flúctuom ui] éxcidit: égo nunc sola sum.

Quae mi si sálua saltém foret, labos

Lénior ésset hic eius opera míhi.

Nunc quám spem aut opem aut consilí quíd capéssam

Ita híc [sola] sólis locís conpotíta ? 205

Hic sáxa sunt, hic máre sonat, nec mi óbuíam homo quis-
quám uenit.

Hóc quod indúta sum súmínae opes óppido :

Néc cibo néc loco técta quo sim scio.

Quaé mihist spés qua me uíuere uelím ?

Néc loci gnára sum nécdum híc [umquám] fui. 210

Sáltém [ego] aliquém uelim qui mihi ex hís locis

Aút uíam aut sémitam mónstret : ita núnc

Hác an illác eam, incérta [sum] cónsili :

Néc prope usquam híc quidem cúltum agrum cón-
spícor.

Álgor, errór, pauor [mémбра] mi omnía tenent. 215

Haéc hausçitis, mèi parentes, mé nunc miseram ita ésse
uti sum :

Líbera ego prognáta fui máxume, nequíquam fui.

Numquí minus [nunc] séruio, quam sí forem serua
náta ?

Neque quícquam umquam is [id] prófuit, qui [mé] sibi
eduxérunt.

AMPELISCA. PALAESTRA.

AM. Quid mihi meliust, quid magis in remst, quám cor-
pore uitam út secludam ? 220

Íta male uiuo atque íta mi multae in péctore sunt curae
éxauimales :

Íta res [sordent] : uítae hau parco : pérdidi spem qua me
óblectabam.

Ómnia iam circúmcursauí atque ómnis latebras pérrep-
tauí

Quaérere conseruám uoce, oculus, aúribus, ut peruésti-
garem.

Néque eam usquam inuenió neque quo eam néque qua
quaeram [eám] consultumst, 225

Néque quem rogitem résponsorem quémquam interea
[hic hóminem] inuenio.

Néc magis solae térrae solae súnť quam haec sunt loca
atque haé regiones.

Néque si uiuit eám uiua umquam quín [uiuam] inueniám
desistam.

PA. Quóia prope me hic uóx sonat? AM. Pertímui,
quis loquitúr prope?

PA. Bona Spés, opsecró, 230
Subuénta mihi.

AM. Múlier est, múliebris uóx ad aurís mihi
Vénit: [tune] éximes míseram [me] ex hóc metu?

PA. Cérto uox múliebris tétigit aurís meas:
Num Ámpelisca ópsecrost? AM. Tén, Palaestra,
aúdio? 235

PA. Quín uoco, ut me aúdiat, nómine illám suo?
Ámpelisca. AM. Hém, quis est? PA. Égo. AM.
Palaestráne? PA. Sum.

AM. Díc ubi's? PA. Pól ego nunc ín malis plúrumis.

AM. Sócia sum néc minor párs meast quám tua.

Sét uidere éxpeto té. PA. Mihi's aémula. 240

AM. Cónsequamúr graduócem: ubi's? PA. Écce
me:

Áccede ad me átque adi cóntra. AM. Fit sédulo.

PA. Cédo manum. AM. Áccipe. PA. Viuin? dic
ópsecro.

AM. Tú facis mé quidem úuere ut núnc uelim,
Quóm mihi té licet tángere. ut uíx mihi 245

Crédo ego hoc, té tenere. ópsecro, ampléctere,
Spés mea: ut me ómnium iam laborúm leuas.

PA. Óceupas praéloqui, quae mist orátio.

Núnc abire hínc decet nós. AM. Quo amabo íbimus?

PA. Lítus hoc pérsequamúr. AM. Sequor quó lubet.

PA. Sícine hic eum úuida uéste grassábimur? 251

AM. Hóc quod est íd necessáriumst pérpeti.

Sét quid hoc opsecróst? PA. Quid [est]? AM. Vi-
désne amabo hoc fánum? PA. Vbist?

AM. Ad dexteram. PA. Videór decorum díis locum tué-
rier.

AM. Hau lónge abesse opórtet homines hínc: ita hic
lepidúst locus. 255

[Quísqvis] deus est, uéneror ut nos éx hae aerumna
éximat,

Miseras, inopes, aerumnosas áliquo ut auxilio ádiuuet.

SACERDOS. PALAESTRA. AMPELISCA.

SA. Qui súnť, qui a patróna preeés mea expetés-
sunt?

Nam uóx me precántum huc forás excitáuit.

Bonam átque opsequéntem deam átque haut gra-
nátam 260

Patrónam execúntur beníguamque múltum.

PA. Iubémus te sáluere, máter. SA. Saluéte,

Puéllicae. set únde ihuel

Íre nos cum úuida uéste dicam, ópsecro,

Tam maéstiter uestítas? 265

PA. Ílico hínc ímus hau lóngule ex hóc loeo:

Vérum longe hínc abest, únde aduectae húc sumus.

SA. Némpe equo líneo pér uias caérulas

Éstis uectae? PA. Ád modum. SA. Ergo aéquius
uós erat

Cándidatás uenire hóstiatásque: ad hoc 270
Fánum ad istúnc modum nón uenirí solet.

PA. Quaéne eiectae é mari símus ambae, ópsecro,
Vnde nos hóstias ágere uoluísti huc?

Núnc tibi ampléctimur génuá egentés opum,
Quae ín locis néscíis néscía spé sumus, 275

Vt tuo récipias técto seruésque nos,

Miseriarúmque te ambárum uti mísereat,

Quibús nec locúst ullus nec spes paráta,

Neque hóc quod uidés ampliús nobis quícquamst.

SA. Manús mihi date, éxurgite á genibus ámbae:

Miséricordiór nulla mést feminárum. 281

Set haéc pauperés suut, inopés res, puéllae:

Egomét uix [meam] uítam coló: Veneri cibo

Meó seruíó. AM. Veneris fánum, opsecro, hóc est?

SA. Fatébor: ego huiús cluco fáni sacérdos. 285

Verúm quidquid ést comitér fiet á me,

Quoad cópia ualébit.

Ite hác mecum. PA. Amíce benígneque honórem,

Máter, nostrum habés. SA. Oportet.

A C T V S II.

PISCATORES.

Omnibus modis qui pauperes sunt homines miseri
uiuont, 290

Praesertim quibus nec quaestus est nec artem didi-
cere ullam.

Necessitate quidquid est domi id sat est habendum.

Nos iam de ornatu propemodum ut locupletes simus
scitis.

Hisce hami atque haec harundines sunt nobis quaestu
et cultu.

Cotidie ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum. 295

Pro exercitu gymnastico et palaestrico hoc habemus:

Echinos, lopadas, ostreas, balanós captamus, conchas,

Marinam urticam, musculos, plagusias striatas.

Post id piscatum hamatilem et saxatilem adgredimur,

Cibum captamus e mari. si euentus non euenit 300

Neque quicquam captumst piscium, salsi lautique
pure

Domum redimus clanculum, dormimus incenati.

Atque ut nunc ualide fluctuat mare, nulla nobis spes
est:

Nisi quid concharum capsimus, cenati sumus profecto,

Nunc Venerem hanc ueneremur bonam, ut nos lepide
adiuerit hodie. 305

TRACHALIO. PISCATORES.

TR. Animum áduorsauí sédulo, ne erum úsquam
praeterírem:

Nam quóm modo exhibát foras, ad pórtum se aibat íre:
Me huc óbuiam iussít sibi uenire ad Veneris fánum.

Set quós perconter cómmode eccos uideo astare:
adíbo.

Saluète fures máritumi, conchítæ atque hamiótæ, 310
Famélica hominum nátio. quid ágitis? ut perítis?

PI. Vt píscatorem aequómst, fame sitíque speque.

TR. Ecquémnam

[Hodic] ádulescentem strénua facié, rubicundum, fór-
tem,

[Ingénuom,] dum hic astátis [uos], uidístis huc uenire,
Qui trís secum homines dúceret chlamydátos cum
machaéris? 315

PI. Nullum ístac facié, ut praédicas, uenisse huc sci-
mus. TR. Écquem

Recáluom ac siloném senem, statútum, uentriósum,
Tortís superciliís, contracta frónte, frauduléntum,
Deorum ódium atque hominum, málum, mali uiti pró-
brique plénum,

Qui dúceret muliérculas duas sécum satis uenústas?

PI. Cum istiús modi uirtútibus operísque natus qui
sit, 321

Eum quidem ád carnificemst aéquius quam ad Véne-
rem conmeáre.

TR. At sí uidistis, dícite. PI. Huc profécto nullus
uénit.

Valé. TR. Valeté. crédidi: factúmst quod suspi-
cábar:

Data uérba ero sunt: léno abít sceléstus exulátum. 325

In náuem ascendit, múlieres auéxit: ariolús sum.

Is húc erum etiam ad prándium uocáuit, sceleris
sémen.

Nunc quíd mihi meliust, quam sílico hic [ut] erum óppe-
riar dum uéniat?

Eadem [ópera], Veneria haéc sacerdos síquid ampliús
scit,

Si uídero, exquisíuero: faciét me certiórem. 330

AMPELISCA. TRACHALIO.

AM. Intéllego: hanc quae próxima [hic] est uílla Ve-
neris fáno

Pulsáre iussisti átque aquam rogáre. TR. Quóia ad
aúris

Vox mi áduolauit? AM. Ópsecro, hic quis lóquitur?
quem ego uídeo?

TR. Estne Ámpelísca haec, quae foras e fáno egredi-
tur? AM. Éstne hic

Trachálio, quem cónspicor, calátor Plesidíppi? 335

TR. Eást. AM. Is est: Trachálio, salué. TR. Salue,
Ámpelísca:

Quid tú agis? AM. Aetatem haú malam male. TR.
Mélius omináre.

AM. Verum ómnis sapientís decet conférre et fa-
bulári.

Set Plésidíppus túus erus ubi amábost? TR. Heia
uéro,

Quasi nón sit intus. AM. Néque pol est neque húc
quidem ullus uénit. 340

TR. Non uénit? AM. Vera praédicas. TR. Non
ést meum, Ampelísca.

Set quám mox coctumst prándium? AM. Quod prán-
dium, opsecró te?

TR. Nempe rém diuinam fácitis hic? AM. Quid
sómnicas, amábo?

TR. Certe húc Labrax ad prándium uocáuit Plesi-
dippum,

Erum méum erus uoster. AM. Édepol hau miránda
facta dícis: 345

Si dèos deceptit ét homines, lenónum more fécit.

TR. Non rém diuinam fácitis hic uos néque erus?
AM. Ariolóre.

TR. Quid tú agis igitur? AM. Éx malis multís me-
tuque símmo

Capitálique ex pérículo orbas aútilique opúmque huc
Recépit ad se Véneria haec sacérdos me et Palaé-
stram. 350

TR. An híc Palaestrast, ópsecro, erí mei amica? AM.
Cérto.

TR. Inést lepos in núntio tuo mágnus, mea Ampe-
lísca.

Set istúc periculum pérlubet quod fúerit uobis scíre.

AM. Confráctast, mi Trachálio, hac nócte nauis nóbis.

TR. Quid, náuis? quae istaec fábulast? AM. Non
aúdiuisti, amábo, 355

Quo pácto leno clánculum nos hínc auchere uóluit
In Síciliam et quidquíd domi fuit ín nauem inposúit?
Ea núnc perierunt ómnia. TR. O Neptúne lepide,
sálue:

Ne te áleator núllus est sapiéntior. profécto

Nimis lépide iecistí bolum: periúrum perdidísti. 360

Set núnc ubist lenó Labrax? AM. Períit potando,
opínor:

Neptínus magnis póculis hac nócte eum inuitáuit.

TR. Credo hércle, anancaeó datum quod bíberet. ut
ego amó te,

Mea Ámpelísca: ut dúlcis es: ut múlta dicta dícis.

Set tu ét Palaestra quó modo saluae éstis? AM. Sci-
bis fáxo. 365

[De] náui timidæ ambæ ín scapham insulúimus, quia
uidémus

Ad sáxa nauem férricr: properáns exolui réstem,
Dum illí timent. nos cúm scapha tempésta dextro-
uórsum

Différt ab illis. itaque nos uentísque fluctibúsque
lactátae exemplis plúrumis miseræ perpetuam nó-
ctem 370

* * * * *

Vix hódie ad litus pértulit nos uéntus exanimátas.

TR. Nouí, Neptunus ita solet: quamús fastidiósus
Aedílis est: siquæ ínprobæ sunt mérce, iactat
ómnis.

AM. Vae cápiti atque actatí tuæ. TR. Tuó, mea
Ámpelísca. 375

Sciuí lenonem fácere istuc quod fécit: saepe díxi.

Capíllum promittam óptimumst, occúpiamque ariolári.

AM. Cauístin ergo tu átque erus ne abíret, quom
scibátis?

TR. Quid fáceret? AM. Si amabát, rogas quid fáce-
ret? adseruáret

Dies nóctisque: in custódia esset sémp. uerum
ecástor 380

Vt múlta fecit: ita probe curáuit Plesidíppus.

TR. Quor tu istuc dicis? AM. Rés palamst. TR. Scin
tu? étiam qui it lauátum

In bálincas, quom ibi sédulo sua uéstimenta séruat,
Tam súbrupiantur: quippe qui quem illórum op-
seruat fásust:

Fur fáciie quem opsraát uidet: custós qui fur sit
néscit. 385

Set dúce me ad illam: ubíst? AM. I sane in Véneris
fanum huc íntro:

Sedéntem flentemque ópprimes. TR. Vt iam istuc
mihi moléstumst:

Set quíd flet? AM. Ego dicám tibi: hoc sése excru-
ciat ánimi,

Quia léno ademit cístulam ei, quam habébat ubique
habébat

Qui sùos parentis nóscere potésset: eam uerétur 390
Ne périerit. TR. Vbinam éa fuit cistéllula? AM.

Ibidem in náui:

Conclúsit ipse in uídulum, ne cópia esset éius

Qui sùos parentis nósceret. TR. O fácinus inpudí-
cum.

Quam líberam esse opórteat, seruíre postuláre.

AM. Nunc èum cum naui scilicet abísse pessum in
áltum. 395

Et aúrum et argentúm fuit ibidém lenonis ómne.

TR. Credo áliquem inmersisse átque eum excepísse.

AM. Id misera maéstast,

Sibi eórum euenisse ínopiam. TR. Iam istóc magis
usus fáctost,

Vt eam íntro consolérque eam, ne síc se exercuciet
ánimi.

Nam múlta praeter spém scio multís bona euenísse. 400

AM. At ego étiam, qui speráuerint spem décepisse
múltos.

TR. Ergo ánimus aequos óptimumst aerúmnae con-
diméntum.

Ego eo íntro, nisi quid uís. AM. Eas. ego quód mihi
imperáuit

Sacérdos id faciam átque aquam hinc de próxumo ro-
gábo.

Nam extémplo, si uerbis suis peterém, daturós díxit.
Neque dígníorem cénseo uidísse anum me quém-
quam, 406

Quoi deós atque homines cénseam bene fácere magis
decére.

Vt lépide, ut liberáliter, ut honéste atque haut gra-
uáte

Timidás, egentis, úuidas, eiéctas, exanimátas
Accépit ad sese: haú secus quam si éx se simus ná-
tae. 410

Vt eáipse [modo] succíncta aquam calefáctat, ut laué-
mus.

Nunc, né morae illi sím, petam hinc aquam, únde mi
imperáuit.

Heus, écqui in uillast? écquis hoc reclúdit? ecquis
pródit?

SCEPARNIO. AMPELISCA.

SC. Quíst qui nostris tám proterue fóribus facit in-
iúriam?

AM. Égo sum. SC. Hem, quid hoc boníst? eu,
edepol spécie lepida múlierem. 415

AM. Sálua, adulescens. SC. Ét tu multum sálueto,
adulescéntula.

AM. Ád uos uenio. SC. Accípiam hospítio, sí mox
uenies uésperi,

Ítem ut adfectam: nám nunc nihil est quí te mane
múlierem

* * * * *

Sét quid ais, mea hílara, lepida? AM. Ah, nímium
familiáriter 420

Me áttrectas. SC. Pro di ínmortales, Véneris ecfi-
gia haéc quídemst.

Vt in ocellis hílaritudo: héia, corpus quòius modi:
Súbuolturiumst, illut quídem 'subáquilum' uolui
dícere.

Vél papillae quòius modi: tum quae índoles in sá-
uiost.

AM. Nón ego sum pollúcta pago: pótin ut me aps-
tineás manum? 425

SC. Nón licet te síc placidule béllam belle tángere?

* * * * *

* * * * *

AM. Ótium ubi erit, tím tibi operam lúdo et deli-
ciaé dabo.

Núnc, quam ob rem huc sum míssa, amabo uél tu
mí aias uél neges. 430

SC. Quid nunc uis? AM. Sapiénti ornatus quíd
uelim indiciúm facit.

SC. Méus quoque hic sapiénti ornatus quíd uelim
indiciúm facit.

AM. Haéc sacerdos Véneris petere hinc iússit me
a uobís aquam:

* * * * *

SC. Át ego basilicús sum: quem nisi óras, guttam
nón feres. 435

Nóstro illum puteúm periclo et férramentis fódimus.
[Nisi multis blandítiis a me gútta non ferrí potest.]

AM. Quór tu aquam grauáre amabo, quam hóstis
hosti cómmodat?

* * * * *

SC. Quór tu operam grauáre mihi, quam cíuis ciui
cómmodat? 440

AM. Ímmo etiam tibi, méa uoluptas, quaé uoles fa-
ciam ómnia.

SC. Eúgepae, saluós sum: haec iam me súam uolup-
tatém uocat.

Dábitur tibi aqua, né nequiquam mé ames. cedo mi
urnám. AM. Cape:

Própera amabo ecférre. SC. Manta: iam híc ero,
uoluptás mea.

* * * * * 445

* * * * *

AM. Quíd sacerdotí me dicam [esse] híc moratam
tám diu?

* * * * *

Út etiam nunc mísera timeo, ubi óculis intueór mare.

Set quíd ego misera uídeo procul in lítore? 450

Meum erúm lenonem Síciliensemque hóspitem,

Quos périisse ambos mísera censebam ín mari.

Iam plús mali illut nóbis uiuit quám ratae.

Set quíd ego cesso fúgere in fanum ac dícere haec

Palaéstrae, in aram utí confugiamús prius 455

Quam scélus huc leno uéniat nosque híc ópprimat?

Confúgiam hinc: ita res súppetit subitó [mihi].

S C E P A R N I O.

Pro di inmortalés, íu aqua numquam crédidi
 Voluptátem inesse tántam: ut hanc traxí lubens.
 Nimió minus altus púteus uisust quám prius. 460
 Vt sine labore hanc éxtraxi: praefiscine,
 Satin néquam sum, utpote qui hódie amare incé-
 perim?
 En tibi aquam, mea tu béllula: hem, [eam] síc uolo
 Te férre honeste, ut égo fero: ut placeás mihi.
 Set úbi tu's delicáta? cape aquam hanc síc. ubi's?
 Amat hércle me, ut ego opínor: delituít mala. 466
 Vbi tú's? etiamne hanc úrnam accepturá's? ubi's?
 Commódule ludis. tándem uero sério.
 Etiam áceptura's úrnam hanc? ubi tu's géntium?
 Nusquam hércle equidem illam uideo: ludos mé
 facit. 470
 Adpónam hércle urnam íám ego hanc in mediá uia.
 Set áutem quid si hanc hinc apstulerit quíspiam
 Sacram úrnam Veneris? mi éxhibeat negótium.
 Metuo hércle ne illa múlier mi insidiás locet,
 Vt cónprehendar cúm sacra urna Véneria. 475
 Nempe óptumo [me] iúre in uinclis énicet
 Magistrátus, siquis me hánc habere uiderit.
 Nam haec literatast: èapse cantat quóia sit.
 Iam hércle éuocabo hinc hánc sacerdotém foras,
 Vt hánc accipiat úrnam. accedam huc ad foris. 480
 Heus, Ptólemocratia, cape sis hanc urnám tibi:
 Muliércula hanc nescío quae huc ad me détulit.
 Intró ferundast. répperi negótium,
 Si quidem mihi ultro his ádgerunda etiámst aqua.

LABRAX. CHARMIDES.

LA. Qui homo [ésse] sese míserum et mendicúm uolet,
 Neptúno credat sése atque aetatém suam: 486
 Nam síquis cum eo quíd rei conmiscuit,
 [Eum] ad hóc exemplum amíttit ornatúm domum.
 Edepol Libertas lépida's, quae numquám pedem
 Voluísti in nauem mécum hercle una inpónere. 490
 Set úbi ille meus est hóspes qui me pérdidit?
 Atque éccum incedit. CH. Quó malum properás, La-
 brax?

Nam equidém te nequeo cónsequi tam strénue.

LA. Vtinám [tu] prius quam te óculis uidissém meis
 Maló cruciatu in Sícilia perbíteres, 495
 Quem própter hoc mihi óptigit miseró mali.

CH. Vtinam [égo], quom in aedis me ad te adduxísti
 [tuas],

In cárcere illo pótius cubuissém die:

Deosque ímortalis quaéso, dum uiuás, uti
 Omnís tui similis hóspites habeás tibi. 500

LA. Malám Fortunam in aedis te adduxí meas.
 Quid míhi scelesto tibi erat auscultátio?

Quidue hínc abítio? quídue in nauem inscénsio?
 Vbi pérdidi etiam plús boni quam míhi fuit.

CH. Pol mínime miror, náuis si fractást tibi, 505
 Scelus te ét sceleste pártá quae uexít bona.

LA. Pessúm dedísti blándimentis mé tuis.

CH. Sceléstiozem cénam cenauí tuam
 Quam quae Thyestaest ánteposita et Téreo.

LA. Perii, ánimo male fit. cónfine quaesó caput. 510

CH. Pulmóneum edepol nímis uelim uomítum uomas.

LA. Eheú, Palaestra atque Ámpelísca, ubi éstis nunc?

CH. Piscibus in alto crédo praehibent pábulum.

LA. Mendícatem mi óptulisti operá tua,
Dum tuis ausculto mágnidicis mendáciis. 515

CH. Bonámst quod habeas grátiam meritó mihi,
Qui te éx insulso sálsum feci operá mea.

LA. Quin tu hinc is a me in máxumam malám crucem.

CH. Eás: easque rés agebam cómodum.

LA. Eheú, quis uiuit mé mortalis míserior? 520

CH. Ego múlto tanto míserior quam tú, Labrax.

LA. Qui? CH. Quía ego indignus súm, tu dignu's
qui sies.

LA. O scírpe, scírpe, laúdo fortunás tuas,
Qui sémpér seruas glóriam aritúdinis.

CH. Equidém me ad uelítationem exerceo: 525
Nam omnia corusca praé tremore fábulor.

LA. Edepól, Neptune, es bálineator frígídu's:
Cum uéstimentis póstquam a ted abii, álgeo.

Ne thérmpoliúm quidem ullum [ille] ínstruit:
Ita salsam praehibet pótionem et frígídam. 530

CH. Vt fórtunati súnť fabri ferrárii,
Qui apút carbones ádsident: sempér calent.

LA. Vtinám fortunam núnc [ego] anatinam úterer,
Vtí, quom exiuissem éx aqua, arerém tamen.

CH. Quid, si álíquo ad ludos mé pro manducó lo-
cem? 535

LA. Quaprópter? CH. Quia pol cláre crepito dén-
tibus.

[Set] óptumo me iúre elauisse árbitror.

LA. Qui? CH. Quíne auderem técum in nauem
ascéndere,

Qui a fúndamento mi úsque mouistí mare?

LA. Tibi aúscultauí: tú promittebás mihi 540

Illi esse quaestum máximum meretricibus :

Ibi mé conruere pósse aiebas dítias.

CH. Iam póstulabas te, ímpurata bélua,

Totám Siciliam déuoraturum ínsulam.

LA. Quacnám balaena mēum uorauit uídulum, 545

Aurum átque argentum ubi ómne compactúm fuit ?

CH. Eadem illa credo quae meum marsúpium,

Quod plénium argenti fúit in saecipério.

LA. Eheú, redactus sum úsque ad unam hanc túni-
culam

Et ad hóc misellum pállium: perii óppido. 550

CH. Vel cónsociare míhi quidem tecúm licet :

Aequás habemus pártis. LA. Saltem sí mihi

Muliérculae essent sáluae, spes aliquaé forent.

Nunc sí me adulescens Plésidippus uíderit,

Quo ab árrabonem pró Palaestra accéperam, 555

Is éxhibebit híc iam mihi negótium.

CH. Quid, stúlte, ploras? tíbi quidem edepol có-
piast,

Dum língua uiuet, qui rem soluas ómnibus.

SCEPARNIO. LABRAX. CHARMIDES.

SC. Quid illuc opsecró negotist, quód duae muliérculae

Híc in fano Véneris signum fléntes amplexaé tenent, 560

Néscio quem metuéntes miserae? nócte hac uero
próxima

Sé iactatas átque eiectas hódie esse aiunt é mari.

LA. Ópsecro herele, aduléscens, ubi istae súnť quas
memoras múlieres ?

SC. Híc in fano Véneris. LA. Quot sunt? SC. Tótidem quot ego et tú sumus.

LA. Némpe meae? SC. Nempé néscio istuc. LA. Quá sunt facie? SC. Scítula: 565

Vél ego amare utrámuis possim, sí probe adpotús siem.

LA. Némpe puellae? SC. Némpe molestus: í, uise [intro], sí lubet.

LA. Mèas oportet íntus esse hic múlieres, mi Chármides.

CH. Iúppiter te pérdat, et si súnť et si non súnť tamen.

LA. Íntro rumpam iam húc in Veneris fánum. CH. In barathrum máuelim. 570

Ópsecro, hospes, dá mihi aliquid úbi condormiscám loci.

SC. Ístic ubi uis cóndormisce: némo prohibet, púpticumst.

CH. Át uides me, ornátus ut sim uéstimentis úuidis.

Récipe me in tectúm, da mihi uestímenti aliquid áridi, Méa dum arescunt: ín aliquo tibi grátiam referám loco.

SC. Tégillum eccillút mihi unum áret: id si uís, dabo. 576

Éodem amictus, èodem tectus ésse soleo, sí pluit.

Tú istaec mihi dato: éxarescent fáxo. CH. Eho, an te paénitet,

Ín mari quom [hac nóctu] elauí, ne híc in terra iterum éluam?

SC. Éluas tu an éxungare, cíccum non intérdum. 580

Tíbi ego numquam crédam quicquam nísi si accepto pignore.

Tú nel suda uél peri algu uél tu aegrota uél uale.

Bárbarum hospitém mi in aedis níl moror: sat lítiumst.

CH. Iámne abis? uenális illie dúctitauit, quisquis est:

Nón est misericórs. set quid ego hic ásto infelix úi-
 dus? 585

Quín abeo hinc in Véneris fanum, ut édormiscam hanc
 crápulam,

Quám potaui [hoc nóctis] praeter ánimi [mei] senténtiam?

Quási uinis Graecis Neptunus nóbis suffudit mare,

ítaque aluom prodí sperauit nóbis salsis póculis.

Quíd opust uerbis? si inuitare nós paulisper pérgeret,
 íbidem obdormissémus: nunc uix uíuos amisít do-
 mum. 591

Núnc Ienonem quíd agit intus uísam, conuiuám meum.

A C T V S III.

D A E M O N E S.

Mirís modis di lúdos faciunt hómínibus :
 [Mirisque exemplis somnia in somnis danunt.]
 Ne dórmiētis quídem sinunt quiéscere. 595
 Vclút ego hac nocte quae processit próxima
 Mirum átque inscitum sómniaui sómniū.
 Ad hirúndinū nídum uisast símia
 Ascénsionem ut fáceret admolírier :
 Neque eás eripere quibat inde. póstibi 600
 Vidétur ad me símia adgredírier,
 Rogáre scalas út darem utendás sibi.
 Ego ad hóc exemplum símiae respóndeo,
 Natás ex Philomela átque ex Progne esse hirúndines.
 Ago cum illa, nequid nóceat meis populáribus. 605
 Atque illa nimio iám fieri ferócior :
 Vidétur ultro míhi malum minitárier.
 In iús uocat med. íbi ego nescio quó modo
 Irátus uideor médiam arripere símiam :
 Conclúdo in uincla béstiam nequíssumam. 610
 Nunc quam ad rem dicam hoc áttinere sómniū,
 Numquam hódie quiui ad cóniecturam euádere.
 Set quíd hoc in Veneris fáno meae uicíniae
 Clamóris oritur? ánimus miratúr meus.

TRACHALIO. DAEMONES.

TR. Pró Cyrenensés populares, uóstram ego inploró
fidem, 615

Ágricolae, adcolaé propinqui qui éstis his regiónibus,
Férte opem inopiae átque exemplum péssimum pessúm
date.

Víndicate, ne ímpiorum pótiór sit polléntia
Quam innocentum, quí se scelere fieri nolunt nóbilis.
Státuite exemplum ínpudenti, dáte pudori praémium : 620
Fácite hic lege pótiús liceat quám ui uicto uíuere.
Cúrrite huc in Véneris fanum, uóstram iterum inploró
fidem,

Quí prope hic adéstis quique audítis clamorém meum.
Férte suppetiás qui Veneri Véneriaequae antístitae
Móre antiquo in eústodelam sùum commiserúnt caput.
Praétorquete iniúriæ prius cóllum quam ad uos pér-
uenat. 626

DÆ. Quid istuc est negóti? TR. Per ego haec génuæ
te optestór, senex,

Quísqvis es... DÆ. Quin tu érgo omítte génuæ et quid
sit mi éxpedi,

[Quór] tumultués. TR. Teque oro et quaéso, si sperás
tibi

Hóc anno multúm futurum sírpe et laserpícium 630
Éamque cuenturam éxagogam Cápua saluam et só-
spitem,

Átque ab lippitúdiue usque síccitas ut sít tibi . . .

DÆ. Sánun es? TR. Seu tibi confidis fóre multam
magúdarim,

Út te ne pigeát dare operam míhi quod te orabó, se-
nex.

DÆ. *At ego te per crúra et talos térgumque optestór
tuum,* 635

*Sí tibi ulmeám futuram spéres uirgidémiam
Ét tibi euentúram hoc anno úberem messém mali,
Út mi istuc dicás negoti quíd sit, quor tumúltues.*

TR. *Quí lubet maledícere? equidem tibi bona optaui
ómnia.*

DÆ. *Bénc equidem tibi díco, qui te dígna ut eueniánt
precór.* 640

TR. *Ópsecro, hoc praeuórtere.* DÆ. *Ergo quíd ne-
gotist? TR. Múlieres*

*Duae innocentes íntus hic sunt, tui índigentes aúxili,
Quíbus aduorsum iús legesque hic ínsignite iniúria
Fáctast fitque in Véneris fano. túm sacerdos Véneria
Índigne adffictátur.* DÆ. *Quis homost tánta confidéntia,
Quí sacerdotem aúdeat uioláre? set eae múlieres* 646
*Quaé sunt? aut quíd ís iniqui fít? TR. Si das operam,
éloquar.*

*Véneris signum súnť amplexae: núnc homo audacíssu-
mus*

Éas deripere uólt. eas ambas ésse oportet líberas.

DÆ. *Quís istic est, qui dēos tam parui péndit? paucis
épedi.* 650

TR. *Fraúdis, sceleris, párricidi, périuri pleníssumus,
Légirupa, impudéns, impurus, ínuerecundíssumus:
Úno uerbo apsóluať, lenost: quíd illum porro praé-
dicem?*

DÆ. *Édepol infortúnio hominem praédicas doná-
bilem.*

TR. *Quí sacerdotí scelestus faúcis interprésserit.* 655

DÆ. *Át malo cum mágno suo hercle fécit. ite ístinc
foras,*

Túrbalio, Sparáx: ubi estis? TR. I ópsecro intro, súb-
ueni

Íllis. DÆ. Iterum autem ímperabo? séquimini hac.

TR. Age núne iam,

Iúbe oculos elídere, itidem ut sépiis faciúnt coqui.

DÆ. Prórípíte hominem pédibus huc itidém quasi occi-
sám suem. 660

TR. Aúdio tumúltum: opinor, léno pugnis péctitur.

Nímis uelim inprobíssimo homini málas edentáuerint.

Sét eccas ipsae huc égrediuntur tímidae e fano mú-
lieres.

PALAESTRA. AMPELISCA. TRACHALIO.

PA. Núnc id est, quom ómnium cópiarum átque
opum,

Aúxili, praésidi ufduitas nós tenet. 665

[Núlla spes] néc uiaest quae salutem ádferat,

[Nec scimus quam in] pártem ingredi persequá-
mur.

[Nímis magno míserae] in metú nunc sumus ámbae.

[Tánta] inportúnitas tántaque iniúria

[Fácta in] nos ést modo hic íntus ab nóstro ero, 670

[Quí] scelestús sacerdotem anum praécipes

Réppulit, própulit pérquam indignís modis

Nósque ab signo íntumo uí deripuít sua.

Set núnc se ut ferúnt res fortúnaeque nóstrae,

Morírist par néc meliust mórte in míseriis. 675

TR. Quid ést? quae illaec orátioest? cesso égo illas
consolári?

Heús, Palaestra: heus, Ámpelisca. PA. Ópsecro, quist
quí uocat?

AM. Quíst is qui nóminat? TR. Si respexís, scies.

PA. Ó salutís meae spés. TR. Tace ac bóno animo es:

Mé uide. PA. Sí modo id líceat, uis ne ópprimat.
TR. Quae uís? PA. Vim mi adigit ádferam ipsa. TR.
Ah désine: nimis inépta's. 681

PA. Desíste dictis núnc iam me míseram consolári.

AM. Nisi quíd re praesidi ádparas, Trachálio, acta haec rés est.

PA. Certúmst moriri quam húnct pati [grassári] lenonem ín me.

Set múliebri animo súm tamen: miseraé [quom uenit] in méntem 685

Mihi mórtis, metus membra óccupat. TR. Edepól [quamquam] hoc acérbumst,

Bonum ánimum habete. PA. Nam ópsecro unde [anímus bonus] mi inuenítur?

TR. Ne, inquám, timete: adsídite hic in ára. AM. Quid istaec ára

Prodésse nobis [plús] potest quam sígnum in fano hic íntus

Venerís, quod amplexaé modo, unde abréptae per uim míserae? 690

TR. Sedéte hic modo: ego hinc uós tamen tutábor. aram habéte hanc

Vobís pro castris: moénia [haec]: hinc égo nos defen-sábo.

Praesídio Veneris málitiae lenónis contra incédam.

PA. Tibi aúscultamus ét Venus alma ámbac te opse-crámus

Aram ámplexantes hánc tuam lacrumántes, genibus níxae, 695

In cústodelam nós tuam ut recípias et tutére:
 Illós scelestos, qui tuum fecérunt fanum páruí,
 [Vt úlciscare] nósque ut hanc tua páce aram opsidére
 [Sinás, quae] elautae ambaé sumus operá Neptuni nóctu:
 [Ne inuísas] habeas néue idcirco nóbis uitio uórtas, 700
 Si quídpíamst minus quód bene esse laútum [tu] ar-
 bitrére.

TR. Has aéquom petere intéllego: decet áps te id
 impetrári:

[Ignoscere his te conuenit: metus has id ut faciant
 subigit.]

Te ex cóncha natam esse aútumant: caue tu hárum
 conchas spérnas.

Set óptume eccum exít senex, patrónus mihique et
 uóbis. 705

DAEMONES. LABRAX. LORARI. TRACHALIO.
 PALAESTRA ET AMPELISCA.

DÆ. Éxi e fano, nátum quantumst hómínium sacrilegís-
 sume.

Vós in aram abíte sessum. sét ubi sunt? TR. Huc ré-
 spice.

DÆ. Óptume: istuc uólueramus. iúbe modo accedát
 prope.

+ Tún legirupiónem hic nobiscúm dis facere póstulas?
 Púgnum in os inpínge. LA. Iniqua haec pátiór cum
 pretió tuo. 710

DÆ. Át etiam minitátur audax. LA. Iús meum erep-
 tímst mihi:

Mèas mihi ancillás inuito me éripis. TR. [Ergó dato]

Dé senatu Cýrenensi quémuis opulentum [árbitrum],
 Sí tuas esse opórtet niue eas ésse oportet líberas,
 Níue in carcerém conpingi te aéquomst aetatémque
 ibi 715

Te úsque habitare, dónec totum cárcerem contríueris.

LA. Nón hodie isti rei aúspicauí, ut cúm furcifero fá-
 buler.

Té ego appello. DÆ. Cum ístoc primum qui te nouit
 dísputa.

LA. Técum ago. TR. Atqui mécum agundumst. súnthe
 illae ancillaé tuae?

LA. Sínt. TR. Agedum ergo, tänge utramuis dígitulo
 minumó modo. 720

LA. Quíd, si attigero? TR. Extémplo hercle ego te
 fóllem pugilatórium

Fáciam et pendentem íncursabo púgnis, periuríssume.

LA. Míhi non liceat méas ancillas Véneris de ara ab-
 dúcere?

DÆ. Nón licet: itast léx aput nos. LA. Míhi cum uo-
 stris légibus

[Níhil est] conmerci: équidem iam istas ámbas educám
 foras. 725

Tú senex si istás amas, huc árido argentóst opus.

DÆ. Véneri haec autem cónplacuerunt. LA. Hábeat,
 si argentúm dabit.

DÆ. Déa tibi argentúm? nunc adeo ut scías meam sen-
 téntiam,

Óccupito modo illis adferre uím ioculo pauxíllulam:

Íta ego te hinc ornátum amittam, tu ípsus te ut non nó-
 ueris. 730

Vós adeo, ubi ego innúero uobis, ní eí caput exocu-
 lássitis,

Quási iuncis murtéta item ego uos uírgis circumuínciam.

LA. Vi agis mecum. TR. Etiam ópprobras uim, flágití
flagrántia?

LA. Tún trifurcifér mihi audes inclementer dícere?

TR. Fáteor, ego trifúrcifer sum: tú's homo adprimé
probus: 735

Númqui minus hasce ésse oportet líberas? LA. Quid,
líberas?

TR. Átque eras tuás quidem hercle atque éx germana
Graécia:

Nam áltera haec est náta Athenis [íngenuis paréntibus].

DÆ. Quid ego ex te audio? TR. Hanc Athenis ésse
nata[m] liberam.

DÆ. Méa poplaris ópsecro haec est? TR. Nón tu
Cyrenénsis es? 740

DÆ. Ímmo Athenis nátus altusque éducat[us]que Átticis.

TR. Ópsecro, defénde ciuis tuas, senex. DÆ. O filia,
Quóm ego hanc uideo, mearum me ap[er]s[en]s míseriarum
cónmones:

Tríma quae periít mi: iam [ea] tántast, si uiuít, scio.

LA. Árgentum ego pro istísc[e] ambabus, quó[er]u[m] erant,
dominó dedi. 745

Quíd mea refert, haec Athenis nátae[n]e an Thebís sient,
Dúm mihi recte séruítutem séruiant? TR. Itane, ímpu-
dens?

Túne hic felis uírginalis líberos paréntibus

Súblectos habébis atque indígno quaestu cónteres?

Námque huic altera[e] quae patria sít, profecto néscio: 750

Nísi scio probiórem hanc esse quám te, ímpuratíssime.

LA. Túae istae sunt? TR. Cóntende ergo, utér sit
tergo ueríor:

Ni ófferumentás habebis plúris in tergo tuo

Quam úlla nauis lónge clauos, tum égo ero mendacíssu-
mus.

Póstea [tu] aspicitó meum, quando égo tuum inspectá-
uero: 755

Ní erit tam sincérum, ut quiuis dícat ampulláriuS,
Óptumum esse operí faciundo córium et sinceríssumum,
Quíd causaest quin uírgis te usque ad sáuritatem saú-
ciem?

Quíd illas spectas? quas si attigeris, óculos eripiám
tibi.

LA. Át quin, quia uotás, utramque iám mecum abducám
semul. 760

DÆ. Quíd facies? LA. Volcánum adducam: is Véné-
rist aduorsáriuS.

TR. Quó illic it? LA. Hens, écquis hic est? heús.

DÆ. Si attigeris óstium,
iám tibi hercle in óre fiet méssis mergis púgneis.

LA. Núllum habemus ígnem: ficis uíctitamus áridis.

DÆ. Égo dabo ígnem, sí quidem in capite tño conflandi
cópiast. 765

LA. Íbo hercle aliquo quaéritatum ígnem. DÆ. Quid,
quom inuéneris?

LA. Ígnem magnum hic fáciam. DÆ. Quine ut húma-
num exurás tibi?

LA. Ímmo hasce ambas híc in ara ut uíuas comburam.
DÆ. Íd uolo.

Nam hércle ego te contínuo arripiam bárba et in ígnem
cóniciam

Téque ambustulátum magnis ébiciam auibus pábulum. 770

Quóm coniecturam égomet mecum fácio, haec illast
símia,

Quae hás hirundinés ex nido uólt eripere ingrátis,

Quód ego in somnis sómniaui. TR. Scín quid tecum oró,
senex?

Út illas serues, uím defendas, dúm ego erum adducó
meum.

DÆ. Quaére erum atque addúce. TR. At hic ne . . .
DÆ. Máximo maló suo, 775

Si áttigerit siue óceptassit. TR. Cúra. DÆ. Cura-
túmst: abi.

TR. Húnc quoque adserua ípsum, nequo abítat. nam
promísimus

Cárnufici aut taléntum magnum aút hunc hodie sistere

DÆ. Ábi modo: ego, dum abés, ut abeat nón sinam.

TR. Huc reuénero.

DÆ. Vtrúm tu leno cúm malo lubéntius 780

Quiéscis an sic síne malo, si cópiast?

LA. Ego quaé tu loquere flócci non fació, senex.

Meas quídem ted inuito ét Venere et summó Ioue

De ará capillo iám deripiam. DÆ. Tángedum.

LA. Tangam hércle uero. DÆ. Ágedum ergo, accede
húc modo. 785

LA. Iubedúm recedere ístos ambo illúc modo.

DÆ. Immo ád te accedent. LA. Nón hercle equidem
cénseo.

DÆ. Quid agés, si accedent própius? LA. Ego re-
césseero.

Verúm, senex, si te úmquam in urbe offéndero,

Numquam hércle quisquam mé lenonem díxerit, 790

Si té non ludos péssumos dimísero.

DÆ. Facito ístuc quod minitáris. set nunc ínterim

Si illás attigeris, dábitur tibi maguúm malum.

LA. Quam mágnum uero? DÆ. Quántum lenouí sat
est.

LA. Minás ego istas flócci non fació tuas : 795
 Equidem ãas te inuito iam ámbas rapiam. DÆ. Tán-
 gedum.

LA. Tangam hércle uero. DÆ. Tánges, at scin quó
 modo ?

Idúm Turbalio currículo, adfer [húc domo]

Duas cláuas. LA. Clauas? DÆ. Sét probas: pro-
 perá cito.

Ego te hódie faxo récte acceptum, ut dígnus es. 800

LA. Eheú, scelestus gáleam in nauí pérdidi:

Nunc mi ópportuna híc ésset, salua sí foret.

Licét saltem istas mi áppellare? DÆ. Nón licet.

Ehem,

Eccum óptume edepol [húc] clauator áduenit. 805

LA. Illút quidem edepol tñnimentumst aúribus.

DÆ. Age, áccipe illanc álteram clauám, Sparax.

Age, álter istinc, álter hinc adsístite.

Adsístite ambo. síc. audite núnc ãam:

Si hercle illic illas hódie digito tétigerit 810

Inuítas, ni istunc ístis inuitássitis

Vsque ádeo, donec quá domum abeat nésciat,

Perístis ambo. si áppellabit quémpiam,

Vos rêspondetote ístinc ístarúm uicem.

Sin ípse abitere hinc uolet, quantúm potis, 815

Extémplo amplectitóte crura fústibus.

LA. Etiám me abire hinc nón sinent? DÆ. Dixí satis.

Et úbi ille seruos cúm ero [suo] huc aduénerit,

Qui erum áccessiuit, ítote extémplo domum.

Curáte haec sultis mágna diligéntia. 820

LA. Eu, hércle ne ístic fána mutantúr cito:

Hoc Hérculist iam, Véneris fanum quód fuit:

Ita dùo destituit sígna híc cum clauís senex.

Non hérele quo hinc nunc géntium aufugiám scio :

Ita núnc mi utrumque saéuit, et terra ét mare. 825

Palaéstra. LO. Quid uis? LA. Ápage, controuérsiast :

Haec quídem Palaestra quaé respondit nón meast.

Heus, Ámpelisca. LO. Cáue sis infortúnio.

LA. Ut pótis est, ignaui hómínes satis recté monent.

Set uóbis dico, heus, uóbis num moléstias 830

Me adire ad illas própíus? LO. Nil nobís quídem

LA. Numquíd molestum míhi erit? LO. Nil, si cáueris.

LA. Quid ést quod caueam? LO. En, á crasso infortúnio.

LA. Quaeso hérele adire ut líceat. LO. Adeas, sí uelis.

LA. Bene hérele factum: uóbis habeo grátiam. 835

Accédam própíus. LO. Íllic asta tu ílico.

LA. Edepól proueni néquiter multís modis:

Certúmst hasce hodie usque ópsidione uíncere.

PLESIDIPPVS. TRACHALIO. LABRAX. LORARII.

PALÆSTRA ET AMPELISCA. CHARMIDES.

PL. Meamne ille amicam léno uí, uioléntia

De ará deripere Véneris uoluit? TR. Ád modum. 840

PL. Quin óccidisti extémplo? TR. Gladius nón erat.

PL. Caperés aut fustem aut lápidem TR. Quid, ego
quási canem

Hominem ínsectarer lápidibus nequíssimum?

* * * * *

LA. Nunc pól ego perii: Plésidippus éccum adest:

Conuórret iam hic me tótum cum puluíscolo. 845

PL. Etiámne in ara tunc sedebant múlieres,
Quom ad mé profectu's íre? TR. Nunc ibidém sedent.
PL. Quis illás nunc illic séruat? TR. Nescio quis

senex,

Vicínus Veneris, ís dedit operam óptumam:

Is núnc cum seruis séruat: ego mandáueram. 850

PL. Duc me ad lenonem récta. ubi illic ést homo?

LA. Salué. PL. Salutem nil moror. opta ócius,

Rapín te optorto cóllo maui's án trahi:

Vtrúmuis opta, dúm licet. LA. Neutrúm uolo.

PL. Abi sáne ad litus cúrriculo, Trachálio, 855

lube illós in urbem íre óbuíam a portú mihi,
Quos mécum duxi, hunc qui ad carnuficem tráderent:

Post húc redito atque ágitato hic custódiam.

Ego húc scelestum rápiam [iam] in ius éxulem:

Age, ámbula in ius. LA. Quid ego deliqui? PL. Ro-
gas? 860

Quine árrabonem a me áccepisti ob múlierem

Et cam hinc auexi? LA. Nón auexi. PL. Quór
negas?

LA. Quia pól prouexi: auéhere non quiuí miser.

Equidém tibi [hodie] díxeram praestó fore

Aput Véneris fanum: númquid muto? súmne ibi? 865

PL. In iúre causam dícito: hic uerbúm sat est.

Sequere. LA. Ópsecro te, súbueni, mi Chármides:

Optóрто rapior cóllo. CH. Quis me nóminat?

LA. Vidén me ut rapior? CH. Vídeo atque inspectó
lubens.

LA. Non súbuenire mi aúdes? CH. Quis homo té
rapit? 870

LA. Aduléscens Plesidíppus. CH. Vt nancú's, habe:

Bono ánimo meliust te in neruom conrépere:

Tibi óptigit quod plúrumi exoptánt sibi.

LA. Quid id ést? CH. Vt id quod quaérant inueniánt
sibi.

LA. Sequere, ópsecro, me. CH. Páriter suades,
quális es: 875

Tu in néruom rapere: eo me ópsecras ut té sequar?

PL. Etiám retentas? LA. Périi. PL. Verum sit
uelim.

Tu méa Palaestra et Ámpelisca, ibidem ilico

Manéte, dum ego huc rédeo. LO. Equidem suádeo

Vt ad nos abeant pótius, dum recipis. PL. Placet:

Bene fáctis. LA. Fures mi éstis. LO. Quid, furés?

PL. Rape. 881

LA. Oro, ópsecro, Palaéstra. PL. Sequere, cárnufex.

LA. Hospés. CH. Non sum hospes: répudio hospiti-
tiúm tuum.

LA. Sicín me spernis? CH. Sic ago: semél bibo.

LA. Di te infelicient. CH. Ístic capiti dícito. 885

Credo állum in aliam béluam hominem uórtier:

Illic in columbum, crédo, leno uórtitur:

Nam in colúmbari collum [ëius] hau multo póst erit.

In néruom ille hodie nídaménta cóngeret.

Verúm tamen ibo, ei áduocatus út siem, 890

Siquí mea ópera cítius addicí potest.

A C T V S III.

D A E M O N E S.

Bene fáctum et uolup est hódie me his muliérculis
 Tetulisse auxiliúm: iám cluentas répperi,
 Atque ámbas forma scítula atque aetátula.
 Set uxór scelesta me ómnibus seruát modis, 895
 Nequí significem quídpíam muliérculis.
 Set Grípús seruos nóster quíd rerúm gerat,
 Mirór, de nocte qui ábiit piscatum ad mare.
 Pol mágis sapisset, sí dormiuissét domi:
 Nam núnc et operam lúdos facit et rétia, 900
 Ut ést tempesta núnc atque ut noctú fuit.
 In dígitis hodie pércoquam quod céperit:
 Ita flúctuare uídeo uehementér mare.
 Set uxór uocat me ad prándium: redeó domum.
 Iam opplébit auris mēas sua uaniloquéntia. 905

G R I P V S.

Neptúno has agó gratías meo patróno,
 Qui sálsis locís incolít pisculéntis,
 Quom me éx suis locís pulcre ornátum expediuit
 Templisque reducém, plurumá praeda onústum

Salúte horiaé, quae in marí fluctuóso 910

Piscátu nouó me uberí conpotiuit.

Miró mihi modo átque incredíbili hic piscátus

Lepide éuenit nec piscium úllam unciam hódie

Pondó cepi nísi hoc quod fero híc [mecum] in réte.

Nam ut dé nocte múlta inpigréque exurréxi, 915

Lucrúm praeposíui sopóri et quiéti:

Tempéstate saéua experíri expetiui,

Paupértatem erí qui et meám seruitútem

Tolerárem opera hau parcús mea.

Nímis homo nihilíst qui piger est, nímisque id genus odi
égo male hominum. 920

Vígilare addecét qui sua uolt témperí confícere officia:

Nón enim illum expectáre oportet, dum érus se suscitet
ád suum officium.

Nám qui dormiúnt lubenter, síne lucro et cum málo quie-
scunt.

Nam égo nunc, qui inpigér fui, repperí mi piger ut sí
uelim sim.

Hóc ego repperi ín mari [hodie]: quídquid inest, graue
quíd inest: aurum 925

Híc ego inesse reór. nec mi ullus cóncsius est homo.
núnc tibi, Gripe,

Haéc occasio óptigit, nt líberet te ex pópulo praetor.

Núnc sic faciam, síc consiliuníst: ád erum ueniam dócte,
astute,

Paúxillatim póllicitabor pró capite argentum, út sim
liber.

Iám ubi liber ero, ígitur demum ínstruam agrum atque
aedís, mancipia: 930

Náuibus magnis mércaturam fáciám: aput reges réx per-
hibebor.

Póst animi causá mihi nauem fáciam atque imitabór
 Stratonicum,
 Óppida circumuécitabor. úbi nobilitas méa erit clara,
 Óppidum magnúm conuocnibo: éi ego urbi Gripo ín-
 dam nomen,
 Mónumentum meae fámae et factis, íbique regnum mág-
 num instituam. 935
 Mágnas res hic ágito in mentem instrúere. nunc hanc
 [praédam] condam.
 Sét hic rex cum acetó pransurust ét sale, sine bonó pul-
 mento.

TRACHALIO. GRIPVS.

TR. Heus máne. GR. Quid maneam? TR. Dum hánc
 tibi quam tráhis rudentem cónplico.

GR. Miqté modo. TR. At pol ego te ádiuuabo. bõnis
 quod bene fit, haú perit.

GR. * * * * turbída tempestas fuit heri: 940
 Nil hábeo, adulescens, píscium: ne tú mihi esse pó-
 stules.

Non uídes referre me úuidum reté sine squamosó
 pecu?

TR. Non édepol piscis éxpeto quam túi sermonis sum
 índigens.

GR. Iam, quísquis es, me odio énicas. TR. Non sínam
 ego abire hinc té: mane.

GR. Caue síis malo: quíd tú, malum, nam [núnc] me
 retrahis? TR. Aúdi. 945

GR. Non aúdio. TR. At pol qui aúdiés. GR. Quin
 póst eloquere quíd uis.

TR. Eho [tú], operae pretiúmst modo quod tibi ego uolo narráre.

GR. Flóquere quid id est. TR. Vide, num quispiám consequitur própe nos.

GR. Écquid est quód [id] mea réferat? TR. Scilicet:

Sét boni cónsili écquid in té mihist? 950

GR. Quíd negotíst, modo díce. TR. Dicám, tace, Sí fidem modo

Dás mihi te nón fore infídum.

GR. Dó fidem tibi:

Fídus ero, quísqvis es. TR. Aúdi. 955

Fúrtum ego uidi quí faciebat: nóram dominum id quóifaciebat.

Póst ad furem egomet deuenio féroque ei conditionem hoc pacto:

‘Égo istuc furtum scío quóifactumst: núnc mihi si uis dáre dimidium,

Índicium dominó non faciam’, is mihi nihil etiám respondit.

Quíd inde aequomst dari mihi? dimidium uólo dicas.

GR. Inmo ámplius etiam: 960

Nám nisi dat, dominó dicundum cénseo. TR. Tuo consilio faciam.

Núnc aduerte animúm: namque hoc omne áttinet ad té. GR. Quid factumst?

TR. Vídulum istum quóius est noui ego hóminem iam pridém. GR. Quid est?

TR. Ét quo pacto périit. GR. At ego quó pacto inuentúst scío:

Ét qui inuenit hóminem noui, et dóminus qui nunc ést scío. 965

Nihilo pol plurís tua hoc quam quánti illut refért mea.
Égo illum noui quóius nunc est: tú illum quoíus antehác fuit.

Húnc homo nemo a mé feret: ne tú te speres ócius.

TR. Nón ferat, si dóminus ueniat? GR. Dóminus huic, ne frústra sis,

Nísi ego nemo nátust, hunc qui cépi in uenatú meo.

TR. Ítane uero? GR. Ecquem ésse dices in mari piscém meum? 971

Quós quom capio, sí quidem cepi, mèi sunt: habeo pró meis.

Néc manu adserúntur neque illinc pártem quisquam póstulat.

Ín foro palam ómnis uendo pró meis uenálibus.

Máre quidem commúne certost ómnibus. TR. Ad-séntio: 975

Quí minus hunc commúnem quaeso míhi esse oportet uidulum?

Ín mari inuentúst. GR. Ne [tu homo's] ínpudenter ínpudens:

Nám si istuc ius sít quod memoras, piscatores périerint. Quíppe quom extemplo in macellum písces prolátí sient,

Némo emat: suam quisque partem píscium poscát sibi: 980

Dícat in mari communi cáptos. TR. Quid ais, ínpudens?

Aíusu's etiam cómparare uidulum cum píscibus?

Éadem tandem rés uidetur? GR. Ín manu non ést mea:

Úbi demisi réte atque hamum, quídquid haesit éxtraho.

Mëum quod rete atque hámi nacti súnť, meum potissimumst. 985

TR. Ímmo hercle haut est, sí quidem quod uas éxcepisti. GR. Philosophe.

TR. Sét tu enimquam piscatorem uídisti, uenéfce, Vídulum piscém cepisse aut prótulisse ullum ín forum?

Nón enim tu hic quidem óccupabis ómnis quaestus quós uoles:

Ét uitorem et piscatorem té esse, inpure, póstulas. 990

Vél te mihi monstráre oportet piscis qui sit uídulus:

Vél quod in marí non natumst néque habet squamas né feras.

GR. Quid, tu numquam aúdiuisti antehac uídulum esse piscém? TR. Scelus,

Núllus est. GR. Immóst profecie: ego qui sum piscatór scio.

Vérum raro cápitur: nullus mínus saepe ad terrám uenit. 995

TR. Níl agis: daré uérba speras míhi te posse, fúrcifer.

Quó colorest? GR. Hóc colore cápiuntur pauxilluli: Súnť alii puníceo corio, mágni item atque atrí. TR. Scio:

Tu hércle, opino, in uídulum conuórtes piscem, nísi caues:

Fiet tibi puníceum corium, póstea atrum dénuo. 1000

GR. Quód scelus hodie hóc inueni. TR. Vérba facimus: ít dies.

Víde sis, quouis árbitratu nós uis facere? GR. Víduli Árbitratu. TR. Íta enimuero? stúltus es. GR. Salué, Thales.

TR. Tú istunc hodie nón ferēs, nisi dās sequestrum
aut árbitrum,

Quóius haec res árbitratu fiat. GR. Quaeso sánun es?

TR. Sum élleborosus. GR. At égo cerritus: hunc
non amittám tamen. 1006

TR. Vérbum etiam adde unúm, iam in cerebro cóla-
phos apstrudám tuo.

Égo iam hic te, itidem quási peniculus nóuos exurgerí
solet,

Ni hunc amittis, éxurgebo quídquid humorís tibist.

GR. Tánge: adfligam ad térram te itidem ut píscem
soleo pólypum. 1010

Vís pugnare? TR. Quíd opust? quin tu pótius prae-
dam díuide.

GR. Hinc tu nisi malúm frunisci níl potes, ne pó-
stules.

Ábeo ego hinc. TR. At ego hinc offlectam náuem,
nequo abeás: mane.

GR. Sí tu proréta ísti nauí's, égo gubernatór ero.

Mítte rudentem [núnc], scelesté. TR. Míttam: omítte
uídulum. 1015

GR. Númquam hercle hinc hodié ramenta fíes fortu-
nátior.

TR. Nón probare pérnegando mihi potes, nisi párs
datur

Aut ad arbitrúm reditur aut sequestro pónitur.

GR. Quémne ego excepi ín mari? TR. Ast ego ín-
spectaui e lítore.

GR. Méa ópera [et] labóre et rete et hória. TR. Num-
quí minus, 1020

Sí ueniat nunc dóminus quoiust, égo quí inspectam
procul

Te hunc habere, fur sum quam tu? GR. Nihil. TR.

Mane, mastigia:

Quo argumento socius non sum et fur sum, factum ex
te sciam.

GR. Nescio: neque ego istas uostras leges urbanas
scio,

Nisi quia hunc meum esse dico. TR. Et ego item
esse aió meum. 1025

GR. Mane iam: repperi quo pacto nec fur nec socius
sies.

TR. Quo pacto? GR. Sine me hinc abire: tu abi
tacitus tuam uiam,

Nec tu me quoquam indicassis neque ego tibi quic-
quam dabo.

Tu taceto: ego mussitabo. hoc optimum atque ac-
quissimumst.

TR. Ecquid conditionis audes ferre? GR. Iam du-
dum fero: 1030

Vt abeas, rudentem amittas, mihi molestus ne sies.

TR. Mane, dum refero conditionem. GR. Te, opse-
cro hercle, aufér modo.

TR. Ecquem in his locis nouisti? GR. Oportet uici-
nos meos.

TR. Vbi tu hic habitas? GR. Porro illic longe usque
in campis ultimis.

TR. Vin qui in hac uilla habitat eius arbitratu
feri? 1035

GR. Paulisper remitte restem, dum concedo et consulo.

TR. Fiat. GR. Euge, salua res est: praeda haec per-
petuast mea.

Ad meum erum arbitram uocat me hic intra praesepis
meas.

Númquam hercle hodie abiúdicabit áb suo trióbulum.
Né iste hauscit quam cónditionem tétulit: ibo ad ár-
bitrum. 1040

TR. Quíd igitur? GR. Quamquam ístuc esse iús me-
um certó scio,

Fíat ístuc pótius quam nunc púgnem tecum. TR.
Núnc places.

GR. Quámquam ad ignotum árbitrum me adpéllis, si
adhíbebit fidem,

Étsi ignotust, nórust: si non, nórust ignotíssumust.

DAEMONES. PALAESTRA ET AMPELISCA. (LORARII.)
GRIPVS. TRACHALIO.

DÆ. Sério edepol, quámquam uos quae uóltis [cupio],
múlieres, 1045

Métuo propter uós mea uxor né me extrudat aé-
dibus,

Quaé me pelicés adduxe dícet ante oculós suos.

Vós confugite in áram potius quám ego. MV. Mi-
serae périimus.

DÆ. Égo uos saluas sístam: ne timéte. set quid uós
foras

Prósequimini? quóniam ego adsum, fáciét nemo in-
iúriam. 1050

Íte, inquam, domum ámbo nunc íam éx praesidio praé-
sides.

GR. Ó cre salue. DÆ. Sálue. quid fit? TR. Túan
hic séruost? GR. Haú pudet.

TR. Nihil ago tecum. GR. Érgo abi hinc sis. TR.
Quaéso respondé, senex:

Túun hic seruost? DÆ. Méus est. TR. Hem, istuc
óptume, quandó tuust.

Íterum te salúto. DÆ. Et ego te. tún'es, qui hau
multó prius 1055

Ábiisti hinc erum árcessitum? TR. Ego ís sum. DÆ.
Quid nunc uís tibi?

TR. Némpe hic tuus est? DÆ. Méus est. TR. Istuc
óptume, quandó tuust.

DÆ. Quid negotist? TR. Vír scelestus illic est.
DÆ. Quid fecít tibi

Vír scelestus? TR. Hómini ego isti tálos suffringí
uolo.

DÆ. Quid est qua de re lítigatis núnc inter uos?
TR. Éloquar. 1060

GR. Ímmo ego eloquár. TR. Ego opinor rém faces-
so. GR. Sí quidem

Sís pudicus, hinc facessas. DÆ. Grípe, animum ad-
uorte ác tace.

GR. Vtin ístic prius dícat? DÆ. Audi. lóquere tu.
GR. Alienón prius

Quám tuo dabis orátionem? TR. [Hem,] út nequitur
cónprimi.

Íta ut ocepi dícere, illum quém [tu fano Vénerio] 1065
Dúdum lenonem éxtrusisti, eius uídulum hic eccíllum
* [habet].

GR. Nón habeo. TR. Negás quod oculis uideo? GR.
At ne uideás uelim.

Hábeo, non habeó: quíd tu me cúras quíd rerúm
geram?

TR. Quó modo habeas, illut refert, iúrene anne iniúria.

GR. Ní istum cepi, núlla causast quín me condonés
cruci. 1070

Si in mari rete [égo] prehendi, qui tuum potius quam meum?

TR. Verba dat: hoc modo res gestast, ut ego dico.

GR. Quid tu ais?

TR. Quoad primarius uir dicat, conprime hunc sis, si tuust.

GR. Quid, tu idem uis mihimet fieri, quod erus consueuit tibi?

Si ille te comprimere solitust, hic nos noster non solet. 1075

DÆ. Verbo illo modo ille uicit. quid nunc tu uis? dic mihi.

TR. Equidem ego neque partem posco mihi istinc de istoc uidulo

Neque meum esse hodie umquam dixi: set isti inest cistellula

Huius mulieris, quam dudum dixi fuisse liberam.

DÆ. Nemp tu hanc dicis, quam esse aiebas dudum popularém meam? 1080

TR. Ad modum: et ea quae olim parua gestauit crepundia

Isti in ista cistula insunt, quae isti inest in uidulo.

Hoc neque istic usust et illi miserae suppetias feret,

Si id dederit, qui suos parentis quaerat. DÆ. Faciam ut det: tace.

GR. Nihil hercle ego sum isti daturus. TR. Nil peto nisi cistulam 1085

Et crepundia. GR. Quid, ea si sunt aurea? TR. Quid istuc tua?

Aurum auro expendetur, argentum argento exaequabitur.

GR. Fác sis aurum ut uideam: post ego fáciam ut uideas cístulam.

DÆ. Cáue malo ac tace tú: tu perge ut ócepesti dicere.

TR. Vnum te opsecro, út ted huius cónmiserescat múlteris, 1090

Sí quidem hic lenónis ciust uidulus, quem súsPICOR.

Híc [ego] nisi de opínione cértum nil dicó tibi.

GR. Viden scelestus ut aúcupatur? **TR.** Síne me ut ocepí loqui.

Sí scelesti illíus est hic quóius dico uidulus,

Haéc poterunt nouísse: ostendere hís iube. **GR.** Ain? osténdere? 1095

DÆ. Haút iniquom dícit, Gripe, ut óstendatur uidulus.

GR. Immo hercle insigníte inique. **DÆ.** Quíidum?

GR. Quia, si osténdero,

Cóntinuo hunc nouísse dicent scílicet. **TR.** Sceleurúm caput,

Vt tute's, item ómnis censes ésse? periurí caput.

GR. Ómnia ego istaec fáçile patior, dúm hic hinc a me séntiat. 1100

TR. Átqui nunc aps té stat: uerum hinc cíbit testimoniónum.

DÆ. Gripe, aduerte animúm. tu paucis éxpedi quid póstulas.

TR. Díxi equidem: set sí parum intelléxti, dicam dénuo.

Hásce ambas, ut dúdum dixi, ita ésse oportet líberas:

Haéc Athenis párua fuit uírgo surpta. **GR.** Díc mihi,

Quíd id ad uidulum áttinet, seruáé sint istae an líberae. 1106

TR. Ómnia iterum uís memorari, scélus, ut defíat
dies.

DÆ. Ápstine maledíctis et mi quód rogauí díue.

TR. Cístellam isti inéssé oportet caúdeam in isto uí-
dulo,

Vbí sunt signa quí parentis nóscere haec possít
suos, 1110

Quíbuscum parua Athénis periit, sícuti dixí prius.

GR. Iúppiter te díque perdant. quíd ais, uir ue-
néfice?

Quíd, istae mutae súnť, quae pro se fábulari nóń
queant?

TR. Ęo tacent, quia tácitast [melior] múlier semper
quám loquens.

GR. Túm pol tu pro orátione nec uir nec muliér
mihí's. 1115

TR. Quídum? GR. Quia enim néque loquens es né-
que tacens umquám bonus.

Quaéso, enumquam hodié licebit mihí loquí? DÆ. Si
praéterhac

[Vnum] uerbum fáxis hodie, egó tibi conminuám caput.

TR. Vť id ocepi dícere, eam, senéx, te quaeso cístu-
lam

Vť iubeas hunc réddere illis: ób eam síquid póstulat
Sibi mercedis, dábitur: aliut quídquid íbist habeát
sibi. 1121

GR. Núnc demum istuc dícis, quoniam iús meum esse
intéllegis:

Dúdum dimidiám petebas pártem. TR. Immo etiam
núnc peto.

GR. Vídi petere míluom, etiam quóm nihil auferrét
tamen.

DÆ. Nón ego te conprimere possum sine malo? GR.
Si istic tacet, 1125

Égo tacebo: si iste loquitur, sine me pro re mea loqui.

DÆ. Cédo [sis] modo mi uidulum istum, Gripe. GR.
Concredám tibi:

Át si istorum nil sit, mihi uti réddas. DÆ. Reddetúr.
GR. Tene.

DÆ. Aúdi nunc iám, Palaestra atque Ámpelisca, hoc
quód loquor:

Éstne hic uidulus, úbi cistellam túam inesse [hic]
aibát? PA. Is est. 1130

GR. Périi miser ego hércle: ut prius quam pláne
aspexit flico

Éum esse dixit. PA. Fáciam ego hanc rem [plánam ex
procliuá] tibi.

Cístellam isti inesse oportet caúdeam in isto uidulo:
Íbi ego dicam quídquid inerit nóminatim: tú mihi
Níhilum ostenderís. si falsa dícam, frustra díxero: 1135
Vós tum uobis ístaec quídquid inerit isti habébitis.

Sét si uera, tum ópsecro te ut méa mi reddantúr.
DÆ. Placet:

Iús merum oras mēo quidem animo. GR. At meo
hércle [summam iniúriam]:

Quíd, si ista aut supérstitiosa aut áriolast atque
ómnia

Quídquid insit uéra dicet? áne habebit áriola? 1140

DÆ. Nón feret, nisi uéra dicet: néquiquam ario-
lábítur.

Sólue uidulum érgo, ut quid sit uérum quam primúm
sciam.

GR. Hóc habet: est solútum. ah perii: uideo cistel-
lam. DÆ. Haécinest?

PA. Ístaec est. o mēi parentes, híc uos conclusós
gero:

Húc opesque spésque uostrum cónoscendum cón-
didi. 1145

GR. Túm tibi hercle dēos iratos ésse oportet, quis-
quis es,

Quaé parentis tám in angustum túos locum conpégeris

DÆ. Grípe, accede huc, túa res agitur: tú, puella,
ístinc procul

Dícito quid ínsit et qua fácie: memorato ómnia.

Si hércle tantillúm peccassis, quód posterius pó-
stules 1150

Te ad uerum conuórti, nugas, múlier, magnas égeris.

GR. Iús bonum oras. TR. Édepol hau ted órat: nam
tu iniúriu's.

DÆ. Lóquere nunc íám, puella. Grípe, animum ad-
uorte ac tace.

PA. Súnť crepundia. DÆ. Écca uideo. GR. Périi
in primo praélio:

Máne ne ostenderís. DÆ. Qua facie súnť? responde
ex órdine. 1155

PA. Énsiculust auréolus primum líteratus. DÆ. Dí-
cedum,

Ín eo ensiculo líterarum quíd sit. PA. Mei nomén patris.

Póst altrinsecus áncipes securiculast, ítem áurea,

Líterata: ibi mátris nomen ín securiculást. DÆ. Mane:

Díc, in ensiculó quíd nomen sít paternum. PA. Daé-
mones. 1160

DÆ. Di ímortales, úbi loci sunt spés meae? GR
Immo edepól meae?

DÆ. Péрге, te opsecró, continuo. GR. Plácide, aut
íte in màlam crucem.

DÆ. Lóquere, matris nómen hic quid in securiculá
siet.

PA. Daédalis. DÆ. Di mé seruatum cúpiunt. GR.
At me pérditum.

DÆ. Fíliam meam esse hánc oportet, Grípe. GR. Sit
per mé quidem. 1165

Quí te di omnes pérdant, qui hodie me óculis uidisti
tuis,

Méque adeo sceléstum, qui non círcumspexi céntiens
Príus, me nequis ínspectaret, quám rete extraxi éx
aqua.

PA. Póst sicilicula árgenteola et dũae conexae máni-
culae

Ét sunculast. GR. Quin dírecta i tu cúm sucula et cum
pórculis. 1170

PA. Ét bulla aureást, pater quam dedit mihi natalí
die.

DÆ. Éast profecto: cóntineri quín conplectar nón
queo.

Fília mea, sálue: ego is sum quí te produxí pater:
Égo sum Daemonés, et mater túa eccam hic intus
Daédalis.

PA. Sálue, mi pater ínsperate. DÆ. Sálue: ut te
amplectór lubens. 1175

TR. Vólup est quom istuc éx pietate uóstra uobis
cóntigit.

DÆ. Ágedum, hunc, si potés, fer intro uídulum,
Trachálio.

TR. Écce Gripi scélera: quom ista rés male euenít
tibi,

Grípe, gratulór. DÆ. Age camus, méa gnata, ad ma-
trém tuam,

Quae ex te poterit argumentis hanc rem magis ex-
quirere: 1180

Quae te magis tractavit magisque signa pernoct tua.

TR. Eamus [hinc] intro omnes, quando operam pro-
miscam damus.

PA. Sequere me, Ampelisca. AM. Quom te di amant,
uoluptatist mihi.

GR. Sumne ego [homo] scelustus, qui illunc hodie ex-
cepi uiculum?

Aut quom excepi, qui non alicubi in solo apstrusi
loco? 1185

Credebam edepol turbulentam praedam euenturam
mihi,

Quia illa mihi tam turbulenta tempestate euenerat.

Crede edepol ego illic inesse argenti et auri largiter.

Quid melius quam ut hinc intro abeam et me suspen-
dam clanculum,

Saltem tantisper dum apscedat haec a me aegri-
monia? 1190

A C T V S V.

D A E M O N E S.

[Pro di inmortalis, quis mest fortunatior,
Qui ex inproviso filiam inueni meam?]

Satin siquoi homini di esse bene factum uolunt,
Aliquo illut pacto optingit optatum piis?

Ego hodie, [quod] neque speraui neque credidi,

[Ex] inproviso filiam inueni meam, 1196

Et eam de genere summo adolescenti dabo

Ingenuo, Atheniensi et cognato meo.

Eum ego adeo arcessi huc ad me quam primum uolo

Iussique exire huc eius seruum, ut ad forum 1200

Iret. nondum egressum esse eum, id miror tamen.

Accedam opinor ad foris. quid conspicio?

Vxor complexa collo retinet filiam.

Nimis paene inepta atque odiosa eius amatior.

Aliquando ausculando melius, uxor, pausam fieri:

Atque adorna ut rem diuinam faciam, quom intro ad-
uenero, 1206

Laribus familiaribus, quom auxerunt nostram familiam.

Sunt domi agni et porci sacres. set quid istum remo-
ramini,

Mulieres, Trachalionem? atque optume eccum exit
foras.

TRACHALIO. DAEMONES.

TR. Vbi ubi erit, iam inuestigabo et mecum ad te ad-
ducam semul 1210

Plésidippum. DÆ. Elóquere ut haec res óptigit de
fília.

Ĕum roga ut relínquat alias rés et huc ueniát. TR.
Licet.

DÆ. Dícito datúrum meam illi fíliam uxorém. TR.
Licet.

DÆ. Ét patrem eius mé nouisse et míhi esse co-
gnatúm. TR. Licet.

DÆ. Sét propera. TR. Licét. DÆ. iam hic fac sit,
céna ut curetúr. TR. Licet. 1215

DÆ. Ómnian licét? TR. Licet. set scín quid est
quod té uolo?

Quód promisisti út memineris, hódie ut liber sím.
DÆ. Licet.

TR. Fác ut exores Plésidippum, ut mé [manu] emittát.
DÆ. Licet.

TR. Ét tua filia fácito [ut] oret: fáciie exorabít. DÆ.
Licet.

TR. Átque ut mi Ampelísca nubat, úbi ego sim libér.
DÆ. Licet. 1220

TR. Átque ut míhi gratúm beneficium fáctis experiár.
DÆ. Licet.

TR. Ómnian licét? DÆ. Licet. tibi rúsum refero
grátiam.

Sét propera ire in úrbem actutum et récipe te huc
rusúm. TR. Licet.

Iam hic ero. tu intéribi adorna céterum quod opúst.
DÆ. Licet.

Hércules istum infelicet cū sua licentia: 1225
 Íta meas repléuit auris. quidquid memorabám, licet.

GRIPVS. DAEMONES.

GR. Quam móx licet te cōpellare, Daémones?

DÆ. Quid ést negoti, Gripe? GR. De illo uídulo,
 Si sápias, sapias: hábeas quod di dánt boni.

DÆ. Aequóm uidetur tibi ut ego alienúm quod
 est 1230

Meum ésse dicam? GR. Quódne ego inueni ín
 mari?

DÆ. Tanto illi melius óptigit qui pérdidit:
 Tuum ésse nihilo mágis oportet uídulum.

GR. Istó tu's pauper, quóm nimis sancté piú's.

DÆ. O Gripe Gripe, in aétate hominum plúrumae
 Fiúnt transennae, [illi] úbi decipiuntúr dolis. 1236

Atque édepol in eas plérumque esca inpónitur,
 Quam síquis auidus póscit escam auáriter,
 Decipitur in transénna auaritiá sua.

Ille qui consulte, dócte atque astuté cauet, 1240
 Diútime uti [ei] béne licet partúm bene.

Mi istaéc uidetur praéda praedatum írier,
 Maióre ut cum dote ábeat [hinc] quam aduénerit.

Egone út quod ad me adlátum esse alienúm sciam
 Celém? minume istuc fáciét noster Daémones. 1245

Sempér cauere hoc sápiéntis aequíssimumst,
 Ne cōscii sint ípsi malefici suis.

Ego nísi quom lusim níl morer ullúm lucrum.

GR. Spectáui ego pridem cómicos ad istúm modum
 Sapiénter dicta dícere atque is plaúdiér, 1250

Quom illós sapientis móres monstrabánt poplo.
 Set quom índé suam quisque íbant diuorsí domum,
 Nullús erat illo pácto ut illi iússerant.

DÆ. Abi íntro, ne moléstu's, linguae témpera.

Ego tibi daturus níl sum, ne tu frústra sis. 1255

GR. At égo deos quaeso, ut quídquid in illo uí-
 dulost,

Si aurúm, si argentumst, ómne id ut fiát cinis.

DÆ. Illúc est quod nos néquam seruis útimur.

Nam illíc cum seruo síquo congressús foret,

Et ípsum sese et illum furti astríngeret. 1260

Dum praédam habere sé censeret, ínterim

Praeda ípsus esset: praéda praedam dúceret.

Nunc hínc intro ibo et sácrificabo: póstibi

Iubébo nobis cénam continuó coqui.

P L E S I D I P P V S . T R A C H A L I O .

PL. Íterum mi istaec ómnia ítera, mí ánime, mí Tra-
 chálio, 1265

Mí liberte, mí patrone, ímmo potius mí pater :

Répperit patrém Palaestra suum átque matrem? TR.
 Répperit.

PL. Ét popularis ést? TR. Opino. PL. Et míhi
 nupturast? TR. Súspicor.

PL. Cénsen hodie déspondebit éam míhi, quaeso?
 TR. Cénseo.

PL. Quíd, patri etiam grátulabor quom íllam inuenit?
 TR. Cénseo. 1270

PL. Quíd, matri eius? TR. Cénseo. PL. Quid érgo
 censes? TR. Quód rogas,

Cénseo. PL. Dic érgo, quanti cénses? TR. Egone?
cénseo.

PL. Ádsum equidem, ne cénsionem sémper facias.
TR. Cénseo.

PL. Quid, si curram? TR. Cénseo. PL. An sic pó-
tius placide? TR. Cénseo.

PL. Étiamne eam salútem adueniens? TR. Cénseo.
PL. Etiám patrem? 1275

TR. Cénseo. PL. Post éius matrem? TR. Cénseo.
PL. Quid póstea?

Étiamne adueniéns conplectar éius patrem? TR. Non
cénseo.

PL. Quid, matrem? TR. Non cénséo. PL. Quid,
èampse illam? TR. Non cénséo.

PL. Périi, dilectúm dimisit: núnc non censet, quóm
uolo.

TR. Sánus non es: séquere. PL. Duc me, mí patrone,
quó lubet. 1280

LABRAX. GRIPVS.

LA. Quis mést mortalis míserior qui uíuat alter
hódie,

Quem aput récupérateurés modo damnáuit Plesi-
díppus?

Abiúdicata a mé modost Palaéstra: perditús sum.

Nam lénones ex gaúdio credo ésse procreátos:

Ita omnés mortales, síquid est malí lenoni, gaúdent.

Nunc álteram illam quaé meast uisam húc in Ve-
neris fánum 1286

Saltem út eam abducam, dé bonis quod réstat reli-
quiárum.

GR. Numquam édepol hodie ad uésperum Gripum
inspicietis uíuom,

Nisi uídulus mihi rédditur. LA. Períí: quom men-
tiónem

Fieri aúdio usquam uíduli, quasi pálo pectus tín-
dor. 1290

GR. Istic scelestus líber est: ego qui ín mari pre-
héndi

Rete átque excepi uídulum, ei dáre negatis quíc-
quam.

LA. Pro di ímmortales, sũo mihi hic sermóne ar-
rexit aúris.

GR. Cubitum hércle longis líteris signábo iam
usquequáque,

Siquís perdiderit uídulum cum auro átque argento
múlto, 1295

Ad Gripum ut ueniat. nón feretis ístum, ut postu-
látis.

LA. Meum hércle illic homo uídulum scit quí habet,
ut ego opínor.

Adcúndus mi illic ést homo: di quaéso subueníte.

GR. Quid me íntro reuocas? hóc uolo hic ante
óstium extergére.

Nam hoc quídem pol e robígine, non ést e ferro
fáctum: 1300

Ita quánto magis extérgeo, rutilum átque tenuíus fit.

[Nam hoc quídem uenenatúmst uerum: ita in má-
nibus consenésцит.]

LA. Aduléscens, saluc. GR. Dí te ament cum in-
ráso capite. LA. Quíd fit?

GR. Verum éxtergetur. LA. Vt uales? GR. Quid tú? num medicus quaéso's?

LA. Immo édepol una lítera plus súm quam medicus. GR. Túm tu 1305

Mendícus es? LA. Tetigísti acu. GR. Vidétur digna fórma.

Set quíd tibist? LA. Hac próxuma nocte ín mari [hercle] eláui:

Confráctast nauis, pérdidi quidquíd erat miser ibi ómne.

GR. Quid pérdidisti? LA. Vidulum cum auro átque argento múlto.

GR. Ecquíd meministi in uídulo qui périit quid ibi infúerit? 1310

LA. Quid réfert, qui periit tamen, si núnc hoc fabulémur?

GR. Quid, si égo sciam qui inuénerit? uolo éx te scire sígna.

LA. Octíngenti in marsúpio nummi aúrei infuérunt, Praetérea centum Phílippeae minae ín pasceolo sórsus.

GR. Magna hércle praedast: largíter mercédis indipíscar: 1315

[Di homines respiciunt: bene ergo hinc praedatus ibo.]

Proféctost huius uídulus. perge ália tu expedíre.

LA. Taléntum argenti cómodum magnum ínerat in crumína,

Praetérea sinus, cántharus, epíchysis, gaulus, cýathus.

GR. Papaé: diuitias tú quidem habuísti luculéntas. 1320

- LA. Miserum istuc uerbum et pessimumst 'habuisse et nihil habere'.
- GR. Quid dare uelis qui istaec tibi inuestiget indicetque?
- Elóquere propere céleriter. LA. Nummós trecen-
tos. GR. Trícas.
- LA. Quadrigéntos. GR. Tramas pútidás. LA.
Quingéntos. GR. Cassam glándem.
- LA. Sescéntos. GR. Curculiúnculos minútos fa-
buláre. 1325
- LA. Dabo séptingentos. GR. Ós calet tibi: núnc
id frigefáctas.
- LA. Millé dabo nummum. GR. Sómniás. LA. Nihil
áddo: abi. GR. Igitur aúdi:
Si hercle ábiero hinc, hic nón ero. LA. Vin céntum
et mille? GR. Dórmis.
- LA. Elóquere quantum póstules. GR. Quo níhil
inuitus áddas,
Taléntum magnum: nón potest trióbulum hinc
abésse: 1330
- Proin tú uel aias ucl neges. LA. Quid istíc? ne-
cessumst, uideo:
- Dabitúr talentum. GR. Accédedum huc: Venus
haéc uolo adrogét te.
- LA. Quod tibi lubet, id mi ímpera. GR. Tange
áram hanc Veneris. LA. Tángo.
- GR. Per Vénerem hanc iurandúmst tibi. LA. Quid
iúrem? GR. Quod iubébo.
- LA. Praei uórbis quiduis. quód domist, numquam
úlli supplicábo. 1335
- GR. Tene áram hanc. LA. Teneo. GR. Déiera
te argéntum mihi datúrum

Eodem [illo] die ubi uíduli siés potitus. LA. Fíat.

GR. LA. Venus Cýrenensis, téstem te testór
mihi,

Si uídulum illum, quem ego in nauí pérdidi,

Cum auro átque argento sáluom inuestigáüero

Isque ín potestatém meam peruénerit: 1341

GR. Tum ego huíce Gripo, ínquito et me tángito

LA. Tum ego huíce Gripo, díco, Venus, ut tu
aúdias

GR. LA. Taléntum argenti mágnum continuó
dabo.

GR. Si défraudassis, díe ut in quaestú tuo 1345

Venus éradicet cáput atque acetatém tuam.

Tecúm tam [tute] habéto hoc, ubi iuráueris.

LA. Illút ego aduorsum síquid peccassó, Venus,
Venerór te ut omnes míseri lenonés sient.

GR. Tam fiet, etsi tú fidem seruáueris. 1350

Tu hic ópperire: iam égo faxo exhibít senex:

Eum tú continuo uídulum repóscito.

LA. Si máxume illum míli reddiderit uídulum,

Non égo illic hodie débeo trióbulum.

Meus árbítratust, língua quod iurét mea. 1355

Set cónticiscam: eccum éxit et ducít senem.

GRIPVS. DAEMONES. LABRAX.

GR. Séquere hac: ubi ístic lénost? heus tu: én tibi,
hic habet uídulum.

DÆ. Hábeo et fateor ésse aput me: et, sí tuus est,
habeás tibi.

Ómnia ut quicque infuit ita sálua sistentúr tibi.

Téne, si tuus est. LA. Di inmortales: méus est. salue,
uidule. 1360

DÆ. Túun est? LA. Rogitas? sí quidem hercle
Íouis fuit, meus ést tamen.

DÆ. Ómnia insunt sálua: una istinc cístella exceptást
modo

Cúm crepundiís, quibus hodie filiam inuení meam.

LA. Quám? DÆ. Tua quae fuit Palaestra, ea filia
inuentást mea.

LA. Béne mehercle fáctumst: quom istaec rés tibi ex
senténtia 1365

Púlcre euenit, gaúdeo. DÆ. Istuc fáctile non credó
tibi.

LA. Ímmo hercle, ut sciás gaudere mé, [tu] mihi trió-
bulum

Ób eam ne dúis: condono té. DÆ. Benigne edepól
facis.

LA. Ímmo tu quidem hércle uero. GR. Heús tu,
iam habes uidulum?

LA. Hábeo. GR. Propera. LA. Quid properabo?
GR. Réddere argentúm mihi. 1370

LA. Néque edepol tibi dó neque quicquam débeo.
GR. Quae haec fáctiost?

Nón debes? LA. Non hércle uero. GR. Nón tu iura-
tús mihi's?

LA. Íuratus sum, et núnc iurabo, síquid uoluptatíst
mihi:

Íús iurandum rēi seruandae, nón perdundae cón-
tumst.

GR. Cédo sis mihi taléntum magnum argénti, per-
iuríssume. 1375

DÆ. Grípe, quod tu istúm talentum pósceis? GR. Iurátúst mihi

Dáre. LA. Lubet iuráre: tun meo pónlífex perióríó's?

DÆ. Quá pro re argentúm promisit híc tibi? GR. Si uídulum

Húnc redegissem ín potestatem éius, iurátúst dare Míhi talentum mágnum argenti. LA. Cédo quicum habeam iúdicem, 1380

Ní dolo malo ínstipulatus síis níue etiamdum [haú] síem Quínque et uíginti ánnos natus. GR. Hábe cum hoc LA. [Immo] alióst opus.

DÆ. Iám ab isto auferre haú sínam [te], ní istunc condemnávero.

Prómisisitine huíc argentum? LA. Fáteor. DÆ. Quod seruó meo

Prómisisisti, méum esse oportet. né tu, leno, póstules 1385

Te híc fide lenónia uti: nón potis. GR. Iam té ratu's Nánctum hominem quem defraudares? dándum huc argentúmst probum:

Íd ego continuo huíc dabo, adeo mé ut hic emittát manu.

DÆ. Quándo ergo erga té benignus [égo] fui atque operá mea

Haéc tibi sunt seruáta: (GR. Immo hercle mea, ne tu dicás tua. 1390

DÆ. Sí sapiés, tacébis:) tum te míhi benigne itidem áddecet

Béne merenti béne referre grátiam. LA. Nempé pró meo

Iúre oras? DÆ. Mirúm quín tuum íus mèò periclo aps te éxpetam.

GR. Sáluos sum: lenó labasçit: libertas porténditur.

DÆ. Vidulum istunc ille inuenit: illut mancupiúm
meumst. 1395

Égo tibi hunc porró seruaui cúm magna pecúnia.

LA. Grátiam habeo et dé talento núlla causast quín
feras,

Quód isti sum iuratus. GR. Heus tu, mihi dato ergo,
sí sapis

DÆ. Tácen an non? GR. Tu mĕam rem simulas
ágere: tibi mu * * *.

Nón hercle istoc me ínteruortes, si áliam praedam
pérdidi. 1400

DÆ. Vápulabis, uérbum si addes únum. GR. Vel [tu]
hercle énica:

Nón tacebo umquam álio pacto, nísi talento cónpri-
mor.

LA. Tíbi quidem operam hic dát: taceto. DÆ. Cón-
cede huc lenó. LA. Licet.

GR. Pálam age, nolo ego múrmurillum néque susur-
rum fieri.

DÆ. Díc mihi, quanti [tu] illam emisti tuam álteram
muliérculam 1405

Ámpeliscam? LA. Mílle nummum dínumerai. DÆ.
Vín tibi

Cónditionem lículentam férre me? LA. Sané uolo.

DÆ. Díuiduom taléntum faciam. LA. Béne facis.
DÆ. Pro illa áltera,

Líbera ut sit, tibi dimidium súde, dimidium huíc cedo.

LA. Máxime. DÆ. Pro illó dimidio Grípum ego
emittám manu, 1410

Quém propter tu uidulum et ego gnátam inueni. LA.
Béne facis:

Grátiam habeo mágnam. GR. Quam mox mi árgentum
ergo rédditur?

DÆ. Rés solutast, Grípe. ego habeo. GR. [Tu] hér-
cle: at ego me máuolo.

DÆ. Nihil hercle hic tibi, né tu speres: iúris iurandí
uolo

Grátiam faciás. GR. Perii hercle: nísi me suspendo,
óccidi. 1415

Númquam hercle iterum défraudabis mé quidem post
húnc diem.

DÆ. Híc hodie cenáto, leno. LA. Fíat: conditió
placet.

DÆ. Séquimini intro. spéctatores, uós quoque ad
cenám uocem,

Ní daturus níl sim neque sit quícquam polluctí domi,
Níue adeo uocátos credam uós esse ad cenám foras. 1420

Vérum si uolétis plausum fábulæ huic clarúm dare,
Cómissatum omnés uenitote ád me ad annos sédecim.

Vós hodie hic cenátote ambo. GR. Fíat. CANTOR.
[Iam] plausúm date.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 184 iambici senarii
- 185 ad 189 trochaici octonarii
 - 190 ad 193 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 194 ad 196 bacchiaci tetrametri catalectici
 - 197 bacchiacus trimeter acatalectus
 - 198 et 199 iambici octonarii
 - 200 ad 203 cretici dimetri acatalecti cum trochaicis monometris hypercatalectis
 - 204 et 205 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 206 iambicus octonarius
 - 207 et 208 cretici tetrametri acatalecti
 - 209 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
 - 210 et 211 cretici tetrametri acatalecti
 - 212 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
 - 213 ad 215 cretici tetrametri acatalecti
 - 216 et 217 trochaici octonarii
 - 218 et 219 iambici septenarii
 - 220 ad 228 trochaici octonarii
 - 229 trochaicus septenarius
 - 230 et 231 bacchiaci dimetri catalectici (sive dochmiaci monometri)
 - 232 ad 252 cretici tetrametri acatalecti
 - 253 trochaicus septenarius
 - 254 et 255 iambici octonarii

- V. 256 et 257 trochaici septenarii
- 258 ad 262 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 263 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 264 creticus tetrameter acatalectus
 - 265 iambicus dimeter catalecticus
 - 266 ad 272 cretici tetrametri acatalecti
 - 273 creticus tetrameter catalecticus
 - 274 ad 277 cretici tetrametri acatalecti
 - 278 ad 286 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 287 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 288 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 289 trochaicus dimeter acatalectus
 - 290 ad 413 iambici septenarii
 - 414 ad 449 trochaici septenarii
 - 450 ad 558 iambici senarii
 - 559 ad 592 trochaici septenarii
 - 593 ad 614 iambici senarii
 - 615 ad 663 trochaici septenarii
 - 664 ad 666 cretici tetrametri acatalecti
 - 667 et 668 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 669 ad 673 cretici tetrametri acatalecti
 - 674 et 675 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 676 iambicus septenarius
 - 677 trochaicus septenarius
 - 678 ad 680 cretici tetrametri acatalecti
 - 681 ad 705 iambici septenarii
 - 706 ad 779 trochaici septenarii
 - 780 ad 905 iambici senarii
 - 906 ad 918 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 919 iambicus dimeter acatalectus
 - 920 ad 937 trochaici octonarii
 - 938 ad 944 iambici octonarii
 - 945 ad 948 iambici septenarii
 - 949 ad 951 cretici tetrametri acatalecti
 - 952 et 954 trochaici monometri hypercatalecti
 - 953 et 955 cretici trimetri catalectici
 - 956 ad 962 trochaici octonarii

- V. 963 ad 1190 trochaici septenarii
- 1191 ad 1204 iambici senarii
- 1205 ad 1226 trochaici septenarii
- 1227 ad 1264 iambici senarii
- 1265 ad 1280 trochaici septenarii
- 1281 ad 1337 iambici septenarii
- 1338 ad 1356 iambici senarii
- 1357 ad 1423 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

T R I N V M M V S.

GRAECA THENSAVRVS PHILEMONIS
(ACTA LVDIS MEGALENSIBVS).

ARGVMENTVM.

Thensaúrum [clam] apstrusum ábiens peregre Chármides
Remque ómnem amico Cállicli mandát suo.
Istóc apsente mále rem perdit filius.
Nam et aedis uendit: hás mercatur Cállicles.
Virgo índotata sóror istius póscitur. 5
Minus quó cum inuidia dét ei dotem Cállicles,
Mandát qui dicat aúrum ferre se á patre.
Vt uénit ad aedis, hunc deludit Chármides
Senéx, ut rediit: quóius nubunt liberi.

P E R S O N A E.

LVXVRIA cum INOPIA PROLOGVS
MEGARONIDES SENEX
CALLICLES SENEX
LVSITELES ADVLESCENS
PHILTO SENEX
LESBONICVS ADVLESCENS
STASIMVS SERVOS
CHARMIDES SENEX
SVCOPHANTA
CANTOR.

P R O L O G V S.

L V X V R I A . I N O P I A .

LV. Sequere hác me, gnata, ut múnus fungarís tuum.
 IN. Sequór: set finem fóre quem dicam néscio.
 LV. Adést: nam illaec sunt aédes: i intro núnce iam.
 Nunc, néquis erret uóstrum, paucis ín uiam
 Dedúcam, si quidem óperam dare promíttitis. 5
 Nunc ígitur primum quae ego sim et quae illaéc siet
 Huc quae ábiit intro, dicam si animum aduórtitis.
 Primúm mihi Plautus nómen Luxuriae índidit:
 Tum illánc mihi esse gnátam uoluit Ínopiam.
 Set éa quid huc intro íerit impulsú meo, 10
 Accípíte et date uociuas auris dum éloquor.
 Aduléscens quidamst, qui ín hisce habitat aédibus:
 Is rém paternam me ádiutrice pérdidit.
 Quoniam éi qui me alat níl uideo esse rélicui,
 Dedi éi meam gnatam, quicum egestatem éxigat. 15
 Set de árgumento ne éxpectetis fábulae:
 Senés qui huc uenient í rem nobis áperient.
 Huic Graíce nomen ést Thensauro fábulae:
 Philémo scripsit: Plaútus uortit bárbare,
 Nomén Trinummo fécit. nunc uos hóc rogat 20
 Vt líceat possidére hanc nomen fábulam.
 Tantúmst. ualete: adéste cum siléntio.

A C T V S I.

M E G A R O N I D E S.

Amicum castigáre ob meritam nóxiam
 Inmoénest facinus, uérum in aetate útile
 Et cónducibile. nám ego amicum hodié meum 25
 Concástigabo pró conmerita nóxia :
 Inuítus, ni id me inuítet ut faciám fides.
 Nam hic nímium morbus móres inuasít bonos :
 Ita plérique omnes iám sunt intermórtui.
 Set dum illi aegrotant, ínterim morés mali 30
 Quasi hérba inrigua súccreucere ubérrume :
 Neque quícquam hic uile núnc est nisi morés mali.
 Eorúm licet iam métere messem máxumam :
 Nimióque hic pluris paúciorem grátiam
 Faciúnt pars hominum quam íd quo prosint plúribus.
 Ita uíncunt illut cónducibile grátiae, 36
 Quae in rébus multis ópstant odiosaéque sunt
 Remorámque faciunt rēi priuatae et púplicae.

C A L L I C L E S. M E G A R O N I D E S.

CA. Larém corona nóstrum decorarí uolo :
 Vxór, uenerare ut nóbis haec habitátió 40

Bona faústa felix fórtunataque éuenat —

Teque út quam primum póssim uideam emórtuam.

ME. Hic illést senecta aetáte qui factúst puer,
Qui admísit in se cúlpan castigábilem.

Adgrédiaŕ hominem. CA. Quóia hic prope me uóx
sonat? 45

ME. Tui béneuolentis, sí ita's ut ego té uolo:
Sin áliter es, inimíci atque iratí tibi.

CA. O amíce, salue. [atque aequalis. ut uales,
Megaronides?] ME. Et tu édepol salue; Cállicles.

Valén? ualuistin? CA. Váleo et ualui réctius. 50

ME. Quid túa agit uxor? út ualet? CA. Plus quam
égo uolo.

ME. Bene hérclest illam tibi ualere et uiuere.

CA. Credo hércle te gaudére, siquid mihi malist.

ME. Omnibus amicis quód mihist cupio ésse ítem.

CA. Eho tú, tua uxor - quíd agit? ME. Inmortális
est: 55

Viuit uicturaquést. CA. Bene hercle nuntias,
Deosque óro ut uitae túae superstes súppetat.

ME. Dum quidem hércle tecum núpta sit, sané uelim.

CA. Vin cónmutemus? túam ego ducam et tú meam?

Faxo hau tantillam déderis uerborúm mihi. 60

ME. Nempe enim tu, credo, me ímprudentem ob-
répseris.

CA. Ne tu hércle faxo hau néscias quam rem égeris.

ME. Habeás ut nactu's: nóta mala res óptumast.

Nam ego núnc si ignotam cápíam, quíd agam néscíam

CA. Edepol proinde ut diu uiuitur, bene uiuitur. 65

ME. Set hoc ánimum ađuorte atque aúfer ridiculária.

Nam ego dédita opera huc ad te uenio. CA. Quid
uenis?

ME. Malís te ut uerbis múltis multum obiúrgitem.

CA. Men? ME. Númquis est hic álius praeter me
átque te?

CA. Nemóst. ME. Quid tu igitur rógitas tene obiúr-
gitem?

Nisi tú me mihimet cénses dicturúm male.

Nam si in te aegrotant ártes antiquaé tuae

Aut sí demutant móres ingeniúm tuum, 73

[Nam si ínmutare uís ingenium móribus

Neque túos antiquos séruas, set captás nouos,] 74

Omníbus amicis mórbum tu incutiés grauem,

Vt té uidere audíreque aegrotí sient.

CA. Qui in ménstem uenit tibi istaec dicta dícere?

ME. Quia omnis bonos bonásque adcurare áddecet,
Suspítionem et cúlpani ut ab se ségrent.

CA. Non pótis utrumque fieri. ME. Quaproptér?

CA. Rogas? 80

Ne admítam culpam, ego mēo sum promus péctori:

Suspítios in péctore alicnó sita.

Nam núnc ego si te súbrupuisse súspicer

Iouí coronam dé capite ex Capitólio,

Qui in cólumine astat súmmo: si id non féceris 85

Atque id tamen mihi lúbeat suspicárier:

Qui tu id prohibere mé potes ne súspicer?

Set istúc negoti cúpio scire quíd siet.

ME. Habén tu amicum aut fámiliarem quémpiam,

Quoi péctus sapiat? CA. Edepol hau dicám dolo. 90

Sunt quós scio amicos ésse: sunt quos súspicor,

Set quórum ingenia atque ánimos nequeo nóscere:

{Ad amici partem an ad inimici perueniant:}

Set tu ex amicis cértis mi's certíssimus.

Siquíd scis me fecisse inscite aut ínprobe, 95

Si id nón me accusas, túte obiurgandú's. ME. Scio

Et istác huc causa ad te ádueni: aequom póstulas.

CA. Expécto siquid dícas. ME. Primumdum ómnium

Male díctitatur tibi uolgo in sermónibus.

'Turpilucricupidum té uocant ciués tui: 100

'Tum autém sunt alii quí te uolturiúm uocant:

Hostísne an ciuis cómedis parui péndere.

Haec quom áudio in te díci, discruciór miser.

CA. Est átque non est míhi in manu, Megarónides:

Quin dícant, non est: mérito ut ne dicánt, id est. 105

ME. Fuitne híc tibi amicus Chármides? CA. Est ét
fuit.

Id ita ésse ut credas, rém tibi auctorém dabo.

Nam póstquam hic eius rém confregit filius

Vidétque ipse ad paupériem protractum ésse se

Suámque filiam ésse adultam uírginem, 110

Semul éius matrem suámque uxorem mórtuam:

Quoniam hinc iturust ípsus in Seleúciam,

Míhi cónmendauit uírginem gnatám suam

Et rém suam omnem et illúm corruptum filium.

Haec, si mi inimicus ésset, credo haut créderet. 115

ME. Quid tu? ádulescentem quém esse corruptúm
uides,

Qui túac mandatus ést fide et fidúciae,

Quin èm restituis? quín ad frugem cónrigis?

Ei rei óperam dare te fúerat aliquanto aéquius,

Siquí probiorem fácere posses, nón uti 120

In eándem tute accéderes infámiam

Malúmque ut eius cúm tuo miscerés malo.

CA. Quid féci? ME. Quod homo néquam. CA. Non
istúe meumst.

ME. Emístin de adulescénte hasce aedis? quíd taces?

Vbi nunc tute habitas. CA. Émi atque argentum
dedi, 125

Miuás quadraginta, ádulescenti ipsi in manum.

ME. Dedisti argentum? CA. Factum, neque facti piget.

ME. Edepól fide adulescentem mandatúm malae :

Dedistine hoc facto ei gládium qui se occíderet?

Quid séctiust [nam, te ópsecro,] dare te in manus 130

Argentum amanti homini ádulescenti, animi ímpoti,

Qui exaédificaret suam ínchoatam ignáuiam?

CA. Non égo illi argentum rédderem? ME. Non
rédderes

Neque de illo quicquam néque emereres neque uénderes

Nec qui deterior ésset faceres cópiam. 135

Incónciliastine eum qui mandatúst tibi?

Ille qui mandauit eum éxturbauisti aédibus?

Edepól mandatú púlere et curatúm probe.

Crede huic tutelani: súam rem melius gésserit.

CA. Subigís maledictis mé tuis, Megarónides, 140

Nouó modo adeo ut quód meae concréditumst

Tacitúrnitati clám, fide et fidúciae,

Ne enúntiarem quóiquam neu facerém palam,

Vt míhi necesse sít iam id tibi concrédere.

ME. Mihi quód credideris, súmes ubi posúeris. 145

CA. Circúmspicedam te, néquis adsit árbitet

Nobís, et quaeso idéntidem circúmspice.

ME. Auseúlto siquid dícas. CA. Si taceás, loquar.

Quoniam hinc profectust [íre] peregre Chármides,

Thensaurum demonstráuit mihi in hisce aédibus, 150

Hic in conclauí quódam. set circúmspice.

ME. Nemo [híc] est. CA. Nummum Phílippeum ad
tría mília.

Id sólus solum pér amicitiam et pér fidem

Flens me ópsecrauit sũo ne guato créderem
 Neu quóquam, unde ad eum id pósset permanáscere.
 Nunc si ille huc saluos réuenit, reddam sũum sibi: 156
 Siquid eo fuerit, cérte illius filiae
 Quae míhi mandatast hábeo dotem [ei] únde dem,
 Vt eam ín se dignam cónditionem cónloccm.

ME. Pro di ímportales, uérbis paucis quám cito 160
 Aliúm fecisti me: álius ad te uéneram.
 Set ut ócecpisti, pérge porro próloqui.

CA. Quid tíbi ego dicam? qui illius sapiéntiam
 Et mœam fidelitátem et celata ómnia
 Paene ille ignauos fúnditus pessúm dedit. 165

ME. Quidúm? CA. Quia, ruri dúm sum ego unos
 séx dies,

Me apsénte atque insciénte, inconsultú meo,
 Aedís uenalis hásce inscribit líteris.

ME. Adésuriuit ét inhiauit ácrius
 Lupus: ópseruauit dúm dormitarét canes: 170
 Gregem úniuorsum uóluit totum auórtere.

CA. Fecisset edepol, ni haéc praesensissét canes.
 Set núnc rogare [hoc] égo uicissim té uolo:
 Quid fúit officium mœum me facere? fác sciam:
 Vtrum índicare me èi thensaurum aequóm fuit, 175
 Aduórsum quam eius me ópsecrauissét pater?
 An ego álium dominum páterer fieri hisce aédibus?

Qui emisset, eius éssetne ea pecúnia?
 Emi égomet potius aédís: argentúm dedi
 Thensaúri causa, ut sáluom amico tráderem. 180

Neque ádeo hasce emi míhi neque usuraé meae:
 Illí redemi rúsum, a me argentúm dedi.
 Haec sũnt, si recte seú peruorse fácta sunt,
 [Quae] ego mé fecisse cónfiteor, Megarónides.

En mēa [tibi] malefacta, én meam auaritiám tibi. 185

Hascín mi propter rés malas famás ferunt?

ME. Pausá: uicisti cástigatorém tuum.

Occlústi linguam: níhil est quod respóndeam.

CA. Nunc égo te quaeso ut me ópera et consilió
iuues

Connúncesque hanc mécum meam prouínciam. 190

ME. Pollíceor operam. CA. Ergo úbi eris paulo
póst? ME. Domi:

Numquíd uis? CA. Cures tuam fidem. ME. Fit
sédulo:

Set quíd ais? CA. Quid uis? ME. Vbi nunc adule-
scéns habet?

CA. Postículum hoc recepít, quom aedis uéndidit.

ME. Istúc uolebam scíre: i sane núnc iam. 195

Set quíd ais, quid nunc uírgo? nempe aput tést? CA.
Itast,

Iuxtáque eam curo cúm mea. ME. Recté facis.

CA. Numquíd prius quam abeo mé rogaturú's? ME.
Vale.

Nihil ést profecto stúltius neque stólidius

Neque méndacilocum néque adeo argutúm magis 200

Neque cónfidentilóquius neque periúrius

Quam urbáni adsidui cíues, quos scurrás uocant.

Atque égomet me adeo cúm illis una ibidém traho:

Qui illórum uerbis fálsis acceptór fui,

Qui omnia se simulant scíre neque quicquám sciunt. 205

Quod quisque in animo habét aut habiturúst, sciunt:

Sciúnt quid in aurem réx reginae díxerit:

Sciúnt quod Iuno fábulatast cúm Ioue:

Quae néque fuerunt néque sunt, tamen illí sciunt.

Falsóne an uero laúdent, culpent quém uelint, 210

Non flócci faciunt, dúm illut quod lubeát sciant.

Omnés mortales hunc aiebant Cállicem

Indígnum ciuitáte ac sese uiuere,

Bonís qui hunc adulescéntem euortissét suis.

Ego de eorum uerbis fámigeratorum insciens 215

Prosúli amicum cástigatum innóxiúm.

Quod si éxquiratur úsque ab stirpe auctóritas,

Vndé quid auditum dícant: nisi id adpáreat,

Famígeratori rés sit cum danno ét malo:

Hoc ita si fiat, púplico fiát bono. 220

Paucí sint faxim quí sciant quod nésciunt,

Occlúsioremque hábeant stultiloquéntiam.

A C T V S II.

L V S I T E L E S.

Multás res simítu in meó corde uórso,
 Multum ín cogitándo dolórem indipiscor.
 Egomét me coquo ét macero ét defetígo: 225

Magíster mihi éxercitór animus núnc est.
 Set hóc non liquét nec satis cogitátumst,
 Vtrám potius hárum mihi ártem expetéssam,
 Vtram aétati agúndae arbitrér firmiórem:
 Amórin me an réi opsequi potius pár sit. 230

[Vtra ín parte plús sit uolúptatis uítæ
 Ad aétatem agúndam.]

De hac ré mihi satis háu liquet: nisi hóc sic faciam,
 opinor,

Vt utrámque rem semul éxputem, iudéx sim reusque ad
 eam rem.

Sic faciam: sic plaect. ómnium prínum 235

Amóris artis éloquar, quemuam ad modum se expédiant.
 Númquam amor quemquám nisi cupidum póstat se ho-
 minem ín plagas

Cónicere: eos petit, eos sectatur, súbdole ab re cón-
 sulit:

Blandíloquentulúst, harpagó, mendax, cúppes,
 Despóliator, látebricolarum hóminum corrúm-
 ptor, 240

Celátum indagátor.

Nám qui amat quod amat quom extemplo [eius] sauiis
pereúlsus est,

Ílico rés foras lábitur, líquitur.

‘Dá mihi hoc, méi meum, sí me amas, si aúdes’.

[Átque] ibi ille cucúlus: ‘o océllé mi, fiat: 245

Ét istuc et si ámplius uís dari dábitur’.

Íbi illa pendentém ferit.

Iam ámplius orat: nón satis

Íd est mali, ni etiam ámpliust,

Quód bibit, quód comest, quód facit sump̄ti. 250

Nóx datur: dúcitur fámilia [ei] tóta,

Véstiplica, unctor, aúri custos, flábelligerae, sándali-
gerulae,

Cántrices, cistéllatrices, núntií, renúntií,

Raptóres panis ét peni. fit ípse, dum illis cómis est, 255

Amátor inóps. haec quom agó cum meo ánimo

Et récolo, ubi qui egét, quam pretí sit paruí, ápage

Amór, non placés, te nil útor.

Quamquam illut dulcest, ésse et bibere, amór amari dát
tamen

Quod acgrést satis: fugít forum, 260

Fugát tuos cognátos, fugát temet á tuo

Contútu: neque èm sibi uolúnt dicit amícum.

Mille modis amor ignorandust, prócul abdendust, ápsti-
nendust:

Nám qui in amorem praécipitauit, périit quasi [de] sáxo
saliat. 265

Apáge sis amór: tuas tibi res habéto.

Ámor, amícus mihi né fuas úmquam:

Súnt tamen quós [nimis] míseré maleque há-
beas,

Quós tibi obnoxios [fácile] fecísti.

Cérta res ést ad frugem ádplicare ánimum: 270
 Quámquam ibi grándis animó labos cápitur:
 Bóni sibi haec éxpetunt, rém, fidem [et] ho-
 nórem,
 Glóriam et grátiam: hóc probis prétiumst.
 Éo mihi mágis lubet cúm probis [úna]
 Pótius quam cum ínprobis uíuere uanídiciis. 275

PHILTO. LVSITELES.

PH. Quo illic homo fóras se penetráuit ex aédibus?

LV. Pater, ádsum: imperá quiduis, néque crit
 mora in me

Nec látebrose me áps tuo conspéctu occultábo.

PH. Féceris pár tuis fáctis [id] céteris

Párque pietáti, tuum si patrem pércoles. 280

Nólo ego cum ínprobis té uiris, gnáte mi,

Neque in uia neque in foro [malum] úllum sermonem
 éxequi.

Nóui ego hoc saéculum, móribus quíbus siet:

Málus bonum málum esse uolt, símilis ut sít sui:

Turbánt, miscent morés mali, rapáx, auarus, ínuidus:

Sacrúm profanum, púplicum priuátum habent, hiúlca
 gens. 286

Haéc ego doleo, haec súnt quae exruciant, haéc dies
 noctísque canto

Tibi uti caueas. quód manu nequeunt tángere, tan-
 tum fás habent

Quó manus apstíneant: cetera rápe, trahe, [tene,]
 fúge, late.

Lácrumas haec mihi, quóm [ea] uideo, elíciunt, quia
ego ad hóc genus 290

Hóminum perduráui. quín me ad plúris penetrauí
prius?

Nam hí mores maiórum laudant, èosdem luitant quós
conlaudant.

Hís ego de ártibus grátiam fácio,
Né colas, ne ínbuas [ěis tuum] ingénium.

Měo modo et móribus uíuito antíquis: 295

Quae égo tibi praécipio, ea [mémineris] fácito.

Níl ego istós moror faéceos móres,

Túrbidos, quíbus boni dédecorant sése.

Haéc tibi sí capessés mea impéria,

Múlta bona in pectore [praecépta] consident. 300

LV. Sémper ego usque ad hánc aetatem ab íneunti adu-
lescéntia

Túis seruiui séruitutem impériis praecéptis, pater.

Pro ingenio ego me líberum esse rátus sum, pro impe-
rió tuo

Méum animum tibi séruitutem séruire aequom cénsui.

PH. Quí homo cum animo inde áb íneunti aetáte de-
pugnát suo, 305

Vtrum itane esse máuelit ut eum ánimus aequom cén-
seat,

Án ita potius út parentes éum esse et cognatí uelint:

Si ánimus hominem pépulit, actumst, ánimo seruit, nón
sibi:

Sín ipse animum pépulit, uiuit, uíctor uictorúm cluet.

Tú si animum uicísti potius quam ánimus te, 'st quod
gaúdeas. 310

[Qui ánimus uincunt, quám quos ánimus, sémper pro-
biorés cluent.

Nímio satiust út opus est ita ésse quam ut animó lubet.]

LV. Ístaec ego mi sémper habui aetáti integumentúm
meae,

Né penetrarem me úsquam, ubi esset dánni conciliá-
bulum,

Né noctu irem obámbulatum neú suum adimerem álteri.

Ne aégritudiném, pater, tibi párerem, parsi sédulo: 316

Sárta tecta túa praecepta usque hábui mea modéstia.

PH. Éxprobras bene quód fecisti? tibi fecisti, nón
mihi:

Míhi quidem aetas áctast ferme, túa istuc refert máxume.

Bénéfacta benefáctis aliis pértegito, ne pérpluant: 320

Ís probust, quem paénitet quam próbus sit et frugi
bonae.

Qui ípsus sibi satis placet, nec próbus est nec frugí
bonae:

Qui ípsus se contémpnit, in eost índoles indústriae.

LV. Ób eam rem haec, pater, aútumai, quía res quae-
damst quáu uolo

Égo me aps te exoráre. PH. Quid id est? dáre iam ue-
niam géstio. 325

LV. Ádulescenti hinc géneré summo, amíco atque ae-
qualí meo,

Mínus qui caute et cógitate súam rem tractauít, pater,

Béne uolo illi fácere ego, nisi tú neuis. PH. Nempe dé
tuo?

LV. Dé meo: nam quód tuumst meúmst, omne autem
mèum tuumst.

PH. Quid is? egetne? LV. Egét. PH. Habuitne rem?

LV. Hábit. PH. Qui eam pérdidit? 330

Púplicisne adfínis fuit an máritumis negótiis?

Mércaturamne án ueualis hábit, ubi rem pérdidit?

LV. Nihil istorum. PH. Quid igitur? LV. Per comitatem edepol, pater:

Praeterea aliquantum animi causa in deliciis disperdidit.

PH. Edepol hominem praedicatum firme et familiariter, 335

Qui quidem nusquam per uirtutem rem confregit atque eget.

Nil moror eum tibi esse amicum cum eius modi uirtutibus.

LV. Quia sine omni malitiam, tolerare egestatem eius uolo.

PH. De mendico male meretur qui ei dat quod edit aut bibit:

Nam et illud quod dat perdit et illi prodat uitam ad miseriam. 340

Non eo haec dico, quin quae tu uis ego uelim et faciam lubens:

Sed ego hoc uerbum quom illi quidam dico, praemonstro tibi,

Ut ita te aliorum miserescat, ne tuis alios misereat.

LV. Deserere illum et diuare in rebus aduersis pudet.

PH. Pol pudere quam pigere praestat totidem literis.

LV. Edepol deum uirtute dicam, pater, et maiorum et tua 346

Multa bona bene parata habemus: bene si amico feceris, Ne pigeat fecisse: ut potius pudeat, si non feceris.

PH. De magnis diuitiis siquid demas, plus fit an minus?

LV. Minus, pater: set cui inmoeni scin quid cantari solet? 350

Quod habes ne habeas et nunc quod non habes habeas uelim,

Quando quidem nec tibi bene esse pote pati neque alteri.

PH. Scío equidem istuc ita solere fieri: uerum, gnáte mi, ís est inmoenis, quóí nihil est qui mínus fungatúr suum.

LV. Dèum uirtute habémus et qui nósmet utamúr,
pater, 355

Ét aliis qui cómitati símus beneuoléntibus.

PH. Nón edepol tibi pérnegare póssum quicquam quód uelis:

Quóí [tu] egestatém tolerare uís? loquere audactér patri.

LV. Lésbonico hinc ádulescenti, Chármidai filio,

Qui illic habitat. PH. Quín comedit quód fuit, quod
nón fuit? 360

LV. Ne éxprobra, patér: multa homini euéniunt quae uolt, quae neuolt.

PH. Méntire edepol, gnáte, atque id nunc fácis haut
consuetúdine.

Nám sapiens quidém pol ipsus fíngit fortunám sibi:

Éo non multa quae neuolt euéniunt, nisi fictór malust.

LV. Múltaest operae opús fictura, qui se fictorém pro-
bum 365

Vítæ agundae esse éxpetit: set hic ád modum adulescén-
tulust.

PH. Nón aetate, uérum ingenio apíscitur sapiéntia.

[Sapienti aetas condimentum, sapiens aetati cibust.]

Ágedum eloquere, quíd dare illi núnc uis? LV. Nil
quicquám, pater:

Tú modo ne me próhibeas accípere, síquid dét mihi. 370

PH. Án eo egestatem èi tolerabis, síquid ab illo accé-
peris?

LV. Éo, pater. PH. Pol égo istam uolo me rátionem
edoceás. LV. Licet.

Scím tu illum quo génere gnatus sí? PH. Scío, adprimé
probo.

LV. Sórur illist adúlta uirgo grándis: eam cupió, pater,
Dúcere uxorem sine dote. PH. Síne dote [autem] uxó-
rem? LV. Ita, 375

Tua re salua: hoc pácto ab illo súmmam inibis grátiam,
Néque commodius úllo pacto ei póteris auxiliárier.

PH. Égone indotatám te uxorem ut pátiar? LV. Patiun-
dúmst, pater:

Ét eo pacto addíderis nostrae lépidam famam fámiliac.

PH. Múlta ego possum dícta docte et quámuis facundé
loqui: 380

Hístoriam ueterem átque antiquam haec méa senectus
sústinet.

Vérum ego quando te ét amicitiam et grátiam in nostrám
domum

Vídeo adlicere, etsi áduorsatus tibi fui, istac iúdico:

Tibi permittam, pósce, duce. LV. Dí te seruassínt
mihi:

Sét ad istam adde grátiam unum. PH. Quíd id est autem
unum? LV. Éloquar: 385

Túte ad eum adeas, túte concilies, túte poscas. PH.
Éccere.

LV. Nímio citius tránsiges: firmum ómne erit quod tu
égeris.

Gráuius tuum erit únun uerbum ad eam rem quam cen-
túm mea.

PH. Écce autem in benignitate hac répperi negótium:

Dábitur opera. LV. Lépidus uiuis. haec sunt aedes,
híc habet: 390

Lésbonicost nómen. age rem cúra: ego te opperiár
domi.

PH. Non óptuma haec sunt néque ut ego aequom
cénseo:

Verúm meliora súnť quae detérruma.
 Set hoc únũm consolátur me atque animúm meum,
 Quia quí nil aliut nĩsi quod sibi solí placet 395
 Consúlit aduorsum filium, nugás agit:
 Fit miser ex animo, fáctius nihiló facit.
 Suaé senectae is ácriorem hiemém parat,
 Quom illam ínportunam témpestatem cónciet.
 Set áperiuntur aédes quo ibam: cómmodum 400
 Ipse éxit Lesbónicus cum seruó foras.

LESBONICVS. STASIMVS. PHILTO.

LE. Minus quíndecim diés sunt, quom pro hisce aédibus
 Minás quadraginta ácepisti a Cállicle:
 Estne hóc quod dico, Stásime? ST. Quom considéro,
 Memínisse uideor fieri. LE. Quid factúmst eo? 405
 ST. Coméssum, expotum, exúñctum, elutum in bálineis:
 Piscátor, pistor ápstulit, lanif, coqui,
 Holitóres, muropolae, aúcupes: confít cito:
 Non hércle minus [euórsi sunt nummí] cito,
 Quam sí formicis tu óbicias papáuerem. 410
 LE. Minus hércle in istis rébus sumptumst séx minis.
 ST. Quid, quód dedisti scórtis? LE. Ibidem uná traho.
 ST. Quod égo defraudauí? LE. Hém, istaec ratio máxu-
 mast.
 ST. Non tibi illut adparére, si sumás, potest,
 Nisi tu ínmortale rére esse argentúm tibi. 415
 Sero átque stulte, prius quod cautum opórtuit,
 Postquám comedit rém, post rationém putat.
 LE. Nequáquam argenti rátio comparét tamen.
 ST. Ratió quidem hercle adpáret: argentum *ὀλχεται*.

Minás quadraginta áceptstine a Cállicle 420

Et ille aédís mancupio áps te accepit? LE. Ád modum.

PH. Pol opíno adfinis nóster aedis uéndidit.

Patér quom peregre uéniet, in portást locus:

Nisi fórte in uentrem filio conrépserit.

ST. Trapezítac mille dráchumarum, [olim] Olúmpicho

Quas dé ratione débuisti, rédditae. 426

[Pro spónsione núper quam tu exáctus es.]

LE. Nempé quas spopondi? ST. Immó 'quas dependi'

ínquito 427

Pro illo ádulescente, quém tu esse aibas dúitem.

LE. Factum. ST. Vt quidem illut périerit. LE. Factum

íd quoquest:

Nam núnc eum uidi míserum et me eius míseritumst. 430

ST. Miserét te aliorum, tui nec miseret nec pudet.

PH. Tempúst adeundi. LE. Éstne hic Philto qui ád-

uenit?

Is hérclest ipsus. ST. Édepol ne ego istúm uelim

Meum fieri seruom cúm suo pecúlio.

PH. Erum átque seruom plúrumum Philtó iubet 435

Saluére, Lesbonícum et Stasimum. LE. Dí duint

Tibi, Philto, quaequomque óptes. quid agit filius?

PH. Bene uólt tibi. LE. Edepol mútuom mecúm facit.

ST. Nequam illut uerbumst 'béne uolt', nisi qui béne

facit.

Ego quóque uolo esse liber: nequiquám uolo. 440

Hic póstulet frugi ésse: nugas póstulet.

PH. Meus gnátus me ad te misit, inter te átque nos

Adfinitatem ut cónciliarem et grátiam.

Tuam uólt sororem dúcere uxorem: ét mihi

Senténtia eademst ét uolo. LE. Hau noscó tuum: 445

Bonís tuis rebus mēas res inridés malas.

PH. Homo égo sum, tu homo's: ita me amabit Iúppiter,
Neque té derisum uéni neque dignúm puto.

Verum hóc quod dixi méus me orauit filius,

Vt túam sororem póscerem uxorém sibi. 450

LE. Mearúm me rerum nóuisse aequomst órđinem.

Cum uóstris nostra nón est aequa fáctio:

Adfínitatem uóbis aliam quaérite.

ST. Satín tu's sanus méntis aut animí tui,

Qui cónditionem hanc répudies? nam illúm tibi 455

Ferentárium esse amícum inuentum intéllego.

LE. Abin hínc dierecte? ST. Si hércle ire occupiám,
uotes.

LE. Nisi me áliut quid uis, Phílto, respondi tibi.

PH. Benígniore, Lésbonice, té mihi,

Quam núnc experior ésse, confidó fore: 460

Nam et stúlte facere et stúlte fabulárier,

Vtrúmque, Lesboníce, in aetate haú bonumst.

ST. Verum hércle hic dicit. LE. Óculum ego ecfo-
diám tibi,

Si uérbum addideris. ST. Hércle qui dicám tamen:

Nam sí sic non licébit, luscus díxero. 465

PH. Ita núnc tu dicis nón esse aequiperábilis

Vostrás cum nostris fáctiones átque opes?

LE. Dicó. PH. Quid? nunc si in aédem ad cenam ué-
neris

Atque íbi opulentus tibi par forte obuénerit:

Adpósita cena sí, popularem quám uocant: 470

Si illí congestae sínt epulae a cluéntibus,

Siquíd tibi placeat quód illi congestúm siet,

Edísne an incenátus cum opulento áccubes?

LE. Edím, nisi si ille uótet. ST. At pol ego, etsí uotet,

Edim átque ambabus mális expletis uorem 475

Et quód illi placeat, praéripiam potíssimum :
 Neque illí concedam quícquam de uitá mea.
 Verécundari néminem aput mensám decet :
 Nam ibi dé diuinis átque humanis cérnitur.

PH. Rem fábulare. ST. Nón dolo dicám tibi: 480

Decédam ego illi dé uia, de sémita,
 De honóre populi: uérum quod ad uentrem áttinet,
 Non hércle hoc longe, nísi me pugnis uícerit.
 Cena hác annonast sine sacris heréditas.

PH. Sempér tu facito, Lésbonice, hoc cógites, 485

Id óptimum esse túte uti sis óptimus :
 Si id néqueas, saltem ut óptumis sis próxumus.
 Nunc cónditionem hanc, quam égo fero et quam aps té
 peto,

Dare átque accipere, Lésbonice, té uolo.
 Di díuites sunt, deos decent opuléntiae 490

Et fáctiones: uérum nos homúnculi
 Scintíllula animae, quám quom extemplo emísimus,
 Aequó mendicus átque ille opulentíssimus
 Censétur censu ad Ácheruntem mórtuos.

ST. Au,
 Mirúm quin tu illo técum diuitiás feras: 495

Vbi mórtuos sis, íta sis ut nomén cluet.
 PH. Nunc út scias hic fáctiones átque opes
 Non ésse neque nos túam neglegere grátiam:
 Sine dóte posco túam sororem filio.

Quae rés bene uortat. hábeon pactam? quíd taces? 500

ST. Pro di ínmortales, cónditionem quòius modi.

PH. Quin fábulare 'dí bene uortant: spóndeo'?

ST. Eheu,

Vbi úsus nihil erát [ei] dicto, 'spóndeo'

Dicébat: nunc hic, quom ópus est, non quit dícere.

- LE. Quom adfinitate uóstra me arbitrámini 505
 Dignum, hábeo uobis, Phílto, magnam grátiam.
 Set si haéc res grauiter cécidit stultitiá mea,
 Philtó, 'st ager sub úrbe nobis: òm dabo
 Dotém sorori: nám is de diuitiís meis
 Solús superfit praéter uitam rélicuos. 510
- PH. Profécto dotem níl moror. LE. Certúmst dare.
 ST. Nostrámne, ere, uis nutrícem, quae nos éducat,
 Abálienare a nóbis? caue sis féceris:
 Quid edémus nosmet póstea? LE. Etiam tú taces?
 Tibi egón rationem réddam? ST. Plane périimus, 515
 Nisi quíd ego conminíscor. Philtó, té uolo.
- PH. Siquíd uis, Stasime. ST. Huc cóncede aliquan-
 túm. PH. Licet.
- ST. Arcáno tibi ego hoc díco, ne ille ex té sciat
 Neue álius quisquam. PH. Créde audacter quídlubet.
 ST. Per dēos atque homines díco, ne tu illúnc agrum
 Tuum síris umquam fieri neque gnati tui: 521
 Ei rei árgumenta dícam. PH. Audire edepól lubet.
- ST. Primum ómnium olim térra quom proscínditur,
 In quíncto quoque súlco moriuntúr boues.
 PH. Apage. ST. Ácheruntis óstium in nostróst agro.
 Tum uínun prius quam cóctumst pendet pútidum. 526
- LE. Consuádet homini, crédo, etsi sceléstus est,
 At mi infidelis nón est. ST. Audi cétera.
 Post íd, frumenti quom álibi messis máxumast,
 Tribus tántis illi mínus redit quam opséueris. 530
- PH. Hem,
 Istíc oportet ópseri morés malos,
 Si in ópserendo póssint interfíeri.
 ST. Neque úmquam quisquamst, quóius ille agér fuit,
 Quin péssume ei res uórterit. quorúm fuit,

Alii éxulatum abiérunt, alii emórtui, 535

Alií se suspendére. en, nunc hic quóius est

Vt ad íncitast redáctus. PH. Apage a me ístum agrum.

ST. Magis ápage dicas, si ómnia [ex] me audíueris.

Nam fúlguritae súnt [ibi] alternae árbores:

Sués moriuntur ángina [acri] acérrume: 540

Oués scabrae sunt, tám glabrae, en, quam haec ést
manus.

Tum autém Surorum, génus quod patientíssimumst

Hominúm, nemo extat qui íbi sex mensis uíxerit:

Ita cúncti solstitiáli morbo décidunt.

PH. Credo égo istuc, Stasime, ita ésse: set Campáns
genus 545

Multó Surorum iam ántidit patiéntiam.

Set ístést ager profécto, ut te audiuí loqui,

Malós in quem omnis púplice mittí decet.

Sicút fortunatórum memorant ínsulas,

Quo cúncti qui aetatem égerint casté suam 550

Conuéniant: contra istúc detrudi máleficos

Aequóm uidetur, quí quidem istius sít modi.

ST. Hospítiumst calamitátis: quid uerbís opust?

Quamuís malam rem quaéras, illic réperias.

PH. At tu hércle et illi et álibi. ST. Caue sis díxeris

Me tibi dixisse hoc. PH. Díxti [tu] arcanó satis. 556

ST. Quin híc quidem cupit illum áb se abalienárier,

Siquém reperire póssit, os quói súblinat.

PH. Meus quidem hércle numquam fíct. ST. Si sapiés
quidem.

Lepide hércle de agro ego húnct senem detérrui: 560

Nam quí uiuamus níhil est, si illum amíserit.

PH. Redeo ád te, Lesboníce. LE. Dic sodés mihi,

Quid híc ést locutus técum? PH. Quid censés? homost:

Volt fieri liber, uerum quod det non habet.

LE. Et ego esse locuples, uerum neququam uolo. 565

ST. Licitumst, si uelles: nunc, quom nihil est, non licet.

LE. Quid tecum, Stasime? ST. De istoc quod dixi modo:
Si ante uoluisses, esses: nunc sero cupis.

PH. De dote mecum conueniri nil potis:

Quod tibi lubet, tute agito cum gnató meo. 570

Nunc tuam sororem filio posco meo:

Quae res bene uortat. quid nunc? etiam consulis?

LE. Quid istic? quando ita uis, di bene uortant: spondeo.

PH. Numquam edepol quoquam tam expectatus filius
Natusst, quamst illut 'spondeo' natum mihi. 575

ST. Di fortunabunt uostra consilia. PH. Id uolo.

I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis

Dies constituatur: eadem haec confirmabimus.

LE. Set, Stasime, abi huc ad meam sororem ad Calli-
clem:

Dic hoc negoti quo modo actumst. ST. Ibitur. 580

LE. Et gratulator meae sorori. ST. Scilicet.

LE. Dic Callicli med ut conueniat. ST. Tu i modo.

LE. De dote ut uideat quid facto opus sit. ST. I modo.

LE. Nam certumst sine dote haud dare. ST. Quin tu i
modo.

LE. Neque enim illi damno unquam esse patiar.. ST.
Abi modo. 585

LE. Meam negligentiam. ST. I modo. LE. [Nulló
modo.

Aequom uidetur quin quod peccarim.. ST. I modo.

LE. Potissimum mihi id opsit. ST. I modo. LE. O
pater,

Enúmquam aspiciam te? ST. Í modo, i modo, í modo.

LE. [Eo :] tu ístuc cura quód [te] iussi: ego iam híc ero.

ST. Tandem ímpetraui abíret. di, uostrám fidem, 591

Edepól re gesta péssume gestám probe,

Si quídem ager nobis sáluos est: etsi ád modum

In ámbiguo etiam núnc est quid ea ré fuat.

Set si álienatur, áctumst de colló meo:

595

Gestándust peregre clúpeus, galea, sárcina.

Ecfúgiet ex urbe, úbi erunt factae núptiae:

Ibít † ístac aliquo in máxumam malám crucem

Latrócinatum, aut ín Asiam aut in Cíliciam.

Ibo húc quo mi imperátumst, etsi odi hánc domum, 600

Postquam éxturbauit híc nos nostris aédibus.

A C T V S III.

CALLICLES. STASIMVS.

CA. Quó modo tu istuc, Stásime, dixti? ST. Nóstrum
erilem filium

Lésbonicum suam sororem déspondisse: hóc modo.

CA. Quóí homini despóndit? ST. Lusitelí, Philtonis
filio,

Sine dote. CA. Sine dóte ille illam in tántas diuitiás
dabit? 605

Nón credibile dícis. ST. At tute edepol nullus cré-
duas:

Si hóc non credis, égo credidero. CA. Quíd? ST. Me
nihili péndere.

CA. Quám dudum istuc aut ubi actumst? ST. Ílico, hic
ante óstium:

Támmodo, inquit Praénestinus. CA. Tántone in re
pérdita

Quam in re salua Lésbonicus fáctus est frugálior? 610

ST. Átque quidem ipsus últro uenit Philto oratum filio.

CA. Flágitium quidem hércle fiet, nísi dos dabitur uírgini.

Póstremo edepol égo istanc ad me rem áttinere in-
téllego:

Íbo ad meum castigatorem atque ab eo consiliúm petam.

ST. Própemodum quid illic festinet séntio et subolét
mihi: 615

Út agro euortat Lésbomicum, quándo euortit aéribus.
Ó ere Charmidés, quom apsentí hic túa res distrahitúr
tibi,

Útinam te redísse saluom uideam, ut inimicós tuos
Úlciscare et míhi, ut erga te fui ét sum, referas grátiam.
Nímiú difficilést reperiri amicum ita ut nomén cluet,
Quoí tuam quom rém credideris, sine omni cura dór-
mias. 621

Sét generum nostrum íre eccillum uideo cum adfiní suo.
Néscio quid non sátis inter eos cónuenit: celerí gradu
Súnt uterque: illé reprehendit húncc priorem pállio:
Haút ei euscheme ástiterunt. húc aliquantum apscés-
sero: 625

Ést lubido orátionem audíre duorum adfinium.

LVSITILES. LESBONICVS. STASIMVS.

- LV. Sta ílico: noli áuorsari néque te occultassís mihi.
LE. Pótin ut me íre quó profectus súm sinas? LV. Si
in rém tuam,
Lésbonice, essé uideatur, glóriæ aut famaé, sinam.
LE. Quód est facillumúm facis. LV. Quid id ést? LE.
Amico iniúriam. 630
LV. Néque meumst neque fácere didici. LE. Indóctas
quam docté facis.
Quíd faceres, siquís docuisset te út sic odio essés mihi?
Quí mihi bene quom símulas facere, mále facis, male
cónsulis.
LV. Égone? LE. Tu ne. LV. Quid male facio? LE.
Quód ego nollo id quóm facis

LV. Tūae rei bene consúlere cupio. LE. Tún mi's me-
lior quam égo mihi? 635

Sát sapio, satis ín rem quae sint méam ego conspició
mihi.

LV. Án id est sapere, ut qui beneficium a béneuolente
répudies?

LE. Núllum beneficium ésse duco id, quóm quói facias
nón placet.

Scío ego et sentio ípse quid agam néque mens offició
migrat

Néc tuis depéllar dictis quín rumóri séruiam. 640

LV. Quid ais? nam retinéri nequeo quín dicam ea quae
prómeres:

Ítan tandem hanc maióres famam trádidérunt tibi tui,

Út uirtute eorum ánteperta pér flagitium pérderes

Átque honori pósterorum túorum ut [tu obiex] fíeres?

Tibi paterque auósque facilem fécit et planám uiam 645

Ád quaerendum honórem: tu fecísti ut difficilis foret,

Cúlpa maxume ét desidia túisque stultis móribus.

Praëoptauísti amórem tuum [tu] uirtuti ut praepóneres:

Núnc te hoc pacto crédis posse optégere errata? aha,
nón itast.

Cápe sis uirtutem ánimo et corde expélle desidiám tuo.

Ín foro operam amícis da, ne iu lécto amicae, ut só-
litus es. 651

Átque istum ego agrum tibi relinqui ob ěam rem [iam]
enixe éxpeto,

Út tibi sit qui té conrigere póssis: ne omnino ínopiam

Cíues obiectáre possint tibi, quos tu inimicós habes.

LE. Ómnia ego istaec quae tu dixisti scío, uel exigné-
uero: 655

Út rem patriam et glóriam maiórum foedarím meum.

LE. Fácile inuentust: dábitur ignis, tam étsi ab inimicó
petas.

Sét tu obiurgans me á peccatis rápis deteriore in uiam.
Měam sororem tibi dem suades sine dote. aha, non cón-
uenit 681

Mé qui abusus tántam rem sum pátriam porro in dítiis
Ésse agrumque habére, egere illam aútem, ut merito me
óderit.

Númquam erit aliénis grauis qui sùis se concinnát
leuem.

Sícut dixi fáciam: nollo té iactari díutius. 685

LV. Tánton meliust té sororis caúsa egestatem éxequi
Átque eum me agrum habére quam te, túa qui toleres
moénia?

LE. Nóllo ego mihi te tám prospicere quí meam egesta-
tám leues,

Sét ut inops infámis ne sim: né mi hanc famam dífferant
Mé germanam mẽam sororem in cóncubinatúm tibi 690
Síc sine dote dédidisse mágis quam in matrimónium.

Quis me improbior pérhibeatur ésse? haec famigerátio
Té honestet, me autém conlutitet, sí sine dote dúxeris.
Tibi sit emoluméntum honoris: míhi quod obiectént siet.

LV. Quíd? te dictatórem censes fóre, si aps te agrum
accéperim? 695

LE. Néque uolo neque póstulo neque cénseo: uerúm
tamen

Ís est honos hominí pudico méminisse officiúm suum.

LV. Scío equidem te animátus ut sis: uideo, subolet,
séntio.

Íd agis ut, ubi adfínitatem intér nos nostram astrínxeris
Átque eum agrum dederís nec quicquam hic tibi sit qui
uitám colas, 700

Écugias ex úrbe inanis, prófugus patriam déseras,
Cógnatos, adfínitatem, amícos factis núptiis.

Méa opera hinc protérritum te mēaque auaritia aútu-
ment:

Íd me commissúrum ut patiar fíeri ne animum indúxeris.

ST. Nón enim possum quín exclamem: euge, eúge, Lu-
siteles, *πάλιν*. 705

Fácile palmam habés: hic uictust: uícit tua comoédia.

Híc agit magis ex árgumento et uérsus meliorés facit.

Étiam ob stultitiám tuam te túeris? multabó mina.

LE. Quid tibi interpellátio aut in cónsilium huc accés-
sios?

ST. Eodem pacto quo húc accessi apscéssero. LE. I
hac mecúm domum, 710

Lúsiteles: ibi de ístis rebus plúra fabulábimur.

LV. Níhil ego in oculo ágere soleo: méus ut animust
éloquar:

Sí mihi tua sorór, ut ego aequom cénseo, ita nuptúm
datur

Síne dote neque tu hinc abituru's, quód erit meum id
erit tuum:

Sín aliter animátus es, bene quód agas eueniát tibi: 715

Égo amicus numquám tibi ero alio pácto: sic sentén-
tiast.

ST. Ábiit hercle ille. écquid audis, Lúsiteles? ego té
uolo.

Híc quoque hinc abiit. Stásime, restas sólus: quid ego
nunc agam

Nísi uti sarcinám constringam et clúpeum ad dorsum ad-
cómmodem,

Fúlmentas iubeám suppingi sóccis? non sistí potest. 720

Vídeo caculam mílitarem mé futurum hau lóngius.

Átque aliquem ad regem in saginam [quom] érus se con-
iexít meus,

Crédo ad summos béllatores ácrem — fugitorém fore,
Ét capturum ibi spólia illum qui — méo ero aduorsus
uénérit.

Égomet quom extemplo árcum et pharetram mi ét sa-
gittas sumpsero, 725

Cássidem in capút, — dormibo plácidule in-tabernáculo.

Ád forum ibo: núdius sextus quói talentum mútuom
Dédi reposcam, ut hábeam mecum quód feram uiáticum.

MEGARONIDES. CALLICLES.

ME. Vt mihi rem narras, Cállicles, nulló modo
Pote fieri prosus quín dos detur uírgini. 730

CA. Namque hércle honeste fieri ferme nón potest
Vt eám perpetiar íre in matrimónium

Sine dóte, quom eius rém penes me habeám domi.

* * * * *

ME. * * * * *

Paráta dos domíst: nisi expectáre uis
Vt eám sine dote fráter nuptum cónlocet: 735

Post ádeas tute Phíltonem et dotém dare
Te ei dícas: facere íd eius ob amicitíam patris.

Verum hóc ego uereor ne ístaec pollicitátio
Te in crímen populo pónat atque infámiam,
Non témere dicant té benignum uírgini: 740

Datám tibi dotem ei quám dares eius á patre:

Ex eà largiri te illi, neque ita ut sít data
Incólumem sistere illi, et detraxe aútument.

Nunc si ópperiri uis aduentum Chármidi,

Perlóngumst: huic ducéndi interea apscésserit 745

Lubído: atqui ea condítio huic uel primáriast.

CA. Eadem ómnia istaec uéniunt in mentém mihi.

ME. Vide si hóc utibile mágis atque in rem députas:

Ipsum ádi [adulescentem], édoce eum uti rés se habet.

CA. Ut égo nunc adulescénti thensaurum índicem 750

Indómito, pleno amóris ac lascíuiæ?

Minumé, minume hercle uéro: nam certó scio,

Locúm quoque illum omnem úbi situmst coméderit.

Quem fódere metuo, sónitum ne ille exaúdiat:

Ne rem ípsam indaget, dótem dare si díxerim. 755

ME. Quo pácto ergo igitur clám dos depromí potest?

CA. Dum occasio ei [rei] réperiat, ínterim

Ab amíco alicunde mútuom argentúm rogem.

ME. Potin ést ab amíco alicúnde exorari? CA. Potest.

ME. Gerraé: ne tu illut uérbum actutum inuéneris: 760

‘[Hem,] míli quídem hercle nón est quod dem mútuom.’

CA. Mallim hércle ut nerum dícant quam ut dent mú-

tuom.

ME. Set uíde consílium sí placet. CA. Quid cónsilist?

ME. Scítum, út ego opinor, cónsílíum inuení. CA. Quid

est?

ME. Homo cónducatur iám aliquis quantúm potis 765

Ignóta facie, quæ non uisitáta sit:

Is homo éxornetur gráphice in peregrínúm modum,

Quasi sít peregrínus. CA. Quid is scít facere póstea?

ME. Mendácilocum aliquem [esse hóminem oportet dé

foro,]

Falsídícum, confidéntem. CA. Quid tum póstea? 770

ME. Quasi ád adulescentem á patre ex Seleúcia

Veniát, salutem ei núntiet uerbís patris:

Illúm bene gerere rem ét ualere et úfuere

Et eúm rediturum actútum. ferat epístulas

Duas: èas nos consignémus, quasi sint á patre. 775

Illí det alteram, álteram dicát tibi

Dare sése uelle. CA. Pérge porro dícere.

ME. Seque aúrum ferre úirgini dotem á patre

Dicát patremque id iússisse aurum tibi dare.

Tenés iam? CA. Propemodo, átque ausculto pér-
lubens. 780

ME. Tum tu ígitur demum id ádulescenti aurúm dabis,
Vbi erit locata úirgo in matrimónium.

CA. Scite hércle sane. ME. Hoc, úbi thensaurum ec-
fóderis,

Suspítionem ab ádulescente amóueris.

Censébit aurum esse á patre adlatúm tibi: 785

Tu dé thensauro símes. CA. Satis scite ét probe:

Quamquam hóc me aetatis súcophantari pudet.

Set epístulas quando ópsignatas ádferet,

Nonne árbitraris túm adulescentem ánuli

Patérni sígnum nóuisse? ME. Etiam tú taces? 790

Sescéntae ad eam rem caúsaе possunt cónligi:

Eum quem hábuit perdidit, álium post fecít nouom.

Iam si ópsignatas nón feret, dici hóc potest

Aput pórtitores èas resignatás sibi

Inspéctasque esse. in hùius modi negótio 795

Diém sermone térere segnitiés merast:

Quamuís sermones póssunt longi téxier.

Abi ád thensaurum iám confestim clánculum:

Seruós, ancillas amouè: atque audín? CA. Quid est?

ME. Vxórem quoque eampse hánc rem uti celés face:

Nam pól tacere númquam quicquamst quód queant. 801

Quid núnc stas? quin tu hinc [te] amoues et té moues?

Aperí, deprome inde aúri ad hanc rem quód sat est:

Continuo operta dénuo: set clánculum,
Sicút praecepi: cúntos exturba aédibus. 805

CA. Ita fáciam. ME. At ènim nimis lóngo sermone
útimur:

Diém conficimus, quóm iam properatóst opus.
Nihil ést de signo quód uereare: mé uide.
Lepidást illa causa, ut cónmemorauí, dícere
Aput pórtitores ésse inspectas. dénique 810
Diéi tempus nó n uides? quid illúm putas
Natúra illa atque ingénio? iam dudum ébriust.

* * * * *

Quiduis probare póterit: tum, quod máximumst,
Adférre, non se pétere hinc dicet. CA. Iám sat est.
ME. Ego sícophantam iám conduco dé foro 815

Epístulasque iám consignabó duas
Eumque húc ad adulescéntem meditatúm probe
Mittam. CA. Éo ego [ergo] igitur íntro ad officiúm
meum:

Tu istúc age. ME. Actum réddam nugacíssume.

.

A C T V S III.

C H A R M I D E S.

Sálipotenti et mútipotenti Ióuis fratri et Nerei [ét Por-
tumno] 820

Laétus lubens laudés ago gratas grátisque habeo et flú-
ctibus salsis,

Quós penes mei [fúit] potestas, hònis meis quid foret ét
meae uitae,

Quóm suis me ex locís in patriam urbem [úsque incolu-
mem] réducem faciunt.

Átque tibi ego, Neptúne, ante alios dèos gratis ago atque
hábeo summas.

Nám te omnes saeuómque seuerumque, áuidis moribús
conmemorant, 825

Spúrcuficum, inmanem, íntolerandum, uésanum: [ego]
contra ópera expertus.

Nám pol placidum te ét clementem eo usqué modo ut
uolui usús sum in alto.

Átque hanc tuam [aput hómínes] gloriam aúribus iam
accéperam ante:

Paúperibus te párcere solitum, dítis damnare átque do-
mare.

Ábi, laudo: scis órdine ut aequomst tráctare homines:
hóc dis dignumst: 830

Sémper mendicís modesti sínt, [secus] nobilís aput ho-
mines.

Fídis fuisti: infidum esse iterant. nam ápsque foret te,
sát scio in aĩto

Dístraxissent dísq̄e tulissent sáellites tui míserum
foede

Bónaque item omnia úna mecum pássim caeruleós per
campos: —

Íta iam quasi canés hau secus nauem círcumstabant túr-
bine uenti: 835

Ímbres fluctusque átque procellae infénsae [fremere],
frángerẽ malum,

Rútere antennas, scíndere ucla: — ní pax propitiá foret
praesto.

Ápage a me sis: dẽhinc iam certumst ótio dare me: sátis
partum habeo,

Quibus aerumnis deluctaui, filio dũm diuítias quaero.

Sét quis hic est qui in pláteam ingreditur cùm nouo or-
natú specieque? 840

Pól quamquam domi cĩpio opperiar: quam híc rem
agat, semul ánimum aduortam.

SVCOPHANTA. CHARMIDES.

SV. Huíc ego die nomén Trinummo fácio: nam ego
operám meam

Tríbus nummis hodié locaui ad ártis nugatórias.

Áduenio ex Seleúcia, Macédonia, Asia atque Árabia,
Quás ego neque oculís neque pedibus úmquam usur-
pauí meis. 846

Víden egestas quíd negoti dát homini miseró male?

Quía ego nunc subigór trium nummum caúsa ut has
epístulas

Dícam ab eo homine me ácepisse, quem égo qui sit homo
nescio

Néque noui neque nátus necne is fúerit id solidé scio.

CH. Pól hic quidem fungino generest: cápite se totúm
tegit. 851

Íllurica faciés uidetur hóminis: eo ornatu áduenit.

SV. Ílle qui me condúxit, ubi condúxit, abduxít domum:

Quaé uoluit mihi díxit, docuit ét praemonstrauít prius,

Quó modo quicque agerém. nunc adeo síquid ego addi-
dero ámplius, 855

Éo conductor mélius de me núgas conciliáuerit.

Ílle uti me exornáuit, ita sum ornátus: argentum hoc
facit.

Ípse ornamenta á chorago haec súmpsit suo perículo:

Núnc ego si potero órnamētis hóminem circumdúcere,

Dábo operam ut me ipsúm plane esse sícophantam sēn-
tiat. 860

CH. Quó magis specto, mínus placet mi ea hóminis
facies: míra sunt

Ni illic homost aut dórmitator aut sector zonárius.

Lóca contemplat, circumspectat sése atque aedis nó-
scitat:

Crédo edepol quo móx furatum uéniat speculatúr loca.

Mágis lubidost ópseruare quíd agat: ei rei operám
dabo. 865

SV. Hás regiones démonstrauit míhi ille conductór
meus:

Áput illas aedis sistendae míhi sunt sícophántiae.

Fõris pultabo. CH. Ad nóstras aedis hic quidem habet
rectám uiam:

Hércle opinor mi áduenienti hac nóctu agitandumst úi-
gilias.

SV. Áperite hoc, aperíte. heus, ecqui his fóribus tute-
lám gerit? 870

CH. Quid, adulescens, quaéris? quid uis? quíd istas
pultas? SV. Heús, senex,

Lésbonicum hic ádulescentem quaéro, in his regiónibus
Vbi habitat, et item álterum ad istanc cápitís albitú-
dinem,

Cálliclem [quem] aibát uocari qui hás mihi dedit epí-
stulas.

CH. Mèum gnatum hic quidem Lésbonicum quaérit et
amicúm meum 875

Quoí ego liberósque bonaque cónmendauí Cálliclem.

SV. Fác me si scis cértiorem, hisce hómines ubi habi-
tént, pater.

CH. Quid eos quaeris? aut quis es? aut únde's? aut
unde áduenis?

SV. Cénsus quom [sum], iúratori récte rationém dedi.

CH. * * * * *

SV. Múlta semul rogás: nescio quid éxpédiam potíssu-
mum. 880

Si únumquidquid síngillatim et plácide percontábere,
Ét meum nomen ét mea facta et ítinera ego faxó scias.

CH. Fáciam ita ut uis: ágedum, nomen prímu[m] memora-
túm mihi.

SV. Mágnum facinus íncipissis pétere. CH. Quid ita?
SV. Quía, pater,

Si ánte lucem ire [hércle] occupias á meo primo nómine,
Cóncubium sit nóctis prius quam ad póstrum perué-
neris. 886

CH. Ópus factost uiático ad tuum nómen, ut tu praé-
dicas.

SV. Ést minusculum álterum quasi uésculum uinárium.

CH. Quid [id] est tibi nomén, adulescens? SV. Páx, id est nomén mihi:

Hóc cotidiánumst. CH. Edepol nómen nugatórium: 890

Quási dicas, siquíd crediderim tibi, pax periisse flico.

Híc homo sólide súcophantast. quíd ais tu, adulescéns?

SV. Quid est?

CH. Éloquere, isti tibi quid homines débent quos tu quaéritas?

SV. Páter istius ádulescentis dedit has duas mi epístulas,

Lésbonici: is míst amicus. CH. Téneo hunc manifestárium: 895

Mé sibi epistulás dedisse dicit. Iudam hominém probe.

SV. Íta ut ocepi, si ánimum aduortas, dícam. CH. Dabo operám tibi.

SV. Hánc me iussit Lésbonico dáre suo gnato epístulam. Ét item hanc alterám suo amico Cállicli iussit dare.

CH. Míhi quoque edepol, quom híc nugatur, cóntra nugarí lubet. 900

Úbi ipse erat? SV. Bene rém gerebat. CH. Érgo ubi?

SV. In Seleúcia.

CH. * * * * *

Áb ipsone istas áccepisti? SV. E mánibus dedit mi ipse ín manus.

CH. Quá faciest homó? SV. Sesquipede quídamst quam tu lóngior.

CH. Haéret haec res, sí quidem ego apsens súm quam praesens lóngior.

Nóuistine hominém? SV. Ridicule rógitas, quicum uná cibum 905

Cápere soleo. CH. Quid est ei nomen? SV. Quód edepol hominí probo.

CH. Lúbet audire. SV. Illi édepol — illi — illi -- uac
miseró mihi.

CH. Quíd est negoti? SV. Déuorai nómen inprudéns
modo.

CH. Nón placet qui amícos intra déntis conclusós habet.
SV. Átqui etiam modo uórsabatur mihi in labris primó-
ribus. 910

CH. Témperi huic hodie ánteueni. SV. Téneor manu-
festó miser.

CH. Iám reconmentátu's nomen? SV. Dèum me hercle
atque hominúm pudet.

CH. Vide modo hominem ut nóris. SV. Tamquam mé:
[set] fieri istúe solet:

Quód in manu teneás atque oculis uídeas, id desíderes.

Líteris recónminiscar: C ést príncípium nómini. 915

CH. Cállias? SV. Non ést. CH. Callippus? SV. Nón
est. CH. Callidémides?

SV. Nón est. CH. Callinícus? SV. Non est. CH. [Án]
Callimachus? SV. Níl agis:

Néque adeo edepol flócci facio, quándo egomet meminí
mihi.

CH. Át enim multi Lésbonici súnť hic: nisi nomén
patris

Díces, nou possum ístos monstrare hómines quos tu
quaéritis. 920

Quód ad exemplumst? cóniectura sí reperire póssumus.

SV. Ád hoc exemplumst: Chár. CH. Chares? an Chá-
ricles? numne Chármides?

SV. Hem,

Ístic erit: qui istúm di perdant. CH. Díxi ego iam du-
dúm tibi:

Béne te potius dicere aequomst hómini amico quám male.

SV. Sátin inter labra átque dentis látuit uir minumí preti? 925

CH. Né male loquere apsénti amico. SV. Quid ille ergo ignauíssumus

Látitabat mihi? CH. Si áppellasses, réspedesset nómini.

Sét ubi ipsest? SV. Pol illúm reliqui ad Rhádamam in Cecropia ínsula.

CH. * * * * *

Quí homost me insipiéntior qui ipse égomet ubi sim quaéritem?

Sét nil discondúcit huic rei. quid ais? quid hoc quod té rogo? 930

Quós locos adísti? SV. Nínum mírimodis mirábilis.

CH. Lúbet audire, nísi molestumst. SV. Quín discupio dicere.

Omnium primum in Póntum aduecti ad Árabiam terrám sumus.

CH. Eho,

Án etiam in Ponto Árabiast? SV. Est: nón illa ubi tus gígnitur,

Sét ubi apsinthiúm fit ac cuníla gallinácea. 935

CH. Nínum graphicum hunc nógatorem. sét ego sum insipiéntior,

Qui égomet unde rédeam hunc rogitem, quae égo sciam atque hic nésciat:

Nisi quia lubet éxperiri quo éuasurust déniqne.

Sét quid ais? quo inde ísti porro? SV. Si ánimum aduortes, éloquar:

Ád caput amnis quí de caelo exóritur sub solió Iouis. 940

CH. Súb solio Iouis? SV. Ita dico. CH. E caelo?
SV. Atque e medió quidem.

CH. Eho,

Án etiam in caelum éscendisti? SV. Immo hóriola
aducti sumus

Úsque aqua aduorsá per amnem. CH. An tu étiam uidi-
disti Iouem?

SV. [Éum] alii di isse ad uillam aibant séruis depromptúm
cibum.

Děinde porro.. CH. Děinde porro nóllo quicquam praé-
dices. 945

SV. [Táceo ego] hercle, sí molestumst. CH. Nám pu-
dicum néminem

[Praédicare] opórtet qui aps terra ad caelum perué-
nerit.

SV. Dímittam, ut te uéllé uideo. sét monstra hosce ho-
minés mihi

Quós ego quaero, quíbus me oportet háš deferre epí-
stulas.

CH. Quid ais? tu nunc sí forte eumpse Chármidem con-
spéxeris 950

Íllum quem tibi istás dedisse cómmemoras epístulas,

Nórisne hominem? SV. Né tu me edepol árbitrare
béluam,

Quí quidem non nouísse possim quícum aetatem exé-
gerim.

Án ille tam esset stúltus mihi qui mille nummum cré-
deret

Phílippum, quod me aurúm deferre iússit ad gnatúm
suum 955

Átque ad amicúm Cállicem, quoi rem aibat mandasse
híc suam?

Mihin concrederét, ni me ille et égo illum nouissem ád-
probe?

CH. Ęnimuero ego nunc súcophantae huic súcophantari
uolo,

Si hunc possum illo mille nummum Philippum circum-
ducere,

Quód sibi me dedisse dixit. quem égo qui sit homo néscio
Néque oculis ante hunc diem unquam uídi, eine aurum
créderem? 961

Quoi, si capitis rés sit, nummum númquam credam plúm-
beum.

Ádgredundust híc homo mi astu. heus, Páx, te tribus
uerbís uolo.

SV. Vél trecentis. CH. Háben tu id aurum, quód [tu]
accepsti a Chármide?

SV. Átque etiam Philippúm, numeratum illíus in mensá
manu, 965

Mille nummum. CH. Némpe ab ipso id ácepisti Chár-
mide?

SV. Mírum quin ab auo éius aut proauo accíperem, qui
sunt mórtui.

CH. Ádulescens, cedodum ístuc aurum míhi. SV. Quod
ego dem aurúm tibi?

CH. Quód te a me accepísse fassu's. SV. Áps te acce-
pisse? CH. Íta loquor.

SV. Quís tu homo's? CH. Qui mille nummum tibi dedi
ego sum Chármides. 970

SV. Néque edepol tu is és neque hodie is úmquam eris,
auro huíc quidem.

Ábi sis, nugatór: nugari núgatori póstulas.

CH. Chármides ego súm. SV. Nequiquam herclé's:
nam nihil auri fero.

Nimis argute [me] óbrepisti in èapse occasiúncula :

Póstquam ego me aurum férre dixi, póst tu factu's Chármides: 975

Príus non tu is eras quam aúri feci méntionem. níl agis: Pròin tute itidem ut chármidatu's, rúsum [te] dechármiða.

CH. Quís ego sum igitur, sí quidem is non sum qui sum? SV. Quid id ad me áttinet?

Dúm ille ne sis quem égo esse nollo, síis mea causa quí lubet.

Príus non is eras qui eras: nunc is fáctu's qui tum uón eras. 980

CH. Áge siquid agis. SV. Quid ego agam? CH. Aurum rédde. SV. Dormitás, senex.

CH. Fássu's Charmidém dedisse aurúm tibi. SV. Scriptúm quidem.

CH. Próperas an non própere abire actútum ab his regiónibus,

Dórmikator, príus quam ego hic te iúbeo mulcarí male?

SV. Quam ób rem? CH. Quia illum quem émentitu's is ego sum ípsus Chármides,

Quém tibi epistulás dedisse aiébas. SV. Eho, quaeso án tu is es? 986

CH. Ís enimvero sum. SV. Áin tu tandem? is ípsusne's? CH. Aio. SV. Ípsus es?

CH. Ípsus, inquam, Chármides sum. SV. Ergo ípsusne's? CH. Ipsíssumus.

Ábin hinc ab oculís? SV. Enimvero séro quoniam [huc] áduenis,

Vápulabis meo árbitratu ét nouorum aedílium. 990

CH. Át etiam maledícis? SV. Immo, sáluos quando quidem áduenis,

Dí me perdant sí te flocci fácio an periissés prius.

Égo ob hanc operam argéntum accepi: té macto infor-
túnio. 993

Céterum qui sis, qui non sis, flóccum non intérduim.
Íbo ad illum, renúntiabo, qui mihi tris nummós dedit,
Út sciat se pérdidisse. ego ábeo. male uiue ét uale:
Qui di te omnes áduenientem péregre perdant, Chár-
mides.

CH. Postquam ille hinc abiit, póst loquendi libere
Vidétur tempus uénisse atque occásio.

Iam dúdum meum ille péctus pungit áculeus, 1000

Quid illí negoti fúcrit ante aedís meas.

Nam epístulae illae míhi concenturiánt metum

In córde et illut mille nummum, quám rem agat.

Numquam édepol temere tinnit tintinnábulum:

Nisi qui illut tractat aut mouet, mutúmst, tacet. 1005

Set quis hic est qui huc in pláteam cursuram ín-
cipit?

Lubet ópseruare quíd agat: huc concéssero.

STASIMVS. CHARMIDES.

ST. Stásime, fac te própere celerem, récipe te ad do-
minúm domum,

Né subito metus éxoriatur scápulis stultitiá [tua].

Ádde gradum, adproperá: iam dudum fáctumst quom
abistí domo. 1010

Cáue sis tibi ne búbuli in te cóttabi crebrí crepent,

Si áberis ab eri quaéstione: né destiteris cúrrere.

Écce hominem te, Stásime, nihili: sátin in thermo-
pólio

Cóndalium es oblítus, postquam thérmpotasti gúttu-
rem?

Récipe te et recúrre petere [ré] recenti. CH. Huic, quis-
quis est, 1015

Gúrgulios exércitor, is hóminem hunc cursurám docet.
ST. Quid, homo nihili, nón pudet te? tríbusne te po-
tériis

Mémoriae esse oblítum? an uero, quía [tu] cum frugi hó-
minibus

Íbi bibisti, qui áb alieno fácte cohiberént manus,
Ínter eosne hominés condalium té redipisci póstulas?
Chíruchus fuit, Céreonicus, Crínnus, Cricolabus, Cól-
bus, 1021

Cóllicrepidae, crúlicrepidae, férriteri, mastígiae:
Quórum [hercle] unus súrpuerit curréti cursori solum.
CH. Íta me di ament, gráphicum furem. ST. Quid ego
quod períit petam?

Nisi etiam labórem ad damnum adponam epithecam ín-
super. 1025

Quín tu quod períit perisse dúcis? cape uorsóriam:
Récipe te ad erum. CH. Nón fugitiuos híc homo: con-
memínit domi.

ST. Vtínam ueteres [uéterum mores], uéteres parsimó-
niae

Pótius [in] maióre honore híc éssent quam morés mali.
CH. Di inmortales, básilica híc quídem fácinora ín-
ceptát loqui: 1030

Vétera quaerit, uétera amare hunc móre maiorúm scias.
ST. Nám nunc mores níhili faciunt quód licet nisi quód
lubet.

Ámbitio iam móre sanctast, liberast a légibus:
Scúta iacere fúgereque hostis móre habent licéntiam:
Pétere honorem pró flagitio móre fit. CH. Morem ín-
probum. 1035

ST. Strénuos [hunc] praéterire móre fit. CH. Nequám quidem.

ST. Móres leges pérduxerunt iám in potestatém suam, Mágis quis sunt obnoxiosae quám parentes liberis.

Ĕae misere etiam ad párietem sunt fixae clauis férreis, Vbi malos morés adfigi nímio fuerat aequius. 1040

CH. Lúbet adire atque áppellare hunc: uérum ausculte pérubens

Ĕt metuo, si cónpellabo, ne áliam rem occupiát loqui.

ST. Néque istis quicquam lége sanctumst: léges mori séruunt,

Móres autem rápere properant quá sacrum qua púplicum.

CH. Hércle istis malám rem magnam móribus dignúmst dari. 1045

ST. Nón hoc puplice ánimum aduorti: nam íd genus hominum hómínibus

Vniuersis ést aduorsum atque ómni populo mále facit.

Mále fidem seruádo illis quoque ábrogant etiám fidem,

Quí nil meriti: quíppe eorum ex ingénio ingenium horúm probant. 1049

Síquoi mutuóm quid dederis, fit pro proprio pérditum:

Quóm repetas, inimicum amicum inuénias benefactó tuo.

[* * * * *]

Máge si exigere occúpias, duarum rérum exoritur óptio:

Vél illud quod credíderis perdas uél illum amicum amiseris.]

Hóc qui uenerít mi in mentem, ré conmonitus súm modo.

CH. Méus est hic quidem Stásimus seruos. ST. Nam égo talentum mútuom 1055

Quoi dederam, talénto inimicum mi émi, amicum uéndidi.

Sét ego sum insipiéntior qui rébus curem púplicis

Pótius quam, id quod próximumst, meo térgo tutelám
geram:

Éo domum. CH. Heus tu, asta ílico: audi, heús tu. ST.
Non sto. CH. Té uolo.

ST. Quíd, si egomet te uéllé nollo? CH. Ah nímium,
Stasime, saéuiter. 1060

ST. Émere meliust quoi ímperes. CH. Pol ego émi
atque argentúm dedi:

Sét si non dicto aúdiens est, quíd ago? ST. Da magnúm
malum.

CH. Béne mones: ita fácere certumst. ST. Nísi quidem
es obnóxius.

CH. Sí bonust, obnóxius sum: sín secust, faciam út
mones.

ST. Quíd id ad me attinét bonisne séruis tu utare án
malis? 1065

CH. Quía boni malíque in ea re párs tibist. ST. Partem
áalteram

Tíbi permitto, illam áalteram aput me quód bonist ad-
pónito.

CH. Sí eris meritus, fiet. respice húc ad me: ego sum
Chármides.

ST. Hém, quis est qui méntionem homo hóminis fecit
óptumí?

CH. Ípsus homo optumúst. ST. Mare, terra, caélum,
di, uostrám fidem, 1070

Sátiu ego oculis pláne uideo? éstne hic an non ést? is est.

Cérte is est, is ést profecto. o mí ere exoptatíssime,

Sálué. CH. Salué, Stásime. ST. Saluom té. CH. Scio
et credó tibi.

Sét omitte alia: hoc míhi responde: líberi quíd agúnt mei
Quós reliqui hic filium atque filiam? ST. Viuónt, ualent.

CH. Némpe uterque? ST. Vtérque. CH. Di me sál-
uom et seruátúm uolunt. 1076

Cétera intus ótiose pércontabor quaé uolo:

Ĕamus intro: séquere. ST. Quonam té agis? CH.
Quonam nísi domum?

ST. Hícine nos habitáre censes? CH. V́binam ego alibi
cénseam?

ST. Iám .. CH. Quid iam? ST. Non súnť nostrae aedes
ístae. CH. Quid ego ex te aúdio? 1080

ST. Véndidit tuus gnátus aedis. CH. Périi. ST. Prae-
sentáriis

Árgenti minís numeratis. CH. Quót? ST. Quadra-
ginta. CH. Óccidi.

Quís eas emit? ST. Cállicles, quoi túam rem commen-
dáueras:

Ís habitatum huc cónmigravit nósque exturbauít foras.

CH. V́bi nunc fliús meus habitat? ST. Híc in hoc po-
stículo. 1084

CH. Mále disperii. ST. Crédidi aegre tibi id, ubi au-
dissés, fore.

CH. Égo miser summís periclis súm per maria má-
xuma

Véctus, capitalí periclo pér praedones plúrumos

Mé seruauí, sáluos redii: núne hic disperí miser

Própter eosdem quórum causa fui hác actate exér-
citus: 1090

Ádimit animam mi aégritudo: Stásime, tene me.
ST. Vísne aquam

Tíbi petam? CH. Res quom ánimam agebat, túm esse
offusam opórtuit.

CALLICLES. CHARMIDES. STASIMVS.

CA. Quid hoc híc clamoris áudio ante aedís meas?

CH. O Cállices, o Cállices, o Cállices,

Qualíne amico méa commendáui bona? 1095

CA. Probo ét fideli et fído et cum magná fide:

Et sálue et saluom te áduenisse gaúdeo.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

CH. Credo, ómnia istaec sí ita sunt ut praédicas.

Set quis istest tuus ornátus? CA. Ego dicám tibi:

Thensaúrum ecfodiebam íntus dotem filiae 1100

Tuae quae dáretur. sét íntus narrabó tibi

Et hóc et alia: séquere. CH. Stasime. ST. Hem.

CH. Strénue

Curre ín Piraeum atque únun curriculúm face.

Vidébis iam illic náuem qua aduectí sumus.

Iubéto Sagariónem quae imperáuerim 1105

Curáre ut ecferántur, et tu itó semnl.

Solútumst portitóri iam portórium.

ST. Nihil ést morae. CH. Cito ámbula: actutúm
redi.

ST. Ilíc sum atque híc sum. CA. Séquere tu hac
me intró. CH. Sequor.

ST. Hic méo ero amicus sólns firmus réstitit 1110

Neque démutauit ánimun de firmá fide,

Quamquám labores múltos ob rem et [liberos

Apséntis mei eri] eum égo cepisse cénseo.

Set híc únus, ut ego súspicor, seruát fidem.

A C T V S V.

L V S I T E L E S.

Hic homóst omnium hominum praécipuos, 1115

Voluptátibus gaudiisque ántepotens.

Ita cómmoda quae cupio éueniunt,

Quod agó subit, adsecué sequitur :

Ita gaúdiis gaudium súppeditat.

Módo me Stasimus Lésbonici séruos conueuít [domi]: 1120

Ís mihi dixit súm erum peregre huc áduenisse Chár-
midem.

Núnc mi is propere cónueniundust, út quae cum eius
filio

Égi ei rei patér sit fundus pótiór. eo [ego]: sét fores

Haé sonitu suó moram mihi óbiciunt incómmode.

C H A R M I D E S. C A L L I C L E S. L V S I T E L E S.

CH. Néque fuit neque erít neque esse usquam hómí-
nem terrarum árbitror, 1125

Quóius fides fidélitasque amícum erga aequíperét tuam:

Nam éxaedificauísset me ex híscé aédibus, apsqúe té
forct.

CA. Siquid amicum ergá bene feci aut cónsului fidé-
liter,

Nón uideor meruisse laudem, cúlpa caruisse árbitor.

Nám beneficium hómíni proprium quód datur, prosúm
perit: 1130

Quód datum utendúmst, repetundi id cópiast, quandó
uelis.

CH. Ést ita ut tu dícis. set ego hoc néqueo mirari
satis

Ĕum sororem déspondisse suam ín tam fortem fámíliam.

CA. Lúsiteli quidém Philtonis filio. LV. Enim me nó-
minat.

CH. Fámíliam optumam óccupauit. LV. Quid ego cessó
hos cónloqui? 1135

Sét maneam etiam, opínor: namque hoc cómmodum or-
ditúr loqui.

* * * * *
* * * * *
* * * * *

CH. Váh. CA. Quid est? CH. Oblítus intus dúdum
tibi sum dícere:

Módo mi aduenienti [híc] nugator quídám occessit ób-
uiam,

Nímis pergraphicus súcophanta. is mille nummum se
aúreum

Méo datu tibi férre et gnato Lésbonico aibát meo: 1140

Quem égo nec qui esset nóram neque eum ante úsquam
conspexi prius.

Sét quid rides? CA. Meo ádlegatu uénit, quasi qui au-
rúm mihi

Férret aps te quód darem tuae gnátæ dotem: ut filíus

Túus, quando illi a mé darem, esse adlátum id aps te
créderet

Neú qui rem ipsam pósset intellégere, thensaurúm tuum
Mé penes esse, atque á me lege pópuli patrium pósce-
ret. 1146

CH. Scíte edepol. CA. Megarónides commúnis hoc
meus ét tuus

Béneuolens comméntust. CH. Quin conlaúdo consilium
ét probo.

LV. Quid ego ineptus, dúm sermonem uéreor interrúm-
pere,

Sólus sto nec quód conatus sum ágere ago? homines
cónloquar. 1150

CH. Quis hic est qui huc ad nós incedit? LV. Chár-
midem socerúm suum

Lúsiteles salútat. CH. Di dent tibi, Lusiteles, quae
uelis.

CA. Nón ego sum salúte dignus? LV. Ímmo salue,
Cállicles.

Húnc priorem acquómst me habere: túnica propior
pállio.

CA. Dèos [deasque] uólo consilia uóstra recte uórtere.

CH. Fíliam meam tibi desponsam esse aúdio. LV. Nisi
tú neuis. 1156

CH. Ímmo hau nollo. LV. Spónden tu ergo túam gna-
tam uxorém mihi?

CH. Spóndeo et mille aúri Philippum dótis. LV. Do-
tem níl morer.

CH. Si illa tibi placét, placenda dós quoquest quam dát
tibi.

Póstremo quod uís non duces, nisi illud quod non uís
feres. 1160

CA. Iús hic orat. LV. Ímpetrabit te áduocato atque árbítro.

Ístac lege filiam tuam spónden mi uxorem dari?

CH. Spóndeo. CA. Et ego spóndeo itidem. LV. O sáluate adfinés mei.

CH. Átque edepol sunt rés quas propter tibi tamen suscénsui.

LV. Quíd ego feci? CH. Mèum corrumpi quía per-
pessu's filium. 1165

LV. Si íd mea uoluntáte factumst, ést quod mihi suscén-
seas.

* * * * *

Sét sine me hoc aps te ímpetrare quód uolo. CH. Quid
íd ést? LV. Scies:

Síquid stulte fécit, ut ea míssa facias ómnia.

Quíd cassas capút? CH. Cruciatur cór mi et metuo.
LV. Quídnam íd est?

CH. Quóm ille itast ut [eum] ésse nollo, íd crúciór: me-
tuo, sí tibi 1170

Dénegem quod me óras, ne me léuiorem erga té putes.

Nón grauabor: fáciam ita ut uis. LV. Próbus es: eo u.
illum éuocem.

CH. Míserumst male promérita ut mérita sínt sí ulcisci
nón licet.

LV. Áperite hoc, aperíte propere et Lésbonicum, sí
domíst,

Éuocate: ita súbitumst propere quód eum conuentúm
uolo. 1175

LESBONICVS. LVSITELES. CHARMIDES.
CALLICLES.

LE. Quis homo tam tumútuoso sónitú me exciuit foras?

LV. Bénéuolens tuus átque amicust. LE. Sátine saluae?
dic mihi.

LV. Récte: tuum patrém redisse sáluom peregre gaúdeo.

LE. Quis id ait? LV. Ego. LE. Tún uidisti? LV. Et
túte item uideás licet.

LE. Ó pater, patér mi, salue. CH. Sálue multum,
gnáte mi. 1180

LE. Siquid tibi, patér, laboris . . CH. Nihil euenit, né
time:

Béne re gesta sáluos redeo. sí tu modo frugi ésse uis,
Haéc tibi pactast Cállicletis fília. LE. Ego ducám,
pater,

Ét eam et siquam aliám iubebis. CH. Quámquam tibi
suscénsui,

Miseria [una] uní quídem hominist ádfatim. CA. Immo
huic parumst: 1185

Nám si pro peccátis centum dúcat uxorés, parumst.

LE. Át iam posthac témperabo. CH. Dícis, si faciés modo.

LV. Númquid causaest quín uxorem crás domum ducam?
CH. Óptumumst.

Tú in perendinúm paratus síis ut ducas. CANTOR.
Plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 222 iambici senarii
- 223 ad 231 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 232 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 233 et 234 iambici septenarii
 - 235 creticus tetrameter catalecticus
 - 236 iambicus septenarius
 - 237 et 238 trochaici septenarii
 - 239 et 240 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 241 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 242 trochaicus septenarius
 - 243 creticus tetrameter acatalectus
 - 244 ad 246 cretici tetrametri catalectici
 - 247 ad 249 trochaici dimetri catalectici
 - 250 et 251 cretici tetrametri catalectici
 - 252 trochaicus octonarius
 - 253 trochaicus septenarius
 - 255 iambicus octonarius
 - 256 et 257 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 258 bacchiacus trimeter acatalectus
 - 259 iambicus octonarius
 - 260 iambicus dimeter acatalectus
 - 261 et 262 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 264 et 265 trochaici octonarii
 - 266 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 267 ad 275 cretici tetrametri catalectici
 - 276 creticus tetrameter acatalectus
 - 277 et 278 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 279 ad 281 cretici tetrametri acatalecti
 - 282 iambicus octonarius

- V. 283 et 284 cretici tetrametri acatalecti
- 285 et 286 iambici octonarii
 - 287 trochaicus octonarius
 - 288 ad 291 trochaici septenarii
 - 292 trochaicus octonarius
 - 293 ad 300 cretici tetrametri catalectici
 - 301 ad 391 trochaici septenarii
 - 392 ad 601 iambici senarii
 - 602 ad 728 trochaici septenarii
 - 729 ad 819 iambici senarii
 - 820 ad 841 trochaici octonarii
 - 842 ad 997 trochaici septenarii
 - 998 ad 1007 iambici senarii
 - 1008 ad 1092 trochaici septenarii
 - 1093 ad 1114 iambici senarii
 - 1115 ad 1119 anapaestici dimetri acatalecti
 - 1120 ad 1189 trochaici septenarii.
-

Alfred Fleckeisen

T. MACCI PLAVTI

C O M O E D I A E.

EX RECOGNITIONE

ALFREDI FLECKEISENI.

TOMVS II.

ASINARIAM BACCHIDES CVRCVLIONEM PSEVDVLVM
STICHVM COMPLECTENS.

L I P S I A E

SVMPTIBVS ET TYPIS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXXI.

T. MACCI PLAVTI

A S I N A R I A .

GRAECA ONAGVS DEMOPHILV.

ARGVMENTVM.

Amánti argento filio auxiliárier
Sub inpério uiuens uólt senex uxório :
Itaque ób asinos relátum pretium Saúreae
Numerári iussit séruolo Leónidae.
Ad amícam id fertur : cédit noctem filius.
Riuínus amens ób praereptam múlierem
Is rem ómnem uxori pér parasitum núntiat.
Adcúrrit uxor ác uirum e lustris rapit.

5

P E R S O N A E .

LIBANVS SERVOS
DEMAENETVS SENEX
ARGVRIPPVS ADVLESCENS
CLEAERETA LENA
LEONIDA SERVOS
MERCATOR (CHLAMVDATVS)
PHILENIVM MERETRIX
DIABVLVS ADVLESCENS
PARASITVS
ARTEMONA VXOR
CATERVA.

P R O L O G V S .

Hoc ágite sultis, spéctatores, núnc iam :
Quae quídem mihi atque uóbis res uortát bene
Gregique huic et domino átque conductóribus.
Face núnc iam tu praéco omnem auritúm poplum.
Age núnc reside: cáue mōdo ne grátiis. 5
Nunc quíd processerim húc et quíd mihi uóluerim
Dicam: út sciretis nómen huius fábulae.
Nam quód ad argumentum áttinet, sané breuest.
Nunc quód me dixi uéllé uobis dícere
Dicam: huíc est nomen Graéce Onago fábulae: 10
Demóphilus scripsit, Máccius uortit bárbare :
Asináriam uolt ésse, si per uós licet.
Inést lepos ludúsque in hac comoédia :
Ridícula res est: dáte benigne operám mihi.
Vt uósmet alias, páriter nunc Mars ádiuuet. 15

A C T V S I.

LIBANVS. DEMAENETVS.

- LI. Sicút tuum uis únicum guatúm tuae
 Superesse uitae sóspitem et superstitem,
 Ita téd optestor pér senectutém tuam
 Perque illam quam tu métais uxorém tuam:
 Siquid med erga [tu] hódie falsum díxeris, 20
 Ut tibi superstes úxor aetatém siet
 Atque illa uiua úuos nt pestem óppetas.
- DE. [Per Diem Fidium quaeris: iurato mihi
 Video necesse esse eloqui quidquid roges.]
 Ita me ópstinatè adgréssu's, ut non aúdeam 25
 Profécito percontánti quin promam ómnia.
 Proinde áctutum istuc quíd sit quod scire éxpetis
 Elóquere: ut ipse scíbo, te faciam út scias.
- LI. Dice ópsecro hercle sério quod té rogem:
 Caue míhi mendaci quícquam. DE. Quin tu ergó
 rogas? 30
- LI. Num me illuc ducis, úbi lapis lapidém terit?
 DE. Quid istúc est aut ubi térrarum istuc ést
 loci?
- LI. Aput fústitudinas férrirepinas ínsulas,
 Vbi úuos homines mórtui incursánt boues.
- DE. Quid istúc aut ubi sit istuc nequeo nóscere.
- LI. Vbi flént nequam homines qui polentam pín-
 sitant. 36

DE. Modo pól percepi, Líbane, quid istuc sít loci:

Vbi fít polenta, té fortasse dícere. LI. Ah, Neque hércle ego istuc díco nec dictúm uolo Teque ópsecro hercle ut quaé locutu's déspuas.

DE. Fiát: geratur mós tibi. LI. Age age, usque éxcrea. 41

DE. Etiámne? LI. Age quaeso hercle úsque ex penitis faúcibus:

Etiám ámplius. DE. Nam quo úsque? LI. Vsq- que ad mortém uolo.

DE. Caue sís malam rem. LI. Vxóris díco, nón tuam.

DE. Donó te ob istuc díctum ut expers sís metu.

LI. Di tibi dent quaequomque óptes. DE. Redde operám mihi. 46

Quor hóc ego ex te quaéram aut quor minitér tibi,

Proptérea quod me nón scientem féceris?

Aut quór postremo filio suscénseam,

Patrés ut faciunt céteri? LI. Quid istúc nouíst?

Demíror quid sit ét quo euadat sum ín metu. 51

DE. Equidém scio iam filius quod amét meus

Istánc meretricem e próximo Philénium.

Estne hóc ut díco, Líbane? LI. Rectam instás uíam:

Ea rés est: set eum mórbus inuasít grauis. 55

DE. Quid mórbíst? LI. Quia non súppetunt díctís data.

DE. Tunc és adiutor núnc amanti filio?

LI. Sum uéro, et alter nóster est Leónida.

DE. Bene hércle facitis: á me inítis grátiam.

Verúm meam uxorem, Líbane, scis qualís siet. 60
 LI. Tu primus sentis: nós tamen in pretió sumus.
 DE. Fateór eam esse inpórtunam atque incóm-
 modam.

LI. Postérius istuc dícis quam credó tibi.

DE. Omnés parentes, Líbane, liberís suis,
 Qui mi aúscultabunt, fácient opsequéntiam: 65
 [Quippe qui mage amico utantur gnato et bene-
 uolo:]

Atque égo me id facere stúdeo: uolo amari á meis,
 Volo mé patris mei símilem, qui caussá mea
 Naucrérico ipse ornátu per falláciam
 Quam amábam abduxit áb lenone múlierem. 70
 Neque púduit eum id aetátis sucophántias
 Struere ét beneficiis me émere gnatum sũm sibi.
 Eos mé decretumst pérsequi morés patris.
 Nam me hódie orauit Árgurippus fílius,
 Vtí sibi amanti fácerem argenti cópiam: 75
 Et id ego percupio ópsequi gnató meo.
 [Volo amori obsecutum illius, uolo amet me pa-
 trem.]

Quamquam illum mater árte contentéque habet,
 Patrés ut consueuérunt: ego mitto ómnia haec.
 Praesértim quom is me dígnum quoi concréderet
 Habuít, me habere honórem eius ingenió decet:
 Quom me ádiit, ut pudéntem gnatum aequómst
 patrem, 82

Cupio ésse amícae quód det argentúm suae.

LI. Cupis id quod cupere té nequiquam intéllego:
 Dotálem seruom Saúream [ne] uxór tua 85
 Addúxit, quoi plus in manu sit quam tibi.

DE. Argéntum accepi, dóte inperium uéndidi.

Nunc uérba in pauca cónferam quid té uelim.

Viginti iam usust filio argentí minis:

Face id út paratum iám sit. LI. Vnde géntium?

DE. Me defraudato. LI. Máximas nugás agis: 91

Nudó detrahère uéstimenta mé iubes.

[Defrudem te ego? age sis, tu sine pennis uola.]

Tene égo defraudem, quóí ipsi nihil est ín manu,

Nisi quid tu porro uxórem defraudáueris? 95

DE. Qua mé, qua uxorem, quá tu seruom Saúream

Potis, circumduce, aúfer: promittó tibi

Non óffuturum [mé], si id hodie ecféceris.

LI. Iubeás una opera mé piscari in áere

[Et] uénari autem réticulo in medió mari. 100

DE. Tibi óptionem súmito Leónidam:

Fabricáre quiduis, quíduis conminíscere:

Perfícito [id] argentum hódie ut habeat filius,

Amícae quod det. LI. Quíd ais tu, Demaénete?

[Quid si forte in insidias deuenero?] 105

Tun rédimes me, si me hóstes intercéperint?

DE. Redimám. LI. Tum tu igitur áliut cura
quód lubet.

DE. Ego eo ad forum, nisi quid uis. LI. I, bene
ámula.

DE. Atque aúdin etiam? LI. Écce. DE. Siquid
té uolam,

Vbi erís? LI. Vbiquomque lúbitum erit animó
meo. 110

Profécito nemost quém iam dehinc metuám mihi,

Nequid nocere póssit, quom tu míhi tua

Orátione omnem ánimum ostendistí tuum.

Quin té quoque ipsum fácio hau magni, si hóc
patro.

Pergám quo ocepi atque íbi consilia exórdiar.

DE. Audín tu? aput Archibúlum ego ero argen-
tárium. 116

LI. Nempe ín foro? DE. Ibi, siquíd opus fuerit.

LI. Méminero.

DE. Non ésse seruos péior hoc quisquám potest
Nec mágis uorsutus néc quo ab caueas aégrius.

Eidem hómini, siquíd récte curatúm uelis, 120

Mandés: moriri sése misere máuolet,

Quam nóu perfectum réddat quod promísserit.

Nam illút ego argentum tám paratum fílio

Scio ésse quam me hunc scípionem cóntui.

Set quíd ego cesso ire ád forum quo incéperam?

[Nunc íbo] atque ibi manébo aput argentárium. 126

ARGVRIPPVS.

Sícine hoc fit? foras aédibus me éicier?

Prómerenti óptume hocín preti rédditur?

Béne merentí mala's, mále merentí bona's.

Át malo cúm tuo: nam [áctutum] ex hóc loco 130

Íbo ego ad trísuiros uóstraque ibi nómina

Fáxo erunt: cápitis te pérdam ego et filiam,

Pellécebrae, pernícies, aduléscentum exítium.

Nám mare haut ést mare: uós mare acérrumum:

Nam ín mari répperi, híc clauí bonis. 135

Íngrata atque ínrita esse ómnia intéllego

Quac dedi et quód bene féci: at posthác tibi

Mále quod potero fácere faciam méritoque id faciám tuo.

Égo pol te redigam ëodem unde orta's, ád egestatis tér-
minos:

Égo edepol te fáciam ut quae sis núnc et quae fueris
scias. 140

Quaé prius quam ego ádii istam atque amáns meum ani-
mum istí dedi,

Sórdido uitam óblectabas páne in pannis ínopia:

Átque ea si erant, mágnam habebas ómnibus dis grátiam.

Éadem nunc, quomst mélius, me quois óperast ignorás,
mala.

Réddam ego te ex ferá fame mansuécem: me spectá
modo. 145

Nám isti quod suscénseam ipsi níhil est, nil quicquám
meret:

Túo facit iussú, tuo inperio páret: mater tu éadem era's.

Té ego ulciscar, té ego ut digna's pérđam atque ut de
mé meres.

Át scelesta uíden ut ne id quidem mé dignum esse exi-
stumat

Quém adeat, quem cónloquatur quóique irato súpplicet?

Átque eccam inlecebra éxit tandem: opínor hic ante
óstium 151

Mèo loquar modo quaé uolam, quoniam íntus non lici-
túmst mihi.

CLEAERETA. ARGVRIPPVS.

CL. Vnum quodque istórum uerbum núnnis Philippis
aúreis

Nón potest auférre hinc a me, síquis emptor uénerit:

Néc recte quae tú in nos dicis, aúrum atque argentúm
merumst. 155

Fíxus hic aput nós est animus túus clauo Cupídinis:

Rémigio uelóque quantum pótis es festina ét fuge:
 Quám magis te in altúm capessis, tam aéstus te in por-
 túm refert.

AR. Égo pol istum pórtitorem príuabo portório:
 Égo te dehinc, ut mérita's de me et mēa re, tractare éxe-
 quar, 160

Quóniam tu me ut méritus sum non tráctas, quae [me]
 eicis domo.

CL. Mágis istuc percípiamus lingua díci quam factís fore.

AR. Sólus solitúdine ego ted átque ab egestate ápstuli:
 Sólus si ductém, referre grátiam numquám potes.

CL. Sólus ductató, si semper sólus quae poscám dabis:
 Sémper tibi promíssum habeto hac lége, dum superés
 datis. 166

AR. Quid modist dandó? nam numquam tú quidem ex-
 plerí potes.

Módo quom accepisti, haú multo post áliquid quod po-
 seás paras.

CL. Quid modist ductándo, amando? núnquamne ex-
 plerí potes?

Módo remissistí, continuo iám ut remittam ad té rogas.

AR. Dédi equidem quod mécum egisti. CL. Et tibi ego
 missi múlierem. 171

Pár pari datum hóstimentumst, ópera pro pecúnia.

AR. Mále agis mecuni. CL. Quid me accussas, sí facio
 officiúm meum?

Nám neque fictum usquámst neque pictum néque scrip-
 tum in poématis,

Vbi lena bene agát cum quiquam amánte, quae frugi ésse
 uolt. 175

AR. Míhi quidem te párcere aequomst tándem, ut tibi
 durém diu.

CL. Nón tu scis? quae amánti parçet, éadem sibi parçét
parum.

Quási piscis itidémst amator lénae: nequamst nísi recens.
Ís habet sucum, is suáuitatem: eum quóuis pacto cóndias
Vél patinariúm uel assum uórses quo pacto lubet. 180
Ís dare uolt, is se áliquid posci: nam íbi de pleno prómitur,
Néque ille scit quid dét, quid damni fáciat: illi rèi studet:
Vólt placere sése amicac, míhimet uolt, uolt pédisequae,
Vólt famulis, ancíllis uolt, et quóque etiam catuló meo
Súbblanditur nóuos amator, se út quom uideat gaúdeat.
Véra dico: ad sũm quemque hominem quaéstum esse
aequomst cállidum. 186

AR. Pérdidici istaec ésse uera dámno cum magnó meo.

CL. Si écastor nunc hábeas quod des, ália uerba præ-
hibeas:

Nunc quia nihil habés, male dictis te èam ductare póstu-
las?

AR. Nón meumst. CL. Nec mèum quidem edepol ád te
ut mittam grátiis. 190

Vérum aetatis átque honoris grátia hoc fiét tui:

Quía nobis lucró fuisti pótius quam decorí tibi,
Sí mihi dantur dúo talenta argénti numerata ín manum,
Hánc tibi noctem honóris caussa grátiis donó dabo.

AR. Quid, si non est? CL. Tíbi non esse crédam: illa
alio íbít tamen. 195

AR. Vbi illaec quae dedi ánte? CL. Abussa: nám si ea
durarént mihi,

Múlier mitterétur ad te néc te quicquam póscerem.

Diem aquam solem lúnam noctem, haéc argento nón
emo:

Cétera quae [nos] uólumus uti Graéca mercamúr fide.

Quom á pistore pánem petimus, uinum ex oenopólio, 200

Si aés habent, dant mércem: eadem nós disciplina úti-
mur:

Sémper oculataé manus sunt nóstrae, credunt quód uident.
Vétus est 'nihili cóctiost', scis cúius: non dico ámplius.

AR. Áliam nunc mi orátionem déspoliato praédicas,
[Longe aliam, inquam, praebes nunc atque olim quom
dabam] 205

Áliam atque olim quom ínciebas mé ad te blande ac
bénedice.

Túm mi aedes quoque árridebant, quóm ad te ueniebám,
tuae.

Me únice unum ex ómnibus te atque íllam amare aibás
mihi.

Vbi quid dederam, quási columbae púlli in ore ambaé
meo

Vsque eratis: mèò de studio stúdia erant uostra ómnia.
Vsque adhaerebátis: quod ego iússeram, quod uólue-
ram, 211

Fáciebatis: quód nolebam ac uótueram, de indústria
Fúgiebatis néque conari id fácere audebátis prius.
Núnc neque quid uelím neque nolim fácitis magni, pés-
sumae.

CL. Nón tu scis? hic nóster quaestus aúcupi simíllumust.
Aúceps quando cóncinnauit áream, offundít cibum: 216
* * * * * * * * * * aues

Ádsuescunt: necésses facere súmptum qui quaerít lu-
crum.

Saépe edunt: semél si captae súnť, rem soluont aúcupi.
Ítidem hic aput nos: aédis nobis áreast, aucéps sum ego,
Éscast meretrix, léctus inlex ést, amatorés aues. 221

Béne salutandó consuescunt, cónpellando blánditer,
Aúsculando, orátione uínnula, uenústula.

Sí papillam pértractauit, haút [id] est ab re aúcupis.

Sáuium si sumpsit, sumere èum licet sine rétibus. 225

Haécine te esse oblítum, in ludo qui fuisti tám diu?

AR. Túa ista culpast, quae discipulum sémidoctum aps
te ámoues.

CL. Rémeato audactér, mercedem sí eris nactus: núnc
abi.

AR. Máne, mane, audi: dic, quid me aequom censes pro
illa tibi dare,

Ánnum hunc ne sit cùm quiquam alio? CL. Tunc? ui-
gintí minas: 230

Átque ea lege: si álius ad me prius attulerit, tú uale.

AR. Át ego est etiam prius quam abis, quod uólo loqui.

CL. Dic quód lubet.

AR. Nón omnino iám perii: est relicuom quo pereám
magis.

Hábeo unde istuc tibi quod poscis dém: set in legés
meas

Dábo, uti scire póssis, perpetuom ánnum hunc mihi uti
séruiat 235

Néc quemquam interea álium admittat próssus quam me
ad sé uirum.

CL. Quín, si tu uolés, domi serui qui sunt castrabó
uiros.

Póstremo, ut uolés nos esse, súngraphum facito ádferas.

Út uoles, ut tibi lubebit, nóbis legem inpónito:

Módo tecum una argéntum adfero, fáciie patiar cé-
tera. 240

Pórtitorum símillumae sunt iánuae lenóniae:

Si ádfers, tum patént: si non est quód des, aedes nón
patent.

AR. Ínterii, si nón inuenio ego illas uigintí minas:

Ét profecto, nísi illut perdo argéntum, pereundúmst
mihi.

Núnc pergam ad forum átque experiar ópibus, omni
cópia: 245

Súpplicabo, exópsecrabo, ut quémque amicum uídero.

Dígnos, indignós adire atque éxperiri [stát] mihi:

Nám si mutuás non potero, cértumst sumam faénore.

A C T V S II.

L I B A N V S .

Hércle uero, Líbane, nunc te méliust expergíscier.
 [Atque argento comparando fingere fallaciam.] 250
 lám diust factúm, quom discesti áb ero atque abiisti ad
 forum,

Ígitur inueniúndo argento ut fíngeres falláciam.

Íbi tu ad hoc diéi tempus dórmitasti in ótio.

Quín tu aps te socórdiam omnem rèicis, segnitiem
 ámoues

Átque ad ingeniúm uetus uorsútum te recipís tuum?

Sérua erum: caue tú idem faxis álii quod seruí so-
 lent, 256

Qui ad eri fraudátionem cállidum ingeniúm gerunt.

Vnde sumam? quém interuortam? quó hanc celocem
 cónferam?

Ímpetritum, inaúguratumst: quóuis admittúnt aues.

Pícus et corníx ab laeua, córuos, parra ab déxtera

Cónsuadent: certum hérclest uostram cónsequi sen-
 téntiam. 261

Sét quid hoc, quod pícus ulmum túndit? hau temerá-
 riumst.

Cérte hercle ego quantum éx augurio aúspicioque in-
 télego,

Aút mihi in mundó sunt uirgae aut átriensi Saúreae.

Sét quid illuc, quod éxanimatus cúrrit huc Leónida?

Métuo quod illic ópscaeuauit mèae falsae falláciae. 266

LEONIDA. LIBANVS.

LE. Vbi ego Libanum nunc requiram aut familiarem filium,

Vt ego illos lubentiores faciam quam Lubentias?

Maximam praedam et triumphum eis adfero aduentu meo.

Quando mecum pariter potant, pariter scortari solent,
Hanc quidem quam nactus praedam pariter cum illis partiam. 271

LI. Illic homo aedis conpilauit, more si fecit suo:

Vae illi qui tam indiligenter operauerunt ianuam.

LE. Aetatem uelim seruire, Libanum ut conueniam modo.

LI. Mea quidem hercle opera [tu] liber numquam fietocius. 275

LE. Etiam de tergo ducentas plagas praeguatis dabo.

LI. Largitur peculium: omnem in tergo thesaurum gerit.

LE. Nam si occasione huic tempus sese superduxerit,
Numquam edepol quadrigis albis indipiscet postea.

Erum [ille] in opsione linquet, inimicum animos auerit.

Sed si mecum occasionem opprimere hanc quae obuenit studet, 281

Maximas opimitatis gaudio cefertissimas

Suis eris ille una mecum pariet, gnatoque et patri,

Adeo ut aetatem ambo ambobus nobis sint obnoxii,

Nostro deuincti beneficio. LI. Vincos nescio quos ait.

Non placet: metuo in commune nequam fraudem fraussus sit. 286

LE. Perii ego oppido, nisi Libanum inuenio iam. ubi ubi gentium

LI. Illic homo socium ad malam rem quaerit quem adiungat sibi.

Nón placet: pro monstro extemplost, quando qui sudat tremit.

LE. Sét quid ego hic properans concesso pedibus lingua largior? 290

Quin ego hanc iubeo tacere, quae loquens lacerat diem?

LI. [Heu] edepol hominem infelicem, qui patronam conprimat:

Nam siquid scelente fecit, lingua pro illo peierat.

LE. Adproperabo, ne post tempus praedae praesidium parem.

LI. Quae illae praedae? ibo aduersum atque electabo quidquid est. 295

Iubeo te saluere uoce summa, quoad uires ualent.

LE. Gymnasium flagri, saluto. LI. Quid agis, custos carceris?

LE. O catenarum colone. LI. O uirgarum lasciuia.

LE. Quot pondo te esse censes nudum? LI. Non edepol scio.

LE. Scibam ego te nescire: at pol ego qui te expendi scio. 300

Nudus uinctus centum pondo's, quando pendes per pedes.

LI. Quo argumento istuc? LE. Ego dicam, quo argumento et quo modo.

Ad pedes quando adligatumst aequom centumpondium, ubi manus manicae complexae sunt atque adductae ad trabem,

Nec dependes nec propendes, quin malus nequamque sis. 305

LI. Vaé tibi. LE. Istoe testamento Seruitus legat tibi.

LI. Verbiuelitationem fieri conpendi uolo:

Quid istuc [tibi] negótist? LE. Certumst credere? LI.
Audactér licet.

LE. Sís amanti súbuenire fámiliari filio,
Tántum adest boni ínprouiso, uérum conmixtúm malo:
Ómnes de nobís carnificum cóncelebrabuntúr dies. 311
Libane, nunc audácia ussust nóbis inuenta ét dolis.
Tántum facinus módo ego inueni, út nos dicamúr duo
Ómnium digníssumi esse quó cruciatus cónfluant.

LI. Érgo mirabár quod dudum scápulae gestibánt mihi,
Háriolari quae óceperunt ésse sibi in mundó malum. 316
Quídkuid est elóquere. LE. Magnast praéda cum
magnó malo.

LI. Sí quidem omnes cóniuratim crúciamenta cónferant:
Hábeo opinor fámiliarem térgum, ne quaerám foris.

LE. Sí istanc animi fírmitudinem óptines, saluí sumus.

LI. Quín si tergo rés soluondast, rápere cupio púplicum:
Pérnegabo atque óbdurabo, périurabo dénique. 322

LE. Hém, ista uirtus ést, quando ussust, quí malum fert
fórtiter.

Fórtiter malúm qui patitur, ídem post potitúr bonum

LI. Quín rem actutum edísseris? cupió malum nau-
ciscier. 325

LE. Plácide ergo unum quídkuid rogita, ut ádquiescam:
nón uides

Mé ex cursura anhélitum etiam dúcere? LI. Age age,
mánsero

Tuo árbitratu, uél adeo usque dúna peris. LE. Vbi-
námst erus?

LI. Máior aput forúmst, miror hic est íatus. LE. Iam
satis ést mihi.

LI. Túm igitur tu díces factu's? LE. Mítte ridicu-
lária. 330

LI. Míto: [set] istuc [núnc] quod adfers aúres expectánt meae.

LE. Ánimum aduerte, ut aéque mecum haéc scias. LI. Taceó. LE. Beas.

Méministine asinós Arcadicos mércatori uéndere Pélleao nostrum átriensem? LI. Mémini: quid tum póstea?

LE. Hem: 335

Érgo is argentum húc remissit, quód daretur Saúreae Pró asinis: aduléscens uenit módo, qui id argentum áttulit.

LI. Vbi is homost? LE. Iam déuorandum cénse, si conspéxeris?

LI. Íta enimuero: sét tamen tu némpe eos asinos praédicas

Vétulos, claudos, quibus suptritae ad fēmina iam erant úngulae? 340

LE. Ípsos, qui tibi súbuectabant rúre huc uírgas úlmeas.

LI. Téneo: atque idem té hinc uexerunt uíctum rus. LE. Memor és probe.

Vérum in tonstrina út sedebam, me ínfít percontárier, Écquem filiúm Stratonis nóuerim Demaénetum.

Díco me nouísse extemplo et me cíus seruom praédico 345

Ésse et aedis démonstrauí nóstras. LI. Quid tum póstea?

LE. Áit se ob asinos férre argentum átriensi Saúreae, Víginti mínás: set se eum non nóuisse hominem qui siet: Ípsum uero sé nouísse cállide Demaénetum.

Quóniam ille elocútust haec sic . . . LI. Quid tum? LE. Ausculta ergó: scies. 350

Éxtemplo fació facetum me átque magnificúm uírum,

Díco med esse átriensem. sic hoc respondít mihi

‘Égo pol Saureám non noui néque qua facie sít scio

Té non aequomst súscensere: sí erum uis Demaénetum,
 Quém ego noui, addúce: argentum nón morabor quín
 feras? 355

Égo me dixi erum ádducturum et mé domi praestó fore.
 Ílle in balineás iturust: índe huc ueniet póstea.
 Quíd nunc consilí captandum cénset? dice. LI. Hem
 istúc ago,

Quó modo argento ínteruortam et áduentorem et Saú-
 ream.

Iam hoc opus est exásciato: nám si ille argentum prius
 Hóspes huc adfért, continuo nós ambo excludí sumus. 361
 Nám me hodie senéx seduxit sólum sorsum ab aédibus:
 Mihi tibi que íntérminatust nós futuros úlmeos,
 Ní hodie Arguríppe argenti éssent uigintí minae.

Iússit uel nos átriensem uél nos uxorém suam 365
 Défraudare: díxit sese óperam promiscám dare.

Núnc tu abi ad forum ad erum et narra haec út nos actu
 ri sumus:

Té ex Leonidá futurum esse átriensem Saúream,
 Dum árgentum adferát mercator pró asinis. LE. Faciam
 út iubes.

LI. Égo illum interea hic óblectabo, prius si forte ad-
 uénerit. 370

LE. Quíd ais? LI. Quid uis? LE. Púgno malam sí tibi
 percússero

Móx quom imitabor Saúream, cauéto ne suscénscas.

LI. Hércle uero tú cauebis né me attingas, sí sapis,
 Né hodie maló cum auspicio nómen conmutáuerís.

LE. Quaéso aequo animo pátitor. LI. Patitor tú ítem,
 quom ego te réferiam. 375

LE. Díco ut ussust fieri. LI. Díco hercle égo quoque ut
 factúrus sum.

LE. Né nega. LI. Quin prómitto, inquam, hostíre contra ut mérueris.

LE. Égo abeo: tu iám, scio, patiére. set quis hic ést? is est,

Íllest ipsus. iam égo recurro huc: túte hunc interea híc tene:

Vólo seni narráre. LI. Quin tuum offícium facis ergo ác fugis? 380

• M E R C A T O R . L I B A N V S .

ME. Vt démonstratae súnt mihi, hasce aédis esse oportet,

Demaénetus ubi díctur habitáre. i, puere, púlta Atque átriensem Saúream, sist íntus, euocáto huc.

LI. Quis nóstras sic frangít foris? ohe, inquam, siquid aúdis.

ME. Nemo étiam tetigit: sánun es? LI. At cénsebam attigísse 385

Proptérea huc quia habebás iter: nolo égo foris consérvas

Meas á te uerberarier: sane égo sum amicus nóstris.

ME. Pol haú periculumst cárdines ne fóribus ecfriángántur,

Si istóc exemplo [tu] ómnibus qui quaérunt respondébis.

LI. Ita haéc moratast iánua: extémplo ianitórem 390

Clamát, procul siquém uidet ire ad se calcitrónem.

Set quid uenis? quid quaéritis? ME. Demaénetum uolébam.

LI. Si sit domi, dicám tibi. ME. Quid? éius atriénsis?

LI Nihiló mage intus ést. ME. Vbist? LI. Ad tón-
sorem ire díxit.

ME. Quid? póst non rediit? LI. Nón pol [huc] uenit.
set quid uolébas? 395

ME. Argénti uigintí minas, si adésset, accepisset.

LI. Qui pró istuc? ME. Asinos uéndidit Pellaéo
mercátóri

Mercátu. LI. Scio: tu id núnec refers? iam hic crédo
eum adfutúrum.

ME. Qua fácie uoster Saúreast? si is ést, iam scire
pótero.

LI. Maciléntis malis, rúfulust, aliquántum uentriósus,
Truculéntis oculis, cómmoda statúra, tristi frónte. 401

ME. Non pótuít pictor réctius describere eius fórmam.

LI. Atque hércle ipsum adeo cóntuor: cassánti capite
incédit.

Quisque óbuiam huic occésserit iráto, uapulábit,
Si quidem hércle Aeacidínis minis animísque expletus
cédit. 405

[Set] sí me iratus tétigerit, irátus uapulábit.

LEONIDA. MERCATOR. LIBANVS.

LE. Quid hoc ést negoti, néminem meum díctum magni
fácere?

Libanum ín tonstrinam ut iússeram uenire, is nullus
uenit.

Ne ille édepol tergo et crúribus consúluit hau decóre.

ME. Nimis ínperiosust. LI. Vaé mihi. LE. Hodié sal-
uere iússi 410

Libanúm libertum? iám manust emíssus? LI. Opse-
cro te.

LE. Ne tu hércle cum magnó malo [tuo] mi óbuiam occes-
sísti.

Quor nón uenisti, ut iússeram, in tonstrínam? LI. Hic
me morátust.

LE. Si quidem hércle nunc summúm Iouem te dícas de-
tinuísse

Atque ís precator ádsiet, malám rem ecfugies núnquam.
Tu uérbero ínperíum meum contémpsisti? LI. Hospes,
périi. 416

ME. Quaeso hércle noli, Saúrea, mea caússa hunc uer-
beráre.

LE. Vtinám nunc stimulus ín manu mlihi sít . . ME. Qui-
esce quaeso.

LE. Qui látera conterám tua, quae occálluere plágis.
Apscéde ac sine me hunc pérdere, qui sémper me ira ín-
céndit, 420

Quoi núnquam rem me unám licet semél praecipere fúri,
Quin céntiens eadem ínperem atque oggánniam: itaque
iam hércle

Clamóre ac stomacho nón queo labóri suppeditáre.

Iussín, sceleste, ab iánua hoc stércus hinc auférri?

Iussín columnis dèicier operás araneórum? 425

Iussíne in splendorém dari has búllas foribus nóstris?

Nihil ést: tamquam si claúdu sim, cum fústist ambu-
lándum.

Quia tríduom hoc unúm modo foró dedi operam adsí-
duam,

Dum réperiam qui quaéritet argéntum in faenus: híc uos
Dormítis intereá domi atque erus ín hara, haut aedibus
hábitat. 430

Hem ergo hóc tibi. LI. Hospes, te ópsecro, defénde.

ME. Saurea, óro

Mea caússa ut mittas. LE. Ého, [Coriscus] pró uectura
olíui

Rem sóluit? LI. Soluit. LE. Quoi datumst? LI. Sti-
chó uicario ípsi

Tuo. LE. Váh, delenire ádparas: scio míhi uicarium
ésse

Neque eo ésse seruom iu aédibus eri quí sit pluris quam
íllest. 435

Set uína quae heri uéndidi uinário Exaerámbo,

Iam pro ís satis fecít Sticho? LI. Fecísse satis opínor:

Nam uídi huc ipsum addúcere trapéssitam Exaerámbum.

LE. Sic dédero: prius quae crédidi, uix ánno post exégi:

Nunc sát agit: adducít domum etiam últro et scribit
númmos. 440

Dromón mercedem réttulit? LI. Dimídio minus, opínor.

LE. Quid rélicuom? LI. Aibat réddere, quom extém-
plo redditum ésset:

Nam rétineri, ut quod sít sibi operís locatum ecfíceret.

LE. Scuphós quos utendós dedi Philodámo, rettulítne?

LI. Non étiam. LE. Non? hem, sí uelis dare, cómmoda
homini amíco. 445

ME. Perii hércle: iam hic me abégerit suo ódio. LI

Heus, iam satís tu:

Audín quae loquitur? LE. Aúdio et quiéscó. ME. Tan-
dem opínor

Conticuit: nunc adeam óptumumst prius quam íncipit
tinnírc.

Quam móx mihi operam? LE. Ehem, óptume: quam
dúdum tu aduenísti?

Non hércle te prouíderam: quaesó ne uitio uórtas. 450

Ita íracundia ópstítit oculís. ME. Non mirum fáctumst.

Set sí domíst Demacénetum uolébam. LE. Negat esse íntus:

Verum istuc argentum tamen mihi si uis denumerare,
Repromittam istoc nomine solutam rem futuram.

ME. Sic potius ut Demaeneto tibi ero praesente reddam. 455

LI. Erus istunc nouit atque erum hic. ME. Ero huic praesente reddam.

LI. Da modo meo periculo: rem saluam ego exhibebo.

Nam si sciat noster senex fidem non esse huic habitam,

Suscenseat, qui [huic] omnium rerum ipse semper credit.

LE. Non magni pendo, ne duit: si non uolt, sic sine astet.

LI. Da, inquam: uah, formido miser ne hic me tibi arbitretur 461

Suassisse sibi ne crederes. da quaeso, ne formida:

Saluum hercle erit. ME. Credam fore, dum quidem in manu ipse habebo.

Peregrinus ego sum: Sauream non noui. LI. At nosce sane.

ME. Sit, non sit, non edepol scio: si is est, eum esse oportet. 465

Ego certe me incerto scio hoc datum nemini homini.

LE. Hercle istum di omnes perduint. uerbo caue supplicassis:

Ferox est, uiginti minas meas tractare sese.

Nemo accipit: aufer te domum, apscede hinc, molestus ne sis.

ME. Nimis iracunde: non decet superbum esse hominem seruom. 470

LE. Malo hercle iam magno tuo, ni isti nec recte dicas.

LI. Impure, nihili, non uides irasci? LE. Perge porro.

LI. Flagitium hominis, da opsecro argentum huic, ne male loquatur.

ME. Malum hērcle uobis quaéritis. LE. Crura hērcle defringéntur,

Ni istum impudicum pércies. LI. Perii hērcle: age impudíce, 475

Sceléste, non audés mihi scelésto subueníre?

LE. Pergín precari péssumo? ME. Quae rés? tun libero hómíni

Male séruos loquere? LE. Vápula. ME. Id tibi quídem hercle fiet,

Vt uápules, Demaénetum semul ác conspexero hódie.

In iús uoco te. LE. Nón eo. ME. Non ís? memento.

LE. Mémini. 480

ME. Dabitúr pol supplicíum mihi de térgo uostro. LE.

Vaé te:

Tibi quídem de nobis, cárnufex, detúr supplicíum? ME

Atque étiam

Pro díctis uostris máledicis poenaé pendentur mi hódie:

* * * * *

LE. Quid, uérbero? ME. Ain tu? LE. Fúrcifer, nosmét fugitare cénset? 485

I núnc iam ad erum, quó uocas, iam dúdum quo uolébas.

ME. Nunc démum? tam numquam hinc feres argénti nummum, nísi me

Dare iússerit Demaénetus. LE. Ita fácito: age ambula érgo.

Tu cóntumeliam álteri faciás, tibi non dicátur?

Tam ego hómo sum quam tu. ME. Scílicet ita rés est.

LE. Sequere hac érgo. 490

Praefíscini hoc nunc díxerim: nemo étiam me accussáuit

Meritó meo, neque me álter est Athénis hodie quisquam,

Quoi crédi recte aequé putent. ME. Fortásse: set ta-
mén me

Numquam hódie induces út tibi credam hóc argentum
ignóto.

Lupus ést homo homini, nón homo, quom quális sit non
nóuit. 495

LE. Iam núnc secunda míhi facis: scibam huíc te capi-
tulo hódie

Factúrum satis pro iniúria: quamquam égo sum sordi-
dátus,

Frugí tamen sum néc potest pecúlium enumerári.

ME. Fortásse. LE. Etiam nunc Périphanes Rhodó
mercator díues

Apsénte ero solús míhi taléntum argenti sóli 500

Adnúmeravit et crédidit míhi néque deceptust ín eo.

ME. Fortásse. LE. Atque etiam tú quoque ipse si ésses
percontátus

Me ex áliis, scio pol eréderes nunc quód fers. ME. Hau
negássim.

A C T V S III.

CLEAERETA. PHILENIVM.

CL. Néqueone ego ted interdictis fácere mansuetém
meis? 504

Án ita tu's animáta ut qui expers mátris inperiis sies?

PH. Vbi piem Pietátem, si istoc móre moratám tibi
Póstulem placére, mater, mihi quo pacto praécipis?

CL. Hócínest pietátem colere, inpérium matris mí-
nuere?

Án decorumst áduorsari mèis te praeceptís? PH.
Quid est?

Néque quae recte faciunt culpo néque quae delín-
quónt amo. 510

CL. Sátis dicaculá's amatrix. PH. Máter, is quae-
stúst mihi:

Língua poscit, córpus quaerit, ánimus hortat, rés mo-
net.

Quín pol si reposúui remum, sóla ego in castéria
Vbi quiesco, omnis familiae caússa consistít tibi.

CL. Égo te uolui cástigare: tú mi accussatríx ades.

PH. Néque edepol te accússo neque id me fácere fas
exístumo. 516

Vérum ego meas querér fortunas, quóm illo quem amo
próhibeor.

CL. Écqua pars orátionis dé die dabitúr mihi?

PH. Ét meam partém locundi ét tuam tradó tibi:

Ád locundum atque ád tacendum túte habeas por-
tísculum. 520

CL. Quid ais tu, quam ego únám uidi múlièrem auda-
císsumam?

Quótiens te uotui Árgurippum filium Demaéneti
Cónpellare aut cóntrectare cónloquiue aut cóntui?

Quid dedit? quid déportari iússit ad nos? án tibi 524

Vérba blanda esse aúrum rere, dícta docta pró datis?

Últro amas, ultro éxpetessis, últro ad te arcessi iubes:

Íllos qui dant èos derides: qui deludunt déperis.

Án te id expectáre oportet, síquis promittát tibi

Té facturum díuitem, si móriatur matér sua?

Écastor nobís periclum et fámiliae porténditur, 530

Dum éius expectámus mortem, né nos moriamúr fame.

Núnc adeo nisi mi húc argenti ádfert uigintí minas,

Né ille ecastor hínc trudetur lárgus lacrumarúm foras.

Haéc dies summást aput me ínopiae excussátio.

PH. Pátiar, si cibó carere mé iubes, matér mea. 535

CL. Nón uoto ted amáre qui danúnt, qua amentur
grátia.

PH. Sét si hic animus óccupatust, matér, quid faciám?
mone.

CL. Hem,

Mèum caput contémples, si quidem éx re consultás tua.

PH. Étiam opilió qui pascit, matér, alienás ouis, 540

Áliquam habet pecúliarem, qui spem soletúr suam.

Síne me amare unum Árgurippum ánimi caussa, quém
uolo.

CL. Íntro abi: nam té quidem edepol nihil est inpru-
déntius.

PH. Aúdièntem dícto. mater, próduxisti filiam.

LIBANVS. LEONIDA.

LI. Perfídiæ laudes grátiasque habémus merito
 mágnas, 545

Quom nóstris sucophántiis dolís astutiisque,
 Scapulárum confidéntia, uirtúte ulmorum fréti

* * * * *

Qui aduórsum stimulos lámimas crucésque conpe-
 dísqe

Neruós catenas cárceres numéllas pedicas bóias 550

Indúctoresque acérrumos gnarósque nostri térgi
 [Qui saepe ante in nostras scapulas cicatrices indi-
 derunt]

* * * * *

Eae núnc legiones cópiæ exércitusque córum
 Pugnádo ui periúriis nostris, euge, potíti. 555

Virtúte id conlegæ hùius [mei] meáque comitáte
 Factúmst: qui mest uir fórtior ad súfferundas plá-
 gas?

LE. Edepól uirtutis quí tuas nunc póssit conlaudáre,
 Sicút ego possum, quæé domi duellíque male fecísti:
 Ne ille édepol pro meritó tuo memoráre multa
 póssit: 560

Vbi fidentem fraudáueris, ubi ero infidelis fúeris,
 Vbi uérbis conceptís sciens lubénter periuráris,
 Vbi párietes perfóderis, in fúrto ubi sis prahénsus,
 Vbi saepe caussam díxeris pendéns aduorsus ócto
 Artútos audacís uiros, ualéntis uirgatóres. 565

LI. Fateór profecto ut prædícas, Leónida, esse uéra:
 Verum édepol etiam túa quoque male fácta iterari
 mília

Et uero possunt: ubi sciens fideli infidus fueris,
 Vbi praensus in furto sies manifesto et uerberatus,
 Vbi periuraris, ubi sacro manus sis admolitus, 570
 Vbi eris damno molestiae et dedecori saepe fueris,
 Vbi creditum quod sit tibi datum esse pernegaris,
 Vbi amicae quam amico tuo fueris magis fidelis,
 Vbi saepe ad languorem tua duritia dederis octo
 Validos lictores ulmeis adfectos lentis uirgis. 575
 Num male relatast gratia, ut conlegam conlaudauis?
 LE. Ut meque teque maxime atque ingenio nostro
 decuit.

LI. Iam omitte ista atque hoc quod rogo responde.
 LE. Rogita quod uis.

LI. Argenti uiginti minas habesne? LE. Hariolare.
 Edepol senem Demaenetum lepidum fuisse nobis:
 Ut adsimulabat Sauream me esse, quam facete: 581
 Ut memoriter me Sauream uocabat atriensem.
 Nimis aegre rissu me continui, ubi hospitem incla-
 mauit,

Quod sese absente mihi fidem habere noluisset.

LI. Manedum. LE. Quid est? LI. Philenium estne
 haec quae intus exit atque 585
 Una Argurippus? LE. Opprime os: is est: subau-
 scultemus.

LI. Lacrumantem laciniam tenet lacrumans: quid-
 nam esse dicam?

Tacite auscultemus. LE. Attatae: modo hercle in
 mentem uenit:

Nimis uellem habere perticam. LI. Quoi rei? LE.
 Qui uerberarem 589

Asinos, si forte occiperint clamare hinc ex crumina.

ARGVRIPPVS. PHILENIVM. LIBANVS. LEONIDA.

AR. Quor mé retentas? PH. Quía tui amáns abeuntis
égeo.

AR. Valé. PH. [Pol] aliquanto ámplius ualérem, si
hic manéres.

AR. Salué. PH. Saluere mé iubes, quoi tu ábiens
adfers mórbum?

AR. Matér supremam túa mihi dixít: domum ire iússit.

PH. Acérbum funus filiae faciét, si te caréndumst. 595

LI. Homo hércle hinc exclussúst foras. LE. Ita rés
est. AR. Mitte quaéso.

PH. Quo núnc abis? quin tu hic manes? AR. Nox sí
uoles manébo.

LI. Audín hunc opera ut lárghus est noctúrna? nunc
enim [híc] est

Intérdius négótiosus: uidelicet Solónem

Legés ut conscribát, quibus se pópulus teneat. gérrae:

Qui sése parere ádparent huius légibus, profécto 601

Numquám bonae frugí sient, diés noctisque pótent.

LE. Ne iste hércle ab ista nóñ pedem discédát, si li-
céssit,

Qui núnc festinat átque ab hac minátur sese abíre.

LI. Sermóni iam finém tuo face: hñius sermonem ac-
cípiam. 605

AR. Valé. PH. Quo properas? AR. Béne uale:
aput Órcum te uidébo:

Nam equidém me iam quantúm potis a uíta abiudi-
cábo.

PH. Quor tu ópsecro iaméritó meo me mórti dedere
óptas?

AR. Egon té? quam si [ego] intéllegam defícere uita,
iam ípse

Vitám meam tibi lárgiar et dé mea ad tuam áddam. 610

PH. Quor érgo minitarís mihi te uítam esse amissú-
rum?

Nam quíd me facturám putas, si istúc quod dicis fáxis?
Mihi cértumst ecficere ómnia in me eadém quae tu in
te fáxis.

AR. O melle dolci dúlcior tu's. PH. Cérte enim tu
mihi uíta's:

Conpléctere. AR. Fació lubens. PH. Vtinám sic
ecferámur. 615

LE. O Líbane, ut miser [is] ést homo qui amát. LI. Im-
mo hercle uéro

Qui péndet multost míserior: scio quí periculum féci.

LE. Circúmsistamus: álter hinc, hinc álter appellé-
mus.

LI. Ere, sálue: set num fúmus est haec múlier quam
amplexáre?

AR. Quidúm? LI. Quia oculi sún tibi lacrumántes,
eo rogáui. 620

AR. Patrónus qui uobís fuit futúrus, perdidístis.

LI. Equidem hércle nullum pérdidi, ideó quia numquam
ullum hábui.

LE. Philénium, salué. PH. Dabunt di quae uelitis
uóbis.

LE. Noctém tuam et uíní cadum uelím, si optata fíant.

AR. Verbúm caue faxis, uérbero. LE. Tibi équidem,
non mihi, ópto. 625

AR. Tum tu igitur loquere quód lubet. LE. Hunc
hércle uerberáre.

LI. Quisnam istuc adcredát tibi, cinaéde calamistráte?

Tun uerberes qui pró cibo habeás te uerberári?

AR. Vt nóstrae fortunae meis praecedunt, Libane,
lónge,

Hodié qui numquam ad uesperum uiuám. LI. Qua-
propter quaeso? 630

AR. Quia égo hanc amo et [itidem] haec me amat:
huic quód dem nusquam quicquamst:

Hinc méd amantem ex acdibus eiécit huius máter.

Argénti uiginti minae ad mórtem me adpulérunt,

Quas hódie adulescens Díabulus ipsí daturus díxit,

Vt háne ne quoquam mitteret nisi ad se hunc annum
tótum. 635

Vidétin uiginti minae quid póllent quidue póssunt?

Ille qui illas perdit sáluos est: ego qui non perdo
péreo.

LI. Iam dédit argentum? AR. Nón dedit. LI. Bone
ánimo es: ne formída.

LE. Secéde huc, Libane: té uolo. LI. Siquid uis.
AR. Opsecró uos,

Eadem istac opera suáuiust compléxos fabulári. 640

LI. Non ómnia eadem aeque ómniibus, ere, suáuia esse
scíto.

Vobís est suaue amántibus compléxos fabulári:

Ego cónplexum huius níl moror, meum aútem hic
aspernátur:

Proinde istut facias ipse, quod faciámus nobis suádes.

AR. Ego uéro et quidem edepól lubens: intérea, si
uidétur, 645

Concédite istuc. LE. Vín erum delúdi? LI. Dignust
sáne.

LE. Vin faciám ut te Philénium praesénte hoc am-
pléxétur?

LI. Cupio hércle. LE. Sequere haec. AR. Écquid est salutis? satis locúti.

LE. Auscúltate atque operám date et mea dicta deuoráte.

Primum ómnium seruós tuos nos ésse non negámus :

Set tibi si uigintí minae argénti proferéntur, 651

Quo nós uocabis nómine? AR. Libértos. LE. Non patrónos?

AR. Id pótius. LE. Vigintí minae hic insunt in crumína:

Has égo si uis [nunc] tibi dabo. AR. Di té seruassint sémper,

Custós erilis, décus popli, thensaúrus copiárum, 655

Salus interioris córporis amórisque inperátor :

Hic póne, hic istam cónloca crumínam in collo pláne.

LE. Nolo égo te qui erus sís mihi onus ístuc sustinére.

AR. Quin tú labore líberas te atque ístam inponis in me?

LE. Ego báulabo, tú ut decet dominum ánte me ito inánis. 660

AR. Quid núnc? LE. Quid est? AR. Quin trádis huc crumínam erum pressátum?

LE. Hanc quóí daturu's hánc iube petere átque orare mécum :

Nam istúc procliuest quód iubes me pláne conlocáre.

PH. Da méus ocellus, méa rosa, mi ánime, mea uolúptas,

Leónida, argentúm mihi: ne nós diiunge amántis. 665

LE. Dice ígitur me passérculum gallínam coturnícem,

Agnéllum haedillum mé tuum dice ésse uel uitéllum :

Praehénde auriculis, cónpara labélla cum labéllis.

AR. Tene ausculetur, uérbero? LE. Quam uéro indignum uíssumst?

Atquí pol hodie nón feres, ni gènuá confricántur. 670
 AR. Quiduís egestas ínperat: fricéntur, dane quod
 óro.

PH. Age, mí Leonida, ópsecro, fer amánti ero salútem:
 Redime ístoc benefició te ab hoc et tibi eme hunc isto
 argénto.

LE. Nimis bélla's atque amábilis: et si hóc meum
 esset, hódie

Numquám morarem quín darem. illúm te orarest mé-
 lius: 675

Ille hánc mihi seruandám dedit: i sáne bella bélle.

Cape hóc sis, Libane. AR. Fúrcifer, etiám me delus-
 sísti?

LE. Numquam hércle facerem, gènuá ni tam néquiter
 fricáres.

Age síis tuam partem núnc iam hunc delúde atque am-
 plexáre hanc.

LI. Taceás, me spectes. AR. Quín ad hunc, Philénium,
 adgredímur, 680

Virúm quidem pol óptimum et non símilem furis
 húius?

LI. Inámbulandumst: núnc mihi uicíssim supplicá-
 bunt.

AR. Quaeso hércle, Libane, síis erum tuis fáctis so-
 spitári,

Da míhi istas uigintí minas: uidés ~~me~~ amantem egére.

LI. Vidébitur: factúm uolo: redíto huc conticínio.

Nunc ístanc tantispér iube petere átque orare mé-
 cum. 686

PH. Amádone exorárier te uís an ausculándo?

LI. Enimuéro utrumque. PH. Ego ópsecro te, utrúm-
 que nostrum sérua.

AR. O Libane, mi patrónne, mihi trade istuc: magis
decórumst

Libértum potius quám patronum onus in uia portáre.

PH. Mi Libane, ocellus aúreus, donúm decusque
amóris, 691

Amábo, faciam quód uoles: da istúc argentum nóbis.

LI. Dice igitur me [tuam] anáticulam colúmbam uel
catéllum

Hirúdinem monédulam passérculum putíllum:

Face próserpentem béstiam me, dúplicem ut habeam
língnam, 695

Circúmdato me bráchiis, meum cóllum circumplécte.

AR. Ten cónplectatur, cárnufex? LI. Quam uéro
indignus uídeor?

Ne istúc nequiquam díxeris in mé tam indignum
díctum,

Vehés pol me hodie, sí quídem hoc argéntum ferre
spéres.

AR. Tene égo ueham? LI. Tune hóc feras argéntum
[hinc] aliter á me? 706

AR. Perii hércle: uerum sí quídemst decórum erum
uehere séruom,

Inscénde. LI. Sic istí solent supérbi subdomári.

Asta igitur, ut consuétus es puer ólim: scin ut dícam?

Hem, síc: abi laudo: né te equo magis ést equos
nullus sápiens.

AR. Inscénde actutum. LI. Ego féccero: hem, quíd
istúc est? ut tu incédis? 705

Demam hércle iam [tibi] de hórdeo, tolútím ni ba-
díssas.

AR. Amábo, Libane, iám sat est. LI. Numquam hér-
cle hodie exorábis:

Nam iam calcari quadrupedem agitato aduersum ciuom,

Postidea ad pistorés dabo, ut ibi cruciere cúrens.

Asta út descendam núnc iam in proclui, quamquam
néquam es. 710

AR. Quid? núnc quoniam ambo nós ut est conlúbitum
delussístis,

Datisne argentum? LI. Sí quidem mihi áram et
statuam státuis

Atque út deo mi hic ínmolas bouém: nam ego tibi Sa-
lús sum.

LE. Etiám tu, ere, istunc ámoues aps te átque me ipse
adgrédere

Atque illa sibi quae hic iússerat mihi státuis suppli-
cásque? 715

AR. Quem té deum autem nóminem? LE. Fortúnam
atque Opsequéntem.

AR. Iam istóc es melior. LI. Án quid olim hominíst
Salute mélius?

AR. Licét Fortunam laúdem, tamen ut né Salutem
cúlpem.

PH. Ecástor ambae súnt bonae. AR. Sciam, úbi boni
quid déderint.

LE. Opta id quod ut contingát tibi uis. AR. Quid,
si optaro? LE. Euéniet. 720

AR. Opto ánnum hunc perpetuóm mihi huius óperas.
LE. Inpetrásti.

AR. Ain uéro? LE. Certe inquam. LI. Ád me adi-
uicíssim atque experíre.

Exópta id quod uis máxume tibi éuenire: fiet.

AR. Quid ego áliut exoptem ámplius nisi illut quouis
inópiast?

Viginti argenti commodas minas, huius quas dem
mátri. 725

LI. Dabuntur: animo sis bono face: exoptata optingent.

AR. Vt consuevere, homines Salus frustratur et For-
tuna.

LE. Ego caput huic argento fui [tibi] hodie reperiundo.

LI. Ego pes fui. AR. Quin nec caput nec pes ser-
monum adparet:

Nec quid dicatis scire nec me quor ludatis possum.

LE. Satis iam delussum censeo: nunc rem ut est elo-
quamur. 731

Animum, Argurippe, aduerte sis: pater nos ferre iussit

Hoc argentum ad te. AR. Vt tempore opportuneque
attulistis.

LE. Hic inerunt viginti minae bona et mala opera partae:

Has tibi nos pactis legibus dare iussit. AR. Quid id
est quaeso? 735

LE. Noctem huius et cenam ut sibi daret. AR. Iube
aduenire:

Meritissimo eius quae uolet faciemus, qui hosce amores

Nostris dispulsos compulit. LI. [Paterin, Argurippe,]

Patrem hanc amplexari tuum? AR. Haec faciet facile
ut patiar.

Leonida, curre opsecro: patrem huc orato ut ueniat.

LE. Iam dudumst intus. AR. Hanc quidem non uenit.

LE. Angiporto 741

Illae per hortum transiit clam, nequis se uideret

Huc ire familiarium. LI. Ne uxor resciscat metuit.

De argento si mater tua sciatur, ut sit factum . . AR. Heia:

Bene dicite. LI. Ite intro cito. AR. Valete. LE. Et

uos amate. 745

A C T V S III.

DIABVLVS. PARASITVS.

DI. Agedum ístum ostende quém conscripsti súngra-
phum

Intér me et amicam et lénam: leges péllege:

Nam tú poeta's próssus ad eam rem únicus.

PA. Horrécet faxo léna, leges quom aúdiet.

DI. Age quaéso mi hercle tránslege. PA. Audin?

DI. Aúdio. 750

PA. 'Diábulus Glauci fílius Cleaéretae

Lenaé dedit argénti uigintí minas,

Philénium ut secum éset noctis ét dies

Hunc ánnum totum.' DI. Néque cum quiquam alió
quidem.

PA. Addóne? DI. Adde et scribas uide plane ét
probe. 755

PA. 'Aliénium hominem intro míttat [ad se] némi-
nem:

Quod illa aút amicum [suum] aút patronum nóminet

Aut quód illa amicae [súae] amatorem praédicet,

Forés oclussae [eius] ómnibus sint nísi tibi:

In fõribus scribat óccupatam [iam] ésse se. 760

Aut quód illa dicat péregre adlatam epístulam,

Ne epístula quidem úlla sit in aédibus

Nec cérata adeo tábula: et siqua inútilis

Pictúra sit, eam uéndat: ni in quadríduo

Abálienarit, quó ex argentum accéperit, 765

Tuus árbitratus sít: conburas, sí uelis,

Ne illí sit cera, ubi fácere possit líteras.

Vocét conuiuam néminem illa: tú uoces.

Ad eórum ne quemquam óculos adiciát suos:

Siquem álium aspexit, caéca continuó siet. 770

Tecum úna postea aéque pocla pótitet,

Aps téd accipiat, tibi propinet, tú bibas,

Ne mínus illa aut plus quám tu sapiat.' DI. Sátis
placet.

PA. 'Suspítiones ómnis ab se ségreget,

Neque illaec ulli péde pedem [usquam] hominí
premat. 775

Quom súrgat, neque [illa] in léctum inscendat
próximum,

Neque quóm descendat inde, det quoiquám ma-
num.

Spectándum ne quoiquam ánulum det néque roget.

Talós ne quoiquam admóueat homini nísi tibi.

Quom iáciat, "te" ne dícat, nomen nóminet. 780

Deam ínuocet sibi quám lubebit própítiam,

Deum nállum: si magis réligiosa fúerit,

Tibi dícat: tu pro illa óres ut sit própítius.

Neque úlli illa homini nútet nictet ádnuat.

Post sí lucerna extíneta sit, nequíd sui 785

Membrí commoueat quécquam in tenebris.' DI. Óp-
túmumst:

Ita scíllicet factúram: uerum in cúbiculo

Deme ístuc: equidem illám moueri géstio.

Nolo íllam habere caússam et uotitam dícere.

PA. Scio, cáptiones métuis. DI. Verum. PA. Ergo,
út iubes, 790

Tollám. DI. Quid ni? PA. Audi rélicua. DI. Elo-
quere: aúdio.

PA. 'Neque úllum uerbum fáciat perplexábile
Neque úlla lingua scíat loqui nisi Áttica,

Fors sí tussire occépsit, ne sic tússiat

Vt quóiquam linguam in tússiundo próserat: 795

Quod illa aútem simulet quási grauedo prófluat,

Hoc né sic faciat: tú labellum apstérgeas

Potiús quam quóiquam sáuium faciát palam.

Nec máter lena ad uínun accedat ínterim

Neque úlli uerbo mále dicat: si díxerit, 800

Haec múlta ei esto, uíno uigintí dies

Vt cáreat.' DI. Pulcre scrípsti: scítum súngra-
phum.

PA. 'Tum sí coronas sérta unguenta iússerit

Ancíllam Veneri déferre aut Cupídini,

Tuus séruos seruet, Vénerine eas det án uiro. 805

Si fórte pure uéllé habere díxerit,

Tot nóctis reddat spúrcas, quot pure hábuerit.'

Haec súnnt non nugae: nón enim mortuália.

DI. Placént profecto léges: sequere intró. PA. Se-
quor.

* * * * *

* * * * *

* * * * *

DIABVLVS. PARASITVS.

DI. Sequere hác: egone haec [ut] pátiar aut ta-
ceam? émori 810

Me málim, quam haec non éius uxori índicem.

Ain tu? áput amicam múnus adulescéntuli

Fungáre, uxori excússes te et dicás senem?

Praerípías scortum amánti atque argentum óbicias

Lenaé? supples clám domi uxorem tuam? 815

Suspéndam potius mé, quam tacita haec tu aúferas.

Iam quidem hércle ad illam hinc íbo, quam tu própe
diem,

Nisi quidem illa ante occupássit te, ecfligés scio,

Luxúriae sumptus súppeditare ut póssies.

PA. Ego sic faciundum cénseo: me honéstius 820

Quam té palam hanc rem fácerest, ne illa exístumet

Amóris caussa pércitum id fecísse te

Magis quám sua caussa. DI. At pól qui dixi réctius.

Tu ergó face illi túrbas, litis cóncias,

Cum sùo sibi gnato [una] únám ad amicam dé die

Potáre, illam expiláre clam. PA. Ne mé mone: 826

Ego istúc curabo. DI. Át ego te opperiár domi.

A C T V S V.

ARGVRIPPVS. DEMAENETVS. (PHILENIVM.)

AR. Age decumbamus sis, pater. DE. Vt iusseris,
Mi gnate, ita fiet. AR. Pueri, mensam adponite.

DE. Numquidnam tibi molestumst, gnate mi, si haec
nunc mecum adcubat? 830

AR. Pietas, pater, oculis dolorem prohibet: ego quam-
quam istam amo,

Possum equidem inducere animum, ne aegre patiar, quia
tecum adcubat.

DE. Decet uerecundum esse adolescentem, Argurippe.

AR. Edepol, pater,

Merito tuo facere possum. DE. Age ergo hoc agitemus
conuiuium

Vino et sermone suavi: nolo ego metui, amari mauolo,

Mi gnate, me aps te. AR. Pol ego utrumque facio, ut
aequomst filium. 836

DE. Credam istuc, si te esse hilarum uidero. AR. An
tu me tristem putas?

DE. Putem ego quem uideam aequae esse maestum, quasi
dies si dicta sit?

AR. Ne dixis istuc. DE. Ne sic fueris: ilico ego non
dixero.

AR. Hem, 840

Aspecta, rideo. DE. Vtinam male qui mihi uolunt sic
rideant.

AR. Scio équidem quam ob rem mé, pater, tu trístem
credas núnc tibi:

Quia istaéc est tecum: atque égo quidem hercle, ut ué-
rum tibi dicám, pater,

Ea rés me male habet, át non eo quia tibi non cupiam
quaé uelis:

Verum ístam amo: aliam técum esse equidem fácite pos-
sum pérpeti. 845

DE. At ego hánc uolo. AR. Ergo súnt quae exoptas:
míhi quae ego exoptém uolo.

DE. Vnum hunc diem perpétere, quoniam tibi potesta-
tém dedi

Eum hac ánnum ut esses átque amanti argénti feci có-
píam.

AR. Hem,

Istóc me facto tibi deuinxti. DE. Quín te ergo hilarum
dás míhi? 850

ARTEMONA. PARASITVS. DEMAENETVS.
ARGVRIPPVS. PHILENIVM.

ART. Áin tu, meum uirúm potare hic ópsecro cum
filio

Ét ad amicam détulisse argénti uigintí minas,
Měoque filió sciente id fácere flagitiúm patrem?

PA. Néque diuini néque mí humani pósthac quicquam
adcréduas,

Ártemona, si huius rei me méndacem esse inuéneris.

ART. Át scelesta ego praéter alios mēum uirum fui
rata 856

Sícum frugi cóntinentem amántem uxoris máxume.

PA. Át nunc dehinc scito illum ante omnis mínumi
mortalém preti,
Mádidum nihili incóntinentem atque óssorem uxoris
suae.

ART. Pól ni uera ista éssent, numquam fáceret ea
quae núnc facit. 860

PA. Égo quoque hercle illum ántehac hominem sém-
per sum frugí ratus:

Vérum hoc facto sése ostendit, quí quidem cum filio
Pótet una atque únám amicam dúctet decrepitús senex.

ART. Hóc ecastor ést quod illic ad cenam cotidie
Áit sese ire ad Árchidemum Chaéream Chaeréstratum
Clíniam Chremém Cratinum Díniám Demósthénem:

Ís aput scortum córrumptelaest líberis, Iustrís studet.

PA. Quín tu illum iubés ancillas rápere sublimém do-
mum? 868

ART. Táce modo: ne [ego] illum ecastor míserum
habebo. PA. Ego istúc scio

Íta fore illi, dúm quidem cum illo núpta eris. ART.
Ego cénteo 870

Éum etiam hominem [aut] ín senatu dáre operam
aut cluéntibus:

Íbi labore délassatum nóctem totam stértere.

Ópere illic forís faciundo lássus noctu [ad me] áduenit:
Fúndum alienum arát, incultum fámiliarem déserit.

Ís etiam corrúptus porro sùm corruptit filium. 875

PA. Séquere hac me modó: iam faxo ipsum hómínem
manifesto ópprimas.

ART. Níhil ecastor ést quod facere máuelim. PA.
Manedúm. ART. Quid est?

PA. Póssis, si forte ádcubantem túum uírum con-
spéxeris

Cúm corona ampléxum amicam, sí uideas, cognóscere?

ART. Póssum ecastor. PA. Én tibi hominem. ART.

Périi. PA. Paulispér mane:

Aúcupemus éx insidiis clánculum quam rém gerant.

ARG. Quíd modi, pater, ámplexando fácies? DE. Fa-
teor, gnáte mi . . . 882

ARG. Quíd fatere? DE. Mé ex amore huius [ésse]
corruptum óppido.

PA. Aúdin quid ait? ART. Aúdio. DE. Egone ut
nón domo uxori meae

Súbrupiam in deliciis pallam quam hábet atque ad te
déferam? 885

Nón edepol condúci possum uíta uxoris ánnua.

PA. Cénsen tu illunc hódie primum ire ádsuetum esse
in gáueum?

ART. Ille ecastor súppilabat mé, quod ancillás meas
Súspicabar átque insontis míseras cruciabám. ARG.

Pater,

Iúbe dari uinúm: iam dudum fáctumst quom primúm
bibí. 890

DE. Dá, puere, ab summo: áge, tu interibi ab ínfumo
da sáuium.

ART. Périi misera: ut aúsculatur cárnufex, capulí
decus.

DE. Édepol animam suáuiorem aliquánto quam ux-
rís meae.

PH. Díce amabo, an ánima foetet úxoris tuae? DE.
Naúteam

Bíbere malim, sí necessum sít, quam illam ausculárier.

ART. Né ille ecastor faénerato [haec] fúnditat: nam
sí domum 896

Rédierit hodie, aúsculando ego úlciscar potíssimum.

PH. Míser ecastor és. ART. Ecastor dignus est.

ARG. Quid ais, pater?

Écquid matrem amás? DE Egone illam? núnc amo,
quia nón adest.

ARG. Quid, quom adest? DE. Perísse cupio. PA.

Ámat homo hic te, ut praédictat.

ART. Áin tandem? edepól ne tu istuc cúm malo
magnó tuo 901

Díxisti in me. síne modo ueniás domum: faxó scias

Quíd pericli sít dotatae uxóri uitium dícere.

ARG. Iáce, pater, talós, ut porro nós iaciamus. DE.

Máxume.

Té, Phileniúm, mihi atque uxóri mortem. hoc Véne-
riumst. 905

Púeri, plaudite ét mi ob iactum cántharo mulsúm date.

ART. Nón queo duráre. PA. Si non dídicisti fulló-
niam,

Nón mirandumst: ín oculos [eucúlo] inuadist óptu-
mum.

ART. Égo pol uiuam et tú istaec hodie cúm tuo magnó
malo

Ínuocasti. PA. Écquis currit póllictozem arcéssere?

ARG. Máter, salue. ART. Sát salutist. PA. Mór-
tuost Demaénetus. 911

Témpus est subducere hinc me: púlcre hoc gliscit
proélium.

Íbo ad Diabulúm: mandata dicam facta ut uóluerit

Átque interea ut decumbamus suádebo, hi dum lítigant.

Póst eum demum hue crás adducam ad lénam, ut ui-
gintí minas 915

Éi det, in partem hác amanti ut líceat ei potírier.

Árgurippus éxorari spéro poterit út sinat

Sése alternas cüm illo noctis hác frui: nam ni ínpetro,
Régem perdidí: éx amore tántumst homini incéndium.

ART. Quid tibi hunc recéptio ad test mèum uirum?

PH. Pol mé quidem 920

Miseram [istic] odio énicauit. ART. Súрге amator,
í domum.

DE. Núllus sum. ART. Immo es, né nega, omnium
[hóminum] pol nequíssumus.

Át etiam cubát cuculus: súрге amator, í domum.

DE. Vaé mihi. ART. Vera háriolare: súрге amator,
í domum.

DE. Ápscede ergo paúlulum istuc. ART. Súрге ama-
tor, í domum. 925

DE. Iam ópsecro, uxor. ART. Núnc uxorem mé esse
meministí tuam?

Módo, quom dicta in me íngerebas, ódíum, non uxór
eram.

DE. Tótus perii. ART. Quid tandem? anima foé-
tetne uxorís tuae?

DE. Múrram olet. ART. Iam súbrupuisti pállam
quam scortó dares?

PH. Écastor qui súbrepturum pállam promissít tibi.

DE. Nón taces? ARG. Ego díssuadebam, máter.

ART. Bellum filium. 931

Ístoscín patrem aéquomst mores líberis largírier?

Nílne te pudét? DE. Pol si aliut níl sit, tui me, uxór,
pudct.

ART. Cáno capite té cuculum úxor ex lustrís rapít.

DE. Nón licet manére (cena cóquitur) dum ceném
modo? 935

ART. Écastor cenábis hodie, ut dígnus es, magnúm
malum.

DE. Mále cubandumst: iúdicatum me úxor abducít
domum.

ARG. Dícebam, patér, tibi ne mátri consulerés male.

PH. Dé palla meménto, amabo. DE. Iúben hanc hinc
apscédere?

ART. Í domum. PH. Da sáuium etiam príus quam
abis. DE. Abi ín cruce[m]. 940

PH. Ímmo potius íntro: sequere hac, mí anime.

ARG. Ego ueró sequor.

C A T E R V A .

Híc senex siquíd clam uxorem súo animo fecít uolup,
Néque nouom neque mírum fecít néc secus quam alij
solent.

Néc quisquamst tam ingénio duro néc tam firmo
péctore,

Quín, ubi quicque occássionis sít, sibi faciát bene. 945

Núnc si uoltis déprecarí huíc seni ne uápulet,

Rémur inpetrári posse, plaússum si clarúm datis.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 126 iambici senarii
- 127 ad 132 cretici tetrametri acatalecti
- 133 bacchiacus tetrameter acatalectus
- 134 ad 137 cretici tetrametri acatalecti
- 138 ad 380 trochaici septenarii
- 381 ad 503 iambici septenarii
- 504 ad 544 trochaici septenarii
- 545 ad 745 iambici septenarii
- 746 ad 829 iambici senarii
- 830 ad 850 iambici octonarii
- 851 ad 947 trochaici septenarii.

T. MACCI PLAVTI

B A C C H I D E S.

GRAECA [DISEXAPATON MENANDRY].

P E R S O N A E.

PISTOCLERVS ADVLESCENS
BACCHIDES SORORES MERETRICES
CLEOMACHVS MILES
SERVOS
LVDVS SERVOS
CHRYSALVS SERVOS
NICOBVLVS SENEX
MNESILOCHVS ADVLESCENS
PHILOXENVS SENEX
PARASITVS
PVER
ARTAMO LORARIVS
CATERVA.

ACTVS I.

PISTOCLERVS.

Quibus ingenium in ánimo utibilest, módicum et sine
uernílitate

Víncla uirgaé molae: saéuitudó maía
Fit péior

Quaé sodalem átque me exércitos habet.

BACCHIS I. PISTOCLERVS.

BA. Vlixem audiui fuisse aerumnosissimum, 5
Qui uíginti annis érrans a patria áfuit.
Verum híc Vlixem múlto adulescens ántidit:
Qui hic ílico errat íntra muros ciuicos

BA. mòi cognominís fuit.

BA. Conuórrite [aedis] scópis, agite strénue 10
. ecquis éuocat
Cum nássiterna et cúm aqua istum ímpuríssimum?

CLBOMACHVS. BACCHIS II. SERVOS.

CL.
 Sin lénocinium fórte conlubítumst tibi,
 Videás mercedis quíd tibist pactúm dari,
 Ne istác me aetate séctarere grátiis. 15

Ne a quóquam acciperes álio mercedem ánuam
 Nisi áb se nec cum quíquam limarés caput.

.
 limacés uiri.

PISTOCLERVS. BACCHIS II. SERVOS.

PI.
 Sicut lacte lácti similit: quídquid est nomén sibi.

SE. Latrónem suam qui áuro uitám uenditát. 20

Sció spiritum éius maiórem esse múlto
 Quam fólles tauríni halitánt, quom liquéscunt
 Petraé, ferrum ubí fit. PI. Quoiátis [tibi uíssust]?
 SE. Praenéstinum opíno esse: ita erát gloriósus.
 PI. . . oppidúm 25
 Neque [id] haú subditíua arbitrór gloria [ésse].

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). PISTOCLERVS.

BA. cór meum, spés mea,
 Mél meum, suáuitudó, cibus, gáudium.

Sine te amem

Árabus 30

cupidon té confecit áñne amor?

fortásse ted amáre suspiciárier.

argéntum hinc facito

Nám tu quidem credo éxcantare quoíuis facile cór potes.

SO.

BA. Quíd si hoc potis est út tu taceas, égo loquar? SO.

Lepidé: licet. 35

BA. Vbi me fugiet mémoria, ibi tu fácito ut subueniás,
soror.

SO. Pól magis metuo míhi in monendo né defuerit óptio.

BA. Pól ego metuo lúsciniolae né defuerit cántio:

Séquere hac. PI. Quíd agunt dùae germanae méretrices
cognómines?

BA. Míserius nihil ést quam mulier. PI. Quíd esse di-
cis dígnius? 40

Quíd in consilio cónsuluistis? BA. Béné. PI. Pol hau
meretriciumst.

BA. Haéc ita me orat síbi qui caueat áliquem ut hominem
réperiam

Ád istunc militem: út, ubi emeritum síbi sit, se reuehát
domum.

Íd, amabo te, huic cáueas. PI. Quíd isti cáueam? BA.

Vt reuehatúr domum, 44

Vbi ei dederit óperas, ne hanc ille hábeat pro ancillá síbi.

Nám si haec habeat aúrum quod illi rénumeret, faciát
lubens.

PI. Úbi nunc is homost? BA. Iam híc credo aderit. sét
hoc idem aput nos réctius

Póteris agere: atque is dum ueniat sédens ibi opperí-
bere:

Éadem biberis, èadem dederó tibi ubi biberis saúium.

PI. Viscus merus uostrást blanditia. BA. Quid iam?

PI. Quia enim intéllego, 50

Dúae [me] unum expetitís palumbem: † perii harundo
alas uérberat.

Nón ego istuc mihi fácinus, mulier, cónducibile esse
árbitror.

BA. Quí, amabo? PI. Quia, Bácchis, Bacchas métuo et
bacchanál tuum.

BA. Quid est quod metuis? né tibi lectus málitiam aput
me suádeat?

PI. Mágis inlectum tũm quam lectum métuo: mala tu's
béstia. 55

Nam huíc aetati nón conducit, múlier, latebrosús locus.

BA. Égomet aput me néquid stulte fácere occupias pró-
hibeam.

Sét ego aput me té esse ob eam rem, míles quom ueniát,
uolo:

Quía, quom tu aderis, huíc mihi que hau fáciet quisquam
iniúriam.

Tú prohibebis ét eadem opera tũo sodali operám
dabis, 60

Ét ille adueniens tũam med esse amícam suspicábitur.

Quíd, amabo, opticuísti? PI. Quia istaec lépida sunt
memorátui:

Éadem in usu atque úbi periculum fácias aculeáta sunt,

Ánimum fodicant, bóna distimulant, fácta et famam saú-
ciant.

SO. Quid ab hac metuis? PI. Quid ego metuam rógitas?
adulescens homo 65

Pénetrare huius modi in palaestram, ubi dámnis desu-
dáscitur?

Vbi pro disco damnum capiam, pro cursura dedecus.]

SO. Lévide memoras. PI. Vbi ego capiam pró machaera
túrturem,

Vbique inponat in manum alius mihi pro cestu cántha-
rum:

Pró galea scaphiúm, pro insigni sit corolla pléctilis, 70

Pro hásta talus: pró lorica málacum capiam pállium:

Vbi mi pro equo léctus detur, scórtum pro scuto ádcu-
bet?

Ápage a me, apage. SO. Ah, nímium ferus es. PI. Mihi
sum. SO. Malacissándus es:

Équidem tibi do hanc óperam. PI. At nimium prétiosa's
operária.

BA. Símulato me amáre. PI. Vtrum ego istuc iócon ad-
simulem an sério? 75

BA. Héia, hoc agerest mélius: miles quom húc adueniat,
té uolo

Me ámplexari. PI. Quid eo mi opus est? BA. Vt ille
te uideát, uolo:

Scío [ego] quid ago. PI. Et égo pol scio quid métuo. set
quid ais? BA. Quid est?

PI. Quid si aput te eueniát desubito prándium aut po-
tátio

Fórte aut cena, ut sólet in istis fieri conciliábulis, 80

Vbi ego tum adcubem? BA. Áput me, mi anime: ut lé-
pidus cum lepida ádcubet.

Locus hic aput nos, quámuis subito uénias, semper liber est.

Vbi tu lepide uóles esse tibi, 'méa rosa' mihi dícito
'Dáto qui bene sit': égo ubi bene sit tibi locum lepidúm
dabo.

PI. Rápidus fluuius ést hic: non hac témere transiri
potest. 85

BA. Átque ecastor áput hunc fluuium áliquíd perdun-
dúmst tibi:

Mànum da et sequere. PI. Ah mínime. BA. Quid ita?
PI. Quía istoc inlecebrósius

Fíeri nil potést, nox mulier uinum homini adulescéntulo.

BA. Áge igitur: equidém pol nihili fácio nisi caussá
tua.

Ille quidem hanc abducet: nullus tu ádfueris, si nón
iubet. 90

PI. Súmne autem nihilí qui nequeam ingénio moderari
meo?

BA. Quid est quod metuas? PI. Nihil est: nugae. mú-
lier, tibi me emáncupo:

Túus sum, tibi dedo óperam. BA. Lepidu's. núnc ego
te facere hóc uolo:

Égo sorori mēae cenam hodie dáre uolo uiáticam:

Ēo tibi argentúm iubebo iám intus ecferrí foras, 95

Tú facito opsonátum nobis sit opulentum opsónium.

PI. Égo opsonabo: nám id flagitium sit, mea te grátia
Ét operam dare mi ét ad eam operam fácere sumptum dé
tuo.

BA. Át ego nolo dáre te quicquam. PI. Síne. BA. Sino
equidem, sí lubet.

Própera amabo. PI. Prius hic adero quám te amare
désinam. 100

SO. Béne med accipis áduenientem, méa soror. BA.

Quid ita, ópsecro?

SO. Quía piscatus mèò quidem animo hic tibi hodie euenit bonus.

BA. Méus ille quidemst. tibi nunc operam dábo de Muesilochó, soror,

Út hic accipias pótius aurum quám hinc eas cum mílite.

SO. Cúpio. BA. Dabitur ópera. calet aqua: èamus hinc
intro út laues: 105

Nám ut in nauí uécta's, credo tímida's. SO. Aliquantúm,
soror:

Sémul hic nescio quí turbare [coépit]: decedámus [hinc].

BA. Séquere hac igitur me íntro lotum, ut sédes lassitú-
dinem.

A C T V S II.

LVDVS. PISTOCLERVS.

- LV. Iam dúdum, Pistoclére, tacitus té sequor
 Inspéctans quas tu rés hoc ornatú geras. 110
 Namque íta me di ament, út Lucurgus míhi quidem
 Vidétur posse hic ád nequitiam addúcier.
 Quo núnc capessis téd hinc aduorsá uia
 Cum tánta pompa? PI. Húc. LV. Quid, huc? quis
 istíc habet?
- PI. Amór Voluptas Vénus Venustas Gaúdium 115
 locus LúduS Sermo Suáuisaiátio.
- LV. Quid tibi conmercist cúm dis damnosíssumis?
 PI. Malí sunt homines quí bonis dicúnt male.
 Tu díS nec recte dícis: non aequóm facis.
- LV. An déus est ullus Suáuisaiátio? 120
 PI. An nón putasti esse? hém quam, o Lude, es bár-
 barus,
- Quem ego sápere nimio cénsui plus quám Thalem.
 I, stúltior es bárbaro Potício,
 Qui tántus natu dëorum nescis nómina.
- LV. Non híc placet mi ornátus. PI. Nemo ergó tibi 125
 Hoc ádparauit: míhi paratumst quóí placet.
- LV. Etiám med aduorsum éxordire argútiás?
 Qui sí decem habeas línguas, mutum esse áddecet.
- PI. Non ómnis aetas, Lúde, ludo cónuenit.
 Magis únám in mentemst míhi nunc, satis ut cómmode

- Pro dignitate opsóni haec concurret coquos.** 131
- LV.** Iam pérdidisti té atque me atque operám meam,
Qui tibi nequiquam saepe monstrauí bene.
- PI.** Ibidém meam operam pérdidi ego, ubi tú tuam:
Tua dísciplina néc mihi prodest néc tibi. 135
- LV.** O praéligatum péctus. **PI.** Odiosús mihi's:
Tace átque sequere, Lúde, me. **LV.** Illuc síis uide:
Non paédagogum iám me, set Ludúm uocat.
- PI.** Non pár uidetur néque sit consentáneum,
Quom hic íntus sit et [úna] cum amica ádcubet 140
Quomque aúsculetur ét conuiuae alii ádcubent,
Praesénte íbus una paédagogus út siet.
- LV.** An hóc ad eas res ópsonatumst, ópsecro?
- PI.** Sperát quidem animus: quo éuenat dis ín manust.
- LV.** Tu amíeam habebis? **PI.** Quóm uidebis, tím scies.
- LV.** Immó neque habebis néque sinam: i russúm do-
mum. 146
- PI.** Omítte, Lude, ac cáue malo. **LV.** Quid, cáue malo?
O bárathrum, ubi's nunc? út ego te ussurpém lubens.
[Viuó iam nimio múlto plus quam uólueram.]
- Vixísse nimio sátiust iam quam uíuere. 150
- Magístron quemquam díscipulum minitárier?**
- PI.** Iam excéssit mi aetas éx magisterió tuo.
- LV.** Nil móro díscipulos míhi esse plenos sánguínis:
Valéns adffictet mé uociuom úríum.
- PI.** Fiam, út ego opinor, Hércules, tu autém Linus. 155
- LV.** Pol mé tuo magís ne Phoénix tuis factís fuam
Teque ad patrem esse mórtuom renúntiem.
- PI.** Satis hístoriarumst. **LV.** Híc uereri pérdidit:
Oceíssus híc homost. éequíd in mentémst tibi
Patrém tibi esse? **PI.** Tibi ego an tu míhi séruos es?
- LV.** Conpéndium edepol haút aetati optábile 161

Fecísti, quom istanc nánctu's inpu déntiam.
 Peiór magister té istaec docuit, nón ego.
 Nimió's tu ad istas rés discipulus dóciliór
 Quam ad illa quae te dócui, ubi operam pérdidí. 165
 Edepól fecisti fúrtum in aetatém malum,
 Quom istaec flagitia mé celauisti ét patrem.
 PI. Istáctenus tibi, Lúde, libertás datast
 Orátionis: sátis est. sequere hac me ác tace.

 CHRYSALVS.

Erílis patria sálue, quam ego biénnio 170
 Postquam hínc in Ephesum ábii conspició lubens.
 Salúto te, uicíne Apóllo, qui aéribus
 Propínquos nostris ádcolis, ueneróque te
 Ne Nícobulum mé sinas nostrúm senem
 Prius cónuenire quám sodalem uíderim 175
 Mnesílochi Pístoclérum, quem ad epístulam
 Mnesílochus missit súper amica Bácschide.

 PISTOCLERVS. CHRYSALVS.

PI. Mirúmst me ut redeam te ópere tanto quaésere,
 Qui abíre hínc nullo pácto possim, sí uelim:
 Ita mé uadatam amóre ninctumque áttines. 180
 CH. Pro di ínmortales, Pístoclerum cónspicor.
 O Pístoclere, sálue. PI. Salue, Chrúsale.
 CH. Conpéndi uerba múlta iam faciám tibi.
 Veníre tu me gaúdes: ego credó tibi.
 Hospítium et cenam póllicere, ut cónueuit 185

Peregre áduenienti: ego áútem uenturum ádnuo.

Salútem tibi ab sodáli solidam núntio.

Rogábis me ubi sit: uénit. PI. Nempe recté ualet?

CH. Istúc uolebam ego éx te percontárier.

PI. Qui scíre possum? CH. Núllus plus. PI. Quemnam
ád modum? 190

CH. Quia, sí illa inuentast quám amat, uiuit ét ualet.

[Si non inuenta est, minus ualet moribundusque est.]

Animást amica amánti: si abest, núllus est.

[Si adest, res nulla est, ipse est, nequam et miser.]

Set tú quid factitásti mandatís super? 195

PI. Egone út, quod ab illo [me] áttigisset núntius,

Non ímpetratum id áduenienti ei rédderem?

Regiónes colere máuellem Acherúnticas.

CH. Eho,

An ínuenisti Bácschidem? PI. [Et] Samiám quidem. 200

CH. Vide quaéso nequis tráctet illam indiligens:

Scis tu út confringi uás cito Samiúm solet.

PI. Iamne út soles? CH. Dice úbi ea nunc est, óp-
secre.

PI. Hic, éxeuntem mé unde aspexistí modo.

CH. Ut istúc est lepidum: próxime uicíniae 205

Habitát. ecquidnam méminit Mnesilochí? PI. Rogas?

Immo únice unum plúrumi pendít. CH. Papae.

PI. Immo út cam credis? míseré amans desíderat.

CH. Scitum istuc. PI. Immo, Chrúsale, en, non tán-
tulúm

Vínquam íntermittit témpus quin eum nóminet. 210

CH. Tanto hércle melior. PI. Ímmo. . CH. Immo her-
cle ábiero

Potiús. PI. Num inuitus rém bene gestam audís eri?

CH. Non rés, set actor míhi cor odio saúciat.

Etiam Épidicum, quam ego fábulam aequae ac me ípsam
amo,

Nullam aequae inuitus spécto, si agit Póllio. 215

Set Bácsis etiam fórtis tibi uissást? PI. Rogas?

Ni náctus Venerem essem, hánc Iunonem dúcerem.

CH. Edepól, Mnesiloche, ut rem hánc natam esse in-
téllego,

Quod amés paratumst: quód des inuentóst opus.

Nam istóc fortasse auróst opus. PI. Philippeó quidem.

CH. Atque ò fortasse iám opust. PI. Immo etiám
prius: 221

Nam iam húc adueniet míles. . . CH. Et míles quidem.

PI. Qui de ámittunda Bácside aurum hic éxigit.

CH. Aduéniat quando uólt atque ita ne sit morae.

Domíst: non metuo míhi nec quoiquam súpplico, 225

Dum quidem hóc ualebit péctus perfidiá meum.

Abi íntro: ego hic curábo. tu intus dícito

Mnesílochum adesse Bácsidi. PI. Faciam út iubes.

CH. Negótium ad me hoc áttinet aurárium.

Mille ét ducentos Philippos tulimus aúreos 230

Ephesó, quos hospes déhibuit nostró seni:

Inde égo hodie aliquam máchinabor máchinam,

Vt aúrum efficiam amánti erili filio.

Set fóris concrepuit nóstra: quinam exít foras?

N I C O B U L V S. C H R V S A L V S.

NI. Ibo in Piraeum: uissam ecquaenam aduenerit 235

In pórtum ex Epheso náuis mercatória.

Nam méus formidat ánimus, nostrum tám díu

Ibi désidere néque redire filium.

CH. Extéxam ego illum púlere iam, si dí uolunt.

Hau dórmitandumst: ópus est chruso Chrúsalo. 240

Adíbo hunc, quem quidem ego hódie faciam hic árietem

Phruxi: íta detondebo aúro usque ad uiuám cutem.

Seruós salutat Nícobulum Chrúsalus.

NI. Pro di inmortales, Chrúsale, ubi mist filius?

CH. Quin tú salutem príum reddis quám dedi? 245

NI. Salué. set ubinamst Mnésilochus? CH. Viuit, ualet.

NI. Venítne? CH. Venit. NI. Eúax, aspersísti aquam.

Benene úsque ualuit? CH. Pánkratice atque athlétee.

NI. Quid hóc qua caussa eum [hínc] in Ephesum mísse-
ram?

Accépitne aurum ab hóspite Archidémide? 250

CH. Heu, cór mi et cerebrum, Nícobule, finditur,

Istíus hominis úbi fit quomque méntio.

Tunc hóspitem illum nóminas hostém tuum?

NI. Quid ita, ópsecro hercle? CH. Quía edepol certó scio,

Volcánus Luna Sól Dies, di quáttuor, 255

Seeléstiorem nállum inluxere álterum.

NI. Quanne Archidemidem? [hém.] CH. Quam, in-
quam, Archidemidem.

NI. Quid fécit? CH. Quid non fécit? quin tu id mé-
rogas?

Primúmdum infitias íre coepit filio:

Negáre se dehibére tibi trióbulum. 260

Contínuo [ibi] antiquom hóspitem nostrúm sibi

Mnésilochus aduocáuit, Pelagoném senem:

Eo praésente homini extémplo ostendit súmbulum,

Quem túte dederas ad eum ut ferret filio.

NI. Quid, úbi ei ostendit súmbulum? CH. Infit dí-
cere 265

Adúlterinum, nón uerum esse súmbulum:

Adúlterare eum àibat rebus céteris:

Quotque ínnoçenti ei díxit contumélias.

NI. Habétin aurum? id [prímum] mihi dicí uolo.

CH. Postquám quidem praetor récuperatorés dedit, 270
Damnátus demum, uí coactus réddidit

Mille ét ducentos Phílippos. NI. Tantum déhibuit.

CH. Porro étiam auscultá púgnam quam uoluít dare.

NI. Etiám quid porro? hem, áccipitrina haec núnc erit.

Decéptus sum: Autoluco hóspiti aurum créddi. 275

CH. Quin tu aúdi. NI. Hem, auidi ingénium hau per-
noram hóspitis.

CH. Postquam aúrum apstulimus, ín nauem conscén-
dimus

Domí cupientes. fórté ut adsedi ín stega,

Dum [mé] circumspecto, átque ego lembum cónspicor

Longum áps tricône málefico exornárier. 280

NI. Perii hércle: lembus ille mihi laedit latus.

CH. Is erát communis cum hóspite et praedónibus.

NI. Adeón me fuisse fúngum ut qui illi créderem,

Quom mi ípsum nomen éius Archidémidés

Clamáret dempturum ésse siquid créderem? 285

CH. Is nóstrae nauis lémbus insidiás dabat.

Occépi ego opseruáre eos quamnam rém gerant.

Intérea e portu nóstra nauis sóluitur.

Vbi pórtu eximus, hómines remigió sequi,

Neque aués neque uenti cítius. quoniam séntio 290

Quae rés gereretur, náuem extemplo státuimus.

Quoniám uident nos stáre, occeperúnt ratem

Seruáre ín portu. NI. Édepol mortalís malos.

Quid déniçue agitis? CH. Rússum ín portum récipi-
mus.

NI. Sapiénter factum a uóbis. quid illi póstea? 295

CH. Reuórsionem ad térram faciunt uésperi.

NI. Aurum hércle auferre uóluere: ei rei operám da-
bant.

CH. Non mé fefellit, sénsi: eo exanimatús fui.

Quoniám uidemus aúro insidias fieri,

Capinús consilium cóntinuo [hoc]: postrídie 300

Auférimus aurum omne [íllim] illis praeséntibus

Palam átque aperte, ut illi id factum scíscerent.

NI. Scite hércle: cedo, quid illi? CH. Tristes ílico,

Quoniam éxtemplo a portu íre nos cum auro uident,

Subdúcant lembum cápítibus cassántibus. 305

Nos àput Theotimum omne aúrum deposúimus,

Qui illíc sacerdos ést Dianae Éphesiaie.

NI. Qui istíc Theotimust? CH. Mégalobusi filius,

Qui núnc in Ephesost Éphesiis caríssimus.

NI. Ne ille hércle mihi sit múlto tanto cáríor, 310

Si méd illo auro tánto circumdúxerít.

CH. Quin ín eapse aede [dæae] Dianae cónditumst:

Ibidém puplicitus séruant. NI. Occidístis me:

Nimio híc priuatim séruaretur réctius.

Set nílne [huc] attulístis inde aurí domum? 315

CH. Immo étiam: uerum quántum attulerít nésccio.

NI. Quid, néscis? CH. Quia Muesílochus noctu clán-
culum

Deuénit ad Theotimum: nec mihi crédere

Nec quoíquam in nauí uóluit. eo ego nésccio

Quantum íllim attulerít: uérum hau permultum áttulit.

NI. Etiám dimidium cénses? CH. Non edepól scio: 321

Verum haút opinor. NI. Fértne partem tértiam?

CH. Non hércle opinor: uérum uerum nésccio:

Proféccto de auro níl scio nisi nésccio.

Nunc tíbimet illuc náui capiundúmst iter, 325

- Vt illút reportes aúrum ab Theotimó domum.
 Atque heús tu. NI. Quid uis? CH. Ánulum gnatí tui
 Facito út memineris férre. NI. Quid opust ánulo?
 CH. Quia id sígnumst cum Theotímo, qui eum illi
 ádferet,
 Ei aúrum ut reddat. NI. Méminero, et recté mones.
 Set istíc Theotimus díuesnest? CH. Etiám rogas? 331
 Quine hábeat auro sóccis suppactúm solum?
 NI. Quor íta fastidit? CH. Tántas diuitiás habet:
 Nescít quid faciat aúro. NI. Mihi dúit uelim.
 Set quí praesente id aúrum Theotimó datumst? 335
 CH. Populó praesente: nállust Ephesi quín sciat.
 NI. Istúe sapienter sáltem fecit fílius,
 Quom díuiti homini id aúrum seruandúm dedit:
 Ab eó licebit quámuis subito súmer.
 CH. Immo, én, tantisper núnquam te morábitur, 340
 Quin hábeas illut quó die illuc uéneris.
 NI. Censébam me ecfugísse a uita márituma,
 Ne náuigarem tándem hoc aetatis senex.
 Id [iám] mi utrum uelim háú licere intéllego:
 Ita béllus hospes fécit Archidémides. 345
 Vbi núnc est ergo méus Mnesilochus fílius?
 CH. Deos átque amicos iit salutatum ad forum.
 NI. At ego hinc abeo illum ut cónueniam quantúm
 potis.
 CH. Illést oneratus récte et plus iustó uehit.
 Exórta haec tela nón male omninó mihist, 350
 Vt amántem erilem cópem facerem fílium.
 Ita féci, ut auri quántum uellet súmeret,
 Quantum aútem lubeat réddere, ut reddát patri.
 Senéx in Ephesum [hinc] ibit aurum arcéssere:
 Hic nóstra agetur aétas in malacúm modum, 355

Si quidem híc relinquet néque secum abducét senex
 Med ét Mnesilochum. quás ego hic turbás dabo.
 Set quíd futurumst, quóm hoc senex rescíuerit?
 Quom se éxcucurrisse illuc frustra scíuerit
 Nosque aúrum abussos, quíd mihi fiet póstea? 360
 Credo hércle adueniens nómen mutabít mihi
 Faciétque extemplo Crúcisalum me ex Chrúsalo.
 Aufúgero hercle, sí magis ussus uénerit.
 Si eró repraensus, mácto ego illum infortúnio:
 Si illí sunt uirgae rúri, at mihi tergúm domist. 365
 Nunc íbo: erili filio hanc fabricám dabo
 Super aúro amicaque èius inuenta BÁCchide.

L V D T S.

Pándite atque aperíte propere iánuam hanc Orci, óp-
 secro:
 Nam équidem haut aliter ésse duco: quippe quo nemo
 áduenit
 Nísi quem spes reliquere omnes ésse ut frugi póssiet. 370
 BÁCchides non BÁCchides, set BÁCchae sunt acérrumae.
 Ápage istas a mé sorores, quae hómínium sorbent sán-
 guinem.
 Ómnis ad perníciam instructa dómus opime atque ópi-
 parest:
 Quae ut aspexi, mé continuo cóntuli protinam ín pedes.
 Égone ut haec conclússa gestem clánculum? ut celém
 patrem, 375
 Pístoclere, túa flagitia aut dámna aut desidiábula?
 [Quíbus patrem et me téque amicosque ómnis adfectás
 tues

Ád probrum damnúm flagitium adpéllere una et pér-
dere.]

Néque mei neque tui ted intus púditumst factis quaé facis:
Quibus tuum patrém meque una amicos adfinís tuos 380

Tua [tu] infamiá fecisti gérufigulos flágití.

[Núnc prius quam málum istoc addis cértumst iam dicám
patri.]

Dé me hanc culpam démolibor iám et seni faciám palam,
Vt [ille] eum ex lutulénto coeno própere hinc eliciát
foras

A C T V S III.

MNESILOCHVS (CVM PEDISEQVIS).

Múltimodis meditátus egomet mécum sum et ita esse ár-
bitror: 385

Hóm̄ini amico quíst amicus íta uti nomen póssidet
Nísi deos ei nil praestare: id ópera expertus sum ésse ita.
Nám ut in Ephesum hinc ábii (hoc factumst férme abhinc
biénnium),

Éx Epheso huc ad Pístoc̄erum m̄em sodalem líteras
Míssi, amicam ut mi ínueniret BÁCchidem. illum intél-
lego 390

Ínuenisse, ut méus mi seruós nún̄tiauit Chrúsalus.

Cóndigne is quam téchnam de auro aduórsum meum fe-
cít patrem,

Út mihi amanti cópia esset. [aéquam uideo id réddere.

Nám pol meo quidem ánimo ingrato hóm̄ine nihil inpén-
siust.

Málefactorem amítti satiust quám relinqui b̄eneficum. 395

Nímio inpendiósum praestat té quam ingratum dícier.

Íllum laudabúnt boni: hunc etiam ípsi culpabúnt mali.

Quá me caussa mágis cum cura esse aéquamst: obuigi-
láto opust.

Núnc, Mnesiloche, sp̄cimen specitur, núnc certamen
cérnitur,

Sísne necne ut ésse oportet: málus, bonus quoiquóí
modi: 400

Íustus, iniustus: malignus, largus: [tristis,] commodus.
 Cáue sis te superáre seruom síeris faciundó bene.
 Vtut eris, moneo, haút celabis.] sét eccos uideo incédere
 [Mèi] patrem sodális et magistrum: aúscultabo hinc
 quám rem agant.

LVDVS. PHILOXENVS. MNESILOCHVS
 (CVM PEDISEQVIS).

LV. Nunc experiar síue aceto tibi cor acre in pectore:
 Séquere. PH. Quo sequár? quo ducis nunc me? LV.
 Ad illam quaé tuum 406

Pérdidit, pessum dedit tibi filium unice únicum.

PH. Héia, Lude: léniter qui saéuiunt sapiúnt magis.

Mínus mirandumst illaec aetas síquid illorúm facit 409

Quám si non faciát: feci ego istaec ítidem in adulescéntia.

LV. Heí mihi, hei mihi, pérdidit illum ístaec adsentátio
 Nam ápsque te esset, égo illum haberem réctum ad inge-
 niúm bonum:

Nunc propter te túamque prauos factus est fidúciam

Pístoclerus. MN. Di ímmortales, mèum sodalem hic nó-
 minat:

Quíd hoc negotist Pístoclerum LúduS quod erum tám
 ciet? 415

PH. Paúlisper, Lude, ést lubido hómni suo animo óp-
 sequi:

Iam áderit tempus quóm sese etiam ipse óderit. morém
 geras:

Dúm caucatur praéter aequom néquid delinquát, sine.

LV. Nón sino neque équidem me uiuo íllum conrumpí
 sinam.

Sét tu qui pro tám conrupto dícis caussam filio, 420
Éademme erat haec dísciplina tíbi, quom tu adulescéns
eras?

Négo tibi hoc annís uiginti fuisse primis cópiae,
Dígitum longe a paédagogo pédem ut eferres aédbus.
Íd quom optigerat, hóc etiam ad malum áreessebatúr
malum:

Ét discipulus ét magister pérhibebantur ínprobi. 425

Ánte solem nísi [tu] exorientem ín palaestram néneras,

Haú mediocris gúmnasi praefécto poenas pénderes.

Íbi cursu luctándo disco hásta pugilatú pila

Sáliundo sese éxercebant mágis quam scorto aut saúuis.

[Íbi suam aetatem éxtendebant, nón in latebrosís locis.]

Índe de hippodromo ét palaestra úbi reuenissés domum,

Cínticulo praecíntus in sella àput magistrum adsi-

deres: 432

Quóm librum legerés, si [in] una péccauisses súllaba,

Fíeret corium tám maculosum quámst nutricis pállium.

MN. Própter me haec nunc nièò sodali dící díscruciói

miser: 435

Ínnocens suspitionem hanc sústinet caussá mea.

PII. Álii, Lude, núnc sunt mores. LV. Íd equidem ego

certó scío.

Nam ólim populi príus honorem cápíebat suffrágio,

Quám magistro désinebat ésse dicto oboédiens.

Át nunc, prius quam séptuennis ést, si attingas èum

manu, 440

Étemplo puer paédagogo tábula dísrumpít caput.

Quóm patrem adeas póstulatum, púero sic dicit pater:

‘Nóster esto, dúm te poteris défensare iniúria.’

Próuocatur paédagogus: ‘ého senex minumí preti, 444

Ne áttigas puerum ístac caussa, quándo fecit strénué.’

Fít magister quási lucerna úneto expretus línteo.

Ítur illinc iúre dicto. Hóeíne hic pactó potest

Ínhibere inperiúm magister, sí ípsus primus uápulet?

MN. Áeris postulátio haec est: quom húius dieta in-
téllego,

Míra sunt ní Pístoclerus Lúdum pugnis cóntudít. 450

LV. Sét quis hic est quem astántem uideo ante óstium?
o Philóxene,

Dèos propítios mé uidere quám illum [hau] mauellém
míhi.

PH. Quís illic est? LV. Mnesílochus gnati túi sodalis
[híc quídemst]:

Haút consímili ingénio atque illest quí in lupanari ád-
cubat.

Fórtunatum Nícobulum, quí illum produxít sibi. 455

PH. Sáluos sis, Mnesíloche: saluom te áduenire gaú-
deo.

MN. Dí te ament, Philóxene. LV. Hic enim ríte pro-
duetúst patri:

Ín mare it, rem fámiliarem cúrat, custodít domum:

Ópsequens oboédiensquest móri atque inperiís patris.

Íllum meum malúm promptare málim quam pecúlium. 460

PH. Quídum? LV. Quia, malúm sí promptet, ín dies
faciát minus.

* * * * *

Híc sodalis Pístoclero iám puer pueró fuit:

Tríduom non ínterest aetátis ut maiór siet:

Vérum ingenium plús triginta [huic] ánnis maius quam
ásterist.

PH. Cáue malum et compésce in illum dícere iniusté.

LV. Tace: 465

Stúltus es quí illí male aegre pátere dici quí facit.

MN. Quíd sodalem mèum castigas, Lúde, discipulúm
tuum?

LV. Périit tibi sodális. MN. Ne di sérint. LV. Sic
est út loquor:

Quín ego quom períbat uidi, nón ex audito árguo.

MN. Quíd factumst? LV. Meretrícem indigne déperit.

MN. Non tú taces? 470

LV. Ác quae acerrume aéstuosa apsórbet, ubi quemque
áttigit.

MN. Vbi ea mulier hábitat? LV. Hic. MN. Vnde ésse
eam aiunt? LV. Éx Samo.

MN. Quís uocatur? LV. BÁCchis. MN. Erras, Lúde:
ego omnem rém scio

Quem ád modumst: tu Pístoclerum fálsó atque insontem
árguis.

Nám ille amico et béneuolenti sùo sodali sédulo 475

Rém mandatam exéquitur: ipso néque amat nec tu
créduas.

LV. Ítane oportet rém mandatam gérere amici sédulo,
Vt ipso in gremio aúsculantem múlierem teneát sedens?

Núllon pacto rés mandata pótest agi, nisi idéntidem

Ád papillas mànus ferat, labra á labris nusquam aúferat?

Nám alia memoráre quae illum fácere uidi díspudet: 481

Quóm manum sub uéstimenta ad córpus tetulit BÁCchidi

Mé praesente néque pudere quícquam * * * * *

Míhi discipulus, tibi sodalis périit, huice fílius: 484

Nám ego illum perísse dico, quóid quidem periit pudor.

Quíd opust uerbis? si ópperiri uéllem paulispér modo,

Vt [illi] illius ínspectandi mi ésset maior cópia,

Plús uidissem [míser] opinor quám me atque illo aequóm
foret.

MN. Pérdidisti mé, sodalis. égone [ut] illam múlierem

Cápitis non perdám? perire mé malis malím modis. 490
 Sátin ut quem tu habeás fidelem tibi aut quói credas
 néscias?

LV. Viden ut aegre pátitur esse gnátum conruptúm
 tuum,

Súm sodalem, ut ípsus sese crúciat aegritúdine?

PH. Mnésiloche, hoc tecum óro ut illius ánimum atque
 ingeniúm regas.

Sérua tibi sodálem et mi [autem] filium. MN. Factúm
 uolo. 495

LV. Mélius multo mé quoque una cúm illoc hic relín-
 queres.

PH. Ádfatim Mnesilocho curaest. LV. Cóncastiga ho-
 miném probe,

Quí dedecorat mé te amicum atque álios flagitiís suis.

PH. Ín te ego hoc onus ómne inpono. Lúde, sequere hac
 mé. LV. Sequor.

MN. Inimíciorem núnc utrum credám magis 500

Sodálemne esse an BÁCCHIDEM incertum ád mo-
 dumst.

Illum éxoptavit pótius? habeat: óptumest.

Ne illa íllut hercle cúm malo fecít suo:

Nam míhi diuini núnquam quisquam créduat,
 Ni ego íllam exemplis plúrumis planéque amo.

Ego fáxo hau dicet náuctam quem delússerit: 506

Nam íám domum ibo atque áliquíd subrupiám patri.

[Id isti dabo. ego istanc multis ulciscar modis.]

Adeo égo íllam cogam usque út mendicet méus pa-
 ter. 508

Set sátin ego animum ménte sincerá gero,

Qui ad húncc modum haec hic quae futura fábulor?

Amo hercle opinor, út quod pro certó sciam:

Verúm quam illa unquam dé mea pecúnia
 Raménta fiat plúmea propénsior,
 Mendicum malim méndicando uíncere. 514
 [Sed autem quam illa unquam meis opulentis
 Ramenta fiat grauior aut propensior,
 Mori me malim excruciatum inopia.]
 Numquam édepol uiuom me ínridebit: nám mihi 515
 Decrétumst renumeráre iam omne aurúm patri.
 Igitúr mi inani atque ínopi subblandíbitor
 Tum quóm nihilo plus [ád suam rem illut] réferet,
 Quam sí ad sepulcrum mórtuo dixit logos.
 Profécto stabilest mé patri aurum réddere. 520
 Eadem éxorabo Chrúsalo caússa mea
 Patér ne noceat neú quid ei suscéuseat,
 Mea caússa de auro quód eum ludificátus est.
 Nam illi aéquomst me consúlere, qui caússa mea
 Mendácium [illut] dixit. uos me séquimini. 525

A C T V S III.

P I S T O C L E R V S. M N E S I L O C H V S.

PI. Rébus aliis ánteuortar, BÁCchis, quae mandás mihi:
Mnésilochum ut requíram atque ut eum mécum ad te ad-
ducám semul.

Nám illut animus méus miratur, si á me tetigit nún-
tius, Quíd remoretur. íbo ut uissam huc ád eum, si fortést
domi.

MN. Réddidi patri [meo] omne aurum. núnc ego illam
mé uelim 536

Cónuenire, póstquam inanis súm, contemptrícém me ma-
Sét ueniam mihi quám grauate dēdit pater de Chrúsalo:
Vérum postremo ípetraui, ut néquid ei suscēseat.

PI. Éstne hic meus sodális? MN. Estne hic hóstis quem
aspició meus?

PI. Cérte is est. MN. Is ést. PI. Adibo cóntra et con-
tollám gradum. 536

Sáluos sis, Mnesíloche. MN. Salue. PI. Sáluos quom
peregre áduenis,

Céna detur. MN. Nón placet mi céna quae bilém mouet.

PI. Númquae aduenienti aégritudo obiéctast? MN. At-
que acérruma.

PI. Vnde? MN. Ab homine quém mi amicum esse árbi-
tratus sum ántidhac.

PI. Múlti more isto átque exemplo úuont, quos quom
cēseas 540

Ésse amicos, réperiuntur fálsi falsimóniis,
 Língua factiósi, inertes ópera, sublestá fide.
 Núllus est quoi nón inuideant rém secundam optín-
 gere:

Sibimet ne inuideátur ipsi ignávia recté cauent.

MN. Édepol ne tu illórum mores pérquam meditaté
 tenes. 545

Sét etiam unum hoc éx ingenio màlo malum inueniúnt
 suo:

Núlli amici súnť, inimicos ípsi in sese omnis habent.

Átque i se quom frústrant, frustrari álios stolidi exístu-
 mant.

Sícúť est hic quém esse amicem ráťus sum atque ípsus
 súm mihi:

Ílle quod in se fúit adcuratum hábuit quod possét mali
 Fáceret in me, incónciliaret cópias omnis meas. 551

PI. Ínprobum istunc ésse oportet hómíneť. MN. Ego
 ita esse árbitror.

PI. Ópsecro hercle, elóquere quis is est? MN. Béne-
 uolens uiuít tibi:

Nám ni ita esset, técum orarem ut quód potesses èi mali
 Fácere faceres. PI. Díť modo homíneť qui sit: si non
 féćero 555

Èi male aliquo pácto, me esse díćito ignauíssimum.

MN. Néquam homost, uerum hercle amíćus ést tibi.

PI. Tantó magis

Díć quis est: nequam hómíneť [pol] ego pářui pendo
 grátiam.

MN. Vídeo non potésse quin tibi éius nomen éloquar:

Pistoclere, pérdidisti mé sodalem fúnditus. 560

PI. Quid istue est? MN. Quid ést? missine ego ad te
 ex Epheso epístulam

Súper amica, ut mi ínuenires? PI. Fáteor factum et répperi.

MN. Quí? tibi non meretrícum aliarum érat Athenis cópia,

Quíbuscum haberes rém, nisi cum illa quá ego mandas-
sém tibi

Óccuperes tute [íipse] amare et mi íres consultúm male?

PI. Sánun es? MN. Rem répperi omnem ex túo ma-
gistro: né nega. 566

Pérdidisti me. PI. Étiamne ultro túis me prolectás
probris?

MN. Quíd? amas Bacchidém. PI. Duas ergo hic íntus
eccas BÁCchides.

MN. Quíd, duae? PI. Atque ambás sorores. MN. Ló-
queris nunc nugás sciens.

PI. Póstremo, si pérgis paruam míhi fidem arbitrárier,
Téllam ego ted in cóllum atque intro hinc aúferam.

MN. Immo ibó: mane. 571

PI. Nón maneo neque tú me habebis fálsó suspectúm.

MN. Sequor.

PARASITVS (CVM PVERO). PISTOCLERVS.

PA. Parasítus ego sum hóminis nequam atque ín-
probi,

Milítis qui amicam sécum auexit éx Samo.

Nunc me íre iussit ád eam et percontárier, 575

Vtrum aúrum reddat ánne eat secúm semul.

Tu dúdum, puere, cúm illac usque istí semul:

Quae harúm sunt aedes, púlta: adi actutum ád foris.

Recédin hinc dierécte? ut pulsat própudium.

Comésse panem trís pedes latúm potes, 580

Forís pultare néscis. ecquis in aédibust?

Heus, écquis hic est? écquis hoc aperit óstium?

Ecqui éxit? PI. Quid istuc? quaé istaec est pul-
sátio?

[Quid?] quaé te mala crux ágitat, qui ad istúnc mo-
dum

Aliéno uiris túas extentes óstio? 585

Forís paene ecfregísti. quid nunc uís tibi?

PA. Aduléscens, salue. PI. Sálué. set quem quaé-
ritas?

PA. Bacchídem. PI. Vtramue ergo? PA. Níl scio
nisi Báčchidem.

Paucís me missit miles ad eam Cléomachus,
Vel út ducentos Phílippos reddat aúreos 590

Vel ut hínc in Elatiam hódie eat secúm semul.

PI. Non ít: negat esse ítúram. abi et renúntia.

Alium illa amat, non illum. duc te ab aédibus.

PA. Nimis íracunde. PI. At scín quam iracundús
siem?

Ne tibi [pol] hau longe ós ab infortúniost: 595

Ita déntifrangibula haéc meis manibus géstiunt

PA. Quom ego húius uerba intérpretor, mihi cáui-
tiost

Ne núcifrangibula excússit ex malís meis.

Tuo égo istaec igitur dícam illi perículo.

PI. Quid aís tu? PA. Ego istuc illi dicam. PI. Díe
mihi, 600

Quis tú's? PA. Illius sum íntegumentum cér-
poris.

PI. Nequam ésse oportet quóí tam íntegumentum
ínpobumst.

PA. Sufflatus ille huc ueniet. PI. Disruptum
uelin.

PA. Numquid uis? PI. Abeas: celeriter factost opus.

PA. Vale, dentifrangibule. PI. Et tu, integumentum,
uale. 605

In eum haec reuenit res locum ut quid consili

Dem meo sodali super amica nesciam:

Qui iratus renumerauit omne aurum patri,

Neque nummus ullus qui reddatur militi.

Set huc concedam: nam concreperunt fores. 610

Mnesilochus eccum maestus progreditur foras.

MNESILOCHVS. PISTOCLERVS.

MN. Pétulans, proteruo, iracundo animo, indomito, incogitato,

Sine modo et modestia sum, sine bono iure atque honore,

Incredibilis inposque animi, inamabilis, inlépidus uiuo,

Maleuolente génio gnatus: postremo id mihi quod uolo
aliis. 615

Néquior nemo quisquamst neque indignior

Quoi di bene faciánt nec quem homo aut amet aut
ádeat.

Inimicos quam amicos habere aequiust me:

Malos quam bonos par magist me iuuare.

Omni bus probris, quae improbis uiris 620

Digna sunt, dignior nullus est homo,

Qui patri reddidi quod fuit praé manu.

Crédibile hoc [quoipiamst]? sumne ego amens
homo?

[Quí] misere pérdidi me átque operam Chrúsali.

PI. Consólandus híc [nunc] mihíst: ad eum adíbo.

[Heús] Mnesiloche, quíd fit? MN. Perii. PI. Dí me-
liora fáxint. MN. Perii. 626

PI. Nón taces, insípiens? MN. Taceam? PI. Sátin [tu]
sanus núnc es? MN. Perii.

Múlta mala mi in péctore acria átque acerba núnc eue-
niunt.

Críminin fidém me habuisse? inmérito iratus tibi fui.

PI. Héia, habe bonum ánimum. MN. Vnde habeam?
plúris quam ego sum mórtuost.

PI. Mílitis parasítus [huc] modo aúrum petere hinc
uénerat: 631

Éum ego meis dictís malis his fóribus atque hac [mú-
liere]

Réppuli reiécique hominem. MN. Quíd id [autem]
prodést mihi?

Quíd faciam misér? nil habeo: illé quidem hanc ab-
ducét, seio.

PI. [Pól] si mihi sit, nón pollicear. MN. Scío, dares:
nouí [tuum], 635

Ét, nisi ames, nunc tibi fidem habeam tántam [quantam
máxumam].

Sát agitas tu tũarum rerum: egone út opem ferre pu-
tém mihi

Pósse inopem te? PI. Táce modo: respiciet nos ali-
quís deus.

MN. Núgae. PI. Mane. MN. Quid ést? PI. Tuam
copiam éccum uideo Chrúsalum.

CHRYSALVS. MNESILOCHVS. PISTOCLERVS.

CH. Hunc hominem decet auro expendi: huic statuum
statui decet ex auro. 640

Nam duplum hodie facinus feci, duplicibus spoliis sum
adfectus.

Erum maiorem meum ita ego hodie lussi lepide, ut ludi-
ficatust.

Callidum senem callidis dolis

Conpuli et perpuli mi omnia ut crederet.

Nunc amanti ero, filio senis, 645

Quicum ego bibo, quicum edo et amo,

Regias copias aureasque optuli,

Vt domo sumeret neq foris quaereret.

Non mihi isti placent Parmenones, Suri,

Qui duas, tres minas auferunt eris. 650

Nequius nil quam egens consili seruos est,

Nisi [is] habet multipotens pectus, [ut copias,]

Vbiquomque usus siet, pectore promat suo.

Nullus frugi esse homo * * * potest,

Nisi qui et bene facere et male tenet. 655

Inprobus sit cum improbis,

Harpaget [cum] furibus,

Quod queat. uorsipellem esse hominem conuenit,

Pectus quoi sapit.

Bonus sit bonis, 660

Malus sit malis:

Vt quaequomque res est, ita animum habeat [usque].

Sed lubet scire quantum aurum erus sibi

Dempsit et quid suo reddidit patri.

Si frugist, Herculem fecit ex patre: 665

Décumam partem èi dedit, sibi nouem apstulit.

Sét quem quaero, óptume ecce óbuam mihist.

Númqui tibi nummi éxciderunt, ére, quod sic terrám
[tacens]

Óptuere? quíd uos maestos tám tristisque cónspicor?

Nón placet nec témerest. etiam quíd respondetís mihi?

MN. Chrúsale, occidí. CH. Fortassis tu aúri dempsistí
parum? 671

MN. Quíd, malum, parum? ímmo uero nímis multo mi-
nus [quám] parum.

CH. Quíd [malum] igitur, stúlte, quoniam occássio ad
eam rém fuit

Mèa uirtute pártá ut quantum uéllés tantum súmerés,
Síc hoc digitulís duobus súmerás primóribus? 675

Án nescibas, quam èius modi homini ráro tempus sé
daret?

MN. Érras. CH. At quídem túte errasti, quóm parum
inmersti ámpliter.

MN. Pól tu quam nunc méd accusés mágis, si mágis rem
núeris.

Óccidi. CH. Animus íám istoc dicto plús praesagitúr
mali.

MN. Péríi. CH. Quid ita? MN. Quía patri omne cúm
ramento réddidi. 680

CH. Réddidisti? MN. Réddidi. CH. Omnene? MN.
Óppido. CH. Occissí sumus.

Quí in mentem uenít tibi istuc fácinus facere tám ma-
lum?

MN. BÁCchidem atque hunc súsPICABAR própter crimen,
Chrúsale,

MÁle mi consuluísse: ob eam rem omne aúrum iratus
réddidi

Mèo patri. CH. Quid, úbi reddebas aúrum, dixistí patri?
685

MN. Mé id aurum accepísse extemplo ab hóspite Archidémide. CH. Hem,

Ístoc dicto [tú] dedisti hodie ín cruciatum Chrúsalum:
Nam úbi me aspiciet, ád carnificem rápiet continuó senex.

MN. Égo patrem exoráui. CH. Nempe ergo hóc ut faceret quód loquor?

MN. Ímmo tibi ne nóceat neu quid ób eam rem suscénseat.
690

Átque aegre inpetráui. nunc hoc tibi curandumst, Chrúsale . .

CH. Quid uis curem? MN. Vt ád senem etiam [tu] álteram faciás uiam.

Cónpara fabricáre finge quód lubet, conglútina,
Vt senem hodie indóctum docte fállas aurumque aúferas.

CH. Vix uidetur fieri posse. MN. Pérge, ac facile ecféceris.
695

CH. Quám malum facile, quém mendaci praéndit manifestúm modo?

Quém si [ego] orem ut nil mihi credat, id non aussit crédere.

MN. Ímmo si audiás quae dicta dixit me aduorsúm tibi.

CH. Quid dixit? MN. Si tú illum solem síbi solem esse dixeris,

Sé illum lunam crédere esse et nóctem qui nunc ést dies.

CH. Émungam hercle hominém probe hodie, né id nequiquam dixerit.
701

PI. Núnc quid nos uis fácere? CH. Enim nil nisi ut ametis ínpero.

Céterum quantúm labet me póscitote aurum: égo dabo.

Quid mihi refert Chrúsalo esse nómen, nisi factis probo?
Sét nunc quantillum ússust auri tibi, Mnesiloche, díc
mihi. 705

MN. Militi nummís ducentis iam ússus est pro BÁCchide.

CH. Égo dabo. MN. Tum nóbis opus est súmptu. CH.
Ah, placidé uolo

Únum quicque agámus: hoc ubi égero, tum istúe agam.
Dé ducentis númmis primum inténdam ballistam ín se-
nem.

Éa ballista sí peruortam túrrim et propugnácula, 710
Récta porta inuádam extemplo in óppidum antiquom ét
uetus:

Sí id capso, geritóte amicis uóstris aurum córbibus,
Síc ut animus spérat. PI. Aput test ánimus noster, Chrú-
sale.

CH. Nunc tu abi intro, Pistoclere, ad BÁCchidem atque
ecfér cito . .

PI. Quid? CH. Stilum cerám tabellas línium. PI. Iam
faxo híc erunt. 715

MN. Quid nunc es factúrus? id mihi díc. CH. Coctum
esto prándium:

Vós duo eritis átque amica túa erit tecum tértia.

MN. Síc ut dicis. CH. Pistoclero núlla amicast? MN.
Ímmo adest:

Álteram ille amát sororem, ego álteram, ambas BÁCchi-
des.

CH. Quid tu loquere? MN. Hoc, út futuri súmus. CH.
Vbist biclínium 720

Vóbis stratum? MN. Quid id exquaeris? CH. Rés
ítast: dící uolo.

Néscis quid ego actúrus sim neque fácinus quantum ex-
órdiar.

MN. Cédo manum ac supséquere propius me ad foris.
intro inspice.

CH. Euax,

Nimis [hic] bellus atque ut esse maxime optabam locust.

PI. Quae imperauisti: imperatum bene bonis factum illicost. 726

CH. Quid parasti? PI. Quae parare tu [me] iussisti omnia.

CH. Cape stilum propere et tabellas tu has tibi. MN. Quid postea?

CH. Quod iubebo scribito istic: nam propterea [te] uolo scribere, ut pater cognoscat literas, quando legat. 730

Scribe. MN. Quid scribam? CH. Salutem tuo patri uerbis tuis.

PI. Quid si potius morbum, mortem scribat? id erit rectius.

CH. Ne interturba. MN. Iam imperatum in cera inest.

CH. Dic quem ad modum?

MN. 'Mnésilochus salutem dicit suo patri.' CH. Ascribe hoc cito: 734

'Chrusalus mihi usque quaque loquitur nec recte, pater, quia tibi aurum reddidi et quia non te defraudauerim.'

PI. Mane dum scribit. CH. Celerem oportet esse amatoris manum.

PI. Haec quidem herclest [ad] perdendum magis quam ad scribendum cita.

MN. Loquere: hoc scriptumst. CH. 'Nunc, pater mi, prout tu ab eo ut caueas tibi,

Sucophantias conponit, aurum ut abs te [id] auferat: 740 Et profecto se ablaturum dixit.' plane ascribito.

MN. Dic modo. CH. 'Atque id pollicetur se daturum aurum mihi,

Quód dem scortis quódque in lustris cómedim et con-
graecém, pater.

Sét, pater, uide né tibi hodie uérba det: quaesó caue.?

MN. Lóquere porro. CH. Ascribedum etiam. MN. Ló-
quere quid scribám modo. 745

CH. 'Sét, pater, quod prómmissisti mihi te quaeso ut mé-
mineris,

Né illum uerberés, uerum aput te uíctum adseruató
domi.?

Cédo tu ceram ac línuní actutum. age óbliga, opsigná
cito.

MN. Ópsecro, quid istís ad istunc ússust conscriptís
modum,

Vt tibi nequid crédat atque ut uíctum te adseruét domi?

CH. Quía lubet ita: pótin ut cures te átque ut ne parcás
mihi? 751

Mèa fiducia ópus conduxí et mèò periclo rém gero.

MN. Aéquom dicis. CH. Cédo tabellas. MN. Áccipe
CH. Animum aduórtite.

Mnésiloche et tu Pistoclere, iám facite in bielínio

Cúm amica sua utérque adcubitum eátis: ita negótiumst:

Átque ibidem ubi núnc sunt lecti stráti potetís cito. 756

PI. Númquid aliut? CH. Hóc atque etiam: úbi erit
adcubitúm semel,

Né quoquam exurgátis, donec á me erit signúm datum.

PI. Ó inperatorém probum. CH. Iam his bibisse opór-
tuit.

MN. Eúge eamus. CH. Vós curate uóstrum, ego ecfi-
ciám meum. 760

Insánuní magnum mólior negótium

Metuóque ut hodie póssiem emolírier.

Set núnc truculento mi átque saeuo ussús senest.

Nam nón conducit huíce sucophántiae
 Seném tranquillum esse, úbi me [contra] aspéxerit.
 Vorsábo ego illunc hódie si uiuó probe. 766
 Tam fríctum ego illum réddam, quam frictúmst
 cicer.

Adámbulabo ad óstium, ut quando éxeat
 Extémplo aduenienti èi tabellas dem ín manum.

NICOBVLVS. CHRVSALVS. (LORARIVS.)

NI. Nimio illaec res est mágnae diuidiaé mihi, 770
 Suptérfugisse síc mihi hodie Chrúsalum.

CH. Saluós sum: iratus ést senex. nunc ést mihi
 Adeúndi ad hominem témpus. NI. Quis loquitúr
 prope?

Atque híc quidem, opinor, Chrúsalust. CH. Accés-
 sero.

NI. Bone sérue, salue: quíd fit? quam mox náuigo
 In Éphesum, ut aurum répetam ab Theotimó do-
 mum? 776

Tacés? per omnis dèos adiuro, ní meum
 Gnatúm tam amem atque ei fácta cupiam quae ís
 uelit,

* * * * *

Vt túa iam uirgis látera lacerentúr probe 780
 Ferrátusque in pistrino aetatem cónteras.

Omnía rescíui scélera ex Mnesilochó tua.

CH. Men críminatust? óptumest: ego súm malus,
 Ego súm sacer, sceléstus. specta rém modo.

Ego uérbum [nullum] fáciam. NI. Etiam, cár-
 nufex, 786

Minitare? CH. Nosces tú illum actutum quális sit.
Nunc háš tabellas férre me iussít tibi:

Orábat quod istic éssset scriptum ut fieret.

NI. Cedo. CH. Nósce signum. NI. Nóui, ubi ip-
sest? CH. Néscio.

Nil iám me oportet scíre: oblitus sum ómnia. 790

Scio mé esse seruom: néscio etiam id quód scio.

Nunc áb transenna hic túrdus lumbricúm petit:

Pendébit hodie púlcre, ita intendí tenus.

NI. Manedúm parumper: iam éxeo ad te, Chrúsale.

CH. Vt uérba mihi dat: út nescio quam rém gerat.

Seruós arcessit íntus, qui me uínciant. 796

Bene náuis agitatur, púlcre haec confertúr ratis.

Set cónticiscam: nam aúdio aperirí foris.

NI. Constrínge tu illic, Ártamo, actutúm manus.

CH. Quid féci? NI. Inpinge púgnum, si muttíuerit.

Quid haé locuntur literae? CH. Quid mé rogas?

Vt áb illo accepi, ad te ópsignatas áttuli. 802

NI. Eho tú, [scelus,] loquitátusne es gnató meo

Male pér sermonem, quía mi id aurum réddidit,

Et té dixisti id aúrum ablaturúm tamen 805

Per súcophantiam? CH. Égone dixi istúc? NI. Ita.

CH. Quis homóst qui dicat mé dixisse istúc? NI.

Tace.

Nullús homo dicit: haé tabellae te árguont,

Quas tu áttulisti: en, haé te uincirí iubent.

CH. Ah, Bélierophontem túus me fecit fílius: 810

Egomét tabellas tétuli ut uincirér: sine.

NI. Proptérea hoc facio, ut suádeas gnató meo

Vt pérgraecetur técum, teruenéfica.

CH. O stúlte, stulte, néscis nunc uenire te:

Atque ín eopse astas lápide, ut praeco praédicat. 815

NI. Respónde: quis me uéndit? CH. Quem di dí-
ligunt,

Aduléscens moritur, dúm ualet sentít sapit.

Hunc si úllus deus amáret, plus annís decem,

Plus iám uiginti mórtuom esse opórtuit.

Terrae ódium [iam pridem] ámbulat: tam nil sapit

Nec séntit: tantist quántist fungus pútidus. 821

NI. Tun térrae me odium esse aútumas? abdúcite
hunc

Intro átque astringite ad columnam fórtiter.

Numquam aúferes hinc aúrum. CH. Atqui iám
dabis.

NI. Dabo? CH. Átque orabis mé quidem ultro ut
aúferam, 825

Quom illúm rescisees críminatorém meum

Quanto ín periclo et quánta in pernicié siet.

Tum libertatem Chrúsalo largíbere:

Ego ádeo numquam accípíam. NI. Dic, scelerúm
caput,

Dic. quó in periclost méus Mnesilochus filius? 830

CH. Sequere hác me: faxo iám scies. NI. Quo
géntium?

CH. Tris únos passus. NI. Vél decem. CH. Age-
dum tu Ártamo

Forem hánc pausillulum áperi: placide, né crepa.

Sat ést. accede huc [núnc] tu, uiden conuíuium?

NI. Video éxaduorsum Pístoclerum et Báechidem.

CH. Qui súnť in lecto illo áltero? NI. Interí mi-
ser. 836

CH. Nouístine hominem? NI. Núi CH. Dic
sodés mihi,

Bellán uidetur spécie mulier? NI. Ad modúm.

CH. Quid? illám meretricemne ésse censes? NI.
Quíppeni?

CH. Frustrá's. NI. Quis igitur ópsecrost? CH. In-
uéneris: 840

Ex mé quidem hodie núnquam fies cértior.

CLEOMACHVS. NICOBVLVS. CHRVSALVS.

CL. Meamne híc Mnesilochus Nícobuli filius
Per uím ut retineat múliorem? quae haec fáctiost?

NI. Quis illést? CH. Per tempus híc uenít milés
mihi.

CL. Non me árbitratur mílitem set múliorem, 845
Qui mé meosque nón queam defénderc.

Nam néque Duellona mi úmquam neque Mars cré-
duat,

Ni illum éxanimalem fáxo, si conuénero,
Niue éxheredem févero uitaé suae.

NI. Chrusále, quis illest qui minítatur filio? 850

CH. Vir híc ést illius múlieris quicum ádcubat.

NI. Quid, uír? CH. Vir, inquam. NI. Núptanest
illa, ópsecro?

CH. Scies haú multo post. NI. Óppido interií
miser.

CH. Quid núnc? scelestus tibi uidetur Chrusalus?
Age núnc uincito me, aúscultato filio. 855

Dixín tibi ego illum te ínuenturum quális sit?

NI. Quid núnc ego faciam? CH. Iúbe sis me exoluí
cito:

Nam ní ego exoluor, iám manifesto hominem óp-
prímet.

CL. Nihil ést lucri quod me hódie facere máuelim
 Quam illúm cubantem cúm illa opprimere, ambo
 út necem. 860

CH. Audín quae loquitur? quín tu me exoluí iubes?

NI. Exóluite istum. péríi, pertimuí miser.

CL. Tum illáni quae corpus púplicat uolgo suum
 Faxó se hau dicat nánctam quem derídeat.

CH. Pacísci cum illo paúlula pecúnia 865

Potís. NI. Pacisce ergo ópsecro quod tibi lubet,
 Dum né manifesto hominem ópprimat neue énicet.

CL. Nunc nísi ducenti Philíppi redduntúr mihi,
 Iam illórum ego animam ambórum exorbebo óppido.

NI. Cum illóc pacisce, sí potes. perge ópsecro: 870

Pacisce quiduis. CH. Íbo et faciam sédulo.

Quid clámas? CL. Vbi erus túus est? CH. Nus-
 quam: néscio.

Vis tibi ducentos númmos iam promíttier,

Vt né clamorem hic fácias neu conuítium?

CL. Nihil ést quod malim. CH. Atque út tibi mala
 multa íngeram? 875

CL. Tuo árbitratu. CH. Vt súbblanditur cárnufex.

Pater híc Mnesilochist: séquere, is promíttét tibi.

Tu aurúm rogato. céterum uerbúm sat est.

NI. Quid fít? CH. Ducentis Philíppis pepigi. NI.

Váh, Salus,

Me séruauisti. ehém, quam mox dicó 'dabo'? 880

CH. Roga hunc tu, tu promítte huic. NI. Promíttó:
 roga.

CL. Ducéntos nummos aúreos Philíppós probos

Dabín? CH. 'Dabuntur' ínque: respondé. NI.

Dabo.

CH. Quid núnc, impure? númquid dehibetur tibi?

Quid illi molestus? quid illum morte territas? 885

Et ego te et ille mactamus infortunio.

Si tibi ista machaera, at nobis ueruinast domi:

Qua quidem te faciam, si tu me inritaueris,

Confossiore m soricina nenia.

Iam dudum hercle equidem sentio, suspitio 890

Quae te sollicitet: eum esse cum illa muliere.

CL. Immo est quoque. CH. Ita me Iuppiter Iunio

Ceres

Minerva Spes Latona Opis Virtus Venus

Castor Polluces Mars Mercurius Hercules

Submanus Sol Saturnus dique omnes ament, 895

Vt ille cum illa neque cubat neque ambulat

Neque auscultur neque illud quod dici solet.

NI. Vt iurat: seruat me ille suis periculis.

CL. Vbi nunc Mnesilochus ergo? CH. Rus misit

pater:

Illa autem in arcem [hinc] abiit aedem uisere 900

Minervae. nunc apertast: i, uisite estne ibi.

CL. A beo ad forum igitur. CH. Vel [tu] hercle in

malam crucem.

CL. Hodie exigam aurum hoc? CH. Exige ac sus-

pende te:

Ne supplicare, homo nihili, [tibi nos] censeas.

Ill'est amotus. sine me, per te, ere, opsecro 905

Deos immortalis, ire luc intro ad filium.

NI. Quid eo [nam] intro ibis? CH. Vt eum dictis

plurimis

Castigem, quom haec hic facta ad hunc faciat mo-

dum.

NI. Immo oro ut facias, Chrisale, et te opsecro,

Caue parsis in eum dicere. CH. Etiam me mones?

Satin ést si plura ex me aúdiét hodié mala 911

Quam audíuit umquam Clínia ex Demétrio ?

NI. Lippi íllíc oculi séruos est simíllumus :

Si nóñ est, nolís ésse neque desíderes :

Si est, ápstinere quín attingas nóñ queas. 915

Nam ní íllíc hodie fórte fortuna híc foret,

Milés Mnesilochum cum úxore opprimerét sua

Atque óptruncaret moéchum manifestárium.

Nunc quási ducentis Philíppis emi filium,

Quos dáre promissi míliti : quos nóñ dabo 920

Temere étiam prius quam filium conuénero.

Numquam édepol quicquam témere credam Chrú-
salo.

Verúm lubet etiam mi hás pellegere dénuo :

Aequómst tabellis cósignatis crédere.

A C T V S V.

C H R V S A L V S.

Atridae duo fratres cluent fecisse facinus maximum, 925
 Quom Priami patriam Pergamum divina moenitum manu
 Armis equis exercitu atque eximiiis bellatoribus
 [Et] mille numero nauium decimo anno post subegerunt.
 Non peius termentó ruit, praeut ego erum expugnabó
 meum

Sine classe sineque exercitu et tanto numero militum. 930
 Cepi, expugnaui amanti erili filio aurum ab suo patre:
 Nunc huc prius quam senex uenit, lubet lamentari, dum
 exeat.

O Troia, o patria, o Pergamum: o Priame, periisti senex,
 Qui misere male mulcábere quadrigéntis Philippis aureis.

Nam ego has tabellas opsignatas, consignatas quas fero,
 Non sunt tabellae, set equos quem misere Achiui lignum. 936

Epist Pistoclerus: ab eo haec sumpta. Mnesilochus
 Sinost

Relictus. ellum: non in busto Achilli, set in lecto ad-
 cubat:

Bacchidem habet secum, ille olim [ut] habuit ignem qui
 signum daret:

Nunc ipsum exurit. ego sum Vlixes, quous consilio haec
 gerunt. 940

Tum quae híc sunt scriptae líterae, hoc insunt in equo
mílites

Armáti atque animatí probe. ita rés successit mi úsque
adhuc.

Atque híc equos non in árcem, uerum in árcam faciet
ínpetum.

Exitium excidium exlécebra fiet híc equos hodie auró
senis.

Nostró seni huic stolido, èi profecto nómen facio ego
Ílio. 945

Milés Menelaust, égo Agamemno: idém [sum] Vlixes
Lártius:

Mnesílochust Alexandér, qui erit exitio rei patriaé suae:
Is Hélenam abduxit, quóia caussa núnc facio opsidium
Ílio.

Nam illi ítidem Vlixem audíui, ut ego sum, fuisse et au-
dacem ét malum.

Doli égo depræensus sum: ille mendicans paéne inuen-
tus ínterit, 950

Dum exquaérit ibi facta Íliorum. adsímiliter mi hodie
óptigit:

Vinctús [fui], set dolís me exemi: item ille se seruauit
dolís.

Ílio tria fuisse audiui fáta, quae illi fùere exitio:

Sígnum ex arce sí perisset: álterum autemst Tróili
mors:

Tértium, quom pórtæ Phrugiae límen superum scín-
deretur. 955

Pária item tria èis tribus sunt fáta nostro huic Ílio.
Nam dúdum primo ut díxeram nostró seni mendácium
Et de hóspite et de auro ét de lembo, ibi sígnum ex arce
iam ápstuli.

Iam dúo restabant fáta tunc, nec mágis id ceperam óppi-
dum.

Post úbi tabellas ad senem tetuli, ibi [ego] occidi Tróilum.
Quom cénsuit Mnesílochum cum uxore ésse dudum
mílitis, 961

Ibi uix me exolui: atque id periculum adsímulo, Vliven
ut praedicant

Ab Hélena cognitum ésse proditum Hécubae. set ut
olim ille se

Blandítiis [ab illa] exémit et persuássit se ut amíttetet,
Item égo dolis me illo éxtuli e períclo et decepi senem.
Post cúm magnifico mílite, urbis uérbis qui inermús
capit, 966

Confíxi atque hominem réppuli. dein púgnam conseruí
seni:

Eum ego ádeo uno mendácio deuíci, uno ictu extémpulo
Cepi [áb eo] spolia. is núnc ducentos númmos Philippos
míliti

Quos dáre se promissít dabit. * * * * * 970

Nunc álteris etiám ducentis ússus est, capto Ílio

Qui díspensentur, út sit mulsum qui triumphant mílites.

Set Príamus hic multo illi praestat: nón quinquagintá
modo,

Quadrigéntos filiós habet atque ómnis lectos síne probro:

Eos égo hodie omnis cóntruncabo dúbis solis íctibus.

Nunc Príamo nostro síst quis emptor, cómpcionalém
senem 976

Vendam égo, uenalem quem hábeo, extemplo ubi óppi-
dum expugnáucero.

Set Príamum astantem eccum ánte portam uideo. adibo
atque ádloquar.

NICOBVLVS. CHRYSALVS.

- NI. Quóianam uox própe me sonat? CH. O Nicobule
NI. Quíd fit? [CH. Euge.]
- NI. Quíd? quod te missi écquid egisti? CH. [Hém,] ro-
gas? congrédere. NI. Gradior.
- CH. Óptumus sum orátor: hominem ad lácrumas coegi
cástigando 981
- Máleque dictis, quae quidem quiui eónminisci. NI. Quíd
ait? CH. Verbum
- Núllum fecit: lácrumans tacitus aúscultabat quae égo
loquebar:
- Tácitus conscripsít tabellas: ópsignatas has dedit mi:
Tibi me iussit dáre. set metuo né idem cantent quód
prios. 985
- Nósce signum: estne eius? NI. Noui: lúbet pel-
legere has. CH. Péllege.
- Nunc súperum limen scínditur, nunc [própe] adest
exitium Ílio.
- Turbát equos lepíde lígneus. NI. Chrusále, ades dum
ego has péllego.
- CH. Quíd me tibi adesse ópus est [quaeso]? NI. Vt
scias quae scrípta sint hic. 989
- CH. Níl moror neque scíre uolo [ego]. NI. Támen ades.
CH. Quid ópus est? NI. Taceas.
- CH. Nólo, inquam. NI. At uolo, inquam. CH. Quid opust?
NI. Át enim quod te iúbeo facias.
- CH. Ádéro: iustumst túus tibi seruos tuo árbitratu sér-
uiat. NI. [Vah,]
- Cérae hau parsit néque stilo: set quídquid est, pellégere
certumst.

Hóc age nunc iam. CH. Vbi lubet recitá sis: tibi dico
aúrium operam.

NI. Eúge literás minutas. CH. Quí quidem uideát parum
[oculis]: 995

Vérum qui satis uideat, grandes sátis sunt. NI. Animum
aduórtito igitur.

‘Pátér, ducentos Phílippos quaeso Chrúsalo
Da, sí esse saluom uís me aut uitalém tibi.’

CH. Malúm quidem hercle mágnum: tibi dicó. NI.
Quid est?

CH. Non prius salutem scrípsit? NI. Nusquam
séntio. 1000

CH. Inde á principio iam ímpudens epístulast.

Non dábis, si sapiés: uérum si das máxume,

Ne ille álium gerulum quaérat, si sapiét, sibi:

Nam ego nón laturus súm, si iubeas máxume.

Sat síc suspectus súm, quom careo nóxia. 1005

NI. Auscúlta porro, dúm hoc quod scriptumst pél-
lego.

‘Pudét prodire mé ad te in conspectúm, pater:

Tantúm flagitium té scire audiui meum,

Quod cúm peregrini cúbui uxore militis.’

Pol haú derides: nám ducentis aúreis 1010

Philippís redemi uítam ex flagitió tuam.

CH. Nihil ést illorum, quín ego illi díxerim.

NI. ‘Stulté fecisse fáteor: set quaesó, pater,

Ne me, ín stultitia sí deliqui, déseras.

Ego ánimo cupido atque óculis indomitís fui: 1015

Persuássumst facere quòius me nunc factí pudet.’

Prius cáuisse ergo quám pudere aequóm fuit.

CH. Eadem ístaec uerba dúdum dixi illi ómnia.

NI. ‘Quaeso út sat habeas íd, pater, quod Chrúsalus

Med óbiurgauit plúrumis uerbís malis 1020

Et mé meliorem fécit praeceptís suis,

Vt té ei habere grátiam aequom sít bonam.'

CH. Estne ístue ístic scriptum? NI. En specta,
túm scies.

CH. Vt quí deliquit súplex est ultro ómnibus.

NI. 'Nunc sí me fas est [órare etiam] aps té, pater,

Da míhi ducentos núnmos Philippos, te ópsecro.'

CH. Ne unúm quidem hercle, sí sapis. NI. Sine
péllegam: 1027

'Ego iús iurandum uérbis conceptís dedi,

Datúrum id me hodie múlieri ante uésperum

Prius quam á me abiret. núnç, pater, ne péierem

Cura átque abduce me hínc ab hac quantúm potis,

Quam própter tantum dánni feci et flágití. 1032

Caue tibi ducenti núnmi diuidiaé fuant :

Sescénta tanta réddam sí uiuó tibi.

Vale átque haec cura.' quíd nunc censes, Chrú-
sale? 1035

CH. Nil égo tibi hodie cónsili quicquám dabo

Neque ego haút committam ut, síquid peccatúm
siet,

Fecísse dicas dé mea senténtia.

Verum, út ego opinor, égo si in istoc sím loco,

Dem pótius aurum quám illum conrumpí sinam. 1040

Duae cónditiones súnnt: utram accipiás uide:

Vel ut aúrum perdas uél ut amator péieret.

Ego néque te iubeo néque uoto neque suádeo.

NI. Miserét me illius. CH. Túus est: non mirum
facís.

Si plús perdundum sít, perisse sátius est 1045

Quam illút flagitium uólgo dispaléscere.

NI. Ne ille édepos Ephesi múlto mauellém foret,
Dum sáluos esset, quám reuenissét domum.

Quin égo istic quod perdúndumst properem pér-
dere?

Binós ducentos Phílippos iam intus écferam: 1050

Et militi quos dúdum promissí miser

Et istos. mane istic: iam éxéo ad te, Chrúsale.

CH. Fit uásta Troia, scíndunt proceres Pérga-
mum.

Sciui égo iam dudum fóre me exitium Pérgamo.

Edepos qui me esse dícat cruciatú malo 1055

Dignúm, ne cum illo pígnum haut aussím dare:

Tantás turbellas fácio. set crepuit foris:

Ecfértur praeda ex Troía. taceam núnc iam.

NI. Cape hóc tibi aurum, Chrúsale: i, fer filio.

Ego ad forum autem hinc ibo, absoluam militem.

CH. Non équidem accipiam: pròin tu quaeras qui
ferat. 1061

Nolo égo mi credi. NI. Cápe uero: odiosé facis.

CH. Non équidem capiam. NI. At quaéso. CH. Dico
ut rés se habet.

NI. Moráre. CH. Nolo, inquam, aúrum concredí
mihí.

Vel da áliquem qui me séruet. NI. Odiosé fa-
cis. 1065

CH. Cedo, sí necessesit. NI. Cúra hoc. iam ego
huc reuénéro.

CH. Curátumst esse té senem misérrumum.

Hoc ést incepta ecficere pulcre: uél mihí

Vt óuans praeda onústus incedam éuenit.

Salúte nostra atque úrbe capta pér dolum

Exércitum integrum ómnem redducó domum.

Set, spéctatores, uós nunc ne mirémini
Quod nón triumpho: péruolgatumst, níl moror.
Verúm tamen accipiéntur mulso milites.
Nunc hánc praedam omnem iám ad quaestorem dé-
feram. 1075

A C T V S VI.

P H I L O X E N V S.

Quam mágis in pectore mēo foueo, quas méus filius tur-
bás turbet,

Quam sé ad uitam et quos ad mores praecipitem insci-
tus capéssat:

Magis cúraest magisque adfórmido, ne is péreat neu
courúmpatur.

Scio: fúí ego illa aetate ét feci illa omnia, set more
modésto.

Duxi hábui scortum pótaui edí donauí: at enim íd raro.

Neque plácitant mores quibus uideo gnatis uolgo esse
paréntis. 1081

Ego dáre ludum gnato ínstituí, animo ópsequium ut
sumére possit:

Aequom ésse puto: set nímis nolo desídiae. nunc
Mnesílochum

Quod mándaui uisso écquid eum [mi] ad frúgem opera
sua cónpulerit: 108j

Sicút eum, si conuénit, scio fecísse: eo ingenio gnátust.

N I C O B V L V S. P H I L O X E N V S.

Nl. Quiquómque [ubi] ubique sunt, quí fuerunt quíque
futuri sunt pósthac

Stultí stolidi fatuí fungi bardí blenni buccónes,

Solús ego omnis longe ántideo stultítia et moribus ín-
doctis.

Perii: pudet: hocine me aétatis ludós bis factum esse
índigne? 1090

Quam mágis id reputo, tám magis uror, quaé meus filius
túrbaui.

Perdítus sum atque etiam erádicatus sum: ómnibus ex-
emplis crucior.

Omnía me mala conséctantur, omnibus exitiis ínterii.
Chrusálus me hodie delácerauit, Chrusálus me miserum
spóliauit:

Is mé scelus auro usque áttendit dolis dóctis indoctum út
lubitumst. 1095

Ita miles memorat méretricem esse eam quám ille ux-
orem esse áiebat:

Omníaque ut quicque actúmst memorauit: éam sibi hunc
annum cónductam:

Relicióm id auri factúm quod ego ei stultíssimus homo
promíssissem.

Hoc hoc ést quo [pectus] péraescit, hoc est dénum
quod percrúciator:

[Me hoc aetatis ludificari: immo edepol sic ludos fac-
tum] 1100

Canó capite atque albá barba miserúm me auro esse
emúctum.

Perii, hóc seruom meum nón nauci facere ésse aussum.
atque ego, si álibi

Plus pérdiderim, minus aégre habeam minusque íd
mihi damno dúcam.

PH. Certo híc prope me míhi néscio quis loquí ús-
sust. set quem uideo?

Hic quídemst pater Mnesilochi. NI. Eúge, socium
aerúmnæ et mei mali uideo. 1105

Philoxéne, salue. PH. Et tu, unde ágis? NI. Vnde
homo miser átque infortunátus.

PH. At pól ego ibi sum, esse ubi míserum hominem
deceat átque infortunátum.

NI. Igitúr pari fortuna, aétate ut sumus, útimur. PH.
Sic est. sét tu,

Quíd tibist? NI. Pól mihi [aegrést] idem quód tibi.

PH. Númquidnam ad filium haec aégritudo áttinet?

NI. Ád modum. PH. Idém mihi mórbus in péc-
torest. 1111

NI. Át mihi Chrúsalus óptumus homó [meum]

Péridit filium, me átque rem omném meam.

PH. Quíd tibi ex filio nam, ópsecro, aegrést? NI.
Scies:

Périit is cúm tuo: aeqe ámbo amicás habent. 1115

PH. Quí scis? NI. Vidi. PH. Heí mihi [mísero]:
dispérii.

NI. Quíd dubitamus púltare atque huc éuocare ambós
foras?

PH. Haú moror. NI. Heus BÁCchis, iube sis áctutum
aperirí foris,

Nísi mauoltis fõris et postis cónminui secúribus.

BACCHIDES (BACCHIS. SOROR). NICOBVLVS.
PHILOXENVVS.

BA. Quis sónitu ac tumúltu tantó nominát me atque púl-
tat hasce aédis? 1120

NI. Ego átque hic. BA. Quíd hóc est negóti nam, amábo?
quis ovs huc adégit?

NI. Ouis nos uocánt pessumaé. SO. Pastor hárum
Dormít, quom eunt sic a pecú palitántes.

BA. At háu pol nitént: sordidae ámbae uidéntur.

SO. Attónsae quidem ámbae usque sánt. PH. Vt
uidéntur 1125

Derídere nós. NI. Sine suo úsque arbitrátu.

BA. Rerín ter tu in áno has [ouis] tonsitári?

SO. Pol hódie altera [haéc] iam bis détonsa cértost.

BA. Vetulaé sunt minae ámbae. SO. At bonás
fuisse crédo.

BA. Vidén limulís, opsecro, út contuéntur? 1130

SO. Ecástor sine ómni arbitrór malítia ésse.

PH. Merito hóc nobis fit, qui quidem húc uene-
rímus.

BA. Cogántur quidem íntro. SO. Hausció quid eo
opús sit:

Quae néc lacte néc lanam hábént: sic sine ástent.

Exóluere, quánti fuére: omnis frúctus 1135

Iam illís decidít: non uidés ut palántes

[Solae libere]

Grasséntur? quin aétate crédo esse mútas:

Ne bálant quidém, quom a pecú cetero ápsunt: stultae
ác malae uidéntur.

BA. Reuórtamur íntro, sorór. NI. Ilico ámbae manéte:
hae uolúnt uos. 1140

SO. Pródigium hoc quidémst: humana nós uoce ap-
pellánt oues.

PH. Haéc oues uobís malam rem mágnam quam de-
hibént dabunt.

BA. Síquam dehibes, té condono: tíbi habe, numquam
aps té petam.

Sét quid est quaprópter nobis uós malum minitámini?

PH. Quia nostros agnos conchlussos istic esse aiunt
duos. 1145

NI. Et praeter eos agnos meus est istic clam mordax
canes:

Qui nisi nobis prouducentur iam atque emittuntur
foras,

Arietes truces nos erimus: iam in uos incursabimus.

BA. Soror, est quod te uolo secreto. SO. Eho, amabo.

NI. Quo illaec abeunt?

BA. Senem illum tibi dedo ulteriorem, lepide ut leni-
tum reddas: 1150

Ego ad hunc [nunc] iratum adgrediar, [si] hos possumus
intro inlicere huc.

SO. Meum pensum ego lepide adcurabo, quamquamst
mortem amplexari.

BA. Facito ut facias. SO. Taceas. tu tuum facito: ego
quod dixi [efficiam].

NI. Quid illaec illic in consilio duae secreto consulant?

PH. Quid ais tu, homo? NI. Quid me [nunc] uis? PH.
Pudet dicere me tibi quiddam. 1155

NI. Quid est quod pudeat? PH. Set amico homini tibi
quod uolo credere certumst:

Nihili sum. NI. Istuc iam pridem scio: set qui nihili sis
memora.

PH. Tactus sum uehementer uisco: cor [pol mihi] sti-
mulo foditur.

NI. Pol tibi multo aequius est [nequam stimulari] coxen-
dicem.

Set quid istuc est? etsi ego iam ipse quid sit prope
scire putó me: 1160

Verum audire etiam ex te studeo. PH. Viden hanc?

NI. Video. PH. Hau malast mulier.

NI. Pol uero ista mala et tú nihili. PH. Quid multa? ego amo. NI. An amas? PH. *Ναὶ γάρ.*

NI. Tune, homo putide, amator istac fieri aetate audes? PH. Quí non?

NI. Quia flagitiumst. PH. Quid opúst uerbis? meo filio non sum irátus

Neque té tuost aequom esse iratum: si amánt, sapienter faciunt. 1165

BA. * * * sequere hác. NI. Eunt eccas tándem

Probripéllecebrae et persuástrices. quid núnc? iam redditis nóbis

Filios et seruom? an ego éxperior tecúm uim maiorem? PH. Ábin hinc?

Non homo tu quidem es, qui istóc pacto tam lépidam inlepide appélles.

BA. Senex óptume, quantumst ín terra, sine [me] hóc exorare áps te, 1170

Vt istúc delictum désistas tanto ópere ire oppugnátum.

NI. Ni abeás, quamquam tu bélla's, malum tibi mágnum dabo iam. BA. Pátiar:

Non métuo nequid míhi doleat quod férias. NI. V. blandíloquast.

Hei míhi, metuo. BA. Hic magis tránquillust: * * *

I hac mécum intro: atque ibi síquid uis filíum concastigáto. 1175

NI. Abin á me, scelus? BA. Sine, méa pietas, te exórem. NI. Exores tú me?

SO. Ego quídem ab hoc certe exórabo. PH. Immo ego te óro ut me intro abdúcas.

SO. Lepidúm te. PH. At scin quo pácto me ad te intro abducas? SO. Mecum út sis.

PH. Omnia quae cupio conmemoras. SO. * * * *

NI. Vidi ego nequam homines, uerum te neminem dete-
riorem. PH. Ita sum. 1180

BA. I hac mecum intro, ubi tibi sit lepide uictibus uino
atque unguentis.

NI. Satis, satis iam uostris conuiui: nil paenitet ut sim
acceptus:

Quadrigentis Philippis filius me et Chrusalus circum-
duxerunt,

Quem quidem ego ut non [hodie] excruciem, alterum
tantum auri non meream.

BA. Quid tandem, si dimidium auri redditur? isne hac
mecum intro 1185

Atque [induces animum haec] ut eis delicta ignoscas?

PH. Faciet.

NI. Minime, nolo: nil moro: sine sic. malo illos ulcisci
ambo.

PH. Etiam tu homo nihil, quod di dant boni caue culpa
amissis.

Dimidium auri datur: accipias potesque et scortum ad-
cumbas.

NI. Egone ubi filius conrumpatur meus, tibi potem?

PH. Potandumst. 1190

NI. Egon quom haec cum illo adcubet inspectem? BA.

Immo equidem pol tecum adcumbam.

NI. Caput prurit: perii. uix nego. PH. Non tibi in
mentemst, [te] amabo,

Si dum uiuas tibi bene facias, pol id quidem esse hau
perlonginquom,

Neque si hoc hodie amissis, id post mortem euenturum
esse umquam?

NI. Quid agó? PH. Quid agas rogítas etiam? NI. Lubet
ét metuo. BA. Quid métuis?

NI. Ne obnóxius filio sim ét seruo. BA. Mel méum,
amabo, istaec fiunt. 1196

Tuust: únde illum sumére censes, nisi quód tute illi
déderis?

Hanc uéniam illis siue te éxorem. NI. Vt terebrát: satin
offirmátum

Quod míhi erat, [nunc] id me éxorat? BA. Te amábo et
te amplexábor.

NI. Tua sum ópera et propter te ínprobior. BA. Ne tís
quam mea mauéllem. 1200

NI. Age iam, útut est, etsist dédecori, patiár: facere ín-
ducam ánimum.

BA. Satin égo istuc habeo offirmatum * * * * ?

NI. Quod dixi semel, hau mútabo. BA. It díes: ite intro
adcúbitum:

Filií uos expectánt intus. NI. Quam quidem áctutum
emoriámur?

BA. Vespér hic est: ite, sequímini. PH. Ducite nós
quo lubet addíctos. 1205

BA. Lepide ípsi hi sunt captí, suis qui filiis fecere ín-
sídias.

C A T E R V A.

Hí senes nisi fúissent nihili iam índe ab adulescéntia,
Nón hodie hoc tantúm flagitium fácerent canis cápítibus:
Néque adeo haec facerémus, ni antehac uídíssemus fieri,
Út aput lenonés riuales filiis fierént patres. 1210
Spéctatores, uós ualere uólumus: clare adplaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 trochaicus octonarius
 - 2 creticus tetrameter acatalectus
 - 4 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica cata-
 lectica
 - 5 ad 18 iambici senarii
 - 19 trochaicus septenarius
 - 20 bacchiacus tetrameter catalecticus
 - 21 ad 26 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 27 et 28 cretici tetrametri acatalecti
 - 29 ad 108 trochaici septenarii
 109 ad 367 iambici senarii
 - 368 ad 499 trochaici septenarii
 - 500 ad 525 iambici senarii
 - 526 ad 572 trochaici septenarii
 - 573 ad 611 iambici senarii
 - 612 ad 615 trochaici octonarii
 - 616 creticus tetrameter acatalectus
 - 617 ad 619 bacchiaci tetrametri acatalecti
 620 duae tripodiae trochaicae catalecticae
 - 621 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica cata-
 lectica
 622 ad 624 cretici tetrametri acatalecti
 - 625 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 626 ad 628 trochaici octonarii
 - 629 ad 639 trochaici septenarii
 - 640 ad 642 trochaici octonarii
 - 643 et 645 binae tripodiae trochaicae catalecticae
 - 644 creticus tetrameter acatalectus
 - 646 iambicus dimeter acatalectus
 - 647 ad 649 cretici tetrametri acatalecti
 - 650 creticus dimeter acatalectus cum tripodia trochaica cata-
 lectica
 - 651 ad 654 cretici tetrametri acatalecti
 - 655 iambicus dimeter acatalectus
 - 656 et 657 trochaici dimetri catalectici
 - 658 creticus tetrameter acatalectus

- V. 659 trochaica tripodia catalectica
- 660 et 661 bacchiaci dimetri catalectici
 - 662 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 663 ad 667 cretici dimetri acatalecti cum tripodiiis trocnaicis catalecticis
 - 668 ad 760 trochaici septenarii
 - 761 ad 924 iambici senarii
 - 925 ad 952 iambici octonarii
 - 953 ad 955 trochaici octonarii
 - 956 trochaicus septenarius
 - 957 ad 978 iambici octonarii
 - 979 ad 985 trochaici octonarii
 - 986 trochaicus septenarius
 - 987 et 988 iambici octonarii
 - 989 ad 996 trochaici octonarii
 - 997 ad 1075 iambici senarii
 - 1076 ad 1086 anapaestici octonarii et septenarii alternantes
 - 1087 et 1088 anapaestici septenarii
 - 1089 ad 1098 anapaestici octonarii
 - 1099 ad 1108 anapaestici septenarii
 - 1109 ad 1115 cretici tetrametri acatalecti
 - 1116 creticus tetrameter catalecticus
 - 1117 ad 1119 trochaici septenarii
 - 1120 et 1121 bacchiaci hexametri acatalecti
 - 1122 ad 1138 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1139 et 1140 bacchiaci hexametri acatalecti
 - 1141 ad 1148 trochaici septenarii
 - 1149 ad 1206 anapaestici septenarii
 - 1207 ad 1211 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

C V R C V L I O.

ARGVMENTVM.

Curcúlio missu Phaédromi it [in] Cáriam,
 Vt pétat argentum. ínibi eludit ánuło
 Riuálem, scribit átque opsignat líteras.
 Cognóscit signum Lýco, ubi uidit, militis:
 Vt amícam mittat, prétium lenoní dedit. 5
 Lycónem miles ác lenonem in iús rapit.
 Ipsús sororem quám peribat répperit,
 Orátu quoíus Phaédromo nuptúm locat.

P E R S O N A E.

PALINVRVS SERVVS
 PHAEDROMVS ADVLESCENS
 LEAENA ANVS
 PLANESIUM VIRGO
 CAPPADOX LENO
 COQVOS
 CVRCVLIO PARASITVS
 LVCO TARPESSITA
 CHORAGVS
 THERAPONTIGONVS MILES
 CANTOR.

ACTVS I.

PALINVRVS. PHAEDROMVS. (PVER.)

PA. Quo téd hoc noctis dícam proficisci foras
Cum istóc ornatu cúmque hac pompa, Phaédrome?

PH. Quo Vénus Cupidoque ínperat suadétque Amor:
Si média nox est síuest prima uéspera,
Si státus condictus cum hóste intercedít dies, 5
Tamen ést eundum quo ínperant ingrátíis.

PA. At tándem tandem . . PH. Tándem es odio
sús mihi.

PA. Istúc quídem nec béllumst nec memorábile:
Tuté tibi puer es: laútus luces céreum.

PH. Egone ápicularum cóngestum opera nón feram,
Ex dúlci oriundum, méculo dulcí meo? 11

PA. Nam quó te dicam ego íre? PH. Si tu mé roges,
Dicam út scias. PA. Si rógitem, quíd respónd eas?

PH. Hoc Aésculapi fánumst. PA. Plus iam annó
scio.

PH. Huic próximum illut óstiumst oculíssimum. 15
Salué: ualúistine úsque, oculíssimum óstium?

PA. Caruítne febris te herí uel nudiustértius,
Et herí cenauístine? PH. Deridésne me?

PA. Quid tú ergo, insane, rógitas ualeatne óstium?

PH. Bellíssimum hercle uídi et taciturníssimum:
Numquam úllum uerbum múttit: quom aperitúr,
tacet, 21

Quomque illa noctu clanculum ad me exit, tacet.

PA. Numquid tu quod te aut genere indignum sit
tuo

Facis aut inceptas facinus facere, Phaédrome?

Num tú pudicae quoípiam insidiás locas 25

Aut quám pudicam opórtet esse? PH. Némini,

Nec me ille sierit Iúppiter. PA. Ego itém uolo:

Ita túm conferto amáre semper, sí sapis,

Ne id quód ames, populus sí sciat, tibi sit probro.

Sempér curato né sis intestábilis. 30

PH. Quid istúc est uerbi? PA. Caúte ut incedás
uia:

Quod amás amato téstibus praeséntibus.

PH. Quin léno híc habitat. PA. Némo hinc prohibet
néc uotat

Quin quód palamst uenále, si argentúmst, emas.

Nemo íre quemquam púplica prohibét uia, 35

Dum né per fundum saéptum faciat sémitam:

Dum téd apstineas núpta uidua uírgine

Iuuentúte et pueris liberis, ama quód lubet.

PH. Lenónis haec sunt aédes. PA. Male istis éuenat.

PH. Qui? PA. Quía scelestam séruitutem sér-
uiunt. 40

PH. Oblóquere. PA. Fiat máxume. PH. Etiam
[tú] taces?

PA. Nempe óbloqui me iússeras. PH. At núnc uoto.

[Set] ita ut ocepi dícere, eist ancíllula . .

PA. Nempe huíc lenoni qui híc habet? PH. Recté
tenes. 44

PA. Minus fórmidabo ne éxcidat. PH. Odiósus es.

Eam uólt meretricem fácere: [at] ea me déperit:

Ego autem cum illa fácere nolo mútuom.

PA. Quid itá? PH. Quia proprium fácio: amo paritér semul.

PA. Malus clándestinus ést amor, damnúmst merum.

PH. Est hérele ita ut tu dícis. PA. Ianne ea fért iugum? 50

PH. Tam a mé pudicast quási soror mea sít, nisi Sist aúsculando quípiam inpudícor.

PA. Sempér, tu scito, flámma funo próxumast: Fumó comburi níl potest, flammá potest.

E núce nuculeum qui ésse uolt, frangít nucem: 55 Qui uólt cubare, pándit saltum sáuiis.

PH. At illást pudica néque dum cubitat cúm uiris.

PA. Credám, pudor si quoíquam lenoní siet.

PH. Immo út illam censes? út quaeque illi occásiosost

Subrúpere se ad me: ubi sáuium oppegít, fugit. 60 Id eó fit, hic quia léno aegrotus incubat

In Aésculapi fáno: is me excrucíat. PA. Quid est?

PH. Aliás me poseit pró illa trigintá minas, Aliás talentum mágnum: neque quicquám queo

Aequí bonique ab eo ínpetrare. PA. Iniúriu's, 65 Qui quód lenoni núllist id ab eó petas.

PH. Nunc hínce parasitum in Cáriam missí meum Petítum argentum a mēo sodali mútuom:

Quod sí non adfert, quó me uortam néscio.

PA. Si dēos salutas, déxtrouorsum cénseo: 70 Nunc ára Veneris haéc est ante horúnc foris.

PH. Me inférre Veneri uóui iam ientáculum.

PA. Quid? án te pones Véneri iam ientáculo?

PH. Me té atque hosce omnis. PA. Túm tu Venerem uómere uís.

PH. Cedo, púere, sinum. PA. Quid facturu's?

PH. Iám scies. 75

Anus híc solet cubitáre custos iánitrix:

Nomén Leaenaest: múltibiba atque mérobibast.

PA. Quasi tú lagaenam dicas, ubi uinúm solet

Chium ésse. PH. Quid opust uérbis? uinosíssumast:

Eaque éxtemplo ubi uino hásce conspersi foris, 80

De odóre adesse mé scit, aperit ílico.

PA. Eine híc cum uino sínus fertur? PH. Nísi
neuis.

PA. Nolo hércle: nam isti hunc qui fert adflictúm
uelim:

Ego nóbis ferri cénsui. PH. Quin tú taces?

Siquid super illi fúerit, id nobis sat est. 85

PA. Quisnam ístic fluuiast, quém non recipiát
mare?

PH. Sequere hác, Palinure, mé ad foris: fi mi óp-
sequens.

PA. Ita fáciam. PH. Agite bibite, festiuaé fores,
Potáte, fite míhi uolentes própítiae.

PA. Voltísne oliuas aút pulmentum aut cápparim?

PH. Exúscitate uóstram huc custodém míhi. 91

PA. Profúndis uinum: quaé te res agítánt? PH.
Sine.

Viden? áperiuntur aédes festiuíssumae:

Num múttit cardo? est lépidus. PA. Quin das sá-
uium? 94

PH. Tace: ócultemus lúmen et uocém. PA. Licet.

LEAENA. PALINVRVS. PHAEDROMVS.

LE. Flos uéteris uini náribus meis obiéctust: eius amor
cúpidam

Me prólieit hue per ténebras: ubi ubist, própe mest:
euax, hábeo.

Salue, ánime mi, lepos Líberi: ut uéteris [ego] sum
cúpida.

Nam ómnium unguéntum odos praé tuo naúteast:

Tú mihi stáete, tu cínnamum, tú rosa, 100

Tú crocinum et cásia's, tu bdéllium.

Nam ubi tú profusus és, ibi ego me péruelim sepúltam.

PA. Sitit haéc anus: quantillúm sitit? PH. Modi-
cást, capit quadrántal.

PA. Pol ut praédicas, uindémia haec huic ánuí non
satis sólist.

LE. Sét quom adhuc náso, odos, ópsecutú's meo,

Dá uicissím meo gútturi gaúdium. 106

Níl ago técum: ubist ípsus? ipsum éxpeto

Tángere, inuérgere in mé liquorés tuos,

Síne, ductím. set hac ábiit, hac pérsequar.

PA. Canem ésse hanc quidem magis pár fuit: sagáx
nasum habet. LE. Amábo,

Quóia uox sonát procul? 111

PH. Cénseo hanc áppellandam ánum [esse]:
adibó. redi,

Réspice ad mé, Leaena. LE. Ínperatór quis est?

PH. Vínipollens, lépidus Liber,

Tibí qui screánti siceaé semisómnae 115

Adfért potiónem et sitím [tuam] sedátum it.

LE. Quám longe a me abest? PH. Lúmen
hoc uide.

LE. Grándiorém gradum ergó face ad me, óp-
seco.

PH. Sálue. LE. Egon sálua sim, quae siti sícca sum?

PH. At iám bibes. LE. Diú fit. PH. En tibi [hóc],
anus lepida. LE. Sálue, 120

Oculíssume homo. PA. Age ecfunde hóc cito in bá-
rathrum: prolue própere

Cloácám. PH. Tace: nolo huic male dici. PA. Fa-
ciam igitur pótius.

LE. Venús, de paulo paúlulum hoc dabó tibi hau lu-
bénter:

Nam tibi propitiantés amantes uinum dant potántes

Omnés: mihi hau saepe éuenunt talés hereditátes. 125

PA. Hóc [sis] uide ut auáriter merum ín se impura
ingúrgitat

Faúibus plenís. LE. Hahahe. PA. Quid ést?
ecquid lubét? LE. Lubet.

PA. Mihi quoque etiam stímulo fodere té lubet.
PH. Nolí, tace.

PA. Táceo [ego]: ecce autém bibit arcus: hércle
credo, hodié pluet.

PH. Péríi hercle: huic quid primum dicam néscio.

PA. Hem, istuc quód mihi dixti. 130

PH. Quid id est? PA. Periisse út te dicas. PH. Mále
di tibi faxint. PA. Dice isti.

PH. Iámne ego huic dicó? PA. Quid dices? PH. Mé
perisse. PA. Age díce. PH. Anus audi.

Hóc uolo scíre te: pérditus súm miser.

LE. Át pol ego oppidó seruata.

Sét quid est quód lubet pérditum dícere 135

Té esse? PH. Quia [ego] id quód amo careo.

LE. Phaédrome mi, ne plóra amabo:

Tú me ne sitiám curato: ego tibi iam quod amas húc ad-
ducam.

PH. Né ego, si fidém [tu] mecum séruas, aureá pro
statua

Vineam tibi státuam, quae sit gútturi tuó monimentum.
Pálinure, in terrá qui me erit aéque fortunátus, illa 141
Sí ad me bitet? PA. Édepol qui amat, sí eget, misera
aerúmna adficitur.

PH. Nón ita res est: nám confido párasitum hodie [huc]
áduenturum

Cúm argento ad me. PA. Mágnum inceptas, sí illut ex-
pectás quod nusquamst.

PH. Quid si adeam ad foris átque occentem? PA. Sí
lubet, neque uotó neque iubeo,

Quándo ego te uideo ínmutatis móribus esse, ere, átque
ingenio. 146

PH. Péssuli, heus péssuli, uós salutó lubens,
Vós amo, uós uolo, uós peto atque ópsecro,
Gérite amanti mihi mórem amoeníssimi:
Fíte caussá mea lúdii bárbari, 150
Sússulite, ópsecro, et míttite istánc foras,
Quaé mihi mísero amanti éxhibit sánguinem.
Hóc uide ut dórmiunt péssuli péssumi
Néc mea grátia cónmouent se ócius.

Perspicio nihili mèam uos facere grátiam. st, táce tace.

PA. Táceo hercle equidem. PH. Séntio 156

Sonitúm: tandem edepol míhi morigeri péssuli [illi]
fiunt.

LEAENA. PLANESIUM. PALINURVS.
PHAEDROMVS.

- LE. Plácide egredere et sónitum prohibe fórium et cre-
pitum cárdinum,
Né quod hic agimus érus percipiat fieri, mea Planésium.
Máne, suffundam aquolám. PA. Viden ut anus trémula
medicinám facit? 160
Éapse merum condídicit bibere: fóribus dat aquam quám
bibant.
- PL. Vbi tu's, qui me cónuadatu's Véneriis uadimóniis?
Sisto ego tibi me et míhi contra itidem [tú te] ut sistas
suádeo.
- PH. Ádsum: nam si apsim háut recussem quín mihi male
sit, mél meum.
- PL. Ánime mi, [me] prócul amantem abesse haut con-
sentáneumst. 165
- PH. Pálinure, Palinúre. PA. Eloquere, quíd est quod
Palinurúm uocas?
- PH. Ést lepida. PA. Nimis lépida. PH. Sum deus. PA.
Ímmo homo hau magní preti.
- PH. Quíd uidisti aut quíd uidebis mágis dis aequiperá-
bile?
- PH. Mále uales, ere, quód mihi aegrest. PH. Mále mi
morigerú's: tace.
- PA. Ípsus se excruciát qui homo quod amat uidet nec
potitur dúm licet. 170
- PH. Récte obiurgat: sáne haut quicquamst mágis quod
cupiam iám diu.
- PL. Téne me, amplectere érgo. PH. Hoc etiamst quam
ób rem cupiam uíuere:

Quia te prohibet érus, clam potior. **PL.** Próhibet? nec
prohibére quit

Néc prohibebit, n'si mors meum animum áps te abalie-
náuerit. 174

PH. Sibi sua habeant régna reges, sibi diuitias díuites,
Sibi [illi] honores, sibi uirtutis, sibi pugnas, sibi proélia:
Dúm mi apstineant inuidere, sibi quisque habeant quód
sumst.

PA. Énimuero nequeó durare quin ego erum accusém
meum:

Nám bonumst pausillum amare sáne, insane nón ho-
numst:

Vérum totum insánum amare hoc ést quod meus erús
facit. 180

Quid tu? Venerin péruigilare té uouisti, Phaédrome?
Nám hoc quidem edepol haú multo post luce lucebit.
PH. Tace.

PA. Quid, taceam? quin tu is dormitum? **PH.** Dórmio:
ne oclámites.

PA. Tú quidem uigilas. **PH.** Át meo more dórmio: hic
sommúst mihi. 184

PA. Heús tu, mulier: mále mereri de ínmerenti inscítia.

PL. Írascare, sí te edentem hic á cibo abigat. **PA.** Ílicet:
Páriter hos períre amando uideo: uterque insániunt.

Víden ut misere móliuntur? néqueunt complectí satis.

Étiam dispertímini? **PL.** Nullist hómíni perpetuóm
bonum:

Iam huíc uoluptati hoc adiunctumst ódium. **PA.** Quid
ais, própudium? 190

Túne etiam cum nóctuinis óculis odium mé uocas,

Ébriolae persólla, nugae? **PH.** Tún meam Venerem uí-
tuperas?

Quód quidem mihi pollúctus uirgis séruos sermoném
serat?

Át ne tu hercle cúm cruciatu mágno dixisti íd tuo.

Hém tibi male díctis pro istis, díctis moderari út queas.

PA. Túam fidem, Venus nóctuuigila. PH. Pérgin etiam,
uérbero? 196

PL. Nóli amabo uérberare lápidem, ne perdás manum.

PA. Flágitium probrúmque magnum, Phaédrome, exper-
géfacis:

Béne monstrantem púgnis caedis, hánc amas, nugás
meras.

Hócine fieri ut ínmodestis te híc modereris móribus? 200

PH. Aúro contra cédo modestum amátorem: a me au-
rum áccipe.

PA. Cédo mihi contra aúrichalco, quói ego sano sér-
uiam.

PL. Béne uale, ocule mí: nam sonitum et crépitum clau-
strorum aúdio:

Aédituom fanum áperire [arbitrór. set] quaeso ad húnc
modum

Ínter nos amóre utemur sémper subreptício? 205

PH. Mínime: nam parasítum missi núdiusquartus Cá-
riam

Pétere argentum: is hódie hic aderit. PL. Nímium con-
sultás diu.

PH. Íta me Venus amét, ut ego te hoc tríduom numquám
sinam

Ín domo esse istác, quin ego te líberalem líberem.

PL. Fácito ut meminerís: tene etiam príus quam hinc
abeo sáuium. 210

PH. Sí quidem mi hercle régnum detur, númquam id
potius pérsequar.

Quándo ego te uidébo? **PL.** Hem, istoc uérbo uindictám
para:

Sí amas, eme: ne rógites. facito ut prétió peruincás
tuo.

Béne uale. **PH.** Iamne égo relinquer? púlcre, Palinure,
óccidi.

PA. Égo quidem, qui et uápulando et sómno pereoo.

PH. Séquere me. 215

A C T V S II.

CAPPADOX. PALINURVS.

- CA. Migráre certumst núnc iam ex fanó foras,
 Quando Aésculapi ita séntio senténtiam,
 Vt qui me nihili fáciat nec saluóm uelit.
 Valétudo decrésit, aderescít labor.
 Nam iam quasi sona líene cinctus ámbulo: 220
 Geminós in uentre habére uideor filios.
 Nil métno nisi ne médius disrumpár miser.
- PA. Si récte facias, Phaédrome, auscultés mihi
 Atque ístam exturbes éx animo aegritúdinem.
 Paués parasitus quía non rediit Cária: 225
 Adférre argentum crédo: nam si nóñ ferat,
 Torménto non retinéri potuit férreo,
 Quin réciperet se huc éssum ad praesepém suam.
- CA. Quis hic ést qui loquitur? PA. Quóiam uocem
 ego áúdió?
- CA. Estne híc Palinurus Phaédromi? PA. Quis
 hic ést homo 230
- Cum cónlatiuo uéntre atque oculis hérbeis?
 De fórma noui: dé colore nóñ queo
 Nouísse: iamiam nóui: lenost Cápádox.
 Congrédia. CA. Salue, Pálinure. PA. O scelerúm
 caput,
 Saluétó: quid agis? CA. Víuo. PA. Nempe ut
 dignus es? 235

Set quid tibist? CA. Lien énecat, renés dolent,
Pulmónes distrahúntur, cruciatúr iecur,
Radíces cordis péreunt, hiraе omnés dolent.

PA. Tum te ígitur morbus ágitat hepatiárius.

CA. Lién dierectust. PA. Ámbula: id lieni óp-
tumumst. 240

CA. Facilést miserum inridére. PA. Quin tu ali-
quót dies

Perdúra, dum intestína exputescúnt tibi
Nunc dúm salsura sát bonast. si id féceris,
Veníre poteris íntestinis uílius.

CA. Aufér quaeso ista atque hóc responde quód
rogo: 245

Potin cóniecturam fácere, si narrém tibi
Hac nócte quod ego sómniaui dórmiens?

PA. Vah, sólus hic homost quí sciat diuínitus:

Quin cóniectores á me consiliúm petunt:

Quod eís respondi, ea ómnes stant senténtia. 250

COQVOS. PALINVRVS. CAPPADOX.

CO. Palinúre, quid stas? quín depromuntúr mihi
Quac opus súnť, parasito ut sít paratum prándium,
Quom uéniat. PA. Mane sis, dum huíc conicio
sómniúm.

CO. Tute ípse siquíd sómniasti ad mé refers.

PA. Fateór. CO. Abi, deprome. PA. Áge tu in-
terea huíc sómniúm 255

Narrá: meliorem quam égo sum supponó tibi:

Nam quód scío omne ex hóc scío. CA. Operam ut
dét. PA. Dabit.

CA. Facit híc quod pauci, ut sít magistro [suo]
ópsequens.

Da mi igitur operam. CO. Tam étsi non nouí, dabo.

CA. Hac nócte in somnis uíssus sum tuérier 260

Procúl sedere lónge a me Aesculápium:

Neque eum ad me adire néque me magni péndere

Vissúmst. CO. Item alios deós facturos scílicet:

Sane illi inter se cóngruont concórditer.

Nihil ést mirandum, mélius si nil sít tibi. 265

Namque incubare sátius te fuerát Ioui,

Auxílium tibi qui in iúre iurandó tulit.

CA. Si quidem incubare qui periurarínt uelint,

Locus nón praehiberi pótis est in Capitólio.

CO. Hoc ánimum aduerte: pácem ab Aesculápio

Petás, ne fors tibi éuenat magnúm malum, 271

Quod ín quiete tibi portentumst. CA. Béne facis:

Ibo átque orabo. CO. Quae res male uortát tibi.

.....
* * * * *
* * * * *
* * * * *

A C T V S III.

* * * * *

PALINVRVS. PHAEDROMVS.

PA. Pro di immortales, quem conspicio? qui illic
est?

Estne hic parasitus, missus quist in Cariam? 275
Heus [éxi,] Phaedrome, éxi, exi, exi inquam ócius.

PH. Qui istic clamorem tollis? PA. Parasitum
tuum

Videó currentem, ellum úsque platea in última.
Hinc aúscultemus quíd agat. PH. Sane cénseó.

CVRCVLIO. PHAEDROMVS. PALINVRVS.

CV. Dáte uiam mihi, nóti ignoti, dúm ego hic officiúm
meum 280

Fácio: fugite omnés, abite et dé uia secédite,
Néquem in cursu cápite aut cubito aut pectore offen-
dam aút genu.

Íta nunc subito própere et celere obiéctumst mihi ne-
gótium.

Nec quisquam sit tàm opulentus, qui mi opsistat in uia,
 Néc strategus néc turannus quisquam neque agoráno-
 mus 285

Néc demarchus néc comarchus néc cum tanta glória,
 Quín cadat, quin cápite sistat in uia de sémita.

Túm isti Graeci pálliati cápite operto qui ámbulant,
 Qui incedunt suffárcinati cúm libris, cum spórtulis,
 Cónstant, conserúnt sermones ínter sese drápetae: 290
 Ópstant opsistúnt occedunt cúm suis senténtiis:

Quós semper uideás lubentis ésse in thermipólio:
 Vbi quid subrupuére, operto cápitulo calidúm bibunt,
 Tristes atque ebríoli apscedunt: èos ego si [hic] offén-
 dero,

Éx uno quoque èorum excutiam crépitum polen
 tárium. 295

Túm isti qui ludúnt datatim sérui scurrarum in uia,
 Ét datores ét factores ómnis subdam súb solum.

Pròinde se domí contineant, uítent infortúnio.

PH. Récte hic monstrat, se ínperare póscit: nam ita
 nunc mós uiget,

Íta nunc seruitiúmst: profecto módus haberi nón
 potest. 300

CV. Écquis est qui míhi conmonstret Phaédromum
 geniúm meum?

Íta res subitast: céleriter mihi hómine conuentóst
 opus.

PA. Té ille quaerit. PH. Quíd si adeamus? heús
 Curculio, té uolo.

CV. Quís uocat? quis nóminat me? PH. Quí te con-
 uentúm cupit.

CV. Haú [me] magis cupís, quam te ego cúpio. PH.
 O mea opportunità, 305

Cúrculio exoptáte, salue. CV. Sálué. PH. Saluom
gaúdeo

Te áduenire: cédo tuam mi d Dexteram. ubi sunt spés
meae?

Éloquere opsecro hércle. CV. Eloquere, te ópsecro
[hercle], ubi súnť meae?

PH. Quid tibist? CV. Tenebrae óboriuntur, génu
inedia súccidunt.

PH. Lássitudine hércle credo. CV. Réťine, retine
me, ópsecro. 310

PH. Víde ut expallúit: datin isti séllam ubi adsidát
cito

Éť aqúalem cum aquá? properatin ócius? CV. Animó
malest.

PH. Vín aqúam? CV. Si frústulentast, da ópsecro
hercle, opsórbeam.

PH. Vaé capiti tuo. CV. Ópsecro hercle fácite uen
tum ut gaúdeam.

PH. Máxume. CV. Quid fáctis quaeso? PA. Vén
tum. CV. Nolo equidém mihi

Fferi uentulúm. PH. Quid igitur? CV. Ésse, ut uen
tum gaúdeam. 316

PH. Iúppiter te díque perdant. CV. Périi: prospí
ció parum,

Ós amarumst, déntes † plenos, líppiunt faucés fame:
Íta cibi uocúitate uénio lassís láctibus.

PH. Iám edes aliquid. CV. Nólo hercle aliquid, cér
tum quam aliquid máuolo. 320

PH. Ímmo si sciás reliquiae quaé sint. CV. Scire
nímis lubet

Vbi sient: nam illís conuentis sáne opus est meis dén
tibus.

PH. Pérnam suis abdómen sumen glándium. CV. Ain
tu ómnia haec?

Ín carnarió fortasse dícis? PH. Immo in lánclibus:
Quaé tibi sunt paráta, postquam scímus uenturúm.
CV. Vide 325

Né me ludas. PH. Íta me amabit quáme ego amo, ut ego
hau méntior.

Sét quod te missí nihilo sum cértior. CV. Nihil áttuli.

PH. Pérdidisti me. CV. Ínuenire póssum, si mi
operám dabis.

Póstquam tuo iussú profectus súm, perueni in Cáriam.
Vídeo tuum sodálem, argenti rógo uti faciat cópíam.

Scíres uelle grátíam tuam: nóluit frustrárier, 331

Út decet uelle hómínem amicum amíco atque opítu-
lárier:

Réspóndit mihi paúcis uerbis átque adeo fidéliter,
Quód tibist itém sibi esse, máxumam argenti ínopíam.

PH. Pérdis me tuis dícíis. CV. Immo séruo et ser-
uatúm uolo. 335

Póstquam mihi respónsumst, abeo ab illo maestus ad
forum,

Mé illo frustra déuenisse. fórte aspicio mílitem:

Ádgregior homínem, saluto aduéniens: ‘salue’ inquit
mihi,

Praéndit dexterám, seducit, rógat quíd ueniam Cá-
riam:

Díco me illo uénisse animi caússa. ibi me inté-
rogat, 340

Écquem in Epidauró Luconem tárpeffitam nóuerim.

Díco me nouísse. ‘quíd? lenónem Cappadocem?’ ádnuo

Víssítasse. “sét quíd eum uis?” ‘quía de eo emi uír-
ginem

Tríginta minís, uestem, aurum: et pro hís decem accedunt minae.?

“Dèdistin tu argentum?” inquam. ‘immo’ [inquit] ‘ãput tarpessitãm situmst 345

Illum quem dixí Luconem, atque èi mandauí, qui ánulo Mèo tabellas ópsignatas áttulisset, út daret

Óperam ut mulierem á lenone cum aúro et ueste abduceret.?

Póstquam hoc mihi narráuit, abeo ab illo. reuocat me ílico,

Vócat ad cenam: réligio fuit, dénégare nólui. 350

“Quíd si abeamus, decumbamus?” inquit. consiliúm placet.

Néque diem decét remorari néque nocti nocérier.

Ómnis res parátast et nos quíbus paratumst ádsumus.

Póstquam cenati átque adpoti, tálos poscit síbi in manum,

Próuocat me in áleam, ut ego lúdam. pono pállium:

Ílle suum anulum óposiuit, ínuocat Planésium. 356

PH. Mèosne amores? CV. Táce parumper. iácit uolúrios quáttuor.

Tálos arripio, ínuoco almam mēam [mihi] nutricem Hérculem,

lácto basilicúm, propino mágnum poclum: ille exhibit,

Cáput deponit, cóndormiscit. égo ei subduco ánulum,

Déduco pedés de lecto clám, ne miles séntiat. 361

Rógitant serui quó eam: dico me íre quo saturí solent.

Óstium ubi conspéxi, exinde me ílico protinám dedi.

PH. Laúdo. CV. Laudató, quando illut quód cupis ecfécero.

Ĕamus nunc intro, út tabellas cónsignemus. PH. Núm
moror? 365

CV. Átque aliquid prius ópstrudamus, pérnam sumen
glándium:

Haéc sunt uentris stábilimenta: páne et assa búbula,
Póclum grande [et] aúla magna, ut sátis consilia súp-
petant.

Túte tabulas cónsignato: híc ministrabit, [dúm] ego
edam.

Dícam quem ad modúm conscribas. séquere me hac
intró. PH. Sequor. 370

A C T V S III.

LVCO. CVRCVLIO (CVM PVERO). CAPPADOX.

LV. Beátus uideor: súbduxi ratiúnculam,
 Quantum aéris mihi sit quántumque aliení siet.
 Diués sum, si non réddo eis quibus déhibeo.
 [Si reddo illis quibus de^obeo, plus alieni est.]
 Verum hércle uero bélle quom recógito, 375

Si mágis me instabunt, ád praetorem súfferam.
 Habént hunc morem plérique argentárii,
 Vt álius alium póscant, reddant némini,
 Pugnís rem soluant, síquis poscat clárius.
 Qui homó mature quaésiuit pecúniám, 380
 Nisi eám mature pársit, mature éssurit

Cupio áliquem [mi] emere píterum, qui ussurárius
 Nunc mihi quaeratur: ússus est pecúnia.

CV. Nil tú me saturum mónueris: memini ét scio.
 Ego hóc efectum lépide tibi tradám: tace. 385
 Edepól ne ego hic med íntus expleuí probe
 Et quídem reliqui in uentre cellae uní locum,
 Vbi réliquiarum réliquias recónderem.

Quis hic ést operto cápíte qui Aesculápium
 Salútat? attat, quém quaerebam. séquere me. 390
 Simulábo quasi non nóuerim. heus tu, té uolo.

LV. Vnócule, salue. CV. Quaéso deridésne me?

LV. De Cóclitum prosápia te esse árbitror:
 Nam i sún unoculi. CV. Cátapulta hoc ictúmst mihi

Apút Sicuonem. LV. Nám quid id refért mea, 395
An aúla quassa cúm cinere ecfossús siet?

CV. Supérstitiosus híc quidemst: uera praédicat:
Namque illae catapultae ad me crebro cónmeant.

Aduléseens, ob rem púplicam hoc intús mihi
Quod insigne habeo, quaéso ne me incómities. 400

LV. Licetne inforare, si incomitiare haú licet?

CV. Non inforabis mé quidem, nec míhi placet
Tuúm profecto néc forum nec cómitium.

Set húnc quem quaero cónmonstrare sí potes,
Inibis a me sólídám et grandem grátiam. 405

Lucónem quaero tárpressitam. LV. Díc mihi,
Quid cúm nunc quaeris? aút quoiatís? CV. Élo-
quar:

Ab Thérápontigono Plátagidoro mílite.

LV. Noui édepol nomen: nám mihi istoc nómine,
Dum scribo, expleui tótas ceras quáttuor. 410

Set quíd Luconem quaéris? CV. Mandatúmst mihi
Vt hás tabellas ad eum ferrem. LV. Quis tu homo's?

CV. Libértus illius, quem ómnes Summanúm uocant.

LV. Summáne, salue. quí Summanu's? fác sciam.

CV. Quia uéstimenta [méa], ubi obdormiui ébrius.
Summáno: ob eam rem me ómnes Summanúm uo-
cant. 416

LV. Alibí te meliust quaérere hospitium tibi:

Aput mé profecto níhil est Summanó loci.

Set istúm quem quaeris égo sum. CV. Quaeso, túne
is es,

Lucó tarpessita? LV. Égo sum. CV. Multam mé
tibi 420

Salútem iussit Thérápontigonus dícere

Et hás tabellas dáre me iussit. LV. Míhine? CV. Ita.

Cape, signum nosce. nóstin? LV. Quid ni nóuerim?
Clupeátus elephantum úbi machaera díssicit.

CV. Quod istíc scriptum esset, íd te orare iússerat
Proféceto ut faceres, sùam si uelles grátiam. 426

LV. Concéde: inspiciam quíd sit scriptum. CV.
Máxume

Tuo ábitratu, dum aúferam aps te id quód peto.

LV. ‘Milés Luconi in Épidauro [hospes] hóspiti
Suo Théraptogonus Plátagidorus plúrimum 430

Salútem dicit.’ CV. Méus hic est, hamúm uorat.

LV. ‘Tecum óro et quaeso, qui háas tabellas ádferet
Tibi, út ei detur quám istie emi uírginem,

Quod té praesente isti égi teque intérprete,
Et aúrum et uestem. íám seis ut conuénerit. 435

Argéntum des lenóni [et] huie des uírginem.’

Vbi ípsust? quor non uénit? CV. Ego dicám tibi:

In Cáriam quia núdiusquartus uénimus

Ex Índia: ibi nunc státuam uolt dare aúream

Solidám faciundam ex aúro Philippo, quae siet 440

Septémpedalis, fáctis monimentún suis.

LV. Quam ob rem ístue? CV. Dicam: quía enim

Persas Páphlagonas

Sinópas Arabes Cáras Cretanós Suros

Rhodium átque Luciam, Pérediam et Bibésiam,

Centaúromachiam et Clássiam Vnomámmiam 445

Libuámque totam [et] ómnem Conterebrómiam,

Dimídiam partem nátionum usque ómnium

Subégit solus íntra uigintí dies.

LV. Vah. CV. Quíd mirare? LV. Quía enim in ea-

uea sí forent

Conclússi [illi] itidem ut púlli gallináeei, 450

Ita nón pòtuere uno ánno circumírier.

Credo hércle te esse ab illo: nam ita nugás blatis.

CV. Immo étiam porro, sí uis, dicam. LV. Níl moror.

Sequere hác: te apsoluam, qua áduenisti grátia.

Atque éccum uideo * * * * * 455

* * * * * léno, salue. CA. Dí te ament.

LV. Quid hóc quod ad te uénio? CA. Dicas quíd uelis.

LV. Argéntum accipias, cúm illo mittas uírginem.

CA. Quid quód iuratus súm? LV. Quid id refért tua, Dum argéntum accipias? CA. Quí monet quasi ádiuuat. 460

Sequímini. CV. Leno, cáue [ne] in te sit móra mihi.

C H O R A G V S.

Édepol nugatórem lepidum lépide hunc nancust
Phaédromus.

Hálophantanne an súcophantam hunc mágis dicam
esse néscio.

Órnamenta quaé locaui métuo ut possim récipere.

Quámquam cum istoc mihi negoti nihil est (ipsi Phaé-
dromo 465

Crédidi), tamen ádseruabo. sét dum hic egreditúr
foras,

Cónmonstrabo quó in quemque hominem fáciie in-
ueniatís loco,

Né nimio opere súmat operam, síquis conuentúm uelit
Vél uitiosum uél sine uitio uél probum uel ínprobum.

Quí periurum cónuenire uólt hominem, ito in có-
mitium: 47'

Qui mendacem et glóriosum, apút Cloacinaé sacrum,
Dítis damnosós maritos súb basilica quaérito.

Íbidem erunt scorta éxoleta quiúque stipularí solent:
Súmbolarum cónlatores àput forum piscárium.

Ín foro infumó boni homines átque dites ámbu-
lant: 475

Ín medio proptér canalem ibi óstentatorés meri.

Cónfidentes gárrulique et máleuoli suprá lacum,

Qui álteri de nihilo audacter dícunt contuméliam

Ét qui ipsi sat habént quod in se póssit uere dícier.

Súb ueteribus ibi sunt qui dant quiúque accipiunt
faénore. 480

Póne aedem Castóris ibi sunt súbito quibus credás
male.

Ín Tusco nico ibi sunt homines qui ipsi sese uén-
ditant.

Ín Velabro uél pistorem uél lanium uel harúspicem

Vél qui ipsi uortánt uel qui aliis út uorsentur praé-
hibeant.

[Dites damnosos maritos apud Leucadiam Oppiam.] 485

Sét interim forés crepuere: línguae moderándumst
mihi.

CVRCVLIO. CAPPADOX. LVCO. (PLANESIVM.)

CV. Itú prae, uirgo: nón queo quod póne mest
seruáre.

Et aúrum et uestem omném suam esse aiébat quam
haec habéret.

CA. Nemo ít infitias. CV. Át tamen meliúsculumst
monére.

LV. Meménto promissísse te, si quisquam hanc li-
beráli 490

Caussá manu adsererét, mihi omne argéntum red-
ditum íri,

Minás triginta. CA. Méminero: de istóc quietus
ésto:

Et núnc idem dicó. CV. Set haec conméminisse ego
uolám te.

CA. Memini ét mancupio tíbi dabo. CV. Egone
áb lenone quícquam

Mancúpio accipiam, quíbus sui nihil ést nisi una
língua, 495

Qui abiúrant siquid créditumst? aliénos mancupátis,
Manu álienos emíttitis aliénisque ínperátis:

Nec uóbis auctor úllus est nec uósmet estis úlli.

Ítém genus est lenónium inter hómínes meo quídem
ánimo

Vt múscae culices címicés pedésque pulicésque: 500

Odio ét malo et moléstiae: bono ússui estis núlly:

Nec uóbiscum quisquam ín foro frugí consistere
aúdet:

Qui cónstitit, culpánt eum, conspúitur, uituperátur,
Eum rém fidemque pérdere, tam etsí nil fecit,
áiunt.

LV. Edepól lenones méo animo nouísti, lusce,
lépide. 505

CV. Eodem hércle uos pono ét paro: paríssumi estis
híbus.

His sáltem in occultís locis prostánt, uos in foro
ípso:

Vos faénore, hisce mále suadendo et lústris lacerant
hómínes.

Rogitátiones plúrumas proptér uos populus sciuit,
 Quas uós rogatas rúmpitis: aliquám reperitis rí-
 mam: 110

Quasi aquám feruentem frígidam esse ita uós puta-
 tis léges.

LV. Tacuisse mauellem. CA. Haú male meditáte
 male dicáx es.

CV. Indígnis si male dícitur, male dícum id esse
 dúco:

Verúm si dignis dícitur, bene dícumst meo quidem
 ánimo.

Ego máncupem te níl moror nec lénonem alium
 quémquam. 515

Lucó, numquid uis? LV. Béne uale. CV. Vale.
 CA. Heús tu, tibi ego dúco.

CV. Elóquere, quid uis? CA. Quaéso ut hanc cu-
 rés [ut] bene sit ísti:

Bene ego ístam eduxi mēae domi et pudíce. CV. Si
 huius míseret,

Ecquíd das qui bene sít? CA. Malum. CV. Tibi
 opúst qui te procúres.

CA. Quid, stúlta, ploras? né time: bene ego hércle
 uendidí te. 520

Face síis bonae frugí síes: sequere ístum bella bélle.

LV. Summáne, numquid núnc iam me uís? CV. Vale
 atque sálue.

Nam et óperam [tu] et pecúniám benígne praeli-
 buísti.

LV. Salútem multam dícito patróno. CV. Nun-
 tiábo.

LV. Numquíd uis, leno? CA. Istás minas decém,
 qui me procúrem, 525

Dum melius sit mihi, des. LV. Dabuntur: cras
peti iubeto.

CA. Quando bene gessi rem, uolo hic in fano sup-
plicare.

Nam illam minis olim decem puellam paruolam emi,
Set eum qui mihi illam uendidit numquam postilla
uidi:

Perisse credo: quid id mea refert? ego argentum
habeo. 530

Quoi di sunt homini propitii, lucrum ei profecto
obiciunt.

Nunc rei diuinae operam dabo: certumst me bene
curare.

A C T V S V.

THERAPONTIGONVS. LVCO.

TH. Nón ego nunc mediocri incedo irátus iracúndia,
 Sét capse illa qua éxcidionem fácere condidici óppidis.
 Nunc nisi tu mihi própere properas dáre iam trigintá
 minas, 535

Quás ego aput te déposiui, uítam propera pónere.

LV. Nón edepol ego nunc mediocri mácto te infor-
 túnio,

Sét eopse illo quó mactare sóleo quoi nil déhibeo.

TH. Né mihi te faciás ferocem aut súpplicare cénseas.

LV. Néc tu me quidem únquam subiges rédditum ut
 reddám tibi, 540

Néc daturus súm. TH. Idem ego istuc quóm credebam
 crédidi,

Té nihil esse rédditurum. LV. Quór nunc a me igitúr
 petis?

TH. Scíre uolo quoi réddidisti. LV. Lúscó libertó tuo :
 Ís Summanum sé uocari dixit: ei réddidi, 544

Qui háš tabellas ópsignatas áttulit. TH. Quas tú mihi

Tábulas, quos luscós libertos, quós Summanos sómnias?

Néc mihi quidem libértus ullus ést. LV. Facis sa-
 piéntius

Quám latronum párs libertos quí habent et eos dese-
 runt.

TH. Quíd fecisti? LV. Quód mandasti, féci honoris
 grátia:

Tuum qui signum ad me attulisset nuntium ne spernerem. 550

TH. Stultior stultó fuisti, qui his tabellis crederes.

LV. Quis res publica et priuata geritur, non is crederem?

Ego abeo: tibi res solutast recte. bellator, uale.

TH. Quid, ualeam? LV. At tu aegrotá, si lubet, per me aetatem quidem.

TH. Quid ego nunc faciam? quid refert me fecisse regibus 555

Ut mi oboedirént, si hic me hodie umbraticus deriserit?

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.

CA. Quoi homini di sunt propitii, ei non esse iratos puto.

Postquam rem diuinam feci, [post] mihi in mentem uenit,

Ne tarpessita exulatum abierit, argentum ut petam,

Ut ego potius comedim quam ille. TH. Iusseram saluere te. 560

CA. Therapontigone Platagidore, salue: saluos quom aduenis

In Epidaurum, hic hodie aput me — numquam delingés salem.

TH. Bene uocas: uerum locata res est ut male sit tibi.

Set quid agit meum mercimonium aput te? CA. Nil aput me quidem.

Ne facias testis: neque equidem dehibeo quicquam.

TH. Quid est? 565

CA. Quód fui iurátus, feci. TH. Réddin an non uirginem

Prius quam te huic meae machaerae óbicio, mastigia?

CA. Vápulare ego té uehementer iúbeo: ne me térrites.

Ílla abductast: tu aúferere hinc á me si pergés mihi

Mále loqui profécto, quoi ego nísi malum nil déhibeo.

TH. Mihin malum minitáre? CA. Atque edepol nón

minitabor, sét dabo, 571

Mihi si perges ésse molestus. TH. Léno minitatúr mihi

Mëaeque pugnae proéliares plúrurumae optritaé iacent?

Át ita me machaéra et clupeus * * * * 574

Béne iuuent pugnántem in acie: nísi mi uirgo rédditur,

Iam égo te faciam ut híc formicae frústillatim differant.

CA. Át ita meae uolséllae pecten spéculum calami-

strúm meum

Béne me amassint méaque axicia linteumque extérsui,

Út ego tua magnífica uerba néque istas tuas magnás

minas

Nón pluris fació quam ancillam mëam quae latrinám

lauat. 580

Égo illam reddidi [ëi] qui argentum a te áttulit. TH.

Quis is ést homo?

CA. Túum libertum sése aiebat ésse Summanúm.

TH. Meum?

Áttat, Curculio hércle uerba míhi dedit, quom cógito:

Ís míhi anulúm subrupuit. CA. Pérdidistin tu anulum?

Míles pulcre cénturiatus ést expuncto in mánipulo. 585

TH. Úbi nunc Curculiónem inueniam? CA. In trítico

facíllume

Vél quingentos cúrculiones pro úno faxo réperies.

Égo abeo: uale átque salue. TH. Mále uale, male sit

tibi.

Quíd ego faciam? máneam an abeam? sícin mihi
esse os óblitum?

Cúpio dare mercédem, qui illunc úbi sit conmonstrét
mihi. 590

CYRCVLIO. (THERAPONTIGONVS.)

CV. Ántiquom poétam audiui scrípsisse in tragoédia,
Múlieres duás peiores ésse quam unam: rés itast.

Vérum mulierém peiorem, quam haéc amicast Phaé-
dromi,

Nón uidi [aut] audiui neque pol dici nec fingi potest:
Quac [éxtemplo] ubi med hunc habere cóspicatast
ánulum, 595

Rógat unde habeam. ‘quíd id tu quaeris?’ “quía mi
quaesitóst opus.”

Négo me dicere. út eum eriperet, mànum [meam] arri-
puit mórdicus.

Vix foras me abrípui atque ecfugi. ápage istanc caní-
culam.

PLANESIVM. PHAEDROMVS. CYRCVLIO.
THERAPONTIGONVS.

PL. Phaédrome [mi], properá. PH. Quid properem?

PL. Párasitum ne amísseris:

Mágná res est. PH. Núllast mihi: nam quam hábui
apsumpsi céleriter. 600

Téneo: quid negótist? PL. Rogita unde ístunc habeat
ánulum:

Páter istum meus géstitauit. CV. Át [pol] mea má-
tértera.

PL. Máter illi utúndum dederat. CV. Túus pater
russúm mihi.

PL. Nugas garris. CV. Sóleo: nam proptér eas uiuo
fácilis.

Quíd nunc? PL. Opsecró parentis né meos mihi pró-
hibeas. 605

CV. Quíd ego? sub gemmáne apstrussos hábeo tuam
matrem ét patrem?

PL. Libera ego sum náta. CV. Et alii múltí, qui nunc
séruíunt.

PL. Énimuero irascór. CV. Dixi equidem tibi, unde
ad me hic peruénerit:

Quótiens dicundúmst? elussi militem, inquam, in álea.

TH. Sáluos sum: eecum quém quaerebam. quíd agis,
bone uir? CV. Aúdio: 610

Sí uis tribus bolís uel in chlamudem. TH. Quín tu is
in malám crucem

Cúm bolis, cum búlbis? etiam rédde argentum aut
uírginem.

CV. Quód argentum, quas tú mihi tricas nárras? quam
tu uírginem

Mé reposcis? TH. Quám ab lenone abduxti [tu] hodie,
scélus uiri.

CV. Núllam abduxi. TH. Cérte eccistam uídeo. PH.
Virgo haec líberast. 615

TH. Méane ancilla líbera ut sit, quam égo numquam
emissí manu?

PH. Quís tibi hanc dedít mancupio aut únde emisti?
fác sciam.

TH. Égo quidem pro istác rem solui áb tarpessitá meo,

Quam égo pecuniám quadruplicem aps té et [ab] lenone
aúferam.

PH. Quí scis mercarí furtiuas átque ingenuas uírgines,
Ámbula in ius. TH. Nón eo. PH. Licet ántestari?

TH. Nón licet. 621

PH. [Át] te Iuppitér male perdat: íntestatus uíuito.

CV. Át ego quem licét. PH. Tu accede huc. TH.
Séruom antestari? uide.

CV. Hem,

Út scias me líberum esse. TH. Ergo ámbula in ius.
hém tibi. 625

CV. Ó ciues, ciués. TH. Quid clamas? PH. Quid
tibi istum táctiost?

TH. Quía mi lubitumst. PH. Áccede huc tu: ego
illum tibi dedám: tace.

CV. Phaédrome, opsecró, serua me. PH. Támquam
me et geniúm meum.

Miles, quaeso tú mihi dicas, únde illum habeas ánulum,
Quém parasitus híc te elussit. PL. Pér tua genua te
ópsecro, 630

Út nos facias cértiores. TH. Quid istuc ad nos áttinet?
Quaératis chlamudem ét machaeram hanc, únde ad me
peruénérit.

CV. Út fastidit glóriosus. TH. Mítte istum: ego
dicam ómnia.

CV. Nihil est quod ille dicit. PH. Face me cértio-
rem, [te] ópsecro.

TH. Ego dicam: surge. hanc rem ágite atque ani-
mum aduórtite. 635

Patér meus habuit Périphanes. PL. [Hem, Péri-
phanes?]

TH. Is priús quam moritur mihi dedit tamquám suo,

Vt aequom fuerat, filio . . PL. Pro Iuppiter.

TH. Et istí me heredem fécit. PL. [O] pietás mea,
Seruá me, quando ego té seruauí sédulo. 640

Fratér mi, salue. TH. Quí ego istuc credám? cedo,
Si uéra memoras, quae fuit matér tua?

PL. Cleobúla. TH. Nutrix quae fuit? PL. Arché-
strata.

Ea mé spectatum túlerat per Dionúsia

* * * * * 645

Postquam illo uentumst, iam ut me conlocauerat,

Exóritur uentus túrbo: spectacula ibi ruont:

Ego pértinesco: tum ibi nescio quis me árripit

Timidam átque puidam, nec uiuam nec mórtuam:

Nec quó me pacto apstúlerit possum dícere. 650

TH. Memini ístanc turbam fieri: set tu díe mihi,

Vbi is ést homo, qui té subrupuit? PL. Néscio:

Verum húnc seruauí sémper mecum una ánulum,

Cum hoc ólim perii. TH. Cédo ut inspiciam. CV.

Sánanc es,

Quae istí committas? PL. Síne modo. TH. Pro
Iuppiter: 655

Hic ést quem tibi ego míssi natalí die:

Tam fáciie noui quám me. salue, méa soror.

PL. Fratér mi, salue. PH. Dèos uolo bene uórtere

Istám rem uobis. CV. Ét ego nobis ómnibus:

Tu ut hódie adueniens cénam des soróriam: 660

Hic núptialem crás dabit: promíttimus.

PH. Tace tú. CV. Non taceo, quándo res uortít
bene.

Tu ístanc desponde huic, miles: ego dotém dabo.

TH. Quid dótis? CV. Egone? ut sémper dum ui-
uát me alat.

TH. Verum hércle dicit: mé lubente féceris. 665
Set léno hic delibet nóbis trigintá minas.

PH. Quam ob rem ístuc? TH. Quia illic íta repro-
missít mihi,

Si quisquam hanc liberáli adseruissét manu,
Sine cóntrouorsia ómne argentum réddere.

CV. Nunc èamus ad lenónem. TH. Laudo. PH.
Hoc príus uolo: 670

Meam rem ágere. TH. Quid id est? PH. Vt mihi
hanc despóndas.

CV. Quid céssas, miles, hánc huic uxorem dare?

TH. Si haec uólt. PL. Mi frater, cúpio. TH. Fiat.
CV. Béne facis.

PH. Spondésne, miles, mihi hanc uxorem? TH.
Spóndeo.

PH. Et ego [á me] huic uictum spóndeo. CV. Le-
pidé facis. 675

[Set] * * * * *

TH. * * * * *

Set eccúm lenonem, incédit, thensaurúm meum.

CAPPADOX. THERAPONTIGONVS.

PHAEDROMVS. PLANESIVM.

CA. Árgentariís male credi qui áiunt, nugas praédicant:
Néc bene nec male crédi dico: id ádeo ego hodie
expértus sum. 680

Nón male creditár qui numquam réddunt, set pros-
súm perit.

Vélut decem minás dum [hic] soluit, ómnis mensas
tránsiit:

Póstquam nil fit, clámore hominem póseo: ille in ius
mé uocat.

Péssume metuí ne mi hodie apút praetorem sólueret:
Vérum amici cónpulerunt: réddit argentúm domo. 685
Núnc domum properáre certumst. TH. Heús tu, leno:

té uolo.

PH. Ét ego te uolo. CA. Át ego uos nolo ámbos. TH.
Sta sis ílico.

PH. Átque argentum própere propera uómere. CA.
Quid tecúmst mihi?

Aút tecum? TH. Quia fáciam ex te hodie pílum cata-
pultárium

Átque ita te neruó torquebo, ítidem ut catapultaé so-
lent. 690

PH. Délicatum te hódie faciam, cúm catello ut ádcubes,
Férreum ego dico. CA. Át ego uos ambo in robusto
cárcere

Vt pereatis. TH. Cóllum opstringe, abdúce istum in
malám crucem.

PH. Quidquid est, ipse íbit potius. CA. Pró deum
atque hominúm fidem:

Hócin pacto [hinc] indémnatum atque íntestatum me
ábripi? 695

Ópsecro, Planésium, et te, Phaédrome, auxiliium út
feras.

PL. Fráter, opsecró te, noli hunc indémnatum pér-
dere:

Béne et pudice mé domi habuit. TH. Haú uoluntate
íd sua:

Aésculapio huíc habeto, quóm pudica's, grátiam:

Nám si is ualuissét, iam pridem quóquo posset mít-
teret. 700

PH. Ánimum aduortite, [égo] si possum hoc ínter uos
compónere.

Mitte istunc. accéde huc, leno. dícam meam sentén-
tiam,

Sí quidem uoltis quód decrero fácere. TH. Tibi per-
míttimus.

CA. Dúm quidem hercle ita iúdice, ne quísqum a
me argentum auferat. 704

TH. Quódne promistí? CA. Promissi? quí? TH.
Lingua. CA. Eadem núnc nego:

Díeundi, non rém perdundi grátia haec natást mihi.

TH. Níhil agit, collum ópstringe homini. CA. Iámiam
faciam ut iússeris.

TH. Quándo uir bonú's, responde [hoc] quód rogo.
CA. Roga quód lubet.

TH. Prómistin, si líberali quísqum hanc adsererét
manu,

Té omne argentum rédditurum? CA. Nón conmemini
dicere. 710

TH. Quíd, negas? CA. Nego hércle uero: quó prae-
sente? quo ín loco?

TH. Mé ipso praesente ét Lucone tárpressita. CA.
Nón taces?

TH. Nón taceo. CA. Non égo te flocci fácio: ne me
térrites.

TH. Mé ipso praesente ét Lucone fáctumst. PH. Satis
credó tibi.

Núnc adeo, ut tu scíre possis, léno, meam senténtiam,
Líbera haec est, híc huius frater, haéc autem illiúst
soror: 716

Haéc mihi nubet, tu huíc argentum rédde: hoc iudi-
ciúm meumst.

CA. Hércle istam rem iúdicasti pérfidiose, Phaédrome.

Ét tibi oberit ét te, miles, dí deaeque pérduint.

TH. Tu aútem in neruo iám iacebis, nisi mi argentum rédditur. 720

CA. Túm me sequere. TH. Quó sequar te? CA. Ád tarpessitám meum,

Ád praetorem: nám inde rem soluo ómnibus quibus déhibeo.

TH. Égo te in neruom, haut ád praetorem hinc rápíam, ni argentúm refers.

CA. Égo te uehementér perire cúpio, ne me néscias.

TH. Ítane uero? CA. Ita hércle uero. TH. Nóui ego hos pugnós meos. 725

CA. Quíd tum? TH. Quid tum, rógitas? hisce ego, sí tu me inritáueris,

Plácidum te hodie réddam. CA. Age ergo récipe [hoc actutúm. TH. Licet.

PH. Tú, miles, aput mé cenabis: hódie fient núptiae.

TH. Quae res bene uortát mi et uobis. CANTOR. Spéctatores, plaúдите.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 95 iambici senarii
 - 96 et 97 anapaestici septenarii
 - 98 iambicus septenarius
 - 99 et 100 cretici tetrametri acatalecti
 - 101 creticus trimeter acatalectus
 - 102 ad 104 iambici septenarii
 - 105 ad 109 cretici tetrametri acatalecti
 - 110 iambicus septenarius
 - 111 trochaicus dimeter catalecticus
 - 112 et 113 cretici tetrametri acatalecti
 - 114 trochaicus dimeter acatalectus
 - 115 et 116 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 117 compositus ex duabus trochaicis tripediis catalecticis
 - 118 et 119 cretici tetrametri acatalecti
 - 120 ad 125 iambici septenarii
 - 126 ad 129 trochaici septenarii
 - 130 ad 132 trochaici octonarii
 - 133 et 135 cretici tetrametri acatalecti
 - 134 136 137 trochaici dimetri acatalecti
 - 138 ad 146 trochaici octonarii
 - 147 ad 154 cretici tetrametri acatalecti
 - 155 iambicus octonarius
 - 156 trochaicus dimeter catalecticus
 - 157 iambicus septenarius
 - 158 ad 215 trochaici septenarii
 - 216 ad 279 iambici senarii
 - 280 ad 370 trochaici septenarii
 - 371 ad 461 iambici senarii
 - 462 ad 486 trochaici septenarii
 - 487 ad 532 iambici septenarii
 - 533 ad 634 trochaici septenarii
 - 635 ad 678 iambici senarii
 - 679 ad 729 trochaici septenarii.
-

T. MACCI PLAVTI

P S E V D V L V S.

M · IVNIO · M · FIL · PR · VRB ·

ACTA · MEGALESIIS

ARGUMENTVM I.

Praeséntis numerat quíndecim milés minas :
 Simúl consignat sýmbolum, ut Phoenícium
 Eí det leno qui èum cum relicuo ádferat.
 Veniéntem caculam ínteruortit sýmbolo
 Dicéns Syrum se Bállionis Pseúdulus 5
 Opémque [suo] erili íta tulit: nam Símmiae
 Lenó mulierem, quém is supposuit, trádidit.
 Venit Hárpax uerus: rés palam cognóscitur
 Senéxque argentum quód erat pactus réddidit.

ARGUMENTVM II.

Caludórus [meretricem ádulescens Phoenícium]
 Effíctim deperibat, nummorum índigus.
 Eándem miles, qui uiginti múlierem
 Minis mercatus ábiit, soluit quíndecim,
 Scortúm reliquit ád lenonem ac sýmbolum, 5
 Vt, qui áttulisset sígnum simile cétero
 Cum prétio, secum auéheret emptam múlierem.
 Mox míssus ad praendéndum scortum a mílite
 Venit calator mílitaris. ěum [dolis]
 Adgréditur adulescéntis seruos Pseúdulus 10
 Tamquám lenonis átriensis, sýmbolum
 Aufért minasque quínque acceptas mútuas
 Dat súbditiuo cáculae cum sýmbolo.
 Lenónem fallit sýcophanta cácula:
 Scortó Caludorus pótitur saluo Pseúdulo. 15

P E R S O N A E.

PSEVDVLVS SERVOS
CALVDORVS ADVLESCENS
BALLIO LENO
LORARIVS
SIMO SENEX
CALLIPHO SENEX
HARPAX CACVLA
CHARIVS ADVLESCENS
PVER
COQVOS
SIMMIA SVCOPHANTA
PHOENICIVM MVLIER

P R O L O G V S .

Expórgi meliust lúmbos atque exúrgere:
Plautína longa fábula in scaená m uenit.

A C T V S I.

P S E V D V L V S . C A L V D O R V S .

PS. Si ex té tacente fieri possem cértior,
Ere, quac miseriae té tam misere mácerent,
Duorúm labori ego hóminum parsissém lubens: 5
Mei té rogandi et tís respondendí mihi.

Nunc quóniam id fieri nón potest, necéssitas
Me súbigit ut te rógitem. respondé mihi:
Quid ést quod tu exanimátus iam hos multós dies
Gestás tabellas técum, eas lacrumís lauis 10
Neque túi participem cónsili quenuquám facis?
Elóquere, ut quod ego néscio tecúm sciam.

CA. Miséré miser sum, Pseúdule. PS. Id te Iúp-
piter

Prohibéssit. CA. Nihil hoc Ióuis ad iudicium átti-
net:

Sub Véneris regno uápulo, non súb Iouis. 15

PS. Licétne id scire quíd sit? nam tu me ántidhae
Suprémum habuisti cómitem consiliís tuis.

CA. Idem ánimus nunc est. PS. Fáce me certum
quíd tibist:

tuábo aut re [te] aut ópera aut consilió bono.

CA. Cape háš tabellas: túte hinc narrató tibi, 20
Quae mé miseria et cúra contabéfacit.

PS. Mos tibi geretur. sét quíd hoc, quaesó? CA.
Quíd est?

PS. Vt opínor, quaerunt líterae hae sibi líberos:
Aliam ália scandit. CA. Lúdin me ludó tuo?

PS. Has quídem pol credo, nísi Sibulla légerit, 25
Intérpretari pótis esse alium néminem.

CA. Quor inclementer dícis lepidis líteris,
Lepidís tabellis, lépida conscriptís manu?

PS. An ópseero hercle habént quas gallinaé manus?
Nam has quídem gallina scrípsit. CA. Odiosús
mihí's: 30

Lege uél tabellas rédde. PS. Immo enim péllegam:
Aduórtito animum. CA. Nón adest. PS. At tú
cita.

CA. Immo égo tacebo: tú istinc ex cerá cita:
Nam istíc meus animus núnc est, non in péctore.

PS. Tuam amícam uideo, Caludore. CA. Vbi east,
ópseero? 35

PS. Eccam in tabellis pórrectam: in cerá cubat.

CA. At té di deaque, cuántumst. . . PS. Seruas-
sint quídem.

CA. Quasi sólstitalis hérba paulispér fui:
Repénte exortus súm, repentino óccidi.

PS. Tace, dúm tabellas péllego. CA. Ergo quín
legis? 40

PS. 'Phoenícium Caludóro amatorí suo
Per céram et linum líterasque intérpretes

Salútem mittit ét salutem aps te éxpetit
Lacrumáns titubantique ánimo corde et pectore.?

CA. Períí: salutem núsquam inuenio, Pseúdule, 45
Quam illí remittam. PS. Quám salutem? CA. Ar-
génteam.

PS. Pro lígnea salúte uis argénteam
Remittere illi? uíde sis quam tu rém geras.

CA. Recitá modo: ex tabéllis iam faxó scies,
Quam súbito argento mi ússus inuentó siet. 50

PS. 'Lenó me peregre míliti Macédonio
Minís uiginti, méa uoluptas, uéndidit.
Ei priús quam hinc abiit quíndecim milés minas
Dederát: nunc unae quínque remorantúr minae.

Ea caússa miles híc reliquit súmbulum, 55
Expréssam in cera ex ánulo suam imáginem,
Ut qui húc adferret éius similem súmbulum
Cum eo sèmul me [leno] mítteret: ei rèi dies
Haec praéstítutast próxuma [ad] Dionúsia.?

CA. Cras éa quidem sunt: própe adest exitiúm míli,
Nisi quíd mi in ted est aúxili. PS. Sine péllegam. 61

CA. Sino: nám míli uideor cúm ea fabulárier.
Lege: dúlee amarumque úna nunc miscés míli.

PS. 'Nunc nóstri amores móres consuetúdines
Iocus lúdus sermo suáuís sauiátio, 65

Compréssiones ártae amantum cómparum,
Tenerís labellis mólles morsiúnculae,
Papíllarum horridulárum oppressiúnculae:
Harúm míli uoluptatum ómnium atque itidém tibi
Distráctio discídium uastitiés uenit, 70

Nisi quacé mi in ted est aút tibist in mé salus.
Haec quae égo scio tu ut scíres curauí ómnia:
Nunc égo te experiar quíd ames, quíd simulés. uale.?

CA. Est misere scriptum, Pseudule. PS. O miser-
rume.

CA. Quin flés? PS. Pumiceos oculos habeo: non
queo 75

Laerumam évorare ut épuant unám modo.

CA. Quid itá? PS. Genus nostrum sémper sicco-
culúm fuit.

CA. Nilne ádiuare me aúdes? PS. Quid faciám
tibi?

CA. Eheú. PS. Eheu? id quidem hércle ne par-
sis: dabo.

CA. Misér sum: argentum núsquam inuenio mú-
tuom. . . 80

PS. Eheú. CA. Neque intus númmus ullus ést.
PS. Eheu.

CA. Ille ábducturus múlierem eras ést. PS. Eheu.

CA. Istócine pacto me ádiuuas? PS. Do id quód
mihist:

Nam is míhi thensaurus iúgis in nostrást domo.

CA. Actum hódie de mest. sét potes nunc mútuam
Drachumám mihi unam dáre, quam eras reddám
tibi? 86

PS. Vix hércle opino, etsí me opponam pignori.

Set quíd ea drachuma fácere uis? CA. Restím uolo
Mihí émere. PS. Quam ob rem? CA. Quí me fa-
ciam pénsilem:

Certúmst mihi ante ténebras tenebras pérsequi. 90

PS. Quis mi ígitur drachumam réddet. * * * ?

An tu èa te caussa uís sciens suspéndere,

Vt mé defraudes dráchuma, si dederím tibi?

CA. Profécito nullo pácto possum uíuere.

Si illa á me abalienátur atque abdúctur. 95

PS. Quid flés, cucule? úives. CA. Quid ego ní ñeam,
 Quoi néc paratus númmus argentí siet
 Neque libellai spés sit usquam géntium?

PS. Vt líterarum ego hárum sermonem aúdio,
 Nisi tu illi lacrumis fléueris argénteis, 100
 Quod tu istis lacrumis té probare póstulas,
 Non plúris refert quám si imbrem in cribrum ín-
 geras.

Verum égo te amantem, né paue, non déseram.
 Spero álicunde hodie mēa bona opera hercle aút
 mala

Tibi [me] ínuenturum esse aúxilium argentáriuni.
 Atqui íd futurum unde, únde dicam néscio, 106
 Nisi quía futurumst: íta superciliúm salit.

CA. Vtinám quae dicis díctis facta súppetant.

PS. Scis tú quidem hercle, mēa si coumouí sacra,
 Quo pácto et quantas sóleam turbellás dare. 110

CA. In té nunc omnes spés sunt aetati meae.

PS. Satín ést si hanc hodie múlierem ecfició tibi
 Tua út sit aut si tibi do uigintí minas?

CA. Satis, sí futurumst. PS. Róga me uigintí minas,
 Vt me éfecturum tibi quod promissí scias. 115

Roga, ópsecro hercle: géstio promíttere.

CA. Dabísne argentí mi hódie uigintí minas?

PS. Dabó: molestus uúnc íam ne sís mihi.

Atque hóc, ne dictum tibi neges, dicó prius:
 Si néminem alium pótero, tuum tangám patrem.

CA. Pietátis caussa uél etiam matrém quoque. 121
 Di té mihi [semper] séruent. uerum sí [háu] potes?

PS. De istác re in oculum utrúmuis conquiéscito.

CA. [In] óculumne an in aurem? PS. Át hoc per-
 uolgatúmst nimis.

Nunc néquis dictum síbi neget, dico ómnibus, 125
 Pubé praesenti in cóntione, omní poplo,
 Omnibus amicis nótiisque edicó meis,
 In hunc diem a me ut cáueant, ne credánt mihi.

CA. St,

Tace, épsecro hercle. PS. Quid negotist? CA.

Óstium 130

Lenónis crepuit. PS. Crúra mauellém modo.

CA. Atque ípse egreditur íntus, periurí caput.

BALLIO. LORARI. (SERVAE.) CALVDORVS.

PSEVDVLVS.

BA. Éxite, agite exíte, ignaui, mále habiti et male cón-
 ciliati,

Quórum numquam quícquam quoiquam uénit in mentem
 ut récte faciant,

Quibus, nisi ad hoc exémplum experior, nón potest ussura
 ússurpari. 135

Néque homines magis ásinos umquam uídi: ita plagis
 cóstae callent:

Quós quom ferias, tibi plus noceas. éo enim ingenio hi
 súnť flagritribae,

Qui haéc habent consília: ubi data occássioť, rape
 clépe tene,

Hárpaga bibe és fuge.

Hóc eorum opust, ut máuelis lupós aput ouis línquere

Quam hós domi custódes. 141

Áť faciem quom aspicias eorum, hau máli uidentur:
 ópera fallunt.

Nunc adeo hanc edíctionem nísi animum aduortétis omnes,

Nisi somnum socórdiamque ex pectore oculisque amo-
uetis,

Íta ego uostra látera loris fáciam ualide uária uti sint,
Vt ne peristromáta quidem aeque píeta sint Cam-
pánica 146

Neque Aléxandrina béluata cónculiata tapétia.

Atque héri iam edixeram ómnibus dederámque suas
prouíncias:

Verum íta uos estis néglégentes pérđiti ingenio ín-
probo,

Offícium uostrum ut uós malo cupiátis conmoné-
rier: 150

Nempe íta ánimati estis, uíncere durítia tergi hoc át-
que me.

Numquam édepol uostrum dúrius tergum érit quam
terginum hóc meumst.

Hoc uíde sis: alias rés agunt. hoc ágite, hoc animum
aduórtite.

Qui núne? doletne? hem síe datur, síquis erum
seruos spérnit.

Adsístite omnes cóntra me et quae lóquor aduortite
ánimum. 155

[Huc ádhibete auris quae égo loquar, plagígerula
genera hóminum.]

Tu qui úrnam habes, aquam íngere: face plénum ahe-
num sít cito.

Te cúm securi caúdicali praéficio prouínciae.

LO. At haéc retunsast. BA. Síne siet. itidém uos
quoque estis plágis:

Numquí minus ea grátia tamen ómnium utor ópera?
Tibi hoc praecipio ut níteant aedes: hábes quod facias:
própera, abi intro. 161

Tú esto lectistérniator. tú argentum eluito, ítidem extruito.

Haéc, quom ego a foró reuortar, fácite ut offendám parata,
Vórsa sparsa térsa strata laúta structaque ómnia ut sint
Nám mi hodiést natális dies: eum décet omnis uos céu-
celebrare. 165

Pérnam callum glándium sumen fáce in aqua iaceánt.
satin audis?

Mágnifice uolo mé uiros summos áccipere, ut rem mi
éssé reantur.

Intro abite atque haéc celerate, né mora quae sit, cóquos
quom ueniat.

Ego eo in macellum, ut píscium quidquíd ibist pretio
praéstinem.

I, púere, prae: crumínam ne quisquám pertundat cá-
uitiost. 170

Vel ópperire: est quód domi fui paéne oblitus dícere.

Auditin? uobis, múlieres, hanc hábeo edictiónem.

Vós quae in munditiis mollitiis délicíis que aetátulam agitis
Viris cum summis, ínclutae amicae: núnc ego scibo at-
que hódie experiar,

Quae capiti, quae uéntri operam det, quae suae rei, quae
sómno studeat: 175

Quám libertam fére mi credam et quám uenalem * * * *

Fácite mi hodie ut múnera multa huc ab amatoribús con-
ueniant:

Nám nisi mi annuos cóngeretur pénus, cras populo pré-
stituam uos.

Nátalem mi esse húnce diem scitis: úbi isti sunt quibus
uós oculi estis,

Quibus uitae estis, quibus deliciae, sáuia, mammillaé
mellitae? 180

Mánipulatim mánerigeruli míhi iam ante aedis fácite hic
adsint.

Quór ego uestem aurum átque ea quibus est uóbis
ussus praéhíbeo?

Quíd mihi nisi malúm uostra operast, ínprobae, uiní
modo cupidae?

Éo uos uostrosque ádeo panticés madefacitis, quom égo
sim hic siccus.

Nunc ádeo hoc factust óptimum, ut suo quémque ap-
pellem nómine, 185

Ne díctum esse actutúm sibi quisquám uostrarum míhi
neget.

Aduórtite animum cúntae.

Principio, Hedulium, técum ago, quae amíca's frumen-
táriis,

Quibus cúntis montes máximi fruménti sunt [structí]
domi:

Face síis sit delatum húc mihi fruméntum, hunc annum
quód satis 190

Míhi ét familiae omní meae sit, ádeo ut frumento ád-
fluam,

Vt ciuitas nomén mihi conmutet meque ut praédicet
Lenóne ex Ballióne regem Iásionem. CA. Audin,
fúrcifer

Quaé loquitur? * * sátin magníficus tibi uidetur?

PS. Pól iste, atque etiam málficus: set táce [nunc]
atque hanc rém gere. 195

BA. Aéschrodora, tú quae amicos tibi habes leno-
num aémulos

Lánios, qui item ut nós iurando iúre male rem quaérunt,
audi:

Nisi carnariá tria grauida tégoribus onere úberí hodie

Mihi erunt, cras te, quási Dircam olim ut mémorant
duo gnatí Iouis

Déuinxere ad taúrum, item hodie cónstringam ad
carnárium: 200

Id tibi profecto taúrus fiet. CA. Nímis sermone huius
íra incendor.

Híncine hic hominém pati [nos] cólere iuuentutem
Átticam?

Vbi sunt, ubi latént quibus aetas íntegrast, qui amant á
lenone?

Quín conueniunt? quín una omnes péste hac popu-
lum liberant?

Sét [ego] nimis sum stúltus, nimium indóctus:
[nempe] illi aúdeant 205

[Is] id facere, quibus ut [miseri] séruiant suús amor cogit?
[Simul prohibeat faciant aduersum eos quod malint.]

PS. Vah, táce. CA. Quid est? PS. Male míhi mori-
geru's, quóm sermoni huius ópsonas.

CA. Táceo. PS. At taceas málo multo quám tacere dí-
cas. BA. Tu autem,

Xústulis, face ut ánimu aduortas, quòius amatorés oliui
Dúnamin domi habent máxumam: 211

Sí mihi non iam huc cúlleis

Óleum deportátum erit,

Té ipsam culleo égo cras faciam ut déportere in
pérgulam.

Ibi tibi adeo léctus dabitur, úbi tu hau somnum cápías,
set ubi 215

Úsque ad languorém —: tenes

Quóssum haec tendant quae loquor.

Áin tu excetra, quae tibi amicos tót habes tam probe
óleo onustos?

Númqui quoipiámst tuorum túa opera hodie cónseruorum
 Nítidiusculúm caput? aut num ipse égo pulmento
 utór magis 220

Vñctiusculó? set scio, tu óleum hau magni péndis: uino
 [Tú] te deungis. sine modo:

Égo quidem repéndam haec hercle cúncta una opera, tú
 nisi hodie

Fácis efecta quae loquor.

Tu ántem, quae pro cápite argentum mihi iam tam [diu]
 sémper numeras, 225

Quae pacisci módo scis, set quod pácta's non scis
 sóluere,

Phoenícium, tibi ego haéc loquor, delíciae summatúm
 uirum:

Nisi hodie mi ex fúndis tuorum amícorum omne huc
 pénus adfertur,

Crás, Phoeniciúm. poenicio cório inuisses pér-
 gulam.

CA. Pseudúle, non audis quae híc loquitur? PS. Audío,
 ere, atque animum aduórto.

CA. Quid mihi's auctor huic út mittam, ne amícam hic
 meam prostituat? 231

PS. Nil cúrassis: liquidó's animo: ego pro mé et pro te
 curábo.

Iam díu ego huic et mi hic béne uolumus et amíciast
 antíqua:

Mittam hódie huic suo die ná tali malam rém magnam et
 matúram.

CA. Quid opíst? PS. Potin aliam rem út cures? CA. At..
 PS. Bát. CA. Crucior. PS. Cor dúra.

CA. Non póssum. PS. Face possís. CA. Quonam pacto
 ánimu uincere póssim? 236

PS. In rém quod sit praeuórtaris quam re áduorsa animo
auscúltes.

CA. Nugae ístae sunt: non iúcundumst, nisi amáns
facit stulte. **PS.** Périgin?

CA. O Pseúdule mi, sine sím nihili: sine síis. **PS.** [Sino:]
sine modo ego ábeam. 239

CA. Mane, máne: iam ut [tu] med ésse uoles ita eró.
PS. Nunc tu sapis [démum].

BA. It díes: ego mihi cesso. í prae, puere. **CA.** Heus
[tú, ille] abit: quín réuocas?

PS. Quid próperas? placide. **CA.** At priús quam abeat.

BA. Quid, màlum, tam placide is, púere?

PS. Hódie nate, heus, hódie nate: tibi ego dico: heus,
hódie nate,

Redi ét respice ad nos. tam etsí's occupátus,

Morámur. mane: ést conloquí qui uolúnt te. 245

BA. Quid hóc est? quis ést qui morám mi oc-
cupáto

Moléstam optulít? **PS.** Qui tibi sospitális

Fuít. **BA.** Mortuóst qui fuít: qui est [is] uíuost.

PS. Nímis superbe. **BA.** Nímis molestu's. **CA.** Réprae-
hende hominem: adséquere. **BA.** I, puere.

PS. Occédamus hác ob uiám. **BA.** Iuppitér te 250

Perdát, quisquis és. **PS.** Te uolo. **BA.** Át uos
ego ámbos.

Vorte hác te, puér. **PS.** Non licét conloquí te?

BA. At míhi non lubét. **PS.** Sin tuám quípiam
ín remst?

BA. Licétne, opsecró, bitere án non licét? **PS.**

Vah, 254

Mánta. **BA.** Omitte. **CA.** Bállio, audi. **BA.** Súrdu-
sum. **CA.** Profécito [saeuo's].

BA. Inánilocus és tu.

CA. Dedí, dum fuít. BA. Non petó quod dedísti.

CA. Dabó, quando erít. BA. Ducitó, quando habébis.

CA. Heú heu, quam ego malis pérdidi modis
Quód tibi détuli et quód dedi. BA. Mórtua 260
Vérba re núne facis: stúltus es, rem áctam agis.

PS. Nósce saltem húnce quis est.

BA. Iam díu scio qui fuít: núne qui is est ipsús sciat
ambulá tu.

PS. Potin út semel modo, Bállio, huc eúm lucro re-
spícias?

BA. Réspiciam istoc prétio: nam si sácrificem summó
Ioui 265

Átque in manibus éxta teneam ut póriciam, intereá loci
Sí lucri quíd détur, potius rém diuinam déseram.

Nón potis [est] pietáti opsisti huic, útuti res sunt céterae.

CA. Dèos quidem, quos máxume aequomst métuere, eos
minumí facit. 269

BA. Cónpellabo. sálue multum, sérue Athenis péssume.

PS. Dí te deaeque amént uel huius árbitratu uél meo:

Vél, si dignu's álio pacto, néque ament nec faciánt bene.

BA. Quíd agitur, Caludóre? CA. Amatur átque egetur
áriter.

BA. Mísereat, si fámiliam alere póssim misericórdia.

PS. Héia, scimus nós quidem te quális sis: ne praé-
dices. 275

Sét scin quíd nos uólumus? BA. Pol ego própe modum:
ut male sít mihi.

PS. Ét id et hoc quod té reuocamus quaéso animum ad-
uorte. BA. Aúdio:

Étque in pauca, ut óccupatus núne sum, confer quíd uelis.

PS. Hunc pudet, quod tibi promissit quaque id promissit die,

Quia minas viginti tibi pro amica non etiam dedit. 280

BA. Nimio id quod pudet facilius fertur quam illud quod piget.

Non dedisse istum pudet: me quia non accepit piget.

PS. At dabit, parabit: aliquot hos dies manta modo.

Nam id hic metuit ne illam vendas ob similitatem suam.

BA. Fuit occasio, si uellet, iam pridem argentum ut daret. 285

CA. Quid si non habui? BA. Si amabas, inuenires mutuum.

Ad danistam deuenires, adderes faenuseulum:

Subruperes patri. PS. Subruperet hic patri, audacissime?

Non periculumst nequid recte monstres. BA. Non lenonumst.

CA. Egon patri subruperere possim quicquam, tam caute seni? 290

Atque adeo, si facere possim, pietas prohibet. BA. Audio:

Pietatem ergo istam amplexator noctu pro Phoenicio.

Sed quoniam pietatem amori uideo tuo praeuortere:

Omnes [homines] tibi patres sunt? nullus est tibi quem roges

Mutuom argentum? CA. Quin nomen quoque iam interit mutuom. 295

PS. Heus tu, postquam hercle isti a mensa surgunt [saturata cute],

Qui suum [quom] repetunt, alienum reddunt nato nemini,

Pestilla omnes cautiores sunt ne credant alteri.

CA. Nímis miser sum: nánnum nusquam réperire argentí queo:

Íta miser et amóre pereó et ínopia argentária. 300

BA. Émito die caeca hércle oliuom, id uéndito oculatá die:

Iam hércle uel ducéntae possunt fieri praesentés minae.

CA. Périi: annorum léx me perdit quí nauicenária:

Métuont credere ómnes. BA. Eademst míhi lex: metuo credere.

PS. Crédere autem? eho, an paéuitet te, quáto híc fuerit ússui? 305

BA. Nón est ussu quisquam amator nísi qui perpetuát data:

Aút det usque [aut] quáto nil sit sémul amare désinat.

CA. Nílne te miserét? BA. Inanis cédis: dicta nón sonant.

Átque ego te uiuóm saluomque uéllem. PS. Eho, an iam mórtuost?

BA. Útut est, míhi quidém profecto cúm istis dictis mórtuost. 310

Ílico uixít amator, úbi lenoni súpplicat.

Sémper tu ad me cum árgentata accédito querimónia:

Nám istuc quod nunc lámentare, nón esse argentúm tibi,

Áput nouercam quérere. PS. Eho, an tu umquam húius nupsistí patri?

BA. Dí meliora fáxint. PS. Face hoc quod té rogamus, Bállio, 315

Mèa fide, si istí formidas crédere. ego in hoc trídúo

Aút terra aut mari álicunde [aliqua] euóluam id argentúm tibi.

BA. Tíbi ego credam? PS. Quór non? BA. Quia pol quá opera credám tibi

Vna opera adligém canem fugitiuam agninis láctibus.

CA. Siciu mi aps te béne merenti mále refertur grátia?

BA. Quid nunc uis? CA. Vt ópperiare hos séx dies
festós modo, 321

Né illam uendas neú me perdas hómínem amantem. BA.
Animó bono's:

Vél sex mensis ópperibor. CA. Eúge, homo lepidíssume.

BA. Ímmo uin etiám te faciam ex laéto laetantém magis?

CA. Quid iam? BA. Quia enim nón uenalem iám habeo
Phoenícium. 325

CA. Nón habes? BA. Non hércle uero. CA. Pseúdule,
arcesse hóstias

Víctumas laniós, huie ut ego sácrificem summó Ioui:

Nam híc mihi nunc est múlto potior Iúppiter quam Iúp-
piter.

BA. Nólo uictumás: mininis me éxtis placarí uolo.

CA. Própera: quid stas? árcesse agnos: aúdin quid ait
Iúppiter? 330

PS. Iám hic ero: uerum éxtra portam mi étiam currun-
dúmst prius.

CA. Quid eo? PS. Lanios índe arcessam dúo cum tin-
tinnábulis:

Éadem duo gregés uirgarum inde úlmeorum adégero,

Út hodie ad litátionem huic súppetat satiás Ioui.

BA. Í in malam cruceñ. PS. Ístuc ibit Iúppiter Ienónius.

BA. Éx tua re nón est ut ego emóriar. PS. Qui dum?
BA. Sic: quia, 336

Sí ego emortuós sim, Athenis té sit nemo néquior.

Éx tua rest út ego emoriar. CA. Quí dum? BA. Ego
dicám tibi:

Quía edepol, dum ego uíuos uiuam, núnquam eris frugi
bonae.

CA. Díc mihi, opsecro hércle, uerum sério, hoc quod té rogo: 340

Nón habes uenálem amicam tú meam Phoenícium?

BA. Nón edepol habeó profecto: nám iam pridem uéndidi.

CA. Quó modo? BA. Sine órnementis, cum íntestinis ómnibus.

CA. Mëam tu amicam uéndidisti? BA. Válide: uiginti minis.

CA. Víginti minís? BA. Vtrum uis, uél quater quínis minis: 345

Militi Macédonio. et iam quíndecim habeo [dõmi] minas.

CA. Quid ego ex te audió? BA. Tuam esse amicam factam argéteam.

JA. Quór id aussu's fácere? BA. Lubuit: méa fuit.

CA. Eho, Pseúdule,

í, gladium adfer. PS. Quid opust gladio? CA. Qui hunc occidam [una] átque me.

PS. Quín tu ted occídís potius? nam hunc fames iam occiderit. 350

CA. Quid ais, quantum [in] térra degit hóminum periurís-
sume?

Írauistin té illam nulli uénditurum nísi mihi?

BA. Fáteor. CA. Nempe concéptis uerbis? BA. Étiam consultís quoque.

CA. Pérítrauistí, sceleste. BA. At árgentum intro cón-
didi.

Égo scelestus núnc árgentum prómere [mihi] possúm domo: 355

Tú qui pius es, ístoc genere gnátus, nummum nón habes.

CA. Pseúdule, adsiste áltrim secus atque ónera huic male dictís. PS. Licet:

Númquam ad praetorem aequè cursim currám, ut emit-
tár manu.

CA. Íngere [huic] mala múlta. PS. Iam ego te differam
dictis meis.

Ínpudice. BA. Itást. PS. Sceleste. BA. Dícis uera.
PS. Vérbero. 360

BA. Quíppini? PS. Bustírape. BA. Certo. PS. Fúr-
cifer. BA. Factum óptume.

PS. Sóciofraude. BA. Súnť mea istacc. PS. Párricida.
BA. Pérgé tu.

CA. Sácrilege. BA. Fateór. CA. Periure. BA. Vétera
uaticinámini.

CA. Légirupa. BA. Validé. PS. Pernicies ádulescen-
tum. BA. Acérrume.

CA. Fúr. BA. Babae. PS. Fugitíue. BA. Bombax.
CA. Fraús popli. BA. Planíssume.

PS. Fraúdulente. CA. Inpúre leno. PS. Caénun. BA.
Cantorés probos. 366

CA. Vérberauistí patrem atque mátre. BA. Atque
occidí quoque

Pótius quam cibúm prachiberem: núm peccaui quípiam?
PS. Ín pertussum ingérimus dicta dólium: operam lú-
dimus.

BA. Númquid alium [me] étiam uoltis dícere? CA. Ecquid
té pudet? 370

BA. Téne amatorem ésse inuentum inánem quasi cassám
nucem?

Vérum quamquam múlta malaque dícta dixistís mihi,
Nísi mihi [hodie] attúlerit miles quínque quas dehibét
minas,

Sicut haec est praestituta súmma ei argentó dies: 374
Sí id non adfert, pósse opinor fácere me officiúm meum.

CA. Quid id est? BA. Si tu argentum attuleris, cum illo
perdidero fidem:

Hoc officium meumst. magis operae si sit, plus tecum
loquar.

Sed sine argento frustra's qui me tui misereri postulas.

Haec meast sententia, ut tu hinc porro quid agas con-
sulas.

CA. Iamne abis? BA. Negoti nunc sum plenus. PS.
Paulo post magis. 380

Illic homo meus est, nisi omnes di me atque homines de-
serunt.

Exossabo ego illum simulter itidem ut muraenam co-
quos.

Nunc, Calidore, te mihi operam dare uolo. CA. Ecquid
inperas?

PS. Hoc ego oppidum admoenire ut hodie capiatur uolo
Ad eam rem ussus homine astuto docto scito et callido,
Qui inperata effecta reddat, non qui uigilans dormiat.

CA. Cedo mihi, quid es facturus? PS. Temperari ego
faxo scies. 387

Nolo bis iterari: sat sic longae fiunt fabulae.

CA. Optimum atque aequissimum oras. PS. Propera,
adduce hominem [huc] cito.

CA. Pauci ex multis sunt amici, homini certi qui sient.

PS. Ego scio istuc: ergo utrumque tibi nunc dilectum
para 391

Atque exquacre ex illis multis unum qui certus siet.

CA. Iam hic faxo aderit. PS. Potin ut abeas? tibi mo-
ram dictis creas.

Postquam ille hinc abiit, tu astas solus, Pseudule.

Quid nunc acturus, postquam erili filio 395

Largitu's dictis dapsilis lubentias?

Quoi néque paratast gúttá certí cónsili
 Neque ádeo argenti * * * * *
 Neque éxordiri prímum unde occupiás habes
 Neque ad détexundam télam certos términos. 400
 Set quási poeta, tábulas quom cepit sibi,
 Quaerit quod nusquamst géntium, reperit tamen:
 Facit illut ueri símile quod mendáciumst:
 Nunc égo poeta fíam: uigintí minas,
 Quae núsquam nunc sunt géntium, inueniám tamen.
 Atque égo me iam pridem huíc daturum díxeram 406
 Ac uólui inicere trágulam in nostrúm senem:
 Verum is nescio quo pácto praesensit prius.
 Set cónprimunda uóx mihi atque orátio:st:
 Erum éccum uideo huc [mèum] Simonem uná semal
 Cum sùo uicino Cálliphone incédere. 411
 Ex hóc sepulcro uétere uigintí minas
 Ecfódiam ego hodie, quás dem erili filio.
 Nunc húc concedam, ut hórurum sermoném legam.

SIMO. CALLIPHO. PSEVDVLVS.

SI. Si dé damnosis aut si de amatóribus 415
 Dictátor fiat núnc Athenis Átticis,
 Nemo ánteueniat filio credó meo.
 Ita núnc per urbem sólum sermoni ómnibust,
 Eum uéllé amicam liberare et quaérere
 Argéntum ad eam rem: hoc állí mihi renúntiant 420
 Atque íd iam pridem sénsi et subolebát mihi,
 Set díssimulabam. PS. Iám illi [subolet] filius:
 Occíssast haec res, haéret hoc negótium.
 Qua in cónmeatum uólueram argentárium

Proficisci, ibi nunc óppido opsaeptást uia. 425

Praesénsit: nihil est praédae praedatóribus.

CA. Homínés qui gestant quíque auscultant crimína,
Si meo árbitratu liceat, omnes péndeant,
Gestóres linguis, aúditores aúribus.

Nam istaec quae tibi renúntiantur, filium 430

Te uéllé amantem argénto circumducere,

Fors fúat an istaec dícta sint mendácia.

Set sí sint ea uera, út nunc mos est, máxume,

Quid mírum fecit? quíd nouom, adulescéns homo

Si amát, si amicam liberat? PS. Lepidúm senem.

SI. Vetus nólo faciat. CA. Át enim nequiquám
neuis: 435

Vel tú ne faceres tále in adulescéntia.

Probúm patrem esse opórtet, qui gnatúm suum

Essé probiorem quam ípsus fuerit póstulet.

Nam tú quod damni et quód fecisti flágiti 440

Populó uiritim pótuít dispertírier.

Tene íd mirari, sí patrissat filius?

PS. Ω Ζεῦ, [Ζεῦ,] quam pauci éstis homines cóm-
modi:

En, illuc est patrem ésse ut aequomst filio.

SI. Quis hic lóquitur? meus est híc quidem seruos

Pseúdulus. 445

Hic míhi conrumpit filium, scelerúm caput:

Hic dúx, hic illist paédagogus: húnec ego

Cupio éxcruciari. CA. Iám istaec insipiéntiast,

[Sic] íram in promptu gérere: quanto sátius est

Adíre blandis uérbis atque exquaérere, 450

Sintne ílla necne sint quae tibi renúntiant.

SI. Tibi aúscultabo. PS. Ítur ad te, Pseúdule:

Orátionem tibi para aduersúm senem

Bonus ánimus in malá re dimidiúmst mali.

Erúm saluto primum, ut aequomst: póstea 455

Siquíd superfit [íd] uicino inpértio.

SI. Salué. quid agitur? PS. Státur hic ad húnce
modum.

SI. Statúm uide hominis, Cállipho, quam básilicum.

CA. Bene cónfidenterque ástitisse intéllego.

PS. Decet innocentem, qui sit, atque innóxiúm 460

Seruóm superbum esse áput erum potíssimum.

CA. Sunt quae te uolumus pércontari, quae quasi

Per nébulam nosmet scimus atque audiuimus.

SI. Conficiet iam te hic uérbis, ut tu cénseas
Non Pseudulum, set Sócratem tecúm loqui. 465

PS. Itást: iam pridem tú me spernis, séntio.

[Paruam esse apud te mihi fidem ipse intellego.]

Cupis mé esse nequam: tamen ero frugí bonae.

SI. Face sis uociuas, Pseudule, aedis aúriumi,
Mea út migrare dícta possint quó uolo. 470

PS. Age lóquere quiduis, tam étsi tibi suscénseo.

SI. Mihin dómino seruos tú suscenses? PS. Núm tibi

Mirum id uidetur? SI. Hércle qui, ut tu praédicas,

Cauéndumst mi aps te iráto, atque haut alió modo

Me uérberare atque égo te soleo cógitas. 475

Quid cénseas? CA. Edepol mérito esse iratum ár-
bitror,

Quom áput té tam paruast èi fides. SI. Iam sic sino

Irátus sit: ego néquid noceat cáuero.

Set quid ais? quid hoc quod té rogo? PS. Quid-
uís roga:

Quod scibo Delphis tibi responsum dúcito. 480

SI. Aduórte ergo animum et fáce sis promissí me-
mor,

Quid ais? eequam scis filium tibícinam

Meum amáre? PS. *Ναὶ γάρ.* SI. Liberare quám
uelit?

PS. *Καὶ τοῦτο ναὶ γάρ.* SI. Écquas uigintí minas
[Per sucophantiam atque per doctos dolos] 485

Paritás ut auferás a me? PS. Aps te ego auferam?

SI. Ita: quás meo gnato dés, qui amicam liberet?

Fatére? dic. PS. *Καὶ τοῦτο ναί, καὶ τοῦτο ναί.*

SI. Fatétur. dixin, Cállipho, dudúm tibi?

CA. Meminí. SI. Quor haec, tu úbi rescuisti
ílico, 490

Celáta me sunt? quór non rescui? PS. Éloquar:

Quia nólebam ex me mórem progigni malum,

Erum út [suum] seruos críminaret áput erum.

SI. Iubéren [tu] hunc praecipitem in prístρινúm
trahi? 494

CA. Numquíd, Simo, peccátumst? SI. Immo máxume.

PS. Desíste: recte ego mèam rem sapio, Cállipho.

Peccátane ea sunt? ánimum aduorte núnc iam,

Quaprópter gnati amóre te expertem hábuerim:

Quia míhi sciebam prístρινum in mundó fore.

SI. Non á me scibas prístρινum in mundó fore, 500

Quom ea mússitabas? PS. Scíbam. SI. [Quin]
dictúmst míhi?

PS. Quia illút malum aderat, [istuc aberat longius:
Illut erat praesens,] huíc erant diéculae.

SI. Quid núnc agetis? nam hínc quidem a me nón
potest

Argentum auferri, quí praesertim sénsierim. 506

Ne quisquam credat númmum, iam edicam omnibus.

PS. Numquam édepol quoiquam súpplicabo, dúm
quidem

Tu [uiuos] uiues: tú mi hercle argentúm dabis:
 Aps te équidem sumam. SI. Tú a me sumes?

PS. Strénue.

SI. Exlídito mi hercle óculum, si dederó. PS. Da-
 bis. 510

Iam dico ut a me cáueas. SI. Certe edepól scio:
 Si apstúleris, mirum et mágnum facinus féceris.

PS. Faciam. SI. [Át] si non apstúleris? PS. Vir-
 gis caédito.

Set quíd si apstulero? SI. Dó Iouem testém tibi,
 Te aetátem inpune habitúrum. PS. Facito ut mé-
 mineris. 515

SI. Egone út cauere néqueam, quói praedícitur?

PS. Praedíco, ut caueas: díco, inquam, ut caueás:
 caue:

Hem, istís mihi tu hodie mánuibus argentúm dabis.

SI. Edepól mortalem gráphicum, si seruát fidem.

PS. Seruítum tibi me abdúcito, ni féceró. 520

SI. Bene átque amice dícis: nam nunc nó n meus.

PS. Vin étiam dicam quód uos magis mirémini?

SI. Age dúm: studeo hercle audíre: te auscultó
 lubens.

PS. Prius quam ístam pugnam púgnabo, ego etiám
 prius

Dabo áliam pugnam cláram et commemorábilem. 525

SI. Quam púgnam? PS. Hem, ab hoc lenóne ui-
 cinó tuo

Per súcophantiam átque per doctós dolos

Tibícinam illam túus quam gnatus déperit,

Ea circumducam lépide lenonem: ét quidem

Ecféctum hoc hodie réddam utrumque ad uéspe-
 rum. 530

SI. Si quídem istaec opera, ut praédicas, perféceris,
Virtúte [tu] regi Ágathocli antecésseris.

Set sí [id] non faxis, núnquid caussaest ílico

Quin té in pristrinum cóndam? PS. Non unum [ín]
diem,

Verum hércle in omnis, quántumst. set si ecféceró,

Dabín mi argentum, quód dem lenoni, ílico 536

Tuá uoluntate? CA. Iús bonum orat Pseúdulus:

'Dabo' ínque. SI. At ènim scin quíd mihi in men-
tém uenit?

Quid si hísee inter se cónsenserunt, Cállipho,

Aut dé conpecto fáciunt consutís dolis, 540

Qui me árgento interuórtant? PS. Quis me au-
dácior

Sit, si ístuc facinus aúdeam? immo sic, Simo,

Si súmus conpecti seú consilium unquam íniimus, 543

[De ístac re aut si de ea re unquam inter nos con-
uenimus]

Quasi quom ín libro scribúntur calamo líterae, 544

Stilís me totum usque úlmeis conseribito.

SI. Índice ludos núnq iam, quándó lubet.

PS. Da in húncc diem operam, Cállipho, quaesó
mihi,

Nequó te ad aliut ócupes negótium.

CA. Quin rús ut irem íám heri constitíueram.

PS. At núncc disturba quás statuisti máchinas. 550

CA. Nunc nón abire cértumst istae grátia:

Lubídost ludos túos spectare, Pseúdule:

Et si húncc uidebo nón dare argentúm tibi

Quod dixit, potius quám id non fiat égo dabo.

SI. Non démutabo. PS. Námque edepol, si nón
dabis, 555

Clamóre magno et mólto flagitábere.

Agite ámolimini hinc uos intro núnc iam

Ac mèis nicissim dáte locum falláciis.

SI. Fiát. CA. Geratur mós tibi. PS. Set té uolo
Domi úsque adesse. CA. Quin tibi hanc operám
dico. 560

SI. At ego ád forum ibo: iam ádero hic. PS. Actu-
túm redi.

Suspítios t mihi núnc uos suspicárier,

Me idcírcó haec tanta fácinora [his] promíttere,

Quo uós oblectem, hanc fábulam dum tránsigam,

Neque sím facturus quód facturum díxeram. 565

Non démutabo, ut quód [ego pro] certó sciam:

Quo id sím facturus pácto, nil etiám scio,

Nisi quía futurumst: nám qui in scaenam próuenit

Nouo módo, nouom aliquid ínuentum adferre ád-
deceat:

Si id fácere nequeat, déet locum illi quí queat. 570

Concédere aliquántisper hinc mi intró lubet,

Dum cóneenturio in córde sucophántias.

Tibícen uos intérea hic delectáuerit.

A C T V S II.

P S E V D V L V S.

Pro Iúppiter, ut mihi quíddid ago lepide ómnia prospereque éueniunt:

Neque quód dubitem neque quód timeam meo in pectore conditum cónsiliumst. 575

Nam éa stultitias, fácinus magnum tímido cordi credere:

Nam ómnes res perinde sunt,

Vt agas, eas ut mágni facias. iam ego in pectore meo prius

Íta parauí cópias

Duplicis triplicis dolos pérfidias, ut cum hóstibus ubi [ubi] cóngrediar — 580

Maiórum meúm fretus uirtute dícam

Meaque industria ét malitiá fraudulénta —

Facile út uincam, facile út spoliem meos pérduellis meis pérfidiis.

Nunc inimicum ego hunc comunem meum atque uostrorum ómnium

Bállionem exbállistabo lepide: date operám modo.

Ad hoc ego oppidám netus continuo legionés meas 586 Protinus adducam: hoc si éxpugno, facilem hanc rem ciuibus meis faciam:

Inde me ét semul participés omnis meos praéda onerabo atque ópplebo.

Métum et fugam perdùellibus meis [iniciam], med̄ út
sciant

Quó sim genere gnátus. magna ecficere facinora ád-
decet, 590

Quaé post diu mihi clára clueant.

Set hic quém uideo? quis hic ést qui oculis meis ób uiam
ignobilis óbicitur?

Lubét scire hic quíd uenerít cum machaéra :

[Pol] huíc quam rem agát hinc dabó [nunc] in-
sídias.

HARPAX. PSEVDVLVS.

HA. Hi lóci sunt atque hae régiones quae mi áb ero sunt
demónstratae, 595

Vt ego óculis rationém capio: nam mi ita dixit erus
méus miles,

Septumás esse aedis á porta, ubi ille hábitet leno quoi
iussit

Me símbulum ferre et hoc árgentum. nimis [quám] ue-
lim certum qui íd faciat

Mihi Bállio leno ubi hic hábitat.

PS. St, táce tace: meus hic ést homo, ni omnes de-
serunt di [me] atque hómínes.

Nouo cónsilio nunc mi ópus est: noua res súbito mi
haec obiéctast. 601

Hoc praéuortar: illa ómnia missa habecó quae ante
agere occépi.

Iam pól ego aduenientem hunc stratioticum núntium
probe percútiám.

HA. Óstium pultábo atque intus éuocabo aliquém foras.

PS. Quísquis es. compéndium ego te fácere pultandí uolo: 605

Nam égo precator ét patronus fóribus processí foras.

HA. Túne es Ballio? PS. Ímmo uero ego éius sum Subbállio.

HA. Quíd istuc uerbist? PS. Cónodus promus súm, procuratór peni.

HA. Quási te dicas átriensem. PS. Immo átriensi ego ínpero.

HA. Quíd tu, seruosne és an liber? PS. Núnc quidem etiam séruio. 610

HA. Íta uidere: et nón uidere dígnus qui libér sies.

PS. Nón soles respícere te, quom dícis iniuste álteri?

HA. Húnc hominem malum ésse oportet. PS. Dí me seruant átque amant:

Nam haéc mihi ineus ést: procudam ego hínc hodie multós dolos.

HA. Quíd illic secum sólus loquitur? PS. Quíd ais tu, adulescéns? HA. Quid est?

PS. Ésne tu an non és ab illo mílite [e] Macédonia? 615

Séruos eius quí hinc a nobis ést mercatus múlierem, Quí argenti meo eró lenoni quíndecim dederát minas, Quínque dehibet? HA. Súm. set ubi tu mé nouisti géntium

Aút uidisti aut cónlocutu's? nam équidem Athenas ántidhac 620

Númquam adueni néque te uidi ante hunc diem umquam oculís meis.

* * * * *

PS. Quía uidere inde ésse: nam olim quom ábiit, argento haéc dies

Praestitust, quòad referret nòbis, neque dum réttulit.

HA. Immo adest. PS. Tune attulisti? HA. Égomet.

PS. Quid dubitás dare? 625

HA. Tibi ego dem? PS. Mihi hércle uero, qui res ra-

tionésque eri

Bállionis cúro, argentum accépto et quoi dehibét dato.

HA. Sí quidem hercle etiám supremi prómptes thensau-
rós Iouis,

Tibi libellam argénti numquam crédam. PS. Dum te
strénuas,

Rés erit solúta. HA. Vincam pótius sic seruáuero. 630

PS. Vaé tibi: tu inuéntu's uero mēam qui fureillés
fidem?

Quási non mihi sescénta tanta sóli soleant crédier.

HA. Pótest ut alii ita árbitentur ét ego ut ne credám
tibi.

PS. Quási tu dicas mé te uelle argénto circumducere.

HA. Immo uero quási tu id dicas quásique ego autem
súspicer. 635

Sét quid est tibi nómen? PS. Seruos ést huic lenoní
Surus:

Éum esse me dicám. Surus sum. HA. Súrus? PS. Id
est nomén mihi.

HA. Vérba multa fácimus. erus si túus domíst, quin
próuocas,

Vt id agam quod míssus huc sum, quíddquid est nomén
tibi?

PS. Sí intus esset, éuocarem: uérum si dare uís mihi,

Mágis solutum erít quam si ipsi déderis. HA. At enim
scín quid est? 641

Réddere hoc, non pérdere, erus me míssit. nam certó
scío

Núnc febrim tibi ésse, quia non licet huc inicere úngulas.
Égo nisi ipsi Bállioni argéntum credam némini.

PS. Át illic nunc negótiosust: rés agitur aput iúdicem.

HA. Dí bene uortant. át ego, quando eum ésse censebó
domi, 646

Rédicro. tu epístulam hanc a me áccipe atque illí dato:
Nám istic sumbulúst inter erum méum et tuum de mú-
liere.

PS. Scío equidem: qui argéntum adferret átque expres-
sam imáginem

Húc suam ad nos, cúm eo aiebat uéllé mitti múlierem:
Nám hic quoque exemplúm reliquit éius. HA. Omnem
rém tenes. 651

PS. Quíd ego ni teneám? HA. Dato istunc súmbulum
ergo illí. PS. Licet.

Sét quid est tibi nómen? HA. Harpax. PS. Ápage te,
Harpax: haú places.

Húc quidem hercle haut íbis intro, néquid harpax fécerís.

HA. Hóstis uiuos rápere soleo ex ácie: ex hoc nomén
mihist. 655

PS. Pól te multo mágis opinor uása ahena ex aédibus.

HA. Nón itast. set scín quid te oro, Súre? PS. Sciam,
si díxeris.

HA. Égo deuortar éxtra portam hinc ín tabernam tér-
tiam

Áput anum illam dóliarem clúdam crassam Chrúsidem.

PS. Quíd nunc uis? HA. Inde út me arcessas, érus tuus
ubi uénerit. 660

PS. Tuo árbitratu máxume. HA. Nam ut lássus ueni dé
uia,

Mé uolo curáre. PS. Sane sápis et consiliúm placet.

Sét uide sis ne ín quaéstione síis quando arcessám mihi.

HA. Quin ubi pranderó, dabo operam sómno. PS. Sane cénseo.

HA. Númquid uis? PS. Dormítum ut abeas. HA. Ábeo. PS. Atque audin, Hárpáge? 665

lúbe sis te operirí: beatus éris, si consudáueris.

Di inmortales, cónservauit mé ille homo aduentú suo:

Sùo uiaticó redduxit me úsque ex errore ín uiam.

Námque ipsa Opportúnitas non pótuit mi opportúnus

Áduenire, quam haéc adlatast mi ópportune epístula. 670

Nam haéc adlata córnu copiaést, ubi inest quidquíd uolo:

Híc doli, hic falláciae omnes, híc sunt sucophántiae,

Híc argentumst, híc amanti amíca erili filio.

Átque ego nunc me ut glóriosum fáciam: copi péctore,

Quó modo quicque agerem, út lenoni súbruperem muliér-
culam, 675

lam ínstituta, ornáta cuncta mi órdine, animo ut uól-
eram,

Cérta, deformáta habebam. sét profecto hoc sic erit:

Céntum doctum hominúm consilia sóla haec deuincít
dea,

Fórtuna. atque hoc uérumst: proinde ut quisque for-
tuna útitur,

Íta praecellet átque exinde sápere eum omnes dicimus.

Béne ubi discimús consilium quoi cecidisse, hominém
catum 681

Éum esse declarámus, stultum autem illum, quoi uortít
male.

Stúlti hauscimus frústra ut simus, quóm quid cupientér
dari

Pétimus nobis: quási quid in rem sít possimus nóscere.

Cérta amittimús, dum incerta pétimus. atque hoc éuenit
ín labore atque ín dolore, ut mórs obrepát ínterim. 685

Sét iam satis est philosophatum: nímis diu et longúm
loquor.

Di inmortales, aúrichalco cóntra non carúm fuit
Mèum mendaciúm, modo hic quod súbito commentús fui,
Qui a lenone mé esse dixi. núnce ego hac epístula 690
Trís deludam, erum ét lenonem et qui hánc dedit mi
epístulam.

Eúgepae: porro áliut autem quód cupiebam cóntigit:
Vénit eecum Caludórus: ducit néscio quem secúm semul.

CALVDORVS. CHARINVS. PSEVDVLVS.

CA. Dúlcia atque amára aput te sum élocutus ómnia:
Scís amorem, scís laborem, scís egestatém meam. 695

CH. Cónmemini omnia: íd tu modo me quíd uís facere
fác sciam.

CA. Pseúdulus mi ita íperauit, áliquem ut hominem
strénuom,

Béneuolentem addúcerem ad se. CH. Séruas íperíúm
probe:

Nám et amicum et béneuolentem dúcis. set ístic Pseú-
dulus

Nóuos mihist. CA. Nimiúmst mortalís gráphicus: heu-
retés mihist: 700

Ís mihi haec sese éfecturum díxit quae díxi tibi.

PS. Mágñifice hominem cónpellabo. CA. Quóia [hic]
uox sonát? PS. Io,

Té, io te, turánne, te uocó qui íperitas Pseúdulo.

Quaéro quoi ter trínas triplicis tribus demeritas ártibus
Dém laetitias, dé tribus partas pér malítiam et pér do-
lum, 705

În libello hoc ópsignato [quás] tuli pausíllulo.

CA. Îllic homost: ut páratragoedat cárnufex. PS. Con-
fér gradum

Cóntra pariter: póрге audacter ád salutem brácchium.

CA. Díce utrum Spemne án Salutem té salutem, Pseú-
dule.

PS. Ímmo utrumque. CA. Vtrúmque, salue: sét quid
actumst? quíd taces? 710

Áttuli hunc. PS. Quid, áttulisti? CA. 'Addúxi' uolui
dicere.

PS. Quís istic est? CA. Charínus. PS. Euge, iám
χάριν τούτω ποιῶ.

CH. Quín tu quod opus ést mi audacter íperas? PS.
Tam grátiast.

Béne sit tibi, Charíne: nolo tíbi molestos ésse nos.

CH. Vós molestos míhi? molestumst [íd] quidem. PS.
Tum igitúr mane. 715

CA. Quid istuc est? PS. Epístulam hanc modo ínter-
cepi et súmbulum.

CA. Súmbulum? quem súmbulum? PS. Qui a mílite
adlatúst modo.

Éius seruo qui hunc ferebat cúm quinque argentí mi-
nis,

Tuam qui amicam hinc árcessebat, éi [ego] os subleuí
modo.

CA. Quó modo? PS. Horum caússa haec agitur spéctato-
rum fábula: 720

Hí sciunt qui hic ádfuerunt: uóbis post narráuero.

CA. Quid nunc agimus? PS. Líberam hodie túam ami-
cam amplexábere.

CA. Égone? PS. Tu ne. CA. Ego? PS. Ípsus, ínquam,
sí quidem hoc uiuét caput.

Sí modo hominem mi ínuenietis própere. CH. Qua facié?

PS. Malum

Cállidum doctúm, qui quando princípium prahéndedit,
Pórro sua uirtúte teneat quíd se facere opórteat: 726

Átque qui hic non uíssitatus sacpe sit. CH. Si sér-
uos est,

Númquid refert? PS. Ímmo multo máuolo quam libe-
rum.

CH. Pósse opinor mé dare hominem tibi malum et doc-
túm, modo

Quí ad patrem aduenít Carusto néc dum exit ex aédibus
Quóquam neque Athenás aduenít úmquam ante hester-
núm diem. 731

PS. Béne iuuas: set quínque iuuentis ópus est argenti
minis

Mútuis, quas hódie reddam: nam huius pater delibét
mihi.

CH. Égo dabo: ne quaére aliunde. PS. O hóminem
opportunúm mihi.

Étiam chlamude opúst, machaera et pétaso. CH. Possum
a mé dare. 735

PS. Di inmortales, nón Charinus mi hic quidemst, set
Cópia.

Sét iste seruos éx Carusto qui húc aduenít quíd sapit?

CH. Hírcum ab alis. PS. Mánuleatam túnica[m] habere
hominem áddcet.

Écquid [autem] homo hábet aceti in pectore? CH. At-
que acidissumi.

PS. Quíd, si opus sit dúlce ut promat índidem, ecquid
habét? CH. Rogas? 740

Múrrinam passúm defrutum mélinam mel quoi-
modí:

Quin in corde instruere quondam coépit thermipólium.

PS. Eúgepae: lepidé, Charine, mēo me ludo lámberas.

Sét quid nomen ésse dicam ego ísti seruo? CH. Símmiae.

PS. Scítne in re aduorsá uorsari? CH. Túrbo non aequé citust. 745

PS. Écquid argutúst? CH. Malorum fácinorum saepíssume.

PS. Quid quom manifestó tenetur? CH. Ánguillast: elábitur.

PS. Écquid is homo scítust? CH. Plebi scítum non est scítius.

PS. Próbus homost, ut praedicare te aúdio. CH. Immo síc scias:

Úbi te aspexerft, narrabit últro quid sesé uelis. 750

Sét quid eo factúru's? PS. Dicam: úbi hominem exornávero,

Súbditiuom fieri ego illum militis seruóm uolo:

Súmbulum hunc ferát lenoni cúm quinque argentí minis,

Múlierem ab lenóne abducat: én tibi omnem fábulam.

Céterum quo quícque pacto fáciat, ipsi díxero. 755

CA. Quid nunc igitur stámus? PS. Hominem cum órnamētis ómnibus

Éxornatum addúcite ad me iam ád tarpessitam Aéschinum:

Sét properate. CH. Príus illi erimus quám tu. PS. Abite ergo ócius.

Quidquid incertí mi in animo príus aut ambiguóm fuit,

Núnc liquet, nunc défaecatust: cór [meum] mihi nunc péruiumst. 760

Ómnis ordine [égo] sub signis dúcam legionés meas

Áue sinistra, auspício liquido atque éx [mea] senténtia.

Cónfidentiást inimicos mèos me posse pérdere.

Nínc ibo ad forum átque onerabo mèis praeceptis Sím-
miam,

Quíd agat: nequíd tíubet, docte ut hánc serat fallá-
ciam. 765

Iam égo hoc ipsum oppidum éxpugnatum fáxo erit leuó-
nium.

A C T V S III.

P V E R.

Quoi séruitutem dí danunt lenóniam
 Pueró, [simitu quom] áddunt turpitúdinem,
 Ne illí, quantum ego nunc córde conspició meo,
 Malám rem magnam múltasque aerumnás danunt.
 Velut haéc mi euenit séruitus, ubi ego ómnibus 771
 Parúis magnisque mínsteriis praefúlcior:
 Neque égo amatorem mi ínuenire ullúm queo,
 Qui amét me, ut eurer tándem nitidiúscele.
 Nunc huíc lenonist hódie natalís dies: 773
 Intérminatus ést a mínimo ad máximum,
 Siquís non hodie múnus mississét sibi,
 Eum erás cruciatu máxumo perbíttere.
 Nunc néscio hercle rébus quid faciám meis:
 Nam nisi lenoni múnus hodie míssero, 780
 Cras míhi potandus frúctus est fullónius.
 Neque égo illut possum quód illi qui possúnt solent.
 Eheú, quam illi rei ego étiam nunc sum páruolus.
 Atque édepol ut nunc mále malum metuó míser,
 Si quispiam det qui manus grauiór siet, 785
 Quamquam illut aiunt mágno gemitu fieri,
 Conprímere dentis uídeor posse aliquó modo.
 Set cónprimundast uóx míhi atque orátio:
 Erus éccum recipit sé domum et ducít coquom.

BALLIO. COQVOS. PVER.

BA. Forúm coquinum qui uocant, stulté uocant:
 Nam nón coquinum, uérum furinúmst forum. 791
 Nam ego sí iuratus [péssimum] hominem quaérem,
 Peiórem [hau] potui quam hunc quem duco dúcere,
 Multifocum gloriósum insulsum inútilem.
 Quin ób eam rem Orcus récipere ad se hunc nóluit,
 Ut ésset hic qui mórtuis cenám coquat: 796
 Nam hic sólus illis cóquere quod placeát potest.
CO. Si me árbitrabare ístoc pacto ut praédicas,
 Quor cónducebas? **BA.** Ínopia: alius nón erat.
 Set quór sedebas ín foro, si erás coquos, 800
 Tu sólus praeter álios? **CO.** Ego dicám tibi:
 Homínium égo auaritia fáctus sum inprobiór coquos,
 Non meópte ingenio. **BA.** Quá ístuc ratione? **CO.**
 Eloquar.
 Quia ením, quom extemplo uéniunt conductúm co-
 quom,
 Nemo illum quaerit qui óptimus, caríssimust:
 Illúm conducunt pótius qui uilíssimust. 806
 Hoc égo fui hodie sólus opsessor fori.
 Illi sunt drachumis míseri: me nemó potest
 Minóris quisquam númmo ut surgam súbigere.
 Non égo item cenam cóndio ut alii coqui, 810
 Qui míhi condita práta ín patinis próferunt,
 Boues qui conuiuas fáciant, herbasque óggerunt,
 Eas hérbas herbis áliis porro cóndiunt:
 Indúnt coriandrum féniculum alium átrum holus,
 Adpónunt rumicem brássicam betám blitum, 815
 Eo lásarpici libram pondo díluont:
 Teritúr sinapis scélera, quae illis qui terunt

Prius quám triuerunt éculi ut extillént facit.
 Ei hómines cenas úbi cocunt, quom cóndiunt,
 Non cóndimentis cóndiunt, set strígibus, 820
 Viuis conuiuis íntestina quae éxedint.

Hoc híc quidem homines tám breuem uítám colunt,
 Quom hasce hérbas huius modi ín suum aluom cón-
 gerunt

Formídulosas díctu, non essú modo.

Quas hérbas pecudes nón edunt, homínés edunt. 825

BA. Quid tú? diuinis cóndimentis útere,

Qui prórogare uítam possis hóminibus,

Qui ea cúlpes condiménta? CO. Audacter dícito:

Nam uél ducenos ánnos poterunt uíuere

Meas qui éssitabunt éscas quas condúero. 830

Nam ego cícilendrum quándo in patinas índidi

Aut cépolindrum aut máccidem aut saucáptidem,

Ipsaé se patinae féruefaciunt ílico.

Haec ad Neptuni pécudes condiménta sunt:

Terréstris pecudes cícimandro cóndio, 835

Hapalópside aut cataráctria. BA. At te Iúppiter

Dique ómnes perdant cúm condimentis tuis

Cumqué tuis istis ómnibus mendáciis.

CO. Sine síis loqui me. BA. Lóquere atque [i] in
 malám crucem.

CO. Vbi ómnes patinae féruont, omnis áperio: 840

Is odós dimissis mánibus in caelúm uolat.

BA. Odós dimissis mánibus? CO. Peccaui ínciens.

BA. Qui dúm? CO. 'Dimissis pédibus' uolui dícere:

Eum odórem cenat Iúppiter cotidie. 844

BA. Si núsquam coctum is, quídam cenat Iúppiter?

CO. It íncenatus cúbitum. BA. I in malám crucem.

Istácine caussa tibi hodie nummúm dabo?

- CO. Fateór equidem esse mé coquom caríssimum :
 Verúm pro pretio fácio ut opera adpáreat 849
 Mea quó conductus uénio. BA. Ad furandúm quidem.
- CO. An tu ínuenire póstulas quemquám coquom
 Nisi milainis aut aquilinis úngulis?
- BA. An tú coquitatum te íre quoquam póstulas,
 Quin íbi constrictis úngulis cenám coquas?
 Nunc ádeo tu, qui méus es, iam edicó tibi. 855
 Ut nóstra properes ámoliri [hinc] ómnia :
 Tum ut húius oculos ín oculis habeás tuis.
 Quoquo híe spectabit, èo tu spectató semul.
 Siquo híe gradictur, páriter [tu] progrédimino.
 Manum sí protollet, páriter profertó manum. 860
 Suum síquid sumet, íd tu sinito súmeré :
 Si nóstrum sumet, tú teneto altrínsecus.
 Si iste íbit, íto : stáhit. astató semul.
 Si cónquiniscet. ístie conquiníscito.
 Item híe discipulis príuos custodés dabo. 861
- CO. Habe módo bonum animum. BA. Quaéso qui
 possúm doce
 Bonum ánimum habere, quí te ad me adducám do-
 mum?
- CO. Quia sórbitione fáciam ego hodie té mea
 Item út Medea Péliam concoxít senem.
 Quem medicamento et súis uenenis díeitur 870
 Fecísse russus éx sene adulescéntulum :
 Item égo te faciam. BA. Eho, án etiam uenéficu's?
- CO. Immo édepol uero [sum] hóminum seruatór
 magis.
- BA. Ehem,
 Quanti ístuc unum mé coquitare pérdoce? 875
- CO. Quid? BA. Út te seruem, néquid subrupiás mihi.

CO. Si erédís, nummo: sí non, ne miná quidem.

Set utrúm tu amicis hódie an inimicís tuis

Datúru's cenam? BA. Pól ego amicis scilicet.

CO. Quin tú inimicos pótius quam amicós uocas?

Nam ego ita conuiuis cénam conditám dabo 881

Hodie átque ita suauí suáuitate cóndiam:

Vt quisque quicque cónditum gustáuerit,

Ipsús sibi faciam ut dígitos praerodát suos.

BA. Quaeso hércle, prius quam quicquam conuiuís
dabis, 885

Gustáto tute prius et discipulís dato,

Vt praerodatis uóstras furtificás manus.

CO. Fortásse haec tu nunc míhi non credas quæ
loquor.

BA. Moléstus ne sis: nímium tinnis: nón placees.

En, illic habito ego: íntro abi et cenám coque 890

Properé. CO. Quin tu is adcúbitum? i, conuiuás cedo:

Conrúmpitur iam céná. BA. Eu, subolem sís uide:

Nam hic quóque scelestus ést coqui sublíngio.

Profécto quíd nunc primum caueam nescío:

Ita in aédibus sunt fúres, praedo in próxumost. 895

Nam hic méus uicinus àput forum pauló prius

Patér Caludori [a me] ópere petiit máximo.

Vt míhi cauerem a Pseúdulo seruó suo.

Ne fídem ei haberem: nam cùm circum ire in hunc
diem,

Vt mé, si posset, múliere interuórteret. 900

Eum prómississe fírmiter dixít sibi.

Sese ábducturum a mé dolis Phoenícium.

Nunc íbo íntro atque edicam familiáribus,

Prófécto nequis quicquam credat Pseúdulo.

A C T V S III.

P S E V D V L V S. S I M M I A.

PS. Si úmquam quemquam di ímmortales uólueré esse
auxílio adiutum, 905

Iám mihi Caludorúm uolunt seruátum esse et lenónem
extinctum,

Quóm te adiutorém genuerunt míhi tam doctum homi-
nem átque astutum.

Sét ubi illest? sumne égo homo insipiens, qui haéc lo-
quar mecum égomet solus?

Dèdit míhi uerba hercle, út [ego] opinor: cúm malo ma-
lus stúlte caui.

Túm pol ego interii, hómo si ille abiit: néque opus quod
uolui hódie ecfciam. 910

Sét ecfillum uideó uerbeream státuam: ut magnifice
ínfert sese.

Hém, te hercle ego circúspectabam: nímis metuebam
mále ne abisses.

SI. Fuit meum officium ut fácerem, fateor. PS. Vbi
restiteras? SI. Vbi mi lubitumst.

PS. Istuc ego satis scio. SI. Quid érgo quod seís mé
rogas?

PS. At hóc uolo, monére te. SI. Monéndus ne me
móneas. 915

PS. Nímis tándem aps te contémnor.

SI. Quippe égo te ni contémnam,
Stratidíctus homo qui clúcar?

PS. iam hoc uolo quod oceptumst agi. **SI.** Numquid
agere aliud me uides?

PS. Ambula ergo cito. **SI.** Immo otiosus uolo. 920

PS. Haec est occasio: dum ille dormit, uolo
Tú prior occupes.

SI. Quid properas? placide: ne time. ita ille faxit Iú-
piter,

Vt ille palam ibidem adsiet, quisquis illest quist a milite.
Nunquam edepol erit ille potior quam ego. habe ani-
mum bonum: 925

Pulcre ego hanc explicatam tibi rem dabo.

Sic ego illum dolis atque mendaciis

In timorem dabo militarem aduenam,

Ipsus sese ut neget esse eum qui siet

Meque ut esse autumet qui ipse est. **PS.** Qui
potest? 930

SI. Occidis me, quom istuc rogás. **PS.** Ho-
minem lepidum.

SI. Te quoque etiam, dolis atque mendaciis

Qui malis par mihi's, * * * * *

PS. Iuppiter te mihi seruet. **SI.** Immó mihi.

Sét uide, ornatus hic sátime me cóndecet? 935

PS. Óptume. **SI.** Esto. **PS.** Tántum tibi boni di
immortalés duint,

Quántum tu tibi óptes: nam si exóptem quantum díg-
nus es,

Mínus sit nihilo: neque ego hoc homine quémquam
uidi mágis malum.

SI. Tunc id mihi? **PS.** Probus hic est homo. **SI.** Neque
hic est neque ego. **PS.** At uide ne titubes.

SI. Potin ut taceas? memorem inmemorem facit qui mo-
net quod memor meminit. 940

Teneo ómnia: in pectore cóndita sunt: meditáti sunt
dóli dócte.

PS. Taccó. set quid tibi béne faciam, si hanc sóbrie rem
adcurássis?

Ita mé di ament. . . SI. Ita nón facient: mera iám men-
dacia fúndes.

PS. Vt ego ób tuam, Simmia, pérfidiam te amo ét metuo
et magnífico.

SI. Ego istúe aliis dare cóndidici: mi oprúdere non
potes pálpum. 945

PS. Vt ego hódie te accipiám lepide, ubi tu ecféceris
hoc opus. SI. Háhant.

PS. Lepidó uictu uino únguentis inter pócula pulpa-
méntis.

Lepida íbidem una aderit múlier tibi super sáuia sauia
quae det.

SI. Lepide áccipis me. PS. Immo si ecfexis, tum fáxo
magis [id] dicas.

SI. Ni ecfécero, [pol] cárnufex cruciábiliter me
accípito. 950

Set própera mihi monstráre ubi sit ós lenonis aé-
dium.

PS. Tértium hoc est. SI. St', tace: aedes híscunt.
PS. Credo animó malest

Aédibus. SI. Quid iám? PS. Quia edepol ípsam
lenonem cuomunt.

SI. Íllicinest? PS. Illic [ípsus] est. SI. Mala mérx
est. PS. Illuc síis uide:

Nón prorsus, uerúm transuorsus cédit, quasi cancér
solet. 955

BALLIO. PSEUDVLVS. SIMMIA.

BA. Míus malum hunc hominem esse opinor quám
esse censebám coquam:

Nám nihil etiam dum hárpagauit praeter euathum et
cántharum.

PS. Heús tu, nunc occássio et témpus. SI. Tecum
séntio.

PS. Ingredere in niám dolo: egomet híc in insidiis
ero.

SI. Háui numerum sédulo: hoc est séxtum a porta
próximum 960

Ángiportum: in id ángiportum mé deuorti iússerat.
Quótumas aedis díxerit, id ego ad modum incertó
scío.

BA. Quis hic homo chlamudátus est? aut úndest?
aut quem quaéritat?

Pégrina faciés uidetur hóminis atque ignóbilis.

SI. Sét eecum qui ex incérto faciet míhi quod quaero
cértius. 965

BA. Ad me adit recta, únde ego hominem hunc esse
dicam géntium?

SI. Heús tu qui cum hirquína barba astás, responde
[hoc] quód rogo.

BA. Eho,

Án non prius salútas? SI. Nullast míhi salus da-
tária.

BA. Nám pol hinc tantúndem accipies. PS. lám
inde a principió probe. 970

SI. Écquem in angipórto hoc hominem tú nouísti,
tú rogo.

BA. Egomet me. SI. Pauci istuc faciunt hómínes
quod tu praédicas:

Nam ín foro uix décumus quisquest, qui ípsus sese
núerit.

PS. Sáluos sum: iam philosophatur. SI. Hóminem
ego hic quaeró malum

Légirupam inpiúm periurum atque ínprobum. BA.
Me quaéritat: 975

Nám illa [mea] sunt cógnomenta: nómen si memoró't
modo.

Quíd est ei homini nómen? SI. Leno Bállio. BA.
Sciúine ego?

Iipse ego is sum, aduléscens, quem tu quaéris. SI.
Tunc's Bállio?

BA. Égo enimuero is sum. SI. Vt uestitu's, pér-
forator párietum

* * * * * 980

BA. Crédo, in tenebris cónspicatus sí sis me, apsti-
neás manum.

SI. Érus meus tibi mé salutem múltam uoluit dícere.
Hánc epístulam áccipe a me: hánc me tibi iússit
dare.

BA. Quís is homost qui iússit? PS. Perii, núnc ho-
mo in medió lutost.

Nómen nescit: haéret haec res. BA. Quém hanc
mississe ad me aútuas? 985

SI. Nósce imaginém: tute eius nómen memorató
mihi,

Vt sciam te Bállionem esse ípsum. BA. Cedo mi
epístulam.

SI. Áccipe et cognósce signum. BA. Eho, Pólu-
machaeroplágides

Párus putus est ípsus: noui. heus, Pólumachaeroplágides

Nómen est. SI. Scio iám tibi me récte dèdisse epístulam, 990

Póstquam Polumachaéroplogidem élocutus nómen es.

BA. Quid is agit? SI. Quod homo édepol fortis átque bellatór probus.

Sét propera hanc pellégere quaeso epístulam: ita negóriumst:

Átque accipere argéntum actutum múlieremque emíttete.

Nam hódie Sicuoní necesseset mé esse aut cras mortem éxequi: 995

Íta erus meus est íperiosus. BA. Nóui: notis praédicas.

SI. Própera pellegere érgo epístulam. BA. Íd ago. si taceás modo.

‘Milés lenoni Bállioni epístulam

Conscriptam mittit Pólumachaeroplágides,

ImáGINE OPSIGNÁTAM quae inter nós duo 1000

Conuénit olim.’ SI. Sámbulust in epístula.

BA. Video ét cognosco sígnum. set in epístula

Nullám salutem míttete ascrip ám solet?

SI. Ita militaris dísciplinast, Bállio:

Manú salutem míttunt bene uoléntibus, 1005

Eadém malam rem míttunt male uoléntibus.

Set ut ócepesti, pérge opera experírier,

Quid epístula ista nárret. BA. Auscultá modo.

‘Harpáx calator méus est ad te qui uenit . . .’

Tunc és is Harpax? SI. Égo sum: atque ipse

Harpáx quidem. 1010

BA. 'Qui epístulam istam fért: ab eo argentum
accipi

Et cum èo simitu múlierem mittí uolo.

Salútem scriptam dígnumst dignis mittere:

'Te si árbitrarem dígnum, mississém tibi.'

SI. Quid núnc? BA. Argentum dés, abducas
múlierem. 1015

SI. Vtér remoratur? BA. Quín sequere ergo in-
tró. SI. Sequor.

PS. Peiórem ego hominem mágisque uorsuté
malum

Numquam édepol quemquam uídi, quam hic est
Símnia:

Nimisqúe égo illunc hominem métuo et formidó
male,

Ne málus item erga mé sit, ut erga illúm fuit: 1020

Ne in ré secunda núnc mi obuortat córnua,

Si occássionem cápsit. quói, [si] sit malus,

Atquí édepol equidem nólo: nam illi béne
uolo.

Nunc ín metu sum máxumo triplicí modo. 1025

Primum ómnium iam hunc cónparem metuó meum

Ne déserat me atque [hínc] ad hostis tránseat.

[Tum] métuo ne erus rédeat etiam dum á foro:

Ne cápta praeda cápti praedonés fuant. 1029

[Iuxtá cum his] metuo né ille huc Harpax áduenat

Prius quam hínc hic Harpax ábierit cum mú-
liere.

Perii hércle: nimium tárde egrediuntúr foras.

Cor cónligatis uásis expectát meum,

Si nóu educat múlierem secúm semul,

Vt éxulatum ex pectore aufugiát meo. 1035

* * * * *
Victór sum: uici cautos custodés meos.

SIMMIA. PSEVDVLVS. (PHOENICIVM.)

SI. Ne plóra: nescis út sit res, Phoenícium,
Verum haú multo post fáxo scibis ádcubans.
Non égo te ad illum dúco dentatúm uirum 1040

Macedoniensem, quí te nunc flentém facit:
Quoiam ésse te uis máxime, ad eum dúxerò:
Caludórum hau multo póst faxo amplexábere.

PS. Quid tú intus quaeso désedisti tám diu?
Mihi cór retunsumst óppugnando pectore. 1045

SI. Occássionem répperisti, uérbero,
Vbi pérconteris mé * * * * *
* * * * * insidiis hostílibus.

Quin [híne cito imus] grádibus militáribus?

PS. Atque édepol quamquam néquam homo's,
recté mones. 1050

Ite hác, triumphé, ad cántharum rectá uia.

A C T V S V.

B A L L I O. S I M O.

BA. Hahaé, nunc demum mi ánimus in tutó locost,
 Postquam ille hinc abiit átque abduxit múlierem.
 Lubét nunc ueniat Pseúdulus, scelerúm caput,
 Abdúcere a me múlierem falláciis. 1055

Concéptis hercle uérbis satis certó scio
 Ego périurare mé mauellem míliens
 Quam míhi illum uerba pér deridiculúm dare.
 Nunc dérیدهbo hercle hómínem, si conuénero.
 Verum in pristrino crédo, ut conuenít, fore. 1060
 Nunc égo Simonem mi ób uiam ueniát uelim,
 Vt mèa laetitia laétus promiscám siet.

SI. Vissó quid rerum méus Vlixes égerit,
 Iamne hábeat signum ex árce Balliónia.

BA. O fórtunate, cédo fortunatám manum. 1065

SI. Quid ést? BA. Iam.. SI. Quid iam? BA. Nihil
 est quod metuás. SI. Quid est?

Venítne homo ad te? BA. Nón. SI. Quid est igitúr
 boni?

BA. Minaé uigintí sánae et saluae súnť tibi,
 Hodié quas aps ted ést stipulatus Pseúdulus.

SI. Velím quidem hercle. BA. Róga me uigintí
 minas, 1070

Ille hódie si illa sít potitus múliere
 Siue èam tuo hodie gnáto, ut promissít, dabit.

- Roga ópsecro hercle: géstio promittere.
 Atque étiam habeto múliorem donó tibi:
 Omníbus modis tibi ésse rem ut saluám scias. 1075
 SI. Nullúm periculumst, quód sciam, stipulárier,
 Vt cóncepisti uérba. uigintí minas
 Dabín? BA. Dabuntur. SI. Hóc quidem actumst
 haú male.
 Set cónuenistine hóminem? BA. Immo ambós
 semul. 1079
 SI. Quid aít? quid narrat? quaéso quid dixít tibi?
 BA. Nugás theatri: uérba quae in comoédiis
 Solént lenoni díci, quae puerí sciunt:
 Malum ét scelestum et périurum aibat ésse me.
 SI. Pol haú mentitust. BA. Érgo haut iratús fui.
 Nam quánti refert èi nec recte dícere, 1085
 Qui nihili faciat quíque infitias nóu eat?
 SI. Quid est quód non metuas áb eo? id audire
 éxpeto.
 BA. Quia núnquam abducet múliorem iam nec
 potest.
 [SI. Qui dúm? BA.] Meministin tibi me dudum
 dícere
 Eam uénuisse míliti Macédonio? 1090
 SI. Memini. BA. Hem, illius seruos húc ad me
 argentum áttulit
 Et [epístulam eius] ópsignatam, súbulum
 Qui intér me et illum conuénerat. SI. Quid
 póstea? 1093
 BA. Is sécum abduxit múliorem hau multó prius.
 SI. Bonán fide istuc dícis? BA. Vnde ea sít mihi?
 SI. Vide módo ne illic sit cóntechnatus quípiam.
 BA. Epístula atque imágo me certúm facit:

Qui illám quidem iam in Sícuonem abduxít modo.

SI. Bene hércle factum. quíd ego cesso Pseúdu-
lum

Facere út det nomen ád molas colóniam? 1100

Set quís hic homost chlamudátus? BA. Non
edepól scio:

Nisi ópseruemus quó eat aut quam rém gerat.

HARPAX. BALLIO. SIMO.

HA. Málus et nequamst quí homo nihili erí sui seruos
fácit inperium:

Nihilist autem sùum qui officium fácerest inmemor nísi
si admonitust.

Nam quí liberós se ilico ésse arbitrántur, 1105

Ex cónspectu erí si suí se abdidérunt,

Luxántur lustrántur comedúnt quod habent,
[quód non:]

I nómen diú seruitútis ferúnt.

Néc boni ingeni quícquam in is inest,

Nísi uti se improbís sustineant ártibus: cum his néc
locus 1110

Míhi nec sermo cónuenit neque únquam eis nobilís fui.

Étsi abest, híc adesse èrum [meum] arbitror:

Núnc ego illum metuó quom hic non adést, ne me-
tuam quom ádsiet.

Ego út mi inperátumst, ei rei óperam dabó.

Nam ín taberna úsque adhuc síuerat [mè] Šurus,

Quóí dedi súmbulum. mánsi uti iússerat: 1116

Léno ubi essét domi, me àibat arcéssere.

Vérum ubi is nón uenit néc [manentém] uocat,

Vénio huc ultro ut sciam quid rei sit, né illic homo me
lúdicetur:

Néc quicquamst [mi] mélius quam ut hoc púltem atque
aliquem huc éuocem intus.

Léno argentum hóc uolo 1121

Á me accipiat átque amittat múlierem mecum semul.

BA. Heús tu. SI. Quid uis? BA. Híc homo meus est.

SI. Quí dum? BA. Quia praeda haéc meast:

Scórtum quaerit, hábet argentum: iam ádmordere
hunc mihi lubet.

SI. Iamne illum coméssurus és? BA. Dum recéns
est, 1125

Dúm datat, dúm calet, déuorari decet.

Bóni uiri paúperant me, ínprobi [me] alunt.

Popló strenuí, mihi damnósi ussuí sunt.

SI. Malúm quod tibi di dabúnt: sic sceléstu's.

BA. Vénus mihi haec bona dát, quom [ea] homines
húc [ad me] adigit lúerifugas.

Dámni cupidos, quí se suamque aetátem bene curánt,
edunt 1131

[Pótitant] scortántur. alio súnť illi ingenio átque tu,

Quí nec tibi bene ésse patere et illis quibus est ínuides.

HA. Me núnc conmorór, has forís quom non
fério,

Vt sciam sítne [nunc] Bállio domi. 1135

Heús, ubi estis uos?

Heús, ubi estis? BA. Híc quidem ad me récta habet
rectám uiam.

Béne ego ab hoc praedátus ibo: nóui, bona scaeuást
mihi.

HA. Écquis hoc aperit? BA. Heús, chlamudate, quid
istie dehibetúr tibi?

HA. Aédium dominúm lenonem Bállionem quaérito.

BA. Quísquis es, aduléscens, operam fáce compendi
quaérere. 1141

HA. Quid iam? BA. Quia ted ípsus coram praésens
praesentém uidet.

HA. Túne is es? SI. Chlamudáte, caue sis tibi a curuo
infortúnio

Átque in hunc inténde digitum: hic lenost. BA. At
hic est uir probus.

Sét tu, bone uir, flágitare saépe clamore ín foro, 1145
Quóm libella núsquamst, nisi quid léno hic subuenít
tibi.

HA. Quín tu mecum fábulare? BA. Fábulator. quid
uís tibi?

HA. Árgentum accipiás. BA. Iam dudum, sí des, por
rexi manum.

HA. Áccipe: hic sunt quínque argenti léctae nume-
rataé minae: 1149

Hóc tibi erus me iússit ferre Pólumachaeroplágides,
Quód dehiberet, átque ut mecum mítteres Phoenícium.

BA. Érus tuus? HA. Ita díco. BA. Miles? HA. Íta
loquor. BA. Macédonius?

HA. Ád modum, inquam. BA. Té ad me missit Pólu-
machaeroplágides?

HA. Véra memoras. BA. Héc argentum ut míhi da-
res? HA. Si tú quidem es

Léno Ballio. BA. Átque ut a me múlierem tu abdú-
ceres? 1155

HA. Íta. BA. Phoenícium [éam] esse dixit? HA. Récte
meministí. BA. Mane:

Iám redeo ad te. HA. At máturete própera: nam pro-
peró: uides

Iám die multum ésse? BA. Video: hunc áduocare
etiám uolo.

Máne modo istic: iám reuortar ád te. quid nunc fít,
Simo?

Quíd agimus? manifésto hunc hominem téneo, qui
argentum áttulit. 1160

SI. Quíd iam? BA. An nescís quaé sit haec res?
SI. Iúxta cum ignaríssumis.

BA. Pseúdulus tuus ádlegauit húnec, quasi [si] a Macé-
donio

Mílite esset. SI. Háben argentum ab hómine? BA.
Rogitas quód uides?

SI. Heús, memento ergó dimidium mihi istinc de
praedá dare:

Cónmuue istuc ésse oportet. BA. Quín malum, id
totúm tuum. 1165

HA. Quám mox mi operam dás? BA. Tibi do equidem.
quíd nunc mihi's auctór, Simo?

SI. Éxploratorem húnec faciamus lúdos suppositícium,
Ádeo donicum ípsus sese lúdos fieri sénserit.

BA. Séquere. quid ais? némpé tu illius séruos es?
HA. Planíssume.

BA. Quánti te emit? HA. Sũarum in pugna uírium
uictória: 1170

Nám ego eram domi ínperator súmmus in patriá mea.

BA. Án etiam ille umquam éxpugnauit cárcerem pa-
triám tuam?

HA. Cóntumeliám si dicis, aúdiés. BA. Quotumó die
Éx Sicuone huc péruenisti? HA. Áltero ad merí-
diem.

SI. [Eúge,] strenué mehercle isti. quámuis pernix híc
homost. 1175

BA. Vbi suram aspicias, scias posse eum gerere cras-
sas cónpedis.

Quid ais? tune etiám cubitare sólitus in cunís puer?

SI. Scilicet. BA. Etiámne facere sólitus es, scin quid
loquar?

SI. Scilicet solitum esse. HA. Sanine éstis? BA.
Quid hoc quod té rogo?

Nóctu in uigiliám quando ibat miles, quom tu ibás se-
mul, 1180

Cónueniebatne in uaginam tuam machaera militis?

HA. Í in malam cruceám. BA. Licet tibi [quidem]
hodie témperi.

HA. Quin tu emittis mihi mulierem aut réddis argen-
túm? BA. Mane.

HA. Quid maneam? BA. Chlamudem hánc conmemo-
res cuánti conductást. HA. Quid est?

SI. Quid meret machaéra? HA. Elleborum hisce hó-
minibus opus ést. BA. Eho.

HA. Mitte. BA. Quid mercédis petasus hódie domino
démeret? 1186

HA. Quoi domino? SI. Quid sócci * * * * *
* * * ? HA. Quid sómniatis? méa quidem
haec habeo ómnia,

Mèo peculio émpta. BA. Nempe quod fémina summa
sústinent?

HA. Vincti hi sunt senés: fricari sése ex antiquó uo-
lunt. 1190

BA. Résponde opsecro hérele hoc uero sério quod té
rogo:

Quid meres? quantillo argenti té conduxit Pseúdulus?

HA. Quí istic Pseudulúst? BA. Praeceptor túus, qui
hanc [sucophántiam]

Dócuit te, ut falláciis hinc múlierem a me abdú-
ceres.

HA. Quém tu Pseudulúm, quas tu mí praédicas fallá-
cias? 1195

Quem égo hominem nullí coloris nóui. BA. Non tu
istíne abis?

Níhil est hodie hic súcophantis quaéstus. proin tu
Pseudulo

Núnties abdúxisse alium praédam, qui occurrit prior
Hárpax. HA. Is quidem édepol Hárpax égo sum. BA.
Immo edepol ésse uis.

Púrus putus hic súcophantast. HA. Égo tibi argen-
túm dedi 1200

Ét dudum adueniéns extemplo súmbulum seruó tuo,
[Méi] eri imagine ópsignatam epístulam, hic ante
óstium.

BA. Mèo tu epístulám dedisti séruo? quoi seruó?
HA. Suro.

BA. [Sátin] confidit néquam? nugas ést meditatus
[haú] male.

Édepol hominem uérberonem Pseudulum, ut docté
dolum 1205

Cónmentust: tantúmdem argenti, quántum miles dé-
híbut,

Dédit huic atque hominem éxornauit, múlierem qui
abdúceret.

Nám illam epístulam ípsus uerus Hárpax huc ad me
áttulit.

HA. Hárpax ego uocór: ego seruos súm Macedonis
m'litís. 1210

Égo nec sucophántiose quícquam ago nec máleficé

Néque istum Pseudulúm mortalis qui sit noui néque scio.

SI. Tú, nisi mirumst, léno, plane pérdidisti múlierem.

BA. Édepol ne istuc mágis magisque métuo, quom uerba aúdio.

Míhi quoque edepol iám dudum ille Súrus cor perfrigéfacit, 1215

Súmbulum qui [ab] hóc accepit. SI. Míra sunt [ni] Pseúdulust.

Ého tu, qua facié fuit dudum quói dedisti súmbulum?

HA. Rúfus quidam, uéntriosus, crássis suris, súbniger, Mágnocapite, acútis oculis, óre rubicundo, ádmódum

Mágnis pedibus. BA. Pérdidisti, póstquam dixisti pedes. 1220

Pseúdulus fuit ípsus. actumst dé me. iam moriór, Simo.

HA. Hércle hau te sinám moriri, nísi mi argentum rédditur,

Víginti minae. SI. Átque etiam mihi áliae uigintí minae.

BA. Aúferetur quódmíssi pér iocum a me praémium?

SI. De ínprobis uiris auferri praémium et praedám decet. 1225

BA. Sáltem Pseudulúm mihi dedas. SI. Pseúdulum ego dedám tibi?

Quíd deliquit? díxine ab eo tibi ut caueres céntiens?

BA. Pérdidit me. SI. At mé uigintí módicis multauít minis.

BA. Quíd nunc faciam? HA. Sí mi argentum déderis, te suspéndito.

BA. Dí te perdant. séquere ergo hac sis me ad forum
ut soluám. HA. Sequor. 1230

SI. Quid ego? BA. Peregrinós apsoluam: crás agam
cum ciuibus.

Pseudulus mihi cénturiata cápitis habuit cómitia,
Hódie qui illum ad me adlegauit, múlierem qui ab-
dúceret.

Séquere tu. nunc ne expectetis, dum hac domum re-
deám uia:

Íta res gestast: ángiporta haec cértumst consecrárier.
HA. Sí graderere tántum [quantum] lóquere, iam esses
ad forum. 1236

BA. Cértumst mí hunc emórtualem fácere ex natalí
die.

SI. Béne ego illum tetigí, bene autem séruos inimi-
cúm suum.

Núnc mihi certumst álio pacto Pseudulo insidiás dare.
Quam ín aliis comoédiis fit, úbi cum stimulis aut
flagris 1240

Ínsidiantur. égo iam inultus prómam uigintí minas
Quás promissi, si éfecisset: ób uiam ei ultro déferam.
Nímis illic mortális doctust, nímis uorsutus, nímis
malus.

Súperauit dolúm Troianum átque Vlixem Pseudulus.
Núnc ibo intro, argéntum promam, Pseudulo insidiás
dabo. 1245

P S E V D V L V S.

Quid hóc? sicine hóc fit? pedés, statin án non?
An id uoltis út me hinc iacéntem aliquis tóllat?

Nam hércle si cécedero, flágitium uóstrum erit.
Pérgitin pérgere? ah, séruiundúm mihist.

Magnum hóc uitium uínost: 1250

Pedés captat prímum, luctátor dolósust.

Profécto edepol égo nunc probe ábeo madúlsa :

Ita uíctu excuráto, ita múnđitiis dígnois

Itaque ín loco festíuo sumus féstiue accépti.

Quid opúst me multás agere ambáges? 1255

Hoc ést homini quam ób rem amet uítam :

Hic ómnes uoluptátes, omnés nenustatés sunt.

Deis proxumam ésse arbitrór [suauitátem]:

Úbi amans complexúst amantem, úbi labra ad labélla ad-
iungit,

Álter ubi alterúm bilingui mánuifesto inter sé praehen-
dunt, 1260

Úbi mamma mammícula opprimitur aút si lubet corpóra
conduplicant,

Manú candidá cantharúm [tum] dulciferum

Propínare amícissumám [tibi tuam] amícam,

Neque ibi álium alii esse ódio nec sérmonibús mo-
rologís utiér:

Vuguénta atque odóres, lemníscos, coróllas 1265

Darí dapsilís: neque etiám parce prómi uictúm ce-
terúm.

[Nunc] néquis rogét me :

Hoc égo modo atque erús minor hunc díem prothume
súmpsimus.

Postquam ópus meum ut uoluí fugatis pérpetrauí omne
hóstibus,

Illós adcubántis potántis amántis cum scórtis relíqui

Et mèum scortum ibidém cordi atque ánimo opse-
quéntis. 1271

Set póstquam exurréxi, med órant ut sáltem.

Ad húne me modum illi intulí satis facéte :

Enim éx discipliná, quippe ego qui Iónica probe per-
dídici.

Sic pálliolatim amíctus hac incéssi ludibúndus. 1275

Plaudúnt partim: [illí] ínclamítánt me ut re-
uórtar.

Occépi hoc modó denuó uolui : amícae dabám me,
ut me amáret :

Circumuortór, cado : nénia ludo íd fuit.

Ítaque dum enitór, prox, iam paene ínquinaui pállium
Nímiae tum uoluptáti edepol fui. dátur ob cassum
cántharus. 1280

Connúto ilicó pallium, íllut posíui :

Inde húc exíí, crapulám dum amouérem.

Núnc ad erum meúm maiorem uénio foedus cónmemo-
ratum.

Áperite, aperite. heús, Simoni adésse me quis núntiate.

SIMO. PSEVDVLVS.

SI. Vóx uiri péssumi me éxciet foras. 1285

Sét quíd hoc? quó modo? quíd ita uideo ego?

PS. Cúm corona ébrium Pseudulum tuum.

SI. Libere hercle hóc quídem. sét uide statum :

Núm mea grátia pértimescít magis?

Cógito saéuiter blánditerne ádloquar. 1290

Sét illi me hoc uím uotat fácere nunc [iam]

Quód fero: síqua in hoc spés sitast mihi.

PS. Vír malus uiro óptumo ob uiam it.

SI. Dí te ament, Pseudule. fú, malam i in crucera.

PS. Quor égo nam afflicter? SI. Quid, malum, tu in
ós mi inructas ébrius? 1295

PS. Molliter sústine mé: caue né cadam.

Nón uides méd uti mádide madeám?

SI. Quae istaec audáciast, té sic intérdius 1298

Cúm corolla ébrium incédere? PS. Ita lubet.

SI. Quid, lubet? pérgin ructáre in os mihi?

PS. Suáuis ructús mihi: sic sine: i modo.

SI. Crédo equidem potis ésse te, scelus,
Mássici móntis ubérrimos quáttuor

Frúctus exhibere in una hóra. PS. 'Hiberna' ád-
dito.

SI. Hau mále mones. set díc tamen, 1305

Vnde onustám celocem ágere te praédicem?

PS. Cúm tuo filio pérpotauí modo.

Múlier hoc facit: túo cum filio

Líbera adcubat. SI. Péssumu's homo.

PS. Sét, Simo, ut probe táctus Balliost: 1316

Quae tibi dixi ut ecfécta reddidi?

SI. Ómnia ut quíeque egisti órđine [ego] scio.

PS. Quid érgo dubitas dáre mi argentum? SI. Iús petis,
fateór: tene.

PS. Át negabás daturum ésse te mihi:

Tamén das? SI. Derídes? quid? hóc, Pseudule,
aúfersne 1315

Apr túo ero? PS. Lubéntissumó corde atque ánimo.

SI. Non aúdes quaeso aliquám partem mihi grátiam fa-
cere huius árgenti?

PS. Non. mé dicis auidum ésse hominem: nam hinc
númquam eris nummo díuitior.

SI. Hem, [hércle] hoc ego numquám ratus sum fore mihi,
tibi uti fierém supplex. 1319

PS. Onera hóc humerum atque me cónsequere hac. **SI.**
Egone ísto me onerem? **PS.** Scio, ónerabis.

SI. Quid ego huíc homini faciám? satin ultro argéntum
aufert et me ínridet?

PS. Vac uíctis: uorte ergó tergum.

SI. Heu heú, [iam] desine: dóleo. **PS.** Ni doléres
tu, ego dolérem:

Neque té mei tergi mísereret, si hoc nón hodie ecfec-
císsem.

SI. Erit úbi te ulciscar, sí uiuo. **PS.** Quid mínitare?
habeo [dòmi] tergum. 1325

SI. Age sáne. **PS.** Igitur redi. **SI.** Quíd redeam?
PS. Redi módo: non eris decéptus

SI. Redeó. **PS.** Mecum i potátum. **SI.** Egone eam?
PS. Face quód iubeo: si is, dímidium

Aut plús etiam faxó feres hinc. **SI.** Eo: dúc me
quo uis. **PS.** Quíd nunc?

Númquid irátus es aut mihi aut filio

Própter has rés, Simo? **SI.** Nil profecto. **PS.**
Í [modo] hac. 1330

SI. Té sequor. quín uocas spéctatorés semul?

PS. Hécele me isti haii solent: néque ego ergo
istós uoco.

Vérum si uóltis adplaúdere atque ádprobare

Húnc gregem et fábulam, in crástinum uós uoco.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 132 iambici senarii
- 133 ad 137 trochaici octonarii
 - 138 et 140 trochaici septenarii
 - 139 trochaicus dimeter catalecticus
 - 141 trochaica tripodica acatalecta
 - 142 ad 145 trochaici octonarii
 - 146 trochaicus septenarius
 - 147 ad 153 iambici octonarii
 - 154 ad 156 iambici septenarii
 - 157 et 158 iambici octonarii
 - 159 et 160 iambici septenarii
 - 161 ad 168 trochaici octonarii
 - 169 ad 171 iambici octonarii
 - 172 iambicus septenarius
 - 173 ad 181 trochaici octonarii
 - 182 trochaicus septenarius
 - 183 et 184 trochaici octonarii
 - 185 et 186 iambici octonarii
 - 187 iambicus dimeter catalecticus
 - 188 ad 193 iambici octonarii
 - 194 trochaicus octonarius
 - 195 et 196 trochaici septenarii
 - 197 et 198 trochaici octonarii
 - 199 et 200 trochaici septenarii
 - 201 203 206 trochaici octonarii
 - 202 204 205 trochaici septenarii
 - 208 iambicus octonarius
 - 209 et 210 trochaici octonarii
 - 211 ad 213 trochaici dimetri catalectici
 - 214 trochaicus septenarius
 - 215 trochaicus octonarius
 - 216 et 217 trochaici dimetri catalectici
 - 218 219 221 trochaici octonarii
 - 220 trochaicus septenarius
 - 222 et 224 trochaici dimetri catalectici
 - 223 et 225 trochaici octonarii

- V. 226 trochaicus septenarius
 - 227 iambicus octonarius
 - 228 trochaicus octonarius
 229 trochaicus septenarius
 - 230 ad 242 anapaestici septenarii
 - 243 trochaicus octonarius
 - 244 ad 248 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 249 trochaicus octonarius
 - 250 ad 254 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 255 trochaicus octonarius
 - 256 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 257 et 258 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 259 compositus ex duobus trochaicis tripodiiis catalecticis
 - 260 et 261 cretici tetrametri acatalecti
 - 262 cretici dimeter acatalectus
 - 263 et 264 iambici septenarii
 - 265 ad 393 trochaici septenarii
 - 394 ad 573 iambici senarii
 - 574 et 575 anapaestici octonarii
 - 576 et 578 trochaici septenarii
 - 577 et 579 trochaici dimetri catalectici
 - 580 et 583 anapaestici octonarii
 - 581 et 582 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 584 ad 586 trochaici septenarii
 - 587 et 588 anapaestici octonarii
 - 589 et 590 trochaici septenarii
 - 591 trochaicus dimeter acatalectus
 - 592 anapaesticus octonarius
 - 593 et 594 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 595 ad 598 anapaestici octonarii
 - 599 anapaesticus dimeter catalecticus
 600 ad 603 anapaestici septenarii
 - 604 ad 766 trochaici septenarii
 - 767 ad 904 iambici senarii
 - 905 ad 913 trochaici octonarii
 - 914 trochaicus septenarius
 - 915 iambicus septenarius

- V. 916 ad 918 iambici dimetri catalectici
 - 919 iambicus octonarius
 - 920 et 921 cretici tetrametri acatalecti
 - 922 creticus dimeter acatalectus
 - 923 et 924 iambici octonarii
 - 925 trochaicus septenarius
 - 926 ad 930 cretici tetrametri acatalecti
 - 931 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 932 ad 935 cretici tetrametri acatalecti
 - 936 ad 938 trochaici septenarii
 - 939 ad 949 anapaestici septenarii
 - 950 iambicus septenarius
 - 951 iambicus octonarius
 - 952 ad 997 trochaici septenarii
 - 998 ad 1102 iambici senarii
 - 1103 et 1104 trochaici octonarii
 - 1105 ad 1107 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1108 bacchiacus tetrameter catalecticus
 - 1109 compositus ex duabus trochaicis tripodibus catalecticis
 - 1110 et 1111 trochaici septenarii
 - 1112 compositus ex cretico dimetro acatalecto et trochaica tripodibus catalectica
 - 1113 trochaicus septenarius
 - 1114 bacchiacus tetrameter catalecticus
 - 1115 ad 1118 cretici tetrametri acatalecti
 - 1119 et 1120 trochaici octonarii
 - 1121 creticus dimeter acatalectus
 - 1122 ad 1124 trochaici septenarii
 - 1125 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 1126 creticus tetrameter acatalectus
 - 1127 ut v. 1112
 - 1128 et 1129 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1130 ad 1133 trochaici septenarii
 - 1134 bacchiacus tetrameter acatalectus
 1135 ut v. 1112
 1136 trochaica tripodibus catalectica
 - 1137 ad 1245 trochaici septenarii

- V. 1246 et 1247 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1248 et 1249 cretici tetrametri acatalecti
 - 1250 bacchiacus dimeter acatalectus
 - 1251 ad 1254 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1255 et 1256 bacchiaci trimetri acatalecti
 - 1257 et 1258 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1259 ad 1261 trochaici octonarii
 - 1262 et 1263 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1264 et 1266 bacchiaci hexametri catalectici
 - 1265 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 1267 bacchiacus dimeter acatalectus
 1268 et 1269 iambici octonarii
 - 1270 bacchiacus hexameter acatalectus
 - 1271 ad 1273 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1274 et 1275 iambici septenarii
 - 1276 bacchiacus tetrameter acatalectus
 - 1277 bacchiacus hexameter acatalectus
 - 1278 creticus tetrameter acatalectus
 - 1279 et 1280 trochaici septenarii
 - 1281 et 1282 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1283 et 1284 trochaici octonarii
 - 1285 ad 1288 ut v. 1112
 - 1289 et 1290 cretici tetrametri acatalecti
 - 1291 et 1292 ut v. 1112
 - 1293 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
 (cum hiatu in diaeresi)
 - 1294 ut v. 1112
 - 1295 iambicus octonarius
 - 1296 et 1298 cretici tetrametri acatalecti
 - 1297 creticus tetrameter catalecticus in syllabam
 - 1299 ad 1301 ut v. 1112
 - 1302 compositus ex duabus trochaicis tripodiis catalecticis
 - 1303 et 1304 cretici tetrametri acatalecti
 - 1305 iambicus dimeter acatalectus
 - 1306 et 1307 cretici tetrametri acatalecti
 1308 ad 1310 compositi ex binis trochaicis tripodiis catalecticis

- V. 1311 et 1312 ut v. 1112
- 1313 iambicus octonarius
 - 1314 ut v. 1112
 - 1315 et 1316 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 1317 ad 1321 anapaestici octonarii
 - 1322 anapaesticus quaternarius
 - 1323 iambicus septenarius
 - 1324 1326 1328 anapaestici septenarii
 - 1325 et 1327 anapaestici octonarii
 - 1329 ad 1334 cretici tetrametri acatalecti.
-

T. MACCI PLAVTI

S T I C H V S .

GRAECA · [PHIL]ADELPHOE · MENANDRV · ACTA
LVDIS · PLEBEIS · CN · BAEBIO · L · TERENTIO · AED · PL ·
[EGIT] · C · PVBLILIVS · POLLIO · [MODVLATVS · EST]
MARCIPOR · OPPII · TIBIIS · SARRANIS · TOTAM
P · SVLPICIO · C · AVRELIO · COS ·

ARGVMENTVM.

Senéx castigat filias, quod eaé uiros
 Tam péseuerent péregrinantis paúperes
 Ita sústinere frátrés neque relínquere ·
 Contráque uerbis délenitur cómmodis,
 Habére ut sineret quós semel nactaé forent. 5
 Virí reueniunt ópibus aucti tráns mare :
 Suam quisque retinet, ác Sticho ludús datur.

P E R S O N A E.

PHILVMENA [PANEGYRIS]	}	SORORES
PAMPHILA [PINACIVM]		
ANTIPHO SENEX		
GELASIMVS PARASITVS		
CROCOTIVM ANCILLA		
PINACIVM PVER		
* * * [EPIGNOMVS]	}	FRATRES
PAMPHILVS [PAMPHILIPPVS]		
STICHVS	}	SERVI
SAGABIVS		
STEPHANIVM ANCILLA		
TIBICEN.		

* * * Huius personae nomen EPIGNOMVM verum non fuisse, sed ex altera demum recensione huius fabulae post Plautinam aetatem facta sicut PANEGYRIN PINACIVM PAMPHILIPPVM nomina profectum esse evincunt numeri eorum in quibus legitur versuum tantum non omnium, qui nomen requirunt a vocali incipiens et mensuram paeonis secundi exaequans, velut *Epistrophus Abroichus Aristratus Onesimus* et quae sunt eius generis similia.

A C T V S I.

PHILUMENA. PAMPHILA.

PH. Crédo ego miserám fuisse Pénélopam, sorór, suo
ex animo,

Quaé tam diu uiró suo uidua cáruit: nam nos éius ani-
mum

De nóstris factis nóscimus, quarum hinc uiri ap sunt,
Quorúm quidem nos negótiis apsentum, ita ut aequomst,
Sollícitae noctis ét dies, sorór, sumus semper. 3

PA. Nostrum ófficium aequomst fácere nos: neque id
magis facimus

Quam nós monet pietás. PH. Set hic, sorór, adside:
Volo técum loqui de ré uiri. PA. Saluaéne amabo?

PH. Speró quidem et uoló. set hoc,
Sorór, crucior patrém tuum 10

Meumque ádeo, qui unus únice

Ciúibus ex omnibús probus

Perhibétur, eum nunc ínprobi

Viri ófficio uti: qui uiris

Tantás apsentibús facit 15

Nostrís inmerito iniúrias

Nosque áb eis uolt abdúcere.

Haec rés uitae me, sòror, saturant,

Haec míhi diuidiae et sénio sunt.

PA. Ne lácruma, soror, neu túo id animo 20

Face quód tibi pater faceré minatur.

Spes ést eum melius fácturum.

Noui égo illum: ioculo istaéc dicit:

Neque ille [haú] sibi mereat Pérsarum

Montís qui esse aurei pérhibentur, 25

Vt istúe faciat quod tú metuis.

Tam sí faciat, minume írasci

Decet: néque id inmerito euéniet.

Nam uíri nostri domo ut ábierunt,

Hic tértiust annus. PH. Ita út memoras: 30

Quom ipsi ínterca uiuánt, ualeant,

Vbi sint, quid ágant, ccqui indigeant,

Neque párticipant nos néque redeunt.

PA. An íd doles, sorór, quia

Illí suum officium nón colunt, 35

Quom tú tuum facis? PH. Íta pol.

PA. Tace sí: caue sis audíam ego istuc

Posthác ex te. PH. Nam quíd iam?

PA. Quia pól meo animo omnis sápiéntis

Suum officium aequomst colcre ét facere. 40

Quam ob rem égo te hoc, soror, tam etsí's maior.

Moneo út tuum memineras ófficium:

Et si illi inprobí sint atque áliter nos fáciant

Quam aequóm sit, tam pól [noxiaé] nequíd mágis sit,

Omníbus obnixe opibús nostrum 45

[Nos] ófficium meminísse decet.

PH. Placet: táceo. PA. At memineras fácito.

[PH. Nolo égo, soror, me crédi esse innemorém uíri:

Neque ille èos honores míhi quos habuit pérdidit.

Nam míhi pol grata accéptaque huiust benignitas. 50

Et mé quidem haec condítio nunc non paénitet

Nequést quor studeam has núptias mutárier.

Verúm postremo in pátris potestatést situm:

Faciúndumst nobis quód parentes íperant.

PA. Scio átque in cogitádo maerore aúgeor: 55

Nam própe modum iam osténdit suam senténtiam.

PH. Igitúr quaeramus nóbis quid facto ússus sit.]

ANTIPHO. PHILUMENA. PAMPHILA.
(CROCOTIVM.)

AN. Quí manet ut moneátur semper séruos homo offi-
ciúm suum

Néc uoluntate id fácere meminit, séruos is habitu háu
prohost.

Vós meministis quótkalendis pétere demensúm cibum:
Quí minus meminístis quod opust fácto facere in aédi-
bus? 61

Iám quidem in suo quicqué loco nisi erit míhi situm su-
pelléctilis,

Quom égo reuortar. uós monimentis cónmonefaciam bú-
bulis.

Nón homines habitáre mecum míhi uidentur, sét sues.

Fácite sultis nítidac ut acedes mēae sint, quom redeám
domum. 65

Iam égo domi adero: ad mēam maiorem filiam inuissó
domum.

Síquis quaeret me, inde uocatote áliqui: aut iam egomet
híc ero.

PH. Quíd agimus, soror, si óffirmabit páter aduorsum
nós? PA. Pati

Nós oportet quód ille faciat, quõius potestas plús potest.
Éxorando, haut áduorsando súmundam operam cénseo.
Grátiam si [páce] petimus, spéro ab eo inpetrássere. 71

Áduorsari sine dedecore et scélere summo hau póssu-
mus:

Néque ego id sum factúra neque tu ut fácias consiliúm
dabo,

Vérum ut exorémus. noui ego néstros: exorábilist.

AN. Príncípium ego quo pácto cum illis óccupiam, id
ratiócinor: 75

Ūtrum ego perplexím lacessam orátione ad húncc modum,
Quási numquam quicquam ádeo adsimulem, an quasi
quid indaudíuerim

Éas in se meruisse culpam: pótius temptem léniter

Án minacítér. scio litis fóre: ego meas noui óptume.

Sí manere hic sésé malint pótius quam alio núbere, 80

Fáciant: quid mihi ópust decurso aetátis spatío cúm
meis

Gérere bellum, quóm nil quam ob rem id fáciam me-
ruisse árbitor?

Mínime: nolo túrbas. set hoc mihi óptimum factu ár-
bitror:

[Sic faciam: adsimulabo quasi quam culpam in sese ad-
miserint.]

Pérplexabilitér earum hodie pérpauefaciam péctora: 85

Póst id igitur dèinde ut animus méus est, id faciám palam.

Múlta scio faciánda uerba: ibo íntro. set apertást foris.

PH. Cérto enim mihi patérnae uocis sónitus auris áccidit.

PA. Ís est ecastor: férre aduorsum homini óccupemus
aúsculum.

PH. Sálue, mi pater. AN. Ét uos ambae. flico agite
apscédite. 90

PH. Aúsculum. AN. Sat est aúsculi mi uóstri. PH.
Qui, amabo, pater?

AN. Quia ita meae animae salsura euénit. PA. Adside
híc, pater.

AN. Nón sedeo istic: uós sedete: ego sédero in sup-
séllo.

PA. Máne puluinum. AN. Béne procuras mihi: sat sic
fultúmst mihi.

PA. Síne, pater. AN. Quid opúst? PA. Opust. AN. Mo-
rem tibi geram. atque hoc ést satis.

PA. Númquam enim nimis curáre possunt sùm paren-
tem filiae. 96

Quem aequiust potiórem habere quám te? postideá,
pater,

Viros nostros, quibus tú nos uoluisti ésse matres fámili-
as?

AN. Bónas ut aequomst fácere facitis, quóm tamen ap-
sentís uiros

Pròinde habetis quási praesentes sínt. PA. Pudicitiást,
pater, 100

Éos nos magnificáre qui nos sócias sumpserúnt sibi.

AN. Númquis hic est aliénus nostris díctis aucep-
sibus?

PH. Núllust praeter nósque teque. AN. Vóstrum ani-
mum adhiberí uolo.

Nám ego ad uos nunc ínperitus rérum et morum múlie-
rum

Díscipulus uenio ád magistras: quibus matronas móri-
bus 105

Quae óptumae sunt ésse oportet, id utraque ut dicát mihi.

PA. Quid ístue est quod huc éxquaesitum múlierum mo-
rés uenis?

AN. Pól ego uxorem quaéro, postquam uóstra mater
mórtuast.

PA. Fácile inuenies ét peiorem et péius moratám, pater,
 Quám illa fuit: meliorem neque tu réperies neque sól
 uidet. 110

AN. Át ego ex te exquaero átque ex istae tua sorore.

PA. Edepól, pater,

Scío ut oportet ésse: si sint íta ut ego aequom cénseo.

AN. Vólo scire ergo ut aéquom censes. PA. Vt, per
 urbem quom ámbulent,

Ómnibus os optúrent, nequis mérito male dicát sibi.

AN. Díe uicissim núnc iam tu. PH. Quíd uis tibi dicám,
 pater? 115

AN. Vbi facillumé spectatur múlier quae ingenióst bono?

PH. Quoí male faciundíst potestas, quóm ne id faciat
 témperat.

AN. Haú male istuc. áge tu [dice]: utrást conditio pén-
 sior,

Vírginemne an uíduam habere? PA. Quánta meast sa-
 piéntia,

Éx malis multís malum quod mínumumst, id mínumést
 malum. 120

Quí pote mulierés uitare, is nitet: ut cotidie

Prídie caueát ne faciat quód pigeat postrídie.

AN. Quae tibi muliér uidetur múlto sapientíssima?

PH. Quae tamen, quom rés secundae súnt, se poterit
 nóscere:

Ét illa quae aequo animó patietur sibi esse peius quám
 fuit. 125

AN. Édepol uos lepidé temptaui uóstrumque ingenium
 íngeni.

Sét hoc est quod ad uos uénio quodque esse ámbas con-
 uentás uolo:

Íta mi auctores súnt amici, ut uós hinc abducám domum.

PA. Át enim nos quarúm res agitur áliter auctorés
sumus.

Nam aút olim, nisi tíbi placebant, nón datas opórtuit 130
Aút nunc non aequómst abduci, páter, illis apsentibus.

AN. Vósne ego patiar cúm mendicis núptas me uiuó
uiris?

PA. Plácet ille meus míhi mendicus: súus rex reginaé
placet.

Ídem animust in paúpertate qui ólim in diuitiís fuit.

AN. Vós latrones ét mendicos hómnes magni pén-
ditis? 135

PH. Nón tu me argentó dedisti opínor nuptum, sét uiro.

AN. Quid illos expectátis qui abhinc iam ábierunt trién-
nium?

Quín nos capitis cónditionem ex péssuma primáriam?

PA. Stúltitiast, patér, uenatum dúcere inuitás canes.

Hóstis est uxór inuita quae ad uirum nuptúm datur. 140

AN. Cértumnest neutrám uostrarum pérsequi inperiúm
patris?

PH. Pérsequimur: nam quó dedisti núptum abire nó-
lumus.

AN. Béne ualete: ibo átque amicis uóstra consilia élo-
quar.

PA. Próbiores, credo, ábitrabunt, sí probis narráueris.

AN. Cúrate igitur fábiliarem rém ut potestis óptume.

PH. Nunc places quom récte monstras: nunc tibi auscul-
tábimus. 146

Nunc, soror, abeámus intro. PA. Ímmo interuissám
domum.

Sí ab uiro tibi fóрте ueniet núntius, facito út sciam.

PH. Néque ego te celábo neque tu mé celassis quód
scias.

Ého Crocotium, í, parasitum Gélasimum huc arcéssito :
 Técum adduce. nám illum ecastor mittere ad portúm
 uolo, 151

Síquae forte ex Ásia nauis héri eo aut hodie uénerit.

Nám dies totós aput portum séruos unus ádsidet :

Sét tamen uolo ínteruiSSI. própera atque actutúm redi.

A C T V S II.

G E L A S I M V S. C R O C O T I V M.

GE. Famem égo fuisse súspicor matrém mihi: 155
 Nam póstquam natus súm, satur numquám fui.
 Neque quisquam melius réferet matri grátiam,
 Quam ego mátri refero mēae Fami inuitíssimus.
 Nam mé illa in aluo ménsis gestauit decem:
 At égo illam in aluo gésto plus annós decem. 160
 Atque illa puerum mé gestauit páruolum,
 Quo mínus laboris cépisse illam existumo:
 Ego nó n pausillulam ín utero gestó famem,
 Verum hércle multo máxumam et grauíssumam.
 Vterí dolores mi óriuntur cotidie: 165
 Set mátrém parere néqueo nec quid agám scio.
 [Ita] áuditaui saépe hoc uolgo dícier,
 Solére elephantum gráuidam perpetuós decem
 Esse ánnos: eius ex sémine haec certóst fames.
 [Nam iam complures annos utero haeret meo.] 170
 Nunc sí ridiculum hóminem quaerat quispiam,
 Venális ego sum cum órnaméntis ómnibus:
 Inániméntis éplementum quaérito.
 Gelásimo nomen mi índidit paruó pater,
 Quia iam á pausillo púero ridiculús fui. 175
 Proptér pauperiem hoc ádeo nomen répperi,
 Eo quía paupertas fécit ridiculús forem:
 Nam illa ártis omnis pérdocet, ubi quem áttigit.

Per cáram annonam díxit me natúm pater :
 Proptérea, credo, núnc adessurio ácrius. 180
 Set géneri nostro haec rédditast benignítas :
 Nulli negare sóleo, siqui essúm uocat.
 Orátio una intériit hominum péssume,
 Atque óptuma hercle méo animo et scitíssuma,
 Qua ante útebantur : ‘uéni illo ad cenam : sic face :
 Promítte uero : né grauare : est cómmodum ? 186
 Volo ínquam fieri : nón amittam quín eas.’
 Nunc réppererunt iam èi uerbo uicárium,
 Nihilí quidem hercle uérbum id ac uilíssimum :
 ‘Vocém te ad cenam, nísi egomet ceném foris.’ 190
 Ei hércle uerbo lúmbos defractós uelin,
 † Ni uére perierít, si cenassít domi.
 Haec uérba subigunt mé uti mores bárbaros
 Discam átque ut faciam praéconis compéndium
 Itaque aúctionem praédicem, ipse ut uénditem. 195
 CR. Hic illést parasitus quem árcessitam míssa
 sum :

Quae lóquitur auscultábo prius quam cónloquer.
 GE. Set cúriosi súnthic conplurés mali,
 Aliénas qui res cúrant studio máxumo,
 Quibus ípsis nullast rés quam procurént sua. 200
 Ei quándo quem auctiónem facturúm sciunt,
 Adeúnt, perquirunt quíd siet caussae ílico :
 Vxórin sit reddúnda dos diuórtio :
 Aliénum aes cogat án pararit praédium.
 Eos ómnis tam etsi hercle haút indignos iúdíco 205
 Qui múltum miseri sát laborent, níl moror.
 Dicam aúctionis caússam, ut damno gaúdeant :
 Nam cúriosus némost quin sit máleuolus.
 Damna éuenerunt máxuma, [heu,] miseró mihí

Ita mé mancupia míserum adfecerúnt male: 210

Potátiones plúruruae demórtuae:

Quot ádeo cenae quás defleui mórtuae,

Quot pótiones múlsi, quot ítem prándia,

Quae intér continuom pérddi triénnium.

Prac maérore adeo míser atque aegritúdiue 215

Consénuí: paene súm fame demórtuos.

CR. Ridículus aequé núllust [quam híc] quando
éssurit.

GE. Nunc aúctionem fácere decretúmst míhi:

Forás necessumst quídquid habeo uéndere.

Adéste sultis: praéda erit praeséntium. 220

Logós ridiculos uéndo. age licémini.

Quis céna poscit? écqui poscit prándio?

Hercúleo stabunt prándio, cená tibi.

Ehem, ádnuístin? némo meliorés dabit

[Nulli meliores esse parasito sinam] 225

Cauillátiones, ádsentatiúnculas

Ac périuratiúnculas parasíticas.

Robíginosam strígilem, ampullam rúbidam

[Ad] únctiones Graécas sudatórias

Vendó: † uelalias málicas crapulárias: 230

Parasítum inanem quó recondas réliquias.

Haec uéniuisse íám opus est quantúm potest:

Vt, décumam partem [si] Hérculi pollúceam,

Eo máior * * * * *

CR. Ecástor auctiónem [non] magní preti. 235

Adhaésit homini ad ínfumum uentrém fames.

Adíbo ad hominem. GE. Quís haec est quae ad-
uorsúm uenit?

† Epígnomi ancilla haéc quídemst, Crocótium.

CR. Gelásime, salue. GE. Nón id est nomén míhi.

CR. Certó mecastor id fuit nomén tibi. 240

GE. Fuit disertim, uerum id ussu perdididi:

Nunc Míccotrogus nómine e ueró uocor.

CR. An, ríssi te hodie múltum. GE. Quando aut
quo ín loco?

CR. Hic, quom aúctionem praédicabas péssumam.

GE. Eho, 245

An aúdiuisti? CR. Té quidem digníssumam.

GE. Quo núnc is? CR. Ad te. GE. Quíd uenis?

CR. Philúmena

Rogáre iussit témet opere máxumo,

Mecúm simitu ut íres ad sesé domum.

GE. Ego illuc mehercle uéro eo quantúm potis. 250
Iamne éxta cocta súnť? quot agnis fécerat?

CR. Illá quidem nullum sácrificauit. GE. Quó
modo?

Quíd ígitur me uolt? CR. Trítici modiós decem

Rogáre opinor. GE. Méne, ut ab sesé petam?

CR. Immó [tu] ut aps te mútuom nobís duis. 255

GE. Negáto mihi esse nec quod dem [isti] mú-
tuom

Neque áliut quicquam nísi hoc quod habeo pállium.

Linguám quoque etiam uéndidi datárium.

CR. Au,

Nullán tibi linguast? GE. Quae quidem dicát 'dabo'
Veterém reliqui: eccillam quae dicát 'cedo'. 261

CR. Malúm di tibi dent * * * * *

GE. Malúm quidem si uis, haéc eadem dabít tibi.

CR. Quíd núnc? ituru's án non? GE. Abi sané
domum:

Iam illó uenturum dícito. propera átque abi. 265

Demíror quíd illaec mé ad se arcessi iússerit,

Quae núnquam iussit mé ad se arcessi ante hún-
diem,

Postquám uir abiit éius. miror quíd siet:

Nisi út periculum fiat, uissam quíd uelit.

Set éccum Pinacium éius puerum. hoc [sis] uide:

Satin út facete [aeque] átque ex pictura ástitit? 271

Ne iste édepol uinum póculo pausillulo

Saepe éxanclauit súbmerum scitíssume.

P I N A C I U M. G E L A S I M U S.

Pl. Mercúrius, Iouis qui núnctius perhibétur, numquam
aequé patri

Suo núnctium lepidum áttulit, quam ego núnc meae nun-
tiábo erae. 275

Ítaque onustum péctus porto laétitia lubéntiaque:

Néque lubet nisi glóriose quícquam proloquí pro
fecto.

Amoénitatis ómnium uenerum ét uenustatum ádfero,

Ripisque superat mi átque abundat péctus lactitiá meum.

Nunc tibi potestas ádipiscundist glóriam laudém decus:

Própera, Pinaciúm, pedes hortáre, honesta dícta
factis, 281

Eraéque egenti súbueni * - * *

Quae mísera in expectátione † Epígnomi aduentús uirist:

Proinde út decet uirum amát suum [et] cupide éxpedit.

nunc, Pínacium,

Age út placet, curre út lubet: caue quémquam flocci

fécéris: 285

Cubitis depulsa dé uia, tranquillam concinná uiam.

Si réx opstabit ób uiam, regem ípsam prius peruórtito.

GE. Quidnam dicam Pínaeum tam líxabundum cúr-
rere?

Harúndinem fert spórtulamque et hámulum piscárium.

PI. Set tándem opino aequómst eram mihi ésse sup-
plicem átque [eam] 290

Óratores mittere ad me dónaque ex auro ét quadrigas,
Quí uehar: nam pédibus ire nó n queo. ergo iám re-
uortar:

Ád me adiri et súpplícarí mi égomet aequom cénseo.
An uéro nugas cénseas nihilue esse ego quod núnc scio?
Tantum á portu adportó boni, tam gaúdium grande ad-
fero: 295

Vix ípsa domina hoc, sí sciat, exóptare ab dis aúdeat.
Nunc últro hoc deportem? haú placet neque íd uiri of-
ficium árbitror.

Sic hóc uidetur míhi magis meo cónuenire huic nún-
tío: Aduórsum ueniat, ópsecret se ut nún-
tío hoc inpértiam. 300
Secúndas fortunás decent [fastídia et] supérbiae.
Set tándem quom recógito, qui pótis est scire haec scíre
me?

Nón enim possum quín reuortar, quín loquar, quín
édissertem

Erámque ex maerore éximam, bene fácta maiorúm
meum

Exaúgeam atque illam aúgeam insperáto opportunó
bono.

Contúndam facta Tálthubi contémnamque omnis nún-
tios: 305

Sèmulque cursurám meditabor ad ludos Olúmpios.
Set spátium hoc oppidó breuist currículó: quam me
paénitet.

Quid hóc? oclussam iánuam uideo: íbo et pultabó foris.

Aperite atque adproperáte, fores facite út pateant: remouéte moram.

Nimis haéc res sine curá geritur: uide quám dudum hic asto ét pulto. 310

Somnóne operam datis? éxperiar fores án cubiti ac pedes plús ualeant.

Nimis uéllém hae fores erum fúgissent, ea caússa ut haberent màlum magnum.

Deféssus sum pultándo.

Hoc póstremum esto uóbis.

GE. Ibo átque hunc conpellábo. 315

Saluós sis. PI. Et tu sálue.

GE. Iam tú piscator fáctu's?

PI. Quam prídem non edísti?

GE. Vnde ís? quid fers? quid féstinas?

PI. Tua quód níl refert, né cures. 320

GE. Quid istíc inest? PI. Quas tu edés colubras.

GE. Quid tam íracundu's? PI. Si ín te

Pudor ádsit, non me appélles.

GE. Possúm scire ex te uérum?

PI. Potis: hódie non cenábis. 325

PHILUMENA. GELASIMVS. PINACIVM.

PH. Quisnam ópsecro has frangít foris? tune haéc facis? tun mi hostís uenis?

GE. Sílue: tuo arcessítu huc uenio. PH. Ean grátia foris ecfringis?

GE. Tùos inclama, tùi delinquent: égo quid me uellés uissebam.

Nám me quidem miserébat harum. PI. Érgo auxiliúm própere latumst.

- PH. Quisnam loquitur híc tam prope nos? GE. Pína-
cium. PH. Vbi is est? PI. Réspice
Ád me et relínque egentem párasitum, Philúmena. 331
- PH. Pínacium. PI. Istuc índiderunt nómen maiorés mihi.
PH. Quid agís? PI. Quid agam rógitas? PH. Quid ni
rógitem? PI. Quid mecúmst tibi?
PH. Mún fastidis, própudiose? elóquere propere,
Pínacium.
- PI. Iúbe me omittere ígitur hos qui rétinent. PH. Qui
retinént? PI. Rogas? 335
- Ómnia membra lássitudo mihi tenet. PH. Linguám
quidem
Sát scio tibi nóñ tenere. PI. Ita céleri curriculó fui
Próperere a portu honóris caussa tui. PH. Écquid ad-
portás boni?
- PI. Nímio adporto múlto tanto plús quam speras. PH.
Sálua sum.
- PI. Át ego perii, quói medullam lássitudo pérbibit. 340
GE. Quid ego, quói miseró medullam uéntris percepít
fames?
- PH. Écquem conuenisti? PI. Multos. PH. Át uirum
ecquem? PI. Plúrumos:
Vérum ex multis néquiores nállum quam hic est.
PH. Quó modo?
- GE. Iám dudum ego istunc [aégre] patior dícere
iniusté mihi.
- Praéterhac si me ínritassis. . . PI. Édepol essuriés
male. 345
- GE. Ánimum inducam ut [né] istuc uerum te élocutum
esse árbitrer.
- PI. Múnditias uolo fieri: ecferte huc scópas semulque
harúndinem,

Ūt operam omnem aráncorum pérdam et texturam
 ínprobam

Dèiciamque eorum ómnis telas. GE. Míseri algebunt
 póstea.

PI. Quid? illos itidemne ésse censes quási te cum ueste
 única? 350

Cápe illas scopas. GE. Cápíam. PI. Hoc egomet, tú
 hoc conuorre. GE. Ecfécero.

PI. Écquis huc ecfert nássiternam cúm aqua? GE.
 Sine suffrágio

Pópuli tamen aedílitatem hic quídem gerit. PI. Age
 tu ócius

Térge humum, conspérge ante aedis. GE. Fáciam.
 PI. Factum opórtuit.

Égo hinc arancás de foribus dèiciam et de páriete. 355
 GE. Édepol rem negótiosam. PH. Quid sit nil etiám
 scio:

Nísi forte hospités uenturi súnť. PI. [Vos] lectos
 stérnite.

GE. Príncipium placét de lectis. PI. Álii ligna caé-
 dite:

Álii piscis dépurgate, quós piscator áttulit:

Pérnam et glandium [álii] deícite. GE. Hércle homo
 hic nímiúm sapit. 360

PH. Nón ccastor, út ego opinor, sátis erae morém
 gerís.

PI. Ímmo res omnis relictas hábeo prae quod tú uelis.

PH. Tím tu igitur, qua caússa missus és ad portum,
 id éxpedi.

PI. Dícam. postquam mé missisti ad pórtum cum luci
 semul,

Cómmodum radiósus sese sól superabat éx mari. 365

Dúm percontor pórtitores, écquae nauis uénerit
 Éx Asia, [ac] negánt uenisse, cónspicatus sum ínterim
 Cércurum, quo ego mé maiorem nóñ uidisse cénseo.
 Ín portum uentó secundo, uélo passo péruenit.

Álius alium pércontamur: ‘quóíast nauis? quíd ue-
 hit?’ 370

Ínterim † Epignomúm conspicio túum uirum et ser-
 uóm Stichum.

PH. Hém, quíd? † Epignomum élocutu’s? GE. Túum
 uirum et uitám meam.

PI. Vénit, inquam. PH. Túnc eum [ipsus] ípsum ui-
 distí? PI. Lubens.

GE. Hércle uero cápíam scopas átque hoc conuorrám
 lubens.

PI. Árgentique auríque aduexit nímium. GE. Nimis
 factúm bene. 375

PI. Lánam purpurámque multam. GE. Hém, qui
 uentrem uéstíam.

PI. Léctos eburatós, auratos. GE. Ádcubabo régie.

PI. Túm Babulonica pérístromata, conchúliata tapétia
 Áduexit. GE. Nimiúm bonae rei: hércle rem gestám
 bene.

PI. Póste, ut ocepí narrare, fídicias tibícinas 380
 Sámbucas aduéxit secum fóрма eximia. GE. Eúgepae.
 Quándo adbibero, adlúdiabo: túm sum ridiculíssu-
 mus.

PI. Póste unguenta múltigenerum múlta. GE. Non
 uendó logos:

Iám [ego] non facio aúctionem: mi óptigit heréditas.

Máleuoli perquisitores aúctionum péríerint. 385

Hércules, decumam ésse adauctam tibi quam uoui grá-
 tulator.

[Spés] est tandem aliquándo inportunam éxigere ex
[uteró famem].

PI. Póste autem aduexít parasitos sécum . . GE. Hei,
períí miser.

PI. Rídiculissumós. GE. Reuorram hercle hóc quod
conuorri modo.

Vénales logí sunt illi quós negabam uéndere. 390

Ílicet: iam mèò malost quod máleuolentes gaúdeant.

Hércules, qui déus sis, sane díscessisti nón bene.

PH. Vídistin uirúm sororis Pámphilum? PI. Non.

PH. Nón adest?

PI. Ímmo uenisse èum simitu aiébant illi: ego húc
citus

Praécucurri, ut núntiarem núntium exoptábilem. 395

PH. Í intro, Pinaciúm, iube famulos rém diuinam mi
ádparent.

Béne uale. GE. Vin áministrem? PH. Sát seruo-
rum habeó domi.

GE. Énimuero, Gelásine, opinor próuenisti fúttile,
Si neque ille adést neque hic qui uénit quicquam súb-
uenit.

Íbo intro ad librós et discam dé dictis melióribus: 400

Nám ni illos hominés expello, ego óccidi planíssume.

A C T V S III.

† EPIGNOMVS. STICHVS.

EP. Quom béne re gesta sáluos conuortór domum,
 Neptúno gratis hábeo et tempestátibus:
 Semúl Mercurio, qui me in mercimóniis
 Iuuít lucrisque quádruplicauít rém meam. †05
 Olím quos abiens ádfeci aegrimónia,
 Eos núnc laetantis áduentu faciám meo.
 Nam iam Ántiphonem cónueni adfiném meum
 Cumque èo reueni ex ínimicitia in grátiam.
 Vidéte quaeso quíd potest pecúnia. †10
 Quoniám redisse béne re gesta mé uidet
 Magnásque adportauísse diuitiás domum,
 Sine áduocatis íbidem in cercuro, ín stega,
 In amícitiam atque in grátiam conuórtimus.
 Et is hódie aput me cénat et fratér meus. †15
 Nam heri ámbo in uno pórtu fuimus: sét mea
 Hodié solutast náuis aliquantó prius.
 Age abdúce hasce intro quas mecum adduxí, Stiche.
 ST. Ere, sí ego taceam seú loquar, scio scíre te
 Quam múltras tecum míserias † mulcáuerim: †20
 Nunc húncc diem unum ex illis multis míseriis
 Volo mé eleutheria iam ágere aduenientém domum.
 EP. Et iús et aequom póstulas: sunás, Stiche,
 Tibi húncc diem: te níl moror. abi quó lubet.
 Cadúm tibi ueteris uíni propinó. ST. Papae, †25

Ducam hódie amicam. EP. Vél decem, dum dé tuo.

ST. Quod hoc . . . ? EP. Quid . . . ?

ST. Ad cenam ibo

Sic hoc placet

EP. Vbi cénas hodie? ST. Síc hanc rationem ínstiti:

Amícam ego habeo Stéphanium hinc ex próxumo, 431

Tui frátris ancillam: ěo condicam: súbulam

Ad cénam ad eius conséruom Sagarinúm feram.

Eadémst amica ambóbus: riualés sumus.

EP. Age abdúce has [nunc iam] íntro. hunc tibi
dedó diem. 435

ST. Me in cúlpa habeto, nísi probe excrucíuero.

Iam hercle égo per hortum ad amícam transibó
meam,

Mi hanc óccupatum nóctem: eadem súbulam

Dabo ét iubebo ad Ságarinum cenám coqui.

Aut égomet ibo atque ópsonabo opsónium. 440

Sagarinu

Seru nam meae

Aduors cum uerberibus . . .

Dar . ut . . . m uerberabundum adducam domum

Paráta hic faciam ut sínt. [set] egomet mé moror.

Atque íd ne uos mirémini, homines séruolos 446

Potáre amare atque ád cenam condícere:

Licet hóc Athenis nóbis. set quom cógito,

Potiús quam inueniam inuídiam, est etiam hic óstium

Aliút posticum nóstrarum harunce aédium: 450

[Posticam partem magis utuntur aedium.]

Ea ibo ópsonatum atque ěadem referam opsónium:

Per hórtum utroque cónmeatus cóntinet. 452

Ite hác secundum uós. ne ego hunc laceró diem.

GELASIMVS. † EPIGNOMVS.

GE. Librós inspexi: tám confido quám potis
Me meum óptenturum régem ridiculís logis. 455

Nunc interuísso iámne a portu aduénierit,
Vt eum áduenientem mēis dictis deléniam.

EP. Hic quídem Gelasimus ést parasitus qui uenit.

GE. Auspício [hercle] hodie [ego] óptumo exiui
 foras.

Quom stréna [mi] opseacuaúit, spectatum hóc mihist,
Mustélla murem [ut] ápstulit praetér pedes. 461

Nam ut illa uitam répperit hodié sibi,

Itém me spero fácturum, augurium ác facit.

† **Epígnomus** hic quídemst qui ástat: ibo atque ád-
 loquar.

[O] † **Epígnome**, ut ego núnc te conspició lubens:

Vt praé laetitia lácerumae prosuliúnt mihi. 466

Valuístine usque? **EP.** Sústentatumst sédulo.

GE. Propíno tibi salútem plenis faúcibus.

EP. Bene átque amice dicis. di dent quae uelis.

GE. * * * * * 470

EP. Cenem illi aput te? **GE.** Quóniam saluos ád-
 uenis.

EP. Locátast opera núnc quídem: tam grátíast.

GE. Promítte. **EP.** Certumst. **GE.** Síe face, inquam.

EP. Est cérta res.

GE. Lubénte me hercle fácies. **EP.** Idem ego istúc
 scio:

Quando ússus ueniet, fiet. **GE.** Nunc ergo ússus
 est. 475

EP. Non édepol possum. **GE.** Quíd grauare? cén-
 seas:

Nescio quid † uero hábeo in mundo. EP. Í modo:
Aliúm conuiuam quaérito tibi in húnce diem.

GE. Quin tú promittis? EP. Nón grauer, si pós-
siem.

GE. Vnúm quidem hercle cérte promittó tibi: 480
Lubéns accipiam cérto, si promísseris.

EP. Valeás. GE. Certumnest? EP. Cértum: ce-
nabó domi.

GE. Sic quóniam nil procéssit, [igitur] ádiero
Apértiore mágis uia ac plané loquar.

Quandó quidem tute ad mé non uis promíttere, 485
Vin ád te ad cenam uéniam? EP. Si possít, uelim:
Verum híc aput me cénant aliení nouem.

GE. Hau póstulo equidem in lécto med adcúmbere:
Scis tú med esse [unum] ími supsellí uirum.

EP. At ei óratores pópuli sunt, summí uiri: 490
Ambrácia ueniunt húc legati púplice.

GE. Ergo óratores pópuli summatés uiri
Summi ádcubent, ego ínfumatis ínfumus.

EP. Haut aéquomst te inter óratores áccipi.

GE. Equidem hércle orator súm, set procedít pa-
rum. 495

EP. Cras dé reliquiis nós uolo. multúm uale.

GE. Perii hércle uero pláne, nihil obnóxie.

Vnó Gelasimo mínus est quam dudúm fuit.

Certúmst mustellae pósthac numquam crédere:

Nam incértiorem núllam noui béstiam. 500

Quaene èapse deciens ín die mutát locum,

Eam aúspicaui ego ín re capitalí mea?

Certúmst amicos cónuocare, ut cónsulam

Qua lége nunc med éssurire opórteat.

A C T V S III.

ANTIPHO. PAMPHILVS. † EPIGNOMVS.

AN. Íta me di bene amént measque míhi seruassint filias,
 Vt míhi uolup est quía uos uideo, Pámphile, in patriám
 domum 505

Béne re gesta rédiisse ambos, témet et fratrem tuum.

PA. Sátis aps te accipiám, nisi uideam míhi te amicum
 esse, Ántipho:

Núnc, quia te míhi amicum experior ésse, credetúr tibi.

AN. Vócem ego te ad me ad cénam, frater túus ni dixis-
 sét míhi 510

Te àput se cenatúrum esse hodie, quóm me ad se ad ce-
 nám uocat.

Ét magis par fuerát me uobis dáre cenam adueniéntibus,
 Quám ad illum promítterem, nisi nóllem ei aduorsárier.

Núnc me gratiam áps te inire uérbis nil desídero:

Crás aput me eritis ét tu et ille cúm uostris uxóribus. 515

PA. Át aput me peréndie: nam ille héri me iam uocá-
 uerat

Ín hunc diem. set sátine tecum páacificatus sum, Ántipho?

AN. Quándo ita rem gessístis, ut uos uéllé amicosque
 áddecet,

Páx conmerciúmquest uobis mécum. hoc facito ut có-
 gites:

Vt quoique homini rés paratast, périnde amicis útitur:

[Sí res firmast, ítidem] firmi amíci sunt: si rés labat, 521

Itidem amici conlabascunt. res amicos inuenit.

EP. Iam redeo. nimaist uoluptas, si diu afueris domo,
Domum ubi redieris, si tibi nulla acgritudo animo ob
uiamst. 524

Nam ita me apsepte familiarem rem uxor curauit meam:
Omnium me exilem atque inanem fecit acgritudinum.

Set eccum fratrem Pamphilum [meum]: incedit cum so-
ceró suo.

PA. Quid agitur, [mi] + Epignome? EP. Quid tu? quam
dudum in portum uenis?

PA. Haui longissumé. EP. Postilla iam istest tranquil-
lus tibi?

AN. Magis quam mare quo ambo estis uecti. EP. Facis
ut alias res soles. 530

Hodie exoneramus nauem, frater? PA. Clementer uolo:
Nos potius oneremus nosmet uicissatim uoluptatibus.

Quam mox coctast cena? inpransus ego sum. EP. Abi
intro ad me et laua.

PA. Deos salutatum atque uxorem modo intro deuortor
domum.

[Haec si ita ut uolo confexo, continuo ad te transeo.] 535

EP. Apud nos eccllam festinat cum sorore uxor tua.

PA. Optumest: iam istuc morai minus erit. EP. Iam
ego apud te ero.

AN. Prius quam abis, praesente ted huic apologum agere
unum uolo.

EP. Maxime. AN. Fuit olim, quasi [nunc] ego sum,
senex. ei filiae

Duae erant. quasi nunc meae sunt. eae erant duobus
nuptae fratribus, 540

Quasi nunc meae sunt uobis. PA. Miror quo euassurust
apologus.

AN. Érat minori illi ádulescenti [quási nunc tibi] tibícina :
Péregre aduexerát, quasi nunc tu. sét ille erat caeléps
senex,

Quási ego nunc sum. PA. Péрге porro: praéseus hic
quidemst ápologus.

AN. Dèinde senex ille illi dixit, quòius erat tibícina, 545
Quási ego nunc tibi díco . . PA. Ausculto atque ánimam
aduorto sédulo.

AN. ‘Égo tibi meam filiam bene quícum cubitarés dedi :
Núnc mihi reddi ego aéquom esse aps te quícum cubitem
céuseo.’

PA. Quis istuc dicit? án ille quasi tu? AN. Quási ego
nunc dicó tibi.

‘Ímmo duas dabo” ínquit ille aduléscens “una sí pa-
rumst: 550

Ét si duarum paénitebit” ínquit “addentúr duae.”

PA. Quis istuc, quaeso? an ille quasi ego? AN. Is ípse
quasi tu. [túm] senex

Ílle quasi ego ‘sí uis’ ínquit ‘quáttuor sané dato,
Dúm quidem hercle quód edint addas, mèm ne contrun-
cént cibum.’

PA. Vídelicet parcúm fuisse illúm senem, qui [id] díxerit,
Quóm ille illi qui póllicetur èum cibum popóscerit. 556

AN. Vídelicet nequám fuisse illum ádulescentem, qui
ílico,

Vbi ille poscit, dénegarit dáre se granum trítici.

Hércle qui aequom póstulabat sènex, quando quidem
filiac

[Quám] ille dederat dótem accípere [eum uóluit] pro
tibícina. 560

PA. Hércle ille quidem céрто aduléscens dócte uorsutús
fuit.

Quí seni illi cóncubinam dáre dotatam nóluit.

AN. Sènex quidem uoluít, si posset, índipisci dé cibo:

Quía nequit, qua lége licuít uéllé dixit fieri.

“Fíat” ille inquít adulescens. ‘fácis benigne’ inquít
senex. 565

‘Hábeon rem pactam?’ inquít. “faciam ita” inquít “ut
fierí uoles.”

Sét ego ibo intro et grátulabor uóstrum aduentum filiis.
Póste ibo lautum ín puelum: ibi fouébo senectutém
meam:

Póste ubi lauero, ótiosus uós opperiar ádcubans.

PA. Gráphicum mortalem Ántiphonem: ut ápologum
fecít fabre. 570

Étiam nunc sceléstus sese dúcit pro adulescéntulo.

Dábitur homini amíca, noctu quae in lecto occentét se-
nem:

Námque edepol aliúť quidem illi quíd amíca opus sit
néscio.

Sét quid agit parasítus noster Gélasimus? etiám ualet?

EP. Vídi edepol hominem haú perdudum. PA. Quíd
agit? EP. Quod famélicus.

PA. Quím uocasti hominem [ád te] ad cenam? EP. Né-
quid adueniens pérderem. 576

Átque eccum tibi lúpum in sermone: praésens essuriéns
adest.

PA. Lúdificemur hóminem. EP. Capti cónsili memo-
rém mones.

GELASIUS. PAMPHILVS. † EPIGNOMVS.

GE. * * * * *
 * * * * *
 * * * * *

Sét ita ut ocepi narrare uóbis: quom hic non ádfui,
 Cúm amicis delíberaui iám et cum cognatis meis. 580
 Íta mi auctores fũere, ut egomet me hódie iugularém
 fame.

Sét uideone ego Pámphilum cum frátre † Epignomó?
 átque is est.

Ádgređiar hominem. [ó] sperate Pámphile, o [salús] mea,
 Ó mea uita, o méa uoluptas, sálue. saluom gaúdeo
 Péregre te in patriám redisse. sálue. PA. Salue, Gé-
 lasime. 585

GE. Válustin bene? PA. Sústentaui sédulo. GE. Ede-
 pol gaúdeo.

Édepol ne ego núnc mihi modium mílle esse argenti
 uelim.

EP. Quid eo tibi opust? GE. Húnc hercle ad cenam út
 uocem, te nón uocem.

EP. Áduorsum te fábulare. GE. Illút quidem †ambos
 út uocem?

. . . equidem s ic ne uostrae uitassem
 dom. 590

N . me s ns a . nihil est atque hoc
 scit . u .

EP. Édepol te uocém lubenter, si superfiát locus.

GE. Quín tum stans opstrússero aliquid strénue. EP.
 Immo unum hóc potest . .

GE. Quid? EP. Vbi conuiuæ ábierint, tum ut uénias.
 GE. Euax, áttatae.

EP. Vása lautum, nón ad cenam díco. GE. Di te pér-
duint. 595

Quíd ais, Pamphile? PA. Ád cenam [hodie] hercle álio
promissí foras.

GE. Quíd, foras? PA. Foras hércle uero. GE. Quí
malum tibi lassó lubet

Fòris cenare? PA. Vtrúm tu censes? GE. Iúbe domi
cenám coqui

Átque ad illum renúntiari. PA. Sólus cenabó domi?

GE. Nón enim solus: mé uocato. PA. At ille ne sus-
cénseat, 600

Mèa qui caussa súmptum fecit. GE. Fácile excussari
potest.

Mihi modo auscultá: domi cenam iúbe coqui. EP. Non
mé quidem

Fáciet auctore, hódie ut illum décipiat. GE. Non tu
hínc abis?

Nisi me non perspícere censes quíd agas. caue sis tú
tibi:

Nam illic homo tuam heréditatem ínhiat, essuriéns lu-
pust. 605

Nón tu scis quamde ádflicentur hómínes noctu híc ín
uia?

PA. Tánto pluris quí defendant íre aduersum iússero.

EP. Nón it, quia tanto ópere suades né [ad me] bitat.

GE. Iúbe domi

Míhi tibi que túaeque uxori céleriter cenám coqui.

Si hércle faxis, nón opinor díces deceptúm fore. 610

PA. Pér hanc tibi cenam ín cenato, Gélasime, esse hodié
licet.

GE. Íbisne ad cenám foras? PA. Aput frátrem ceno ín
próximo.

GE. Cértumnest? PA. Certum. GE. Édepol te hodie
lápide percussúm uelim.

PA. Nón metuo: per hórtum traibo, nón prodibo in
púplicum.

EP. Quid ais, Gelasime? GE. Óratores tu áccipis: ha-
beás tibi. 615

EP. Túa pol refert. GE. Ęnimuero si mèa refert, opera
útere:

Pósce. EP. Edepol tibi opínor etiam uní locum [esse]
cónspicor,

Úbi adcubes. PA. Sané faciundum cénseo. GE. Ó lux
óppidi.

EP. Si áрте poteris ádcubare. GE. Vél inter cuneos
férreos:

Tántillum loci úbi catellus cúbet, id satis erít mihi. 620

EP. Éxorabo aliquó modo: ueni. GE. Húcline? EP.
Immo in cárcerem.

Nám hic quidem geniúm meliorem túum non facies. éa-
mus, tu.

PA. Dèos salutabó modo: poste ad té continuo tránseo.

GE. Quid igitur? EP. Dixi équidem in cárcerem íres.
GE. Quin si iússeris,

Ęo quoque ibo. EP. Di ínmortales, híc quidem pol sum-
mam ín cruce[m] 625

Céna aut prandió perduci pótis. GE. Ita ingeniúm
meumst:

Quícumuis depúgno multo fácilius quam cúm fame.

EP. Nóui ego: aput me sátis spectatast mihi iam tua ista
fácilitas

* * * * *

Dúm parasitus míhi atque fratri fúisti, rem confrégi-
mus. 630

Núnc ego nolo mi éx Gelasimo fieri te Catagélasimum.

GE. Iámne abis tu? [abít profecto.] núnc consilio sáno
opust.

[Ámbo abierunt:] uíde, Gelasime, quíd capturu's cónsili.

* * * * *
Égone? tu ne. míhine? tibi ne. uíden ut annonást gra-
uis? 635

Víden benignitátes hominum ut périere et prothúmiae?

Víden ridiculos níhili fieri atque ípsos parasitárier?

Númquam edepol me úuom quisquam in díem prospiciet
crástinum:

Nám míhi iam intus pótione iúncea onerabó gulam

Néque ego hoc committam út me esse homines mórtuom
dicánt fame. 640

A C T V S V.

S T I C H V S.

More hóc fit atque stúlte mea senténtia,
 Si quem hómínem expectant èum solent prouíssere:
 Illá qui caussa hercle ócius nihiló uenit.
 Idem égo nunc facio, quí prouisso Ságarinum:
 Qui níhilo citius uéniet tamen hac grátia. 645
 lam hercle égo decumbam sólus, si ille huc nón
 uenit.

Cadúm modo hinc a me húc cum uino tránsferam:
 Postídea adcumbam. quási nix tabescít dies.

S A G A R I N V S. S T I C H V S.

SA. Saluète Athenae, quae nutrices Graéciae:
 Erilis patria, [sálue: ut] te uideó lubens. 650
 Set amíca mea et consérua quid agat Stéphanium,
 Curást ut uideam. nám Sticho mandáueram
 Salútem [ei] ut nuntiáret atque ei díceret
 Me hodié uenturum, ut cénam coqueret témperi.
 Set Stíchus est hic quidem. ST. Fécisti, ere, fa-
 cétias, 655
 Quom hoc dónauisti dóno tuum seruóm Stichum.
 Pro di ínmortales, quót ego uoluptátis fero,
 Quot ríSSIONES, quót iocos, quot sáuia
 Saltátiones blándítias prothúmias.

SA. Stiche, quid fit? ST. Euge, Ságarine, Iepidíssume: 660

Feró conuiuam Díonusum mihiq̄ue ét tibi.

Namque édepol cena cóctast: locus libér datust

Mihique ét tibi aput uos. nam àput nos est conuiuium:

Ibi uóster cenat cum úxore adeo et Ántipho:

Ibidem érus est noster. hóc mihi donó datumst. 665

SA. Quid? sómniastin? ST. Vérum [hercle ego dicó tibi.

SA. Quis igitur hoc donáuit?] ST. Quid id ad te áttinet?

Volo éluamus hódie peregrina ómnia.

[Relinque: Athenas nunc colamus: sequere me.]

Proin tú lauare própera. SA. Lautus sum. ST.

Óptume: 670

Sequere érgo hac me intro, [Ságarine.] SA. Ego ueró sequor.

[Pol mi hóc] domum redeúnti principiúm placet:

Bona scaéua strenaque ób uiam accessít mihi.

S T E P H A N I V M.

Mirúm uideri némini uostrúm uolo, spectatóres,

Quid ego hinc quae illi habito [huc] éxeam: faciám uos certióres. 675

Domo dúdum huc arcessíta sum. [nam] quóniam nuntiátumst

Istárum uenturós uiros, ibi féstinamus ómnes:

Lectís sternundis stúduimus mundítiisque adparándis.

Intér illut tam negótium meis curauí amícis

Sticho ét conseruo Ságarino meo céna cocta ut ésset.

Stichus ópsonatust: céterum id curándo [alium] ad-
legáui. 681

Nunc íbo hinc et amicós meos eurábo hic adueniéntis.

SAGARINVS. STICHVS. (TIBICEN.)

SA. Ágite ite foras: férte pompam. Stíche, te praefició
cado.

Ómnimodis temptáre certumst nóstrum hodie conuíuium.
Íta me di ament, lépide accipimur, quom hóc recipimur
in loco. 685

Quí praetereat, cómissatum uólo uocari. ST. Cónuenit,
Dúm quidem hercle cúm suo quisque uéniat uino: nam
hínc quidem

Hódie polluctúra praeter nós iam dabitur némini.

Nósmet inter nós minstremus mónotropi. SA. Hoc con-
uíuium

Pro ópibus nostris sátis commodulumst núcibus fabulis
ficulis 690

Óleae trublió lupillo cónminuto crústulo.

ST. Sátiiust seruo homini modeste fácere sumptum quam
ámpliter.

Suum quemque decet: quibus diuitiae dòmi sunt, sca-
phiis cántharis

Bátiacis bibúnt: nos nostro Sámiole potério

[Sí nunc] bibimus, támen ecficimus pro ópibus nostra
moénia. 695

SA. Sét amica mea et túa dum comit dúmque se exornat,
nós uolo

Lúdere inter nós. strategum té facio huic conuíuió.

ST. Nímium lepide in méntem uenit. SA. Pótiusne in
supséllio

Cúnice accipimur quámde in lectis? ST. Híc enim magis est dúlcius.

SA. Vter amicam utrubi ádecumbamus? ST. Ábi tu sane súperior. 700

Átque adeo ut tu scíre possis, pácto ego tecum hoc díuido:

Víde, utram tibi lubét etiam nunc cápere, cape prouínciam.

SA. Quíd istuc est prouínciae [autem]? ST. Vtrúm fontine an Líbero

Ínperium te inhibére mauis? SA. Nímio liquido Líbero.

Sét interim, stratége noster, quór hic cessat cántharus?

Víde quot cuathos bíbimus. ST. Tot quot dígiti tibi sunt ín manu. 706

Cántio Graecást: ἢ πέντ' ἢ τρία πῦν' ἢ μὴ τέτραρα.

SA. Tíbi propino. decumum a fonte tibi tute inde, sí sapis.

Béne uos: bene nos: béne te: bene me: béne nostram etiam Stéphanium.

ST. Lépide hoc actumst. tibi propino cántharum. SA. Vinúm tu habes: 710

Nímis uellem aliquid púlpamenti. ST. Si hórum quae adsunt paénitet,

Níhil est. tene aquam. SA. Mélius dicis: nil moror cuppédia.

Bíbe, tibicen: [bíbe si bibis.] bíbúndum hercle hoc est: né nega.

Quíd hic fastidis quód faciúndum uídes esse tibi? quín bibis?

Áge síquid agis. áccipe inquam: nám hoc inpendit públicum. 715

Haú tuum istuc ést uereri te. éripe ex ore túbias.

ST. *Ūbi illic biberit, uel seruato mēum modum uel [ēgo] dabo.*

Nolo ego nos [hoc] próssum exhibere: nūlli rei erimus póstea.

Námque edepol quam uís desubito uel cadus uortí potest.

SA. *Quíd igitur? quamquám grauatus fūisti, non nocuit tamen.* 720

Áge tibicen, quándo bibisti, réfer ad labeas túbias:

Súffla celeritér tibi buccas quasí proserpens béstia.

Áge dum, Stiche: uter démutassit, póculo multábitur.

ST. *Bònum ius dicis: ímpetrare opórtet qui aequom póstulat.*

SA. *Áge ergo opserua: sí peccassis, múltam huc retinebo ílico.* 725

ST. *Óptimum atque aequíssimum oras.* SA. *Éu tibi hoc primum ómnium.*

ST. *Haéc facetiást, amare intér se riualís duos,*

Ūno cantharó potare [et] únun scortum dúcere.

Hóc memorabilést: ego tu sum, tú es ego: unanimí sumus.

Ūnam amicam amámus ambo: mécum ubist, tecúmst tamen: 730

Técum ubi autemst, mécum [ea] itidemst: neútri neuter ínuidet.

SA. *Ohe,*

Iám satis est: nolo óptaedescat: álium ludum núnuc uolo.

ST. *Bíbe si bibis.* SA. *Non móra erit apud me. édepoi conuiuí sat est:*

Módo nostra huc amíca accedat: [si] íd adest, aliut níl abest. 735

ST. *Vín amicam huc éuocemus? éa saltabit.* SA. *Cénsee*

ST. Méa suavis amabilis amoena Stéphanium, ad amorés
tuos

Fòras egredere: sát mihi pulcra's. SA. Át enim [mihi]
pulcérruma.

ST. Fáce nos hilaros hilariores ópera atque aduentú tuo.

SA. Péregre aduenientés te expetimus, Stéphaniscidium,
mél meum, 740

Sí amabilitas tibi placet nostra, ámbo sí acceptí sumus.

STEPHANIVM. STICHVS. SAGARINVS. (TIBICEN.)

STE. Mórigerabor, mèae deliciae: nam ita me Venus
amoéna amet,

Út ego huc iam dudúm simitu exíssem uobiscúm foras,
Nísi me uobis éxornarem. nam itast ingenium múliebre:
Béne quom lauta térsa ornata fictast, infectást tamen: 745
Nímioque sibi múlier meretrix répperit odium ócius
Sua ímunditia, quám in perpetuom ut pláceat munditiá
sua.

STI. Nímium lepide fábulatast. SA. Vénéris merast
orátio.

STI. Ságarine. SA. Quid est? STI. Tótus doleo.
SA. Tótus? tanto míserior.

STE. Útrubi adcumbo? SA. Vtrúbi tu uis? STE. Cum
ambóbus uolo: nam ambós amo.

STI. Vápulat pecúlium: actumst: fúgit hoc libertás caput.

STE. Dáte mi locum ubi adcúmbam, amabo, sí quidem
placeo: nám mihi 752

[Núnc] cum utroque béne esse cupio. STI. Díspero.
quid aís? SA. Quid est?

STI. Íta me di ament, núnquam enim fiet hódie haec
quin saltét tamen.

Áge, mulsa mea suáuitudo, sálta: saltabo égo semul. 755

SA. Númquam edepol med ístoc uinces, quín ego ibidem
prúriam.

STE. Sí quidem mihi saltándumst, iam uos dáte bibat
tibíciní.

STI. Ét quidem nobis. SA. Téne, tibícen, prímum:
postideá loci,

Sí hoc eduxerís, proinde ut consuétu's antehae, céleriter
Lépidam et suauem cántionem aliquam óccupito cinaédi-
cam, 760

Vbi perpruriscámus usque ex únguiculis. inde húc
aquam.

Tene tu hóc: educe. dúdum hau placuit pótio:

Nunc mínus grauate iam áccipit. tene tu. ínterim,

Meus óculus, da mihi sáuium, dum illíc bibit.

STE. Prostibulist autem stántem stanti sáuium 765

Dare amícam amíco. STI. Euge, eúge: sic furí datur.

SA. Age, iam ínfla buccas: núnc iam aliquid suáuiter.

Cedo cántionem uéteri pro uinó nouam.

Qui Iónicus aut cinaédicust, qui hoc tále facere póssit?

STI. Si istóc me uorsu uíceris, alió me pronocáto. 770

SA. Face tu hóc modo. STI. At tute hóc modo. SA. Babaé.

STI. Tatae. SA. Papaé. STI. Pax.

SA. Nunc páriter ambo. omnis uoco cinaédos, contra
[ut saltent].

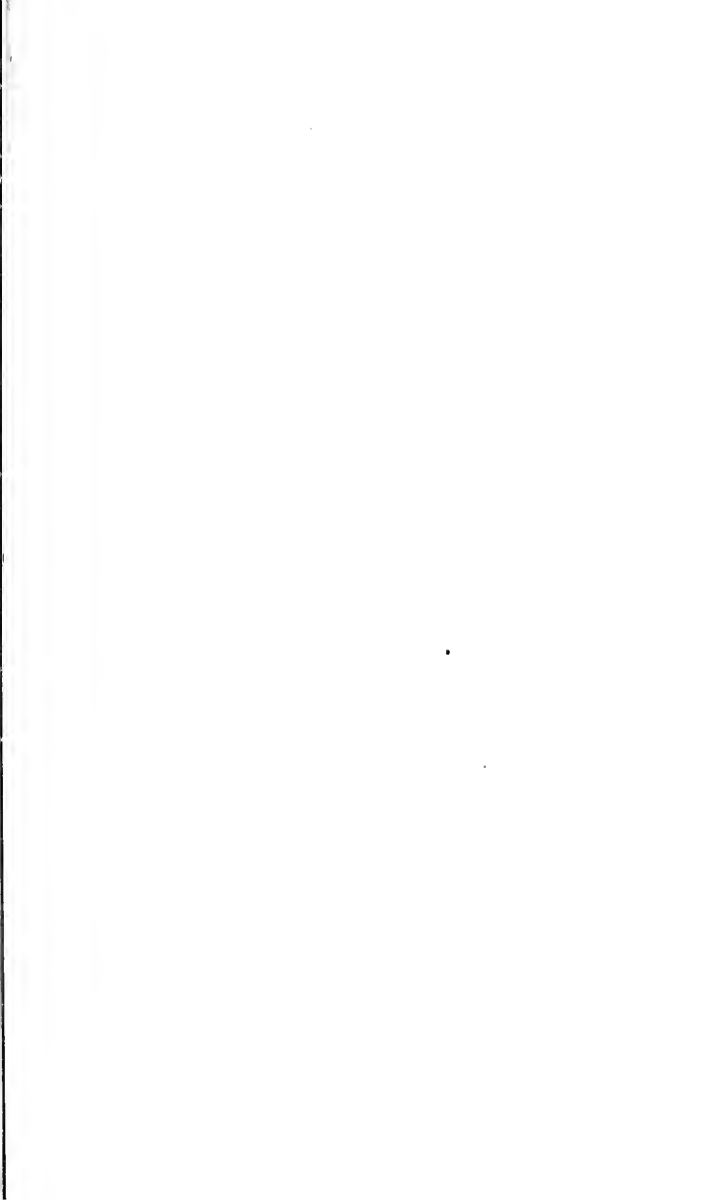
Satis ésse nobis nón magis [hoc] pótis est quam fungo
ímber.

STI. Intro híne abeamus núnc iam: saltátum satis pro
uínost. 774

Vos, spéctatores, plaúдите atque íte ad uos comissátum.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 et 2 trochaici octonarii
 - 3 ad 8 compositi ex iambicis dimetris acatalectis et tripodii
 iambicis catalecticis
 - 9 ad 17 iambici dimetri acatalecti
 - 18 ad 28 systema anapaesticum
 - 29 ad 33 anapaestici dimetri acatalecti
 - 34 ad 36 systema iambicum
 - 37 et 38 systema anapaesticum
 - 39 ad 42 anapaestici dimetri acatalecti
 - 43 et 44 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 45 ad 47 systema anapaesticum
 - 48 ad 57 iambici senarii
 - 58 ad 154 trochaici septenarii
 - 155 ad 273 iambici senarii
 - 274 et 275 iambici octonarii
 - 276 et 277 trochaici octonarii
 - 278 ad 280 iambici octonarii
 - 281 trochaicus octonarius
 - 282 ad 287 iambici octonarii
 - 288 trochaicus septenarius
 - 289 et 290 iambici octonarii
 - 291 et 292 trochaici octonarii
 - 293 trochaicus septenarius
 - 294 ad 301 iambici octonarii
 - 302 trochaicus octonarius
 - 303 ad 305 iambici octonarii
 - 306 trochaicus septenarius
 - 307 et 308 iambici octonarii
 - 309 ad 312 anapaestici octonarii
 - 313 ad 318 anapaestici dimetri catalectici
 - 319 ad 321 anapaestici dimetri acatalecti
 - 322 ad 325 anapaestici dimetri catalectici
 - 326 iambicus octonarius
 - 327 ad 329 trochaici octonarii
 - 330 ad 401 trochaici septenarii
 - 402 ad 504 iambici senarii
 - 505 ad 640 trochaici septenarii
 - 641 ad 673 iambici senarii
 - 674 ad 682 iambici septenarii
 - 683 ad 761 trochaici septenarii
 - 762 ad 768 iambici senarii
 - 769 ad 775 iambici septenarii.
-

LL
P7:17H

Plautus, Titus Maccius
Comœdiar; ed. by Fleckenisen.
Vol. 112.

175719

**University of Toronto
Library**

**DO NOT
REMOVE
THE
CARD
FROM
THIS
POCKET**

Acme Library Card Pocket
LOWE-MARTIN CO. LIMITED

